

รวมบทความ
วารสารวิชาการ
การท่องเที่ยวไทยนานาชาติ
ปี พ.ศ.2550

Annual of International Thai Tourism Journal 2007

www.ttresearch.org

ดร.เทิดชาย ช่วยบำรุง
บรรณาธิการ

สถาบันวิจัยเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวไทย
สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

รวมบทความ

วารสารวิชาการการท่องเที่ยวไทยนานาชาติ ปี พ.ศ.2550

Annual of International Thai Tourism Journal 2007

www.ttresearch.org

- ISBN : 978-974-06-7665-2
- ผู้เขียน : สถาบันวิจัยเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวไทย
- พิมพ์ครั้งที่ 1 : พฤษภาคม 2551
- พิมพ์ครั้งที่ 2 : มีนาคม 2552
- ผู้จัดพิมพ์ : สถาบันวิจัยเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวไทย
สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)
ชั้น 14 อาคารเอส เอ็ม ทาวเวอร์
979/17-21 ถนนพหลโยธิน แขวงสามเสนใน
เขตพญาไท กรุงเทพมหานคร 10400
โทรศัพท์ : 0-2298-0455
โทรสาร : 0-2298-0454
มือถือ : 089-7765522
Website : www.trf.or.th
- บรรณาธิการ : ดร.เทิดชาย ช้วยบำรุง
- ประจำกองบรรณาธิการ : ปารณีย์ ศรีสวัสดิ์
พรทิพย์ บุญเที่ยงธรรม
พงษ์พันธุ์ พุทธิวิศิษฎ์
ภาณุวัฒน์ นฤตย์ศาสตร์
- เอื้อเฟื้อภาพปก : ภาควิชา เนตรพินทุ
การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย
- ออกแบบและ : บริษัท ซีโน พับลิชชิ่ง (ประเทศไทย) จำกัด
- ศิลปกรรม : โทรศัพท์ : 0 2938 3306 - 8
โทรสาร : 0 2938 0188
- ราคา 500 บาท**

คำนำ

ความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีที่ทันสมัยในปัจจุบันทำให้สภาพการดำรงชีวิตของมนุษย์เปลี่ยนแปลงไป ไม่เว้นแต่การเดินทางท่องเที่ยวเพื่อการพักผ่อน เนื่องจากสภาวะการณ์และความ เป็นอยู่ที่ต้องเร่งรีบอยู่ตลอดเวลา ในขณะเดียวกันพบว่า นักท่องเที่ยวในกลุ่มผู้สูงอายุและกลุ่ม ที่ปรารถนาการเดินทางเพื่อการพักผ่อนระยะยาวในแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ ทั่วโลกนั้นกลับมีจำนวน เพิ่มขึ้น โดยมีพฤติกรรมและรูปแบบการเดินทางท่องเที่ยวที่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม ซึ่งพบว่า นักท่องเที่ยวกลุ่มดังกล่าวเริ่มเกิดความเคยชินกับรูปแบบการท่องเที่ยวรูปแบบเดิมๆ และไม่ต้อง การผลิตภัณฑการท่องเที่ยวที่มีขายซ้ำๆ กันในบริษัททัวร์ แต่กลับชอบการท่องเที่ยวที่ส่งเสริมให้เกิด การเรียนรู้และหาประสบการณ์ที่หลากหลาย พร้อมกับมองหาการท่องเที่ยวที่สามารถสัมผัสได้ด้วย ความรู้สึกและทำให้เกิดการพักผ่อนได้อย่างแท้จริง (Hi-Tech to Hi-Touch) ด้วยเหตุนี้ จึงทำให้รูปแบบ การท่องเที่ยวในปัจจุบันเกิดการเปลี่ยนแปลงในลักษณะที่ย้อนกลับสู่วิถีชีวิตอันดั้งเดิมและเน้น กิจกรรมที่ส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้มากยิ่งขึ้น

เพื่อเป็นการตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวอย่างเหมาะสมและยั่งยืน สำนักงาน กองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) จึงทำการรวบรวมบทความที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการท่องเที่ยว และการโรงแรม ซึ่งเป็นการบูรณาการองค์ความรู้ในด้านต่างๆ ที่สามารถนำไปพัฒนาการท่องเที่ยว ที่สอดคล้องกับความต้องการของนักท่องเที่ยวได้อย่างเหมาะสม โดยเผยแพร่บทความดังกล่าวผ่าน ทางเว็บไซต์ www.ttresearch.org และจัดพิมพ์เป็นหนังสือรวบรวมบทความวารสารวิชาการการท่องเที่ยว ไทยนานาชาติ (Annual of International Thai Tourism Journal) ประจำปี โดยทุกบทความที่ถูกลำมา เผยแพร่จะได้รับการพิจารณาคัดเลือกและควบคุมคุณภาพเพื่อให้เป็นที่น่าเชื่อถือและเหมาะสม ต่อการเผยแพร่จากคณะกรรมการพิจารณาบทความ ที่แต่งตั้งโดยสำนักงานกองทุนสนับสนุน การวิจัย (สกว.)

สถาบันวิจัยเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวไทย ขอขอบพระคุณคณะกรรมการพิจารณาบทความ (Peer Review) ทุกท่าน ที่ได้โปรดเสียสละเวลาอันมีค่ายิ่งในการพิจารณาบทความวิชาการและ บทความวิจัยในหนังสือเล่มนี้ และขอขอบพระคุณเจ้าของบทความทุกท่าน ที่ร่วมกันสร้างสรรค์ ผลงานอันมีคุณค่าในการร่วมกันส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวไทยสู่ความยั่งยืน

(ดร.เทิดชาย ช่วยบำรุง)

Ph.D (Tourism Planning and Management),
M.Soc.Sc. (Distinction) (Tourism Policy and Management),
BA. (English)
บรรณาธิการวารสารวิชาการการท่องเที่ยวไทยนานาชาติ
สถาบันวิจัยเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวไทย
สนับสนุนโดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

สารบัญ

หน้า

1	พฤติกรรมและความต้องการของนักท่องเที่ยวไทยและนักท่องเที่ยวต่างชาติ นครคุณหมิง มณฑลยูนนาน ประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน โดย สิริโฉม พิเชษฐบุญเกียรติ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา เชียงราย.....	11
2	ทัศนคติของนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศที่มีต่อการต้อนรับของชาวเชียงราย โดย ประภาพร พนมไพร / วาสนา ทิพย์ศรี และราเชนทร์ ชูศรี มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา เชียงราย	23
3	การศึกษาเอกลักษณ์ชนเผ่าไทยแสงแถบลุ่มแม่น้ำโขง เขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอน บนเพื่อการท่องเที่ยว กรณีศึกษา : บ้านอาจสามารถ ตำบลอาจสามารถ อำเภอเมือง จังหวัดนครพนม โดย พณิธา ยงพิทยาพงศ์ / วีระศักดิ์ จุลดาลัย และภาวดี พันธรักษ์ มหาวิทยาลัยนครพนม	38
4	แนวทางในการพัฒนาเมืองท่องเที่ยวคู่กับเมืองอุตสาหกรรม : กรณีศึกษาจังหวัดเชียงราย โดย วิชร นันตะยานา / รณิดา ปิงเมือง / วลัทนา ภูมา และไพรัช โรงสะอาด มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย และบรรเจิด ภูสมศรี องค์การบริหารส่วนจังหวัดเชียงราย.....	54
5	การศึกษามลกระทบทางการท่องเที่ยวที่มีต่อวิถีการดำเนินชีวิตของชนเผ่า จังหวัด เชียงรายกรณีศึกษา : เปรียบเทียบจังหวัดเชียงรายกับนครคุณหมิง โดย รังสิต เกาแก้ว มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา เชียงราย	68
6	กลยุทธ์ด้านราคาของผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวเชิงศิลปวัฒนธรรม ของจังหวัดภูเก็ต พังงา และกระบี่ โดย วิญญู วีรยางกูร / เปรมินทร์ บัวบาน / ณัฐรุสมี บุญศรี และสัญญา ฉิมพิมล มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต	83
7	มวยไทยเพื่อการท่องเที่ยว โดย รยาศิต เต็งภูสุลย์มาน สถาบันการพลศึกษาวิทยาเขตกระบี่	92
8	การวิเคราะห์จุดยืนผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวจังหวัดพังงา โดย เทิดชาย ช่วยบำรุง สำนักประสานงานการพัฒนาและการจัดการการท่องเที่ยว เชิงพื้นที่อย่างยั่งยืน	99
10	ศักยภาพ บทบาท และความต้องการของภาคธุรกิจในจังหวัดเชียงราย ในการวางแผน และจัดการการท่องเที่ยวของจังหวัด โดย วิรุณศิริ ใจมา และอัครเรศ รักสุริยา มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย	109
11	ศักยภาพและความพร้อมการนวดแผนไทยในจังหวัดเชียงราย โดย ยุพิน หมี่ใจเจริญ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา	119

12	ผลกระทบจากการท่องเที่ยวต่อสังคมและวัฒนธรรมในชุมชนการท่องเที่ยวจังหวัดเชียงราย โดย บุษบา สิริทการ มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง	130
13	การวิจัยแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบภูมิปัญญาพื้นบ้านในอีสานใต้ โดย ปิยาภรณ์ ศิริภานุมาศ / สาธิต ผลเจริญ และกมลรัตน์ สมใจ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์	140
14	พฤติกรรมการบริโภคผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวกลุ่มจังหวัดอีสานใต้ โดย พิสมัย ประชานันท์ / นวมินทร์ ประชานันท์ / อรรถกร จัตุกุล และสุนันทา วีรกุลเทวัญ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์	150
15	การพัฒนาการท่องเที่ยวชนบทของประเทศไทย : การถ่ายทอดองค์ความรู้จาก ประสบการณ์ในประเทศฝรั่งเศส โดย เพชรศรี นนทศิริ มหาวิทยาลัยนเรศวร	164
16	คุณภาพสื่อประชาสัมพันธ์ของแหล่งท่องเที่ยวในอีสานใต้ โดย จุรีพร จันทร์พานิชย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์	183
17	ศึกษาศักยภาพแหล่งโบราณสถานวัฒนธรรมล้านช้าง ในอีสานใต้เพื่อการท่องเที่ยว เชิงวัฒนธรรม โดย กฤษฎา พิณศรี / พนา จินดาศรี และอลงกต เพชรศรีสุข มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์	192
18	AMAZING TRENDS AND ISSUES IN THAI TOURISM MARKETING : A SUSTAINABLE PATH TO SUFFICIENCY-BASED NATIONAL DEVELOPMENT By Therdchai Choibamroong Thailand Tourism Development Research Institute (TRI), Bangkok, Thailand	205
19	การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน: กรณีศึกษาการท่องเที่ยวทางน้ำชุมชนริมคลอง เขต ตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร โดย ประกอบศิริ ภัคดีพิณิจ มหาวิทยาลัยนเรศวรพะเยา	214
20	การศึกษากลยุทธ์ด้านราคาของผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวในเขตอีสานตอนใต้ โดย ปรีชา ปาโนรัมย์ และชัตติยา ชัชวาลพานิชย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์	232
21	การศึกษาแนวทางการจัดการทางการตลาดของวิสาหกิจชุมชน การท่องเที่ยวในเขตอีสานใต้ โดย อัจฉรา หลาวทอง มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์	244
22	บทบาทของผู้นำองค์กรปกครองท้องถิ่นต่อยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวในกลุ่มจังหวัดอีสานใต้ โดย สำเนาวิ เสาวกุล / หทัยรัตน์ เสาวกุล / กิตติ มุลาลินน์ / สุพัฒน์ ชัยตั้งจิต / ญาณัท หงษ์เต็งสกุล และธงชัย มุ่งเจริญพร มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน วิทยาเขตสุรินทร์	259
23	พฤติกรรมการบริโภคการท่องเที่ยวทางธรรมชาติอย่างยั่งยืนของนักท่องเที่ยวชาวไทยและ ชาวต่างประเทศบนพื้นที่เกาะช้าง กิ่งอำเภอเกาะช้าง จังหวัดตราด โดย เจษฎา สุทธิอุดม / ปวีณา กุลประสูตร และอารีรัตน์ สุจริปัญญา มหาวิทยาลัยกรุงเทพ	276

24	การปรับปรุงโปรแกรมการท่องเที่ยวสำเร็จรูปเพื่อตอบสนองความต้องการพฤติกรรมนักท่องเที่ยว สำหรับประเทศไทยกรณีศึกษา 16 จังหวัดภาคกลาง โดย วรางคณา อติศรประเสริฐ / เพชรรัตน์ มีสมบุญพันธุ์ / ปิยดา สมบัติวัฒนา และ สุวิชา โกมลทัต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ	298
25	การศึกษาหลักและศักยภาพการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวทางธรรมชาติอย่างยั่งยืน บนพื้นที่ เกาะช้าง กิ่งอำเภอเกาะช้าง จังหวัดตราด โดย พงระภี ศรีสวัสดิ์ / ประชุมพร รังสีวงศ์ และเจษฎาภรณ์ ยานุพรหม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพ	309
26	การศึกษาแหล่งท่องเที่ยวในเขตลาวใต้เพื่อการเชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวเชิงพื้นที่ ในเขต อีสานใต้ โดย สมหมาย ชินนาค / วชิร ศรีคำ และเสริม ผลเพิ่ม มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี กาญจนา ชินนาค มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี	323
27	ศักยภาพและความพร้อมของผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวในกลุ่มจังหวัดอีสานใต้ โดย จิตตานันท์ ติกุล / สฤษดิ์ ศรีขาว / พิกุล ประดับศรี / จุไรรัตน์ วิสัยดี และ สุวรรณี แพงดาวงษ์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี	336
28	พฤติกรรมการบริโภคผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวด้านศิลปวัฒนธรรมและประเพณี ของ นักท่องเที่ยวในกลุ่มจังหวัดอีสานใต้ ชยุ กำลังงาม / สุทธิศักดิ์ แก้วแกมจันทร์ และนันทน์ภัส อยู่ประยงค์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน วิทยาเขตสุรินทร์	348
29	มาตรการทางกฎหมายเพื่อการสนับสนุนกิจกรรมการท่องเที่ยวทางธรรมชาติอย่างยั่งยืน บนพื้นที่เกาะช้าง กิ่งอำเภอเกาะช้าง จังหวัดตราด โดย เกียรติสกุล ชลคงคา / พนิดา บุญเกิด และยุพดี นามสุดโต มหาวิทยาลัยเอเชียอาคเนย์	360
30	โครงการศึกษาภาพด้านการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศของภาคีที่เกี่ยวข้องกับการจัดกิจกรรม การท่องเที่ยวทางธรรมชาติอย่างยั่งยืน บนพื้นที่เกาะช้าง กิ่งอำเภอเกาะช้าง จังหวัดตราด นิภาวรรณ พุทธสงกรานต์ / ปิยากร หวังมหาพร และกมลทิพย์ ศรีหาเศษ มหาวิทยาลัยศรีปทุม	376

บรรณาธิการที่ปรึกษา

ให้ข้อเสนอแนะ คำปรึกษาและกำหนดทิศทางในการพัฒนาวารสารวิชาการอิเล็กทรอนิกส์
การท่องเที่ยวไทยนานาชาติ

คุณจริญญา เกียรติลักษณ์ชัย
ศ.ดร.จรียา บรอกคแคลแมน
รศ.ดร.ฉล่องศรี พิมพ์สมพงศ์
คุณชนินทร์ โทณวนิก
คุณเชวง ลักษณะวิลาส
ศ.ดร.ตรีใจ บุรณสมภพ
ศ.ดร.ทวีป ศิริวิศมี
รศ.มนัส ชัยสวัสดิ์
คุณมนูญ กาละพัฒน์
คุณมัสลิน สุขพัฒนานรากุล
ศ.ดร.มิ่งสรรพ ขาวสะอาด
คุณยุวดี นิรัญตระกูล
คุณรุ่งทิพ ว่องปฏิการ
คุณวิจิตร ณ ระนอง
คุณวิไลลักษณ์ น้อยพยัคฆ์
ดร.สมประสงค์ ไชมพัตร
คุณสำเร็จ ราเชต
ผศ.ดร.สุนันทา ฟาเบร

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย
มหาวิทยาลัยมหิดล
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
สมาคมโรงแรมไทย
สมาคมผู้ประกอบการนำเที่ยวไทย
มหาวิทยาลัยศิลปากร
มหาวิทยาลัยศิลปากร
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
สมาคมส่งเสริมการประชุมนานาชาติ
สมาคมธุรกิจท่องเที่ยวภายในประเทศ
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย
การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย
สภาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย
การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย
กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา
ชมรมท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์เกาะยาวน้อย
มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง

บรรณาธิการ

ประสานงานและบริหารวารสารวิชาการอิเล็กทรอนิกส์การท่องเที่ยวไทยนานาชาติ
ให้มีคุณภาพและมาตรฐาน

ดร.เทิดชาย ช่วยบำรุง

ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวไทย

กองบรรณาธิการ

พิจารณาบทความตลอดจนให้คำแนะนำในการแก้ไขบทความ
เพื่อให้ได้คุณภาพและมาตรฐาน

ผศ.ดร.กุลวรา สุวรรณพิมล
อาจารย์จารุวรรณ แก่นทิพย
อาจารย์ฉัตรแก้ว สิมารักษ์
ดร.โสมยง โต๊ะทอง

มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต
วิทยาลัยบริหารธุรกิจและการท่องเที่ยว
นครราชสีมา
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี

ดร.ชมพูนุท โมราชาติ
ดร.ชลลดา มงคลวนิช
อาจารย์ชวัลนุช วรรคชิน
อาจารย์ชัยวัฒน์ ตันติยศ
ผศ.ดร.ชุกกัน อนุวิจิตร
รศ.ร.อ.ชูวิทย์ สุขฉายา
ดร.ธงชัย สวัสดิสาร
อาจารย์ธนวัฒน์ ขวัญบุญ
ผศ.เนงคันฐ ศรัทธาอนันต์
ผศ.นัยนา ทองศรีเกตุ
ผศ.นุชนารถ รัตนสูงศักดิ์
ดร.บุษยา วงษ์สวัสดิกุล
รศ.ประยูร ดาศรี
อาจารย์ปาริสรา คงปัญญา
ผศ.พัชริน ดำรงกิตติกุล
ผศ.ดร.ภาสกร จันทร์พยอม
อาจารย์เยี่ยมดาว ณรงค์ชวนะ
ผศ.ดร.รัชมี ชูทรงเดช
อาจารย์ราณี อัมรินทร์รัตน์
รศ.ดร.ราณี อธิชัยกุล
ดร.วรรณ มุสิก
ดร.วรวินท์ สุวัฒน์ ณ เขมรัฐ
ผศ.วิไลลักษณ์ เสรีตระกูล
ผศ.ดร.วีรพล ทองมา
อาจารย์วุฒิมิชาติ สุนทรสมัย
ผศ.สมพงษ์ บุญเลิศ
ผศ.สมยศ วัฒนากมลชัย
ดร.สินธุ์ สโรบล
ดร.สิริโฉม พิเชษฐบุญเกียรติ
ดร.สุจิตา ประยูรพิทักษ์
รศ.สุนัย เลี้ยวเพ็ญวงษ์
ดร.อำนาจ คอวนิช
ดร.อุทัยทิพย์ รักจรรยาบรรณ
ผศ.อุรวรรณ ไทยขมภู

มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี
มหาวิทยาลัยสยาม
วิทยาลัยอาชีวศึกษาเชียงราย
มหาวิทยาลัยรังสิต
มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย
มหาวิทยาลัยศิลปากร
มหาวิทยาลัยมหิดล
มหาวิทยาลัยนเรศวร
มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต
มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล
มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น
มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์
สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์
มหาวิทยาลัยศิลปากร
มหาวิทยาลัยศรีปทุม
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
มหาวิทยาลัยรามคำแหง
สถาบันการพลศึกษา วิทยาเขตกระบี่
มหาวิทยาลัยกรุงเทพ
มหาวิทยาลัยแม่โจ้
มหาวิทยาลัยบูรพา
มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
มหาวิทยาลัยกรุงเทพ
สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย
มหาวิทยาลัยราชภัฏมณฑลลันนา เชียงราย
มหาวิทยาลัยพายัพ
มหาวิทยาลัยขอนแก่น
สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย
มหาวิทยาลัยมหิดล
มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

ผู้ทรงคุณวุฒิ มีวาระ 2 ปี และอาจแต่งตั้งอีกได้

ประกาศ ณ วันที่ 21 มีนาคม 2548

พฤติกรรมและความต้องการของนักท่องเที่ยวไทยและนักท่องเที่ยวต่างชาติ
นครคุนหมิง มณฑลยูนนาน ประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน

Behavior and Needs of Thai and Foreign Tourists in Kunming,
The People's Republic of China

สิริโสม พิเชษฐบุญเกียรติ

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา เชียงราย

Sirichom Pichedboonkiat

Rajamangala University of Technology Lanna Chiangrai

บทคัดย่อ

งานวิจัย เรื่อง พฤติกรรมและความต้องการของนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติในนครคุนหมิง มณฑลยูนนาน สาธารณรัฐประชาชนจีน มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาพฤติกรรมและความต้องการการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติในนครคุนหมิง มณฑลยูนนาน ประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน 2) ศึกษาเปรียบเทียบพฤติกรรมและความต้องการการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวชาวไทยกับชาวต่างชาติในนครคุนหมิง มณฑลยูนนาน ประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน และ 3) ศึกษาแนวทางการจัดการท่องเที่ยวของจังหวัดเชียงรายเพื่อเชื่อมโยงเส้นทางการท่องเที่ยวระหว่างนครคุนหมิงและแหล่งท่องเที่ยวของจังหวัดเชียงราย กลุ่มตัวอย่างคือ นักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติในนครคุนหมิง จำนวน 400 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถามเกี่ยวกับพฤติกรรมและความต้องการของนักท่องเที่ยว สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ การหาความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยเลขคณิต ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และการหาค่าสหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson Product Moment Correlation Coefficient)

ผลการศึกษา สรุปได้ดังนี้

1. ด้านพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวในนครคุนหมิง นักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างประเทศโดยจะพิจารณาในภาพรวม โดยจะนำเสนอข้อมูลของนักท่องเที่ยวชาวไทยก่อนและตามด้วยชาวต่างชาติพบว่า ส่วนใหญ่ทั้ง 2 กลุ่มเป็นนักท่องเที่ยวหญิง มีอายุระหว่าง 28-37 ปีและอายุ 48-57 ปี ซึ่งสมรสแล้ว ซึ่งมีอาชีพเป็นช่างฝีมือแรงงาน มีรายได้อยู่ระหว่าง 10,000-29,999 บาท และ 50,000-69,999 บาทต่อเดือน โดยเดินทางไปนครคุนหมิงเป็นครั้งแรก ซึ่งเดินทางไปกับบริษัทนำเที่ยว มีวัตถุประสงค์ในการเดินทางเพื่อไปพักผ่อน นิยมพักในโรงแรม มีระยะเวลาในการพักผ่อนอยู่ระหว่าง 2-4 วันและระหว่าง 5-7 วัน โดยทำการจองกับบริษัทนำเที่ยวเป็นการล่วงหน้า 3-4 สัปดาห์ สำหรับประเทศที่วางแผนจะเดินทางไปเที่ยวครั้งต่อไปหลังจากนครคุนหมิง คือ ฮองกงและไทย ส่วนค่าใช้จ่ายในระหว่าง 70,000-99,999 บาท และ ตั้งแต่160,000 บาท โดยใช้จ่ายไปเพื่อการซื้อของที่ระลึกเกี่ยวกับของพื้นเมือง
2. ด้านความต้องการการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวในนครคุนหมิงทั้งชาวไทยและชาวต่าง-

ประเทศ พบว่า มีความต้องการการท่องเที่ยวในนครคุนหมิง มณฑลยูนนาน ประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน ในภาพรวม อยู่ระดับมากและมากที่สุด ตามลำดับ คือ ควรมีมาตรฐานการอำนวยความสะดวกของสนามบิน การให้ข้อมูลข่าวสารต้องทันสมัยและรวดเร็ว และควรจัดอำนวยความสะดวกของโรงแรม ที่พัก ที่รวดเร็วและประทับใจ

3. การเปรียบเทียบพฤติกรรมและความต้องการของนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติในนครคุนหมิง มณฑลยูนนาน สาธารณรัฐประชาชนจีน

การเปรียบเทียบความสัมพันธ์พฤติกรรมการท่องเที่ยวระหว่างนักท่องเที่ยวชาวไทยกับนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศในนครคุนหมิง มณฑลยูนนาน ประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน พบว่า มีพฤติกรรมในการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างประเทศมีความสัมพันธ์กันกับด้านอายุ ระดับรายได้ อย่างมีนัยที่สำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

การเปรียบเทียบความสัมพันธ์ความต้องการในการท่องเที่ยวระหว่างนักท่องเที่ยวชาวไทยกับนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศในนครคุนหมิง มณฑลยูนนาน ประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน พบว่า ความต้องการของนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างประเทศมีความสัมพันธ์กันกับพิธีการเข้าเมือง มาตรฐานของการให้บริการของรถรับจ้าง มาตรฐานของแหล่งบันเทิงในยามราตรี มาตรฐานความสะดวกสบายและการให้บริการในการซื้อสินค้าและของที่ระลึก อย่างมีนัยที่สำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

4. แนวทางการจัดการการท่องเที่ยวของจังหวัดเชียงรายเพื่อเชื่อมโยงเส้นทางการท่องเที่ยวระหว่างนครคุนหมิงและแหล่งท่องเที่ยวของจังหวัดเชียงราย

แนวทางการจัดการท่องเที่ยวของจังหวัด

เชียงรายเพื่อเชื่อมโยงเส้นทางการท่องเที่ยวระหว่างนครคุนหมิงและแหล่งท่องเที่ยวของจังหวัดเชียงราย แบ่งเส้นทางการท่องเที่ยวออกเป็น 3 เส้นทาง คือ

1. เส้นทางทางบก มี 2 เส้นทาง ดังนี้

เส้นทางบกที่ 1 ผ่าน จีน-พม่า-ไทย มี 2 เส้นทาง คือ

1.1 เส้นทาง นครคุนหมิง-สิบสองปันนา-เข้าพม่าที่เหมิงซิง (หลักกม. ที่ 240) ผ่านเมืองยอง (Mong Yawng) เมืองพะเยา (Mong Pahlyo) และทำขีเหล็กในพม่า เข้าไทยที่อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย

1.2 เส้นทาง นครคุนหมิง-สิบสองปันนา (ต้าหลัว อ.เหมิงไห่)-เชียงตุง-ทำขีเหล็ก-แม่สาย โดยออกจากจีนที่ต้าหลัวเข้าพม่าที่เมืองเชียงตุง ผ่านทำขีเหล็กในพม่า เข้าไทยที่อำเภอ แม่สาย จังหวัดเชียงราย

เส้นทางบกที่ 2 ผ่านจีน-ลาว-ไทย 1 เส้นทาง

2.1 เส้นทาง นครคุนหมิง-เชียงรุ่ง-บ่อเต็น-หลวงน้ำทา-ห้วยทราย-เชียงของ ออกจากจีนเข้าลาวที่บ่อหาน ผ่าน บ่อเต็น หลวงน้ำทา ห้วยทราย เข้าไทยที่อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย

2. เส้นทางทางน้ำ

จุดเริ่มต้น คือ ท่าเรือเชียงรุ่ง(จีน)-ท่าเรือกวนเหล่ย (จีน)-ท่าเรือกวนเหล่ย ผ่านด่านหัวโขงลาว (แขวงหลวงน้ำทา)-ท่าเรือสบห้วย ผ่านต้นสือลัน-ท่าเรือเชียงกก (ลาว)-ท่าเรือเมืองมอม (ประเทศลาว)-ท่าเรือเชียงแสน (ไทย)

3. เส้นทางทางอากาศ

การพัฒนาเส้นทางทางอากาศ จังหวัดเชียงรายควรเพิ่มเส้นทางทางอากาศที่เดินทางออกจากจังหวัดเชียงรายไปนครคุนหมิงโดยตรง และไม่ต้องผ่านท่าอากาศยานกรุงเทพฯ หรือ ท่าอากาศยานเชียงใหม่ เนื่องจากการท่าอากาศยานนานาชาติที่มีความพร้อมมากกว่า

การทำอากาศยานนานาชาติเชียงใหม่ ไม่ว่าจะเป็นพื้นที่ หรืออาคารรองรับผู้โดยสารที่มีขนาดใหญ่กว่าและมีนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาเที่ยวจังหวัดเชียงราย โดยใช้เส้นทางทางอากาศมากกว่านักธุรกิจตลอดจนแหล่งท่องเที่ยว จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องได้รับการพัฒนาให้เป็นเส้นทางท่องเที่ยวโดยตรงสู่นครคุนหมิงอย่างแท้จริง

Abstract

This research aimed to study; 1) the need and behavior of Thai and foreign tourists in Kunming, China, 2) the comparison of the needs and behaviors of tourists between Thais and foreign tourists toward tourism, and 3) the tourism strategies of Chiangrai province, Thailand to be the linkage way of tourism between Chiangrai province and Kunming, China. The samples were 200 foreign tourists and 200 Thai tourists. The focus group was both public and private organization based on the tourism management. Data was gathered using questionnaires.

The result of this study have shown the data of Thai tourists first and followed by foreign tourists. The behavior of tourism in Kunming showed that the majority of Thai and foreign tourists were female and married who have the age between 28-37 and 48-57 years old. Both occupations were technicians who have income between 10,000-29,999 baht and 50,000 – 69,999 per month. The objectives of the tour were relaxing and entertainment that travel with tour agency. Most of both tourists went to Kunming for the first time that stayed in the hotel. The duration in Kunming of both tourists was 2-4 days and 5-7 days that reserved a ticket from the tour agency in advance for 3-4 weeks. The budget was spent for souvenir that amount 70,000 – 99,999 baht and more than 160,000 baht. The next

destinations of both tourists were Hong Kong and Thailand.

The needs of both tourists in Kunming were shown that the need of tourism in Kunming was much in terms of the standard of the airport would be convenient and safe, information would be fast and modern, and hotel service would comfort and impress the tourists.

The comparison of the needs and behaviors of tourists between Thai and foreign toward tourism in Kunming found that the need and behavior of both tourists were the same but they differ in the standard of the cost of living which the foreign tourist was higher than Thai tourist in terms of age, income, the number of country that the foreign tourist would like to tour including the behavior in shopping, fieldtrip, food, and beverage.

The focus group of the stakeholder of the tourism management on the linkage way of tourism between Chiangrai province and Kunming, China would be the development all routes: land, water route, and airway as follow;

1) Land route:

a. China-Myanmar-Thailand: Start from Kunming-Sibshongbanna-Cheng Meung (Myanmar)-Mong Yaung-Mong Pahlyo-Tah Keeleak (Myanmar)-Measai, Chiangrai province, Thailand.

b. China-Myanmar-Thailand: Start from Kunming-Sibshongbanna (China)-Ta Yau-Chiang Tung (Myanmar)-Tah Keeleak (Myanmar) Measai, Chiangrai province,Thailand.

c. China-Laos-Thailand: Start from Kunming-Chiang Rung-BorTen-Laungnamtah-Hauysai-Chiangkhong, Chiangrai province, Thailand.

2) Water route:

a. Start from Chiang Rung Bay-Guanlei Bay (China)-Luangnamtah-Sob Hlaui Bay-

Chiangkok Bay (Laos)-Mouang mum Bay (Laos)-Chiangsean Bay, Chiangrai province, Thailand.

3) Airway route:

a. Start from Suvarnabhumi Airport - Chiangmai airport, Thailand -Kunming Airport, Yunnan, China then go to Chiangrai province by bus.

คำนำ

ปัจจุบันอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวมีความสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจโลกอย่างมาก ผู้เชี่ยวชาญทางด้านการท่องเที่ยวได้พยากรณ์สถานการณ์การท่องเที่ยว จะเป็นอุตสาหกรรมท่องเที่ยวที่ใหญ่ที่สุดในโลก (Mancini, 1990:98) ซึ่งจะมีขนาดใหญ่กว่าอุตสาหกรรมรถยนต์ อุตสาหกรรมเหล็กกล้าและอุตสาหกรรมเกษตร ในปี ค.ศ. 1993 จะมีแรงงานทำงานในอุตสาหกรรมท่องเที่ยวประมาณ 127,000,000 คน และจะขยายเพิ่มขึ้นเป็น 2 เท่า ในปี ค.ศ. 2005 นอกจากนี้องค์การการท่องเที่ยวได้พยากรณ์ว่า อัตราการเจริญเติบโตจะเพิ่มขึ้น ร้อยละ 3.5 ในปี ค.ศ. 2000-2010 (WTO อ้างในการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 1995:2)

จากการเจริญเติบโตของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวอย่างรวดเร็วของนครคุนหมิง มณฑลยูนนาน ประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน ก็เช่นเดียวกันที่ได้มีการพัฒนาการอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ให้เป็นเป้าหมายหลักในการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ ทั้งนี้เพราะมณฑลยูนนาน มีพื้นที่ 394,000 ตารางกิโลเมตร ลักษณะประเทศเป็นพื้นที่สูง ประกอบด้วยภูเขาทางทิศเหนือ ซึ่งมีความสูงประมาณ 4,000 เมตร และค่อยๆ ลาดต่ำลงมาทางทิศใต้ ทำให้พื้นที่ทางทิศใต้สูงประมาณ 2,000 เมตร อุณหภูมิค่อนข้างอบอุ่นเย็นสบายตลอดปี มณฑล ยูนนาน มีประชากรประมาณ 35 ล้านคน มีเชื้อชาติ

ต่างๆ ถึง 26 เชื้อชาติ นับว่าเป็นจังหวัดที่มีความหลากหลายทางด้านเชื้อชาติมากที่สุด จากความหลากหลายในวัฒนธรรมและแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่สวยงาม นอกจากนี้ เมืองคุนหมิง เป็นเมืองหลวงของมณฑลยูนนาน เป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวและศูนย์กลางการบินที่สำคัญ ตลอดจนรัฐบาลได้ปรับปรุงและพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวอย่างรวดเร็วทุกด้าน เพื่อรองรับการเจริญเติบโตของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ไม่ว่าจะเป็นสินค้าและบริการ การท่องเที่ยวทุกด้าน ทำให้นครคุนหมิงได้รับการพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางตอนใต้ของประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน ตั้งแต่ ค.ศ.1978 จนถึงปัจจุบัน จากการพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวอย่างรวดเร็ว ทำให้มีจำนวนนักท่องเที่ยวทั้งภายในประเทศและนักท่องเที่ยวระหว่างประเทศเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ เช่น สิงคโปร์ ญี่ปุ่น มาเลเซีย เยอรมนี ฝรั่งเศส อิตาลี ออสเตรเลีย สหรัฐอเมริกา สหราชอาณาจักร ฮองกง ไต้หวันและประเทศไทย

จากเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาพฤติกรรมและความต้องการของนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างประเทศในนครคุนหมิง มณฑลยูนนาน ประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน เพื่อที่จะนำข้อมูลที่ได้มาเป็นข้อมูลพื้นฐานจัดทำแผนเพื่อสร้างความได้เปรียบในการแข่งขันและพัฒนาเส้นทางทางการท่องเที่ยวเชื่อมโยงระหว่าง คุนหมิงและจังหวัดเชียงราย

วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษาพฤติกรรมและความต้องการการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติในนครคุนหมิง มณฑลยูนนาน ประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน

เพื่อศึกษาเปรียบเทียบพฤติกรรมและความต้องการการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยว

ชาวไทยกับชาวต่างชาติในนครคุนหมิง มณฑลยูนนาน ประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน

เพื่อศึกษาแนวทางการจัดการท่องเที่ยวของจังหวัดเชียงรายเพื่อเชื่อมโยงเส้นทางท่องเที่ยวระหว่างนครคุนหมิงและแหล่งท่องเที่ยวของจังหวัดเชียงราย

วิธีการดำเนินวิจัย

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ คือนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศในนครคุนหมิง มณฑลยูนนาน ประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน

กลุ่มตัวอย่าง

การกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้สูตรของทาโรยามาเน (Yamane, 1970:580-581) ด้วยความเชื่อมั่น 95% โดยพิจารณาจากประชากรนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติในนครคุนหมิง มณฑลยูนนาน ประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน ปี 2548 จำนวน 980,000 คน และได้กลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวชาวไทยและนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ จำนวน 400 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้เป็นแบบสอบถาม (Questionnaires) และสนทนากลุ่ม (Focus Group) โดยมีขั้นตอนในการสร้างเครื่องมือดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาเอกสาร หนังสือและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับพฤติกรรมและความต้องการของนักท่องเที่ยวและการจัดการการท่องเที่ยวของไทยและต่างประเทศ เพื่อให้ได้ข้อมูลเพื่อเป็นแนวทางในการศึกษาวิจัย

ขั้นตอนที่ 2 นำข้อมูลที่ได้จากขั้นตอนที่ 1 มากำหนดเป็นประเด็นหลักในการสร้างเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยดังกล่าว โดยมีเครื่องมือในการเก็บรวบรวมดังนี้

1. แบบสอบถาม (Questionnaires) เพื่อตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 และข้อที่ 2 จะเป็นทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างประเทศในนครคุนหมิง เป็นแบบตรวจคำตอบ (Check List)

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับความต้องการของนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างประเทศในนครคุนหมิง เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) โดยกำหนดค่าคะแนน 5 ระดับ

2. แบบสนทนากลุ่ม (Focus Group) เพื่อตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 โดยนำผลของการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมและความต้องการของนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างประเทศ ในวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 และ ข้อ 2 มาสนทนากลุ่ม เพื่อศึกษาแนวทางการจัดการท่องเที่ยวของจังหวัดเชียงรายเพื่อเชื่อมโยงเส้นทางท่องเที่ยวระหว่างนครคุนหมิงและแหล่งท่องเที่ยวของจังหวัดเชียงรายร่วมกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการจัดการท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงราย โดยกำหนดการสนทนากลุ่ม จำนวน 2 ครั้ง

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล โดยนำแบบสอบถามไปแจกยังกลุ่มตัวอย่างและขอรับคืน โดย

ดำเนินการ 2 วิธี คือ

- 1) นำไปแจกและรับคืนด้วยตนเองตามแหล่งท่องเที่ยวและสถานบริการการท่องเที่ยวในนครคุนหมิง
- 2) นำไปแจกและรับคืนโดยขอความอนุเคราะห์ผู้เชี่ยวชาญ คือ Mr. Li Maobiao Director Office for international Programs จาก Southwest Forestry College,

- Yunnan Province ประเทศ
สาธารณรัฐประชาชนจีนในการ
ประสานงานเก็บรวบรวมข้อมูล
- 3) นำไปแจกให้กับนักท่องเที่ยว
ต่างประเทศ ณ อาคารระหว่าง
ประเทศ สนามบินดอนเมือง
กรุงเทพฯ ทั้งผู้โดยสารขาออก
และผู้โดยสารขาเข้า ที่จะเดินทาง
ไปและกลับจากการท่องเที่ยว
ณ นครคุนหมิง มณฑลยูนนาน
ประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน

การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลของการวิจัยที่ได้จากแบบสอบถาม
ผู้วิจัยนำมาวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรม
สำเร็จรูปเพื่อการวิจัย ในการประมวลผลข้อมูล
สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ การหาความ
ถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยเลขคณิต และค่าเบี่ยงเบน
มาตรฐาน (Standard Deviation) และการหาค่า
สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson Product
Moment Correlation coefficient) แล้วนำเสนอใน
รูปตารางประกอบความเรียง

สรุปผล

1. ด้านพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวใน
นครคุนหมิง

นักท่องเที่ยวชาวไทย

พฤติกรรมของนักท่องเที่ยวชาวไทย
ส่วนใหญ่เป็นหญิง มีอายุระหว่าง 28-37 ปี และ
สมรสแล้ว ซึ่งมีอาชีพเป็นช่างฝีมือแรงงาน มี
รายได้อยู่ระหว่าง 10,000-29,999 บาท
ต่อเดือน โดยเดินทางไปนครคุนหมิง เป็นครั้ง
แรก ซึ่งเดินทางไปกับบริษัทนำเที่ยวโดยมี
วัตถุประสงค์ในการเดินทางเพื่อไปพักผ่อน
นิยมนักในโรงแรม มีระยะเวลาในการพักผ่อน
อยู่ระหว่าง 2-4 วัน โดยทำการจองกับบริษัท
นำเที่ยวเป็นการล่วงหน้า 3-4 สัปดาห์

ซึ่งต้องการเดินทางไปเฉพาะที่นครคุนหมิงเท่านั้น
และมีกิจกรรมในระหว่างเดินทาง คือ ทักตักศึกษา
สำหรับประเทศที่วางแผนจะเดินทางไปเที่ยวครั้ง
ต่อไปหลังจากนครคุนหมิง คือ ฮองกง ส่วนค่า
ใช้จ่ายในระหว่างอยู่ในนครคุนหมิงนิยมใช้ทั้ง
เงินสดและบัตรเครดิต ในการเดินทางครั้งนี้มา
เป็นครอบครัว จำนวน 3 คน คือ พ่อแม่และลูก
และมีค่าใช้จ่ายทั้งหมดอยู่ระหว่าง 70,000-
99,999 บาท โดยใช้จ่ายไปเพื่อการซื้อสินค้าและ
ของที่ระลึก

นักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ

พฤติกรรมของนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ
ส่วนใหญ่เป็นหญิงมีอายุระหว่าง 48-57 ปี และ
สมรสแล้ว ซึ่งมีอาชีพอยู่ในกลุ่มช่างฝีมือแรงงาน
มีรายได้อยู่ระหว่าง 50,000-69,999 บาท
ต่อเดือน และเดินทางไปนครคุนหมิงเป็นครั้งแรก
ซึ่งเดินทางไปกับบริษัทนำเที่ยวโดยมีวัตถุประสงค์
ในการเดินทางเพื่อไปพักผ่อนและนิยมนัก
ในโรงแรม มีระยะเวลาในการพักผ่อน อยู่ระหว่าง
5-7 วัน โดยทำการจองกับบริษัทนำเที่ยวเป็นการ
ล่วงหน้า 3-4 สัปดาห์ การเดินทางครั้งนี้ต้องการ
เดินทางไปมากกว่า 1 ประเทศ โดยมีกิจกรรมใน
ระหว่างเดินทาง คือ ทักตักศึกษา สำหรับประเทศ
ที่วางแผนจะเดินทางไปเที่ยวครั้งต่อไปหลังจาก
นครคุนหมิง คือ ไทย ส่วนค่าใช้จ่ายในระหว่าง
อยู่ในนคร คุนหมิงนิยมใช้เงินสด ในการเดินทาง
ครั้งนี้มาเป็นครอบครัวและลูก และมีค่าใช้จ่าย
ทั้งหมด ตั้งแต่ 160,000 บาท และใช้จ่ายเพื่อ
การซื้อของที่ระลึก

2. ด้านความต้องการของนักท่องเที่ยวใน
นครคุนหมิง

นักท่องเที่ยวชาวไทย

นักท่องเที่ยวชาวไทยมีความต้องการ
การท่องเที่ยวในนครคุนหมิง มณฑลยูนนาน
ประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน ในภาพรวมอยู่
ระดับมาก

หากพิจารณารายละเอียดในด้านความต้องการของนักท่องเที่ยวชาวไทย พบว่า นักท่องเที่ยวชาวไทยมีความต้องการในด้านการท่องเที่ยวที่มีระดับความต้องการมากที่สุด คือ มาตรฐานการอำนวยความสะดวกของสนามบิน และการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกของโรงแรม ที่พัก ที่รวดเร็วและความประทับใจ

นักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ

นักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ มีความต้องการในการท่องเที่ยวในนครคุนหมิง มณฑลยูนนาน ประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน ในภาพรวมอยู่ระดับมากที่สุด

หากพิจารณารายละเอียดในด้านความต้องการของนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ พบว่า นักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศมีความต้องการในด้านการท่องเที่ยวที่มีระดับความต้องการมากที่สุด คือ มาตรฐานการอำนวยความสะดวกของสนามบิน การให้ข้อมูลข่าวสารต้องทันสมัยและรวดเร็ว และการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกของโรงแรม

3. การเปรียบเทียบพฤติกรรมและความต้องการของนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติในนครคุนหมิง มณฑลยูนนาน สาธารณรัฐประชาชนจีน ปรากฏผลการวิจัยดังนี้

ด้านพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวในนครคุนหมิง

พฤติกรรมการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ มีลักษณะส่วนใหญ่อคล้ายกัน แต่ที่แตกต่างเห็นได้ชัดเจน คือ มาตรฐานการครองชีพของนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศมีสูงกว่านักท่องเที่ยวชาวไทย ไม่ว่าจะเป็น อายุ รายได้ จำนวนประเทศที่ต้องการไปท่องเที่ยว ตลอดจนพฤติกรรมการใช้จ่าย จะใช้จ่ายเกือบทุกประเภทในลักษณะที่ไม่แตกต่างกัน ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของที่พัก ทนศึกษา อาหาร

และเครื่องดื่ม ค่าขนส่งในสถานที่ท่องเที่ยวและการบันเทิง เป็นต้น

การเปรียบเทียบความสัมพันธ์พฤติกรรมการท่องเที่ยวระหว่างนักท่องเที่ยวชาวไทยกับนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศในนครคุนหมิง มณฑลยูนนาน ประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน พบว่า มีพฤติกรรมในการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างประเทศมีสัมพันธ์กันกับด้านอายุ ระดับรายได้ จำนวนครั้งของการเดินทางมาท่องเที่ยว และจำนวนประเทศที่ผ่านเดินทางท่องเที่ยวอย่างมีนัยที่สำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ด้านความต้องการของนักท่องเที่ยวในนครคุนหมิง

ความต้องการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศมีลักษณะส่วนใหญ่อคล้ายกัน คือ มาตรฐานความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ไม่ว่าจะเป็นแหล่งท่องเที่ยวหรือสถานบริการ เช่น โรงแรม สนามบิน การคมนาคมขนส่งและการให้ข้อมูลข่าวสารที่รวดเร็ว เป็นต้น แต่ที่แตกต่างเห็นได้ชัดเจน คือ ความต้องการของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ เรื่องของภาษาสากลที่ใช้ในการสื่อสารและต้องการที่จะเรียนรู้วิถีชีวิตของชาวเอเชียมากกว่าซื้อสินค้าและบริการการท่องเที่ยว สำหรับนักท่องเที่ยวชาวไทยต้องการมาท่องเที่ยวต่างประเทศเพราะเป็นค่านิยมของคนไทยที่ถูกปลูกฝังในเรื่องการท่องเที่ยวเพื่อศึกษาความแตกต่างของประเทศอื่นๆ เช่น ความเจริญก้าวหน้าทางด้านสังคม วัฒนธรรม เศรษฐกิจ วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

การเปรียบเทียบความสัมพันธ์ความต้องการในการท่องเที่ยวระหว่างนักท่องเที่ยวชาวไทยกับนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศในนครคุนหมิง มณฑลยูนนาน ประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน พบว่า ความต้องการในการ

ท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างประเทศมีความสัมพันธ์กันกับพิธีการเข้าเมือง ต้องสะดวกและรวดเร็ว มาตรฐานของการให้บริการของรถรับจ้าง ด้านจรรยาบรรณ ราคา และความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ความสะดวกสบายในการเดินทาง เช่น มีป้ายบ่งชี้เส้นทางท่องเที่ยวที่ชัดเจน มาตรฐานของแหล่งบันเทิงในยามราตรี เช่น ความปลอดภัยและความสะอาด มาตรฐานความสะอาดสบาย และการให้บริการในการซื้อสินค้าและของที่ระลึก เช่น เรื่องปริมาณและคุณภาพ และการจัดให้มีเส้นทางเชื่อมโยงการท่องเที่ยวระหว่างนครคุนหมิงกับจังหวัดเชียงรายและจังหวัดใกล้เคียงในประเทศไทย อย่างมีนัยที่สำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

4. แนวทางการจัดการท่องเที่ยวของจังหวัดเชียงรายเพื่อเชื่อมโยงเส้นทางท่องเที่ยวระหว่างนครคุนหมิงและแหล่งท่องเที่ยวของจังหวัดเชียงราย

จากความสำเร็จที่ได้เปรียบของที่ตั้งของจังหวัดเชียงรายในการพัฒนาเป็นประตูการค้าเชื่อมโยงกับจีน และเป็นศูนย์กลางเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดน ส่งผลให้จังหวัดเชียงรายเป็นจังหวัดที่มีศักยภาพทางภูมิศาสตร์ที่ติดต่อกับประเทศเพื่อนบ้าน 3 ประเทศแล้ว โดยกำหนดแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวจังหวัดเชียงราย ดังนี้

- การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชื่อมโยงหมู่บ้านท่องเที่ยว OTOP
- โครงการสวนสมุนไพรไทยและการท่องเที่ยวเกษตรสาธิตเชิงนิเวศ
- ด้านอนุรักษ์เมืองมรดกโลก ด้วยการอนุรักษ์และพัฒนาเมืองประวัติศาสตร์เชียงใหม่
- One Stop Service บริเวณชายแดนให้บริการตรวจปล่อยสินค้านำเข้า-ส่งออกให้เป็นไปอย่างสะดวกรวดเร็ว

และการเข้า-ออกของนักท่องเที่ยวและประชาชนอย่างถูกต้องตามกฎหมาย

- ความร่วมมือด้านการท่องเที่ยวของผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียต่อการจัดการท่องเที่ยว โดยรูปแบบของการท่องเที่ยวจะเป็นในลักษณะเชิงอนุรักษ์ เน้นวัฒนธรรมของชนกลุ่มน้อยและโบราณสถาน ตลอดจนจัดทำปรับปรุงภูมิทัศน์และแหล่งท่องเที่ยว
- จัดทำโครงการศึกษาเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวทางเรือตามเส้นทางแม่น้ำโขง ซึ่งจะต้องมีการจัดสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกให้กับนักท่องเที่ยว การจัดเตรียมเรือโดยสารและท่าเรือที่ได้มาตรฐานและปลอดภัย และการอำนวยความสะดวกด้านศุลกากรและการตรวจคนเข้าเมือง เป็นต้น
- จัดทำปรับปรุงภูมิทัศน์และแหล่งท่องเที่ยวการเชื่อมโยงและพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวทางบกระหว่างเชียงรายกับคุนหมิงให้ได้มาตรฐานดังนี้

1. การเชื่อมโยงและพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวทางบกระหว่างเชียงรายกับนครคุนหมิง ด้วยการพัฒนาระบบคมนาคมเชื่อมโยงเมืองเชียงรายเป็นเมืองหลัก และทำหน้าที่เป็นเมืองสนับสนุนหลักต่อเมืองชายแดนทั้ง 3 เมือง ได้แก่ เชียงแสน เชียงของ และแม่สาย สามารถเดินทางไปได้อย่างสะดวกโดยใช้ถนน 4 ช่องจราจรตามทางหลวงหมายเลข 1 (พหลโยธิน) และสามารถเดินทางไปเชียงใหม่โดยใช้ทางแยกจาก

ทางหลวงหมายเลข 101 ที่อำเภอแม่จัน เป็นระยะทาง 30 กิโลเมตร ส่วนเมืองเชียงของอยู่ห่างจากตัวเมืองเชียงรายประมาณ 90 กิโลเมตร ไปตามเส้นทางหลวงสายรอง

2. จังหวัดเชียงรายเป็นเมืองหลักที่สามารถเชื่อมเส้นทางขนส่งสินค้า 2 สายหลัก เพื่อไปยังตอนใต้ของประเทศจีน โดยเส้นทางแรกผ่านขึ้นไปทางอำเภอเชียงของ ผ่านลาว ไปยังเมืองเม้งลาของจีน (R3E) และอีกเส้นทางผ่านอำเภอแม่สาย ไปยังเชียงตุง (พม่า) และเข้าชายแดนจีนที่เมืองต้าล้อ (R3W) ทั้งสองเส้นทางนี้จะมาบรรจบกันที่เชียงราย

อภิปรายพา

1. ด้านพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างประเทศในนครคุนหมิง

จะเห็นได้ว่านักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างประเทศที่เดินทางไปนครคุนหมิงมีจุดมุ่งหมายในการท่องเที่ยวในการต่างประเทศเพื่อการพักผ่อนเป็นสำคัญ ทั้งนี้เป็นเพราะว่ามีความพร้อมในทุกด้านไม่ว่าจะเป็นอายุ ฐานะ และรายได้ โดยเฉพาะผู้หญิง นิยมเดินทางไปนครคุนหมิงเพราะเป็นเมืองที่มีวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์ของตนเอง มีอากาศหนาวเหมาะกับการเดินทางไปพักผ่อน ตลอดจนค่าครองชีพไม่สูงเหมาะสำหรับผู้หญิงและทุกเพศ ทุกวัยที่ต้องการเดินทางไปจับจ่ายซื้อของที่ระลึกและของฝากจากต่างแดน ซึ่งสอดคล้องกับ กิตติ ลิ้มสกุล (2533) ที่พบว่า จุดมุ่งหมายในการเดินทางไปต่างประเทศส่วนใหญ่เดินทางมาเพื่อพักผ่อน คิดเป็นร้อยละ 89.65 สำหรับโครงสร้างของการใช้จ่ายทั้งนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่าง-

ชาติที่ใช้จ่ายขณะที่อยู่ต่างประเทศ คิดเป็นร้อยละ 58.83 ที่นักท่องเที่ยวจะใช้จ่ายในการซื้อสินค้าและของที่ระลึก

สำหรับข้อแตกต่างที่พบระหว่างนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างประเทศ คือ ระยะเวลาที่พำนักรับในนครคุนหมิงไม่เท่ากัน ทั้งนี้อาจเป็นค่าของเงินของแต่ละประเทศไม่เท่ากัน โดยเฉพาะค่าเงินบาทมีค่าต่ำกว่าเงินหยวน และค่าเงินดอลลาร์มีค่าเงินสูงกว่าเงินหยวนทำให้นักท่องเที่ยวพำนักรับในนครคุนหมิงได้นานกว่านักท่องเที่ยวชาวไทย ซึ่งสอดคล้องกับรายงานวิจัยของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (1991) เรื่อง Thailand Tourism Statistical Report ที่พบว่า นักท่องเที่ยวชาวยุโรปพำนักรับที่ประเทศนานกว่านักท่องเที่ยวจากประเทศอื่น คือ จะพำนักรับประมาณ 10 วัน โดยเฉพาะนักท่องเที่ยวชาวเยอรมันพำนักรับเฉลี่ย 13.80 วัน เมื่อคำนวณจากจำนวนนักท่องเที่ยวชาวเยอรมันที่เข้ามาในประเทศไทยตลอดจนความสามารถของกำลังทรัพย์ ค่าของเงินมาร์ค เมื่อเทียบกับชาวเอเชียที่เข้ามาเที่ยวในประเทศไทยจำนวนมาก แต่ระยะเวลาพักผ่อนน้อยกว่า โดยเฉพาะในกรณีของชาวมาเลเซีย ที่มาเที่ยวประเทศเป็นจำนวนมากที่สุด แต่พักที่ประเทศไทยนาน 3.70 วันเท่านั้น

2. ด้านความต้องการของนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างประเทศในนครคุนหมิง

นักท่องเที่ยวชาวไทย

จากผลการศึกษาความต้องการของนักท่องเที่ยวในนครคุนหมิง มณฑลยูนนาน จะเห็นได้ว่านักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างประเทศที่เดินทางไปนครคุนหมิง ส่วนใหญ่มีความต้องการขึ้นพื้นฐานเหมือนกัน โดยเฉพาะเรื่องมาตรฐานการอำนวยความสะดวกของสนามบิน การให้ข้อมูลข่าวสารต้องทันสมัยและรวดเร็ว และมาตรฐานของสิ่งอำนวยความสะดวก

สะดวกในด้านการบริการ เช่น ที่พัก รถรับจ้าง และการให้ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับรายงานผลของกองวิชาการและฝึกอบรม การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2547) ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการท่องเที่ยว โดยเฉพาะผลผลิตของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว คือ การบริการ ซึ่งลูกค้าจะเลือกซื้อเมื่อเกิดความพึงพอใจ ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกซื้อบริการ คือ ทรัพยากรการท่องเที่ยว ความปลอดภัย โครงสร้างพื้นฐาน สิ่งอำนวยความสะดวก สินค้าของที่ระลึก การโฆษณาเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ และภาพลักษณ์ของประเทศ

3. การเปรียบเทียบพฤติกรรมและความต้องการของนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติในนครคุนหมิง มณฑลยูนนาน สาธารณรัฐประชาชนจีน

การเปรียบเทียบพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวในนครคุนหมิง

การเปรียบเทียบความสัมพันธ์พฤติกรรม การท่องเที่ยวระหว่างนักท่องเที่ยวชาวไทยกับนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศในนครคุนหมิง มณฑลยูนนาน ประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน พบว่า มีพฤติกรรมในการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างประเทศมีความสัมพันธ์กันกับด้านอายุ ระดับรายได้ อย่างมีนัยที่สำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าเมื่ออายุมากขึ้น มีฐานะและรายได้มั่นคง ตลอดจนมีเวลาว่างมากขึ้น ทุกคนจึงต้องแสวงหาความสุขให้เป็นรางวัลกับชีวิต โดยเลือกการเดินทางท่องเที่ยวระหว่างประเทศเพื่อเป็นการพักผ่อนหย่อนใจ ซึ่งสอดคล้องกับรายงานผลของสถาบันวิจัยและให้คำปรึกษา (2545) ที่กล่าวถึง แนวโน้มของประชากรโลกตั้งแต่ศตวรรษที่ 21 ประชากรโลกที่เป็นผู้สูงอายุจะมีจำนวนเพิ่มขึ้นอย่างมาก สืบเนื่องจากกลุ่มประชากรที่เกิดในช่วง Baby Boom ซึ่งเป็น

ประชากรกลุ่มใหญ่ของโลกได้เข้าสู่ช่วงสูงอายุ ประกอบกับวิทยาการทางการแพทย์ที่ก้าวหน้าขึ้น ทำให้ประชากรโลกมีอายุเฉลี่ยสูงขึ้น และมีสุขภาพแข็งแรงขึ้นด้วย ในขณะที่ค่าครองชีพในประเทศที่พัฒนาแล้วส่วนใหญ่มีอัตราค่อนข้างสูง บางประเทศจึงมีแนวคิดที่จะส่งเสริมให้ผู้สูงอายุของตนออกไปใช้ชีวิตในต่างประเทศที่มีค่าครองชีพที่เหมาะสม และยังคงไว้ซึ่งคุณภาพชีวิตที่ดี

การเปรียบเทียบความต้องการของนักท่องเที่ยวในนครคุนหมิง

การเปรียบเทียบความสัมพันธ์ความต้องการในการท่องเที่ยวระหว่างนักท่องเที่ยวชาวไทยกับนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศในนครคุนหมิง มณฑลยูนนาน ประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน พบว่า ความต้องการในการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างประเทศมีความสัมพันธ์กันกับพิธีการเข้าเมือง ต้องสะดวกและรวดเร็ว มาตรฐานของการให้บริการของรถรับจ้าง ด้านจรรยาบรรณ ราคาและความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ความสะดวกสบายในการเดินทาง เช่น มีป้ายบ่งชี้เส้นทาง การท่องเที่ยวที่ชัดเจน มาตรฐานของแหล่งบันเทิงในยามราตรี เช่น ความปลอดภัยและความสะอาด มาตรฐานความสะดวกสบายและการให้บริการในการซื้อสินค้าและของที่ระลึก เช่น เรื่องปริมาณและคุณภาพ อย่างมีนัยที่สำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าความต้องการในการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างประเทศ นิยมไปท่องเที่ยวยังประเทศที่มีค่าใช้จ่ายในการอยู่อาศัยที่มีค่าครองชีพต่ำ สภาพภูมิอากาศและการบริการ รวมทั้งความสะดวกสบายในการอยู่อาศัยและการเดินทาง ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของสถาบันวิจัยและให้คำปรึกษา (2545) เรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจในการเข้ามาพำนักระยะยาวในต่างประเทศของชาวญี่ปุ่น พบว่า

ชาวญี่ปุ่นให้ความสำคัญ คือ ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ให้ความสนใจทั้งในเรื่องภัยธรรมชาติ ความสะดวกสบายในการอยู่อาศัย การใช้ชีวิตประจำวัน สิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ที่มีให้ ตลอดจนความสามารถในการสื่อสารในชีวิตประจำวัน การรักษาสุขภาพ มีโรงพยาบาลที่ได้มาตรฐาน รวมทั้งมาตรฐานของแพทย์และพยาบาลที่จะให้บริการ และกิจกรรมต่างๆ ที่สามารถจะทำได้ในขณะที่พำนักอยู่ในต่างประเทศ ได้แก่ การเข้าร่วมทำงานอาสาสมัครในแขนงอาชีพต่างๆ การมีโอกาสได้สัมผัสวิถีชีวิตของชาวพื้นเมือง ได้สัมผัสขนบธรรมเนียม ประเพณี และวัฒนธรรมท้องถิ่น การมีโอกาสท่องเที่ยวพักผ่อน การฟื้นฟูสุขภาพร่างกาย การมีโอกาสผจญภัย เช่น การเดินป่า เป็นต้น

4. แนวทางการจัดการท่องเที่ยวของจังหวัดเชียงราย เพื่อเชื่อมโยงเส้นทางการท่องเที่ยวระหว่างนครคุนหมิงและแหล่งท่องเที่ยวของจังหวัดเชียงราย

แนวทางการจัดการท่องเที่ยวของจังหวัดเชียงราย เพื่อเชื่อมโยงเส้นทางการท่องเที่ยวระหว่างนครคุนหมิงและแหล่งท่องเที่ยวของจังหวัดเชียงราย ทั้งทางบก ทางน้ำและทางอากาศ ที่ได้จากการระดมความคิดเห็นจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและจากการวิเคราะห์ถึงจุดอ่อนและจุดแข็งของการท่องเที่ยวของจังหวัดเชียงราย และนครคุนหมิง สรุปแนวทางการพัฒนาเส้นทางเชื่อมโยงการท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงราย เนื่องจากเมืองเชียงรายจะต้องมีพื้นฐานทางเศรษฐกิจที่หลากหลายเพื่อรองรับการเจริญเติบโตในอนาคต และสามารถรองรับการเติบโตของเมืองชายแดนที่จะพัฒนาเป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนใน 3 เมือง (แม่สาย เชียงแสน และเชียงของ) ดังนี้

1. ควรมีการลงทุนระบบบริการโครงสร้างพื้นฐานที่ยังขาดแคลนทั้งภายในเมืองและรอบนอก พร้อมเป็นเมืองสนับสนุนประตูการค้าและ

ดึงดูดนักลงทุนและนักท่องเที่ยวเข้ามาในพื้นที่ จึงมีความจำเป็นต้องมีระบบสาธารณูปโภค สาธารณูปการสนับสนุนให้เป็นเมืองน่าอยู่

2. ควรมีการลงทุนระบบบริการโครงสร้างพื้นฐานที่ยังขาดแคลนทั้งภายในเมืองและรอบนอก พร้อมเป็นเมืองสนับสนุนประตูการค้า และดึงดูดนักลงทุนและนักท่องเที่ยวเข้ามาในพื้นที่ จึงมีความจำเป็นต้องมีระบบสาธารณูปโภค สาธารณูปการสนับสนุนให้เป็นเมืองน่าอยู่

3. การลงทุนของรัฐควรมุ่งสนับสนุนให้ภาคเอกชนสามารถดำเนินกิจกรรมการค้า การลงทุนและการท่องเที่ยวได้อย่างมีประสิทธิภาพ ในอนาคต

ข้อเสนอแนะเพื่อการก้าววิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาการพัฒนาเส้นทางเชื่อมโยงการท่องเที่ยวระหว่างจังหวัดเชียงราย และนครคุนหมิง มณฑลยูนนาน ประเทศสาธารณรัฐประชาชน

2. ควรมีการศึกษาพฤติกรรมนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติในจังหวัดเชียงราย.

3. ควรมีการศึกษาองค์ประกอบที่ส่งเสริมพฤติกรรมนักท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวต่างชาติในจังหวัดเชียงรายหรือกลุ่มล้านนา

4. ควรมีการศึกษามีส่วนร่วมของธุรกิจท่องเที่ยวภาคเอกชนในการส่งเสริมการท่องเที่ยวจังหวัดเชียงราย

5. ควรมีการศึกษาการพัฒนาความร่วมมือขององค์กรเอกชนที่ส่งเสริมการท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงราย

บรรณานุกรม

- กิตติ ลิ้มสกุล (2533). **โครงการสำรวจค่าใช้จ่ายของนักท่องเที่ยวปี 2533**. งานสถิติ กองสถิติ และวิจัย ฝ่ายวิชาการ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.
- ฐิติฤทธิ์ ฐชาติและคณะ (2538). **การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในมณฑลยูนนาน : ศึกษาแหล่งท่องเที่ยวในนครคุนหมิง เมืองฉุนานและเมืองหลูซี**. สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจ กระทรวงศึกษาธิการ.
- เนาวรัตน์ พลายน้อยและคณะ. (2538). **พฤติกรรมนักท่องเที่ยวภายในประเทศของนักท่องเที่ยวชาวไทย**.
- พนิตดา สิงห์ครุฑ. (2544). **ศึกษาศักยภาพของชุมชนบ้านห้วยฮี้ในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแบบโฮมสเตย์**.
- พิสิษฐ์ สุขสวัสดิ์. (2541). **ศึกษาแบบแผนการใช้จ่ายของนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศในเขตอำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน**.
- ภาควิชาสถิติ คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น. (2541) **โครงการรวบรวมสถิตินักท่องเที่ยวระหว่างตะวันออกเฉียงเหนือ ระหว่างปี พ.ศ. 2537-2540**.
- สถาบันวิจัยและให้คำปรึกษา. (2545). **รายงานการวิจัยเรื่องแนวทางการส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวพำนักระยะยาว : กรณีศึกษาเฉพาะนักท่องเที่ยวอายุ 50 ปีขึ้นไปที่เดินทางมาเพื่อการพักผ่อน**. กรุงเทพฯ : สถาบันวิจัยและให้คำปรึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สุกัญญา เอ็มอัมมรรวม และคณะ. (2544) **ศักยภาพของการท่องเที่ยวประเทศลุ่มแม่น้ำโขง : สปป. ลาว**.
- สุจิตราภา พันธวิไล. (2545). **ศึกษารูปแบบการจัดการหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดยชุมชนมีส่วนร่วม : กรณีศึกษา บ้านหล่อชา (อาซา) ต. แม่ยาว อ. เมือง จ. เชียงราย**.
- สำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว. (2546). **แนวทางส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวพำนักระยะยาว**. กรุงเทพฯ : สำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว.
- อรุณี ปัญญามูลงษา. (2542). **ความต้องการของนักท่องเที่ยวในการใช้บริการที่พักตากอากาศในอำเภอเมืองบง จังหวัดแม่ฮ่องสอน**.
- TAT (1991) Thailand Tourism Statistical Report
Available: www.tat.or.th/longstay
Available: www.tourism.go.th
Available: <http://www.chinatour.com/data/data.htm>
Available: <http://www.fourlens.com/index.php>
Mancini. (1990). ตารางการกำหนดกลุ่มตัวอย่าง. P.98
Yamane. (1970). ตารางการกำหนดกลุ่มตัวอย่าง. P.580-581

ทัศนคติของนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ ที่มีต่อการต้อนรับของชาวเชียงใหม่

Attitude of Foreign Tourists toward the Hospitality of Chiang Rai People

ประภาพร พนมไพร วาสนา ทิพย์ศรี ราเชนทร์ ชูศรี
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา เชียงราย

Prapaporn Panomprai, Wasana Thipsri, Rachain Choosri
Rajamangala University of Technology Lanna Chiang Rai

บทคัดย่อ

โครงการศึกษาทัศนคติของนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศที่มีต่อการต้อนรับของชาวเชียงใหม่ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาทัศนคติของนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศที่มีต่อการต้อนรับของชาวเชียงใหม่และ 2) เพื่อศึกษาแนวทางในการพัฒนาด้านการต้อนรับนักท่องเที่ยวของจังหวัดเชียงใหม่ ให้ตรงกับความต้องการของนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ ด้วยการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ซึ่งเก็บรวบรวมข้อมูลความคิดเห็นจากนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ ด้วยแบบสอบถามจำนวน 400 ชุด สัมภาษณ์เชิงลึกนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศและมัคคุเทศก์ จำนวน 60 คน จัดประชุมภาคีกับหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชนและประชาชนเพื่อระดม ความคิดเห็น ผลการวิจัยเป็นดังนี้ คือ นักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีอายุระหว่าง 25-34 ปี เดินทางมาจากประเทศสหรัฐอเมริกา การศึกษาระดับปริญญาตรี ประกอบอาชีพพนักงานบริษัทเอกชน สถานภาพโสด มีรายได้ต่อปีระหว่าง US\$ 10,000-30,000 มีวัตถุประสงค์ในการเดินทางเพื่อกิจกรรมสันทนาการและการพักผ่อน โดยรับรู้ข้อมูลข่าวสารการท่องเที่ยวจากสื่ออินเทอร์เน็ตมากที่สุด นักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศมีทัศนคติต่อการต้อนรับของชาวเชียงใหม่ในด้านความเป็นมิตรไมตรี ความปลอดภัย ความสะดวกในการเดินทาง การบริการนำเที่ยว/มัคคุเทศก์ บริการข้อมูลข่าวสาร โครงสร้างพื้นฐาน/สาธารณูปโภค สถานที่พัก การอำนวยความสะดวกในการเข้า-ออกเมืองและด้านอาหาร/ภัตตาคารอยู่ในระดับดี จากการสัมภาษณ์เชิงลึกนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศและมัคคุเทศก์ ตลอดจนการจัดประชุมภาคีเพื่อระดมความคิดเห็นในการพัฒนาการต้อนรับนักท่องเที่ยวของจังหวัดเชียงใหม่ให้ไปสู่ความเป็นเลิศ พบว่าด้านความเป็นมิตรไมตรี ผู้ให้บริการต้องมีจรรยาบรรณในวิชาชีพ โดยไม่เอารัดเอาเปรียบ หลอกลวง ข้อโกงนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ มีสำนึกในการปฏิบัติต่อนักท่องเที่ยวด้วยจิตเมตตา ด้านความปลอดภัย ควรเสริมสายตรวจและพนักงานรักษาความปลอดภัยบริเวณแหล่งท่องเที่ยว สนามบิน ตลอดจนยานที่พนักงมนักท่องเที่ยว ด้านความสะดวกในการเดินทาง ควรจัดทำป้ายบอกทาง เส้นทางท่องเที่ยวและมีแผนที่ริมทางเป็นภาษาอังกฤษและภาษาต่างประเทศที่สำคัญ ด้านบริการนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ควรจัดฝึกอบรมการใช้ภาษาต่างประเทศในการสื่อสารและความรู้ในแหล่งท่องเที่ยวเพื่อสามารถอธิบายและแนะนำนักท่องเที่ยวให้เที่ยวอย่างถูกวิธี ด้านบริการข้อมูลข่าวสารควรประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารการท่องเที่ยว และจัดจุดบริการข้อมูลข่าวสารผ่านสื่ออินเทอร์เน็ตและสื่อสิ่งพิมพ์ให้มากขึ้น ด้านโครงสร้างพื้นฐานและสาธารณูปโภค ควรดูแล

บำรุงรักษา ปรับปรุงถนนหนทาง ตู้โทรศัพท์ สาธารณะ ห้องน้ำสาธารณะให้อยู่ในสภาพพร้อมใช้งาน สะอาด และปลอดภัย ด้านสถานที่พัก พนักงานที่ให้บริการด้านที่พักควรใช้ภาษาในการสื่อสารกับนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศได้เป็นอย่างดี และไม่เอาัดเอาเปรียบโดยจัดระดับราคาให้สอดคล้องกับคุณภาพบริการ ด้านการอำนวยความสะดวกในการเข้า-ออกเมือง ควรเน้นระบบการบริการที่รวดเร็ว สะดวก และปลอดภัย ด้านอาหารและภัตตาคาร ควรปรับปรุงอาหารให้ถูกสุขอนามัยจัดบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมบริเวณร้านให้สะอาด และน่าสนใจ

Abstract

This research aimed to study; 1) an attitude of foreign tourist towards the hospitality of Chiang Rai people, and 2) the guide way to develop the hospitality for tourist in Chiang Rai. This research is both a qualitative and a quantitative research. The sample was 400 foreign tourists. The focus group was both public and private organization based on the tourism management. Data were gathered using questionnaires and interviews. The result of this study found that the majority of foreign tourists were male and single who have the age between 25–34 years old. The most of foreign tourists came from United States of America which have the level of educational degree that is bachelor's degree. Their occupations were employee of a private company who have income between 10,000–30,000 US\$ per year. The objectives of the tour were relaxing and entertainment. The most of foreign tourist got tourism information by using internet. The foreign tourists had the attitude to the hospitality of Chiang Rai people are good in terms of a friendship, safety, traveling convenience, tour agency service,

data information service, infrastructure, accommodation, immigration convenience, and restaurant service. The focus group of the stakeholder of the tourism management on hospitality found that the public and private organization of tourism management in Chiang Rai could be the good service in terms of loyalty, intercommunication, accommodation, safety, airport service, traveling convenience, guideboard in English language or others, tour guide and tour agency service, training of international communication course for people in tourist place, promotion of tourism information through information technology, infrastructure, public utility, friendly or standard price, and restaurant service.

คำนำ

การท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมภาคบริการของรัฐที่สร้างผลประโยชน์ต่อระบบเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ อีกทั้งยังสามารถกระตุ้นการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของภูมิภาคอื่นๆ ได้อีกด้วย

จังหวัดเชียงราย มีแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่งดงามมีชื่อเสียงและเป็นแหล่งท่องเที่ยว ทางด้านศิลปวัฒนธรรมล้านนาที่น่าสนใจ จึงทำให้มีนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศมาเที่ยวชม จังหวัดเชียงรายเป็นจำนวนมาก อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงรายจึงเจริญเติบโตขึ้นเรื่อยๆ ส่งผลให้ธุรกิจบริการที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว ไม่ว่าจะเป็นร้านอาหาร ภัตตาคาร สถานที่พัก การคมนาคมขนส่ง ธนาคาร ตลอดจนประชาชนชาวจังหวัดเชียงรายซึ่งเป็นเจ้าของพื้นที่ต่างได้รับผลประโยชน์ได้จากการขยายตัวของธุรกิจ ดังนั้นธุรกิจด้านการท่องเที่ยว จึงต้องหันมาให้ความสำคัญและตระหนักถึงหลักการต้อนรับที่ดี ที่จะสร้างความพึงพอใจสูงสุดให้กับนักท่องเที่ยว เพื่อให้ทำ

นักท่องเที่ยวเกิดความประทับใจในการต้อนรับ
ด้านต่างๆ ที่ชาวเชียงรายจัดให้ โดยเฉพาะกับ
นักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ ซึ่งเป็นผู้มาเยือน
ที่เดินทางมาจากทั่วทุกมุมโลกและนำมาซึ่ง
เงินตราจากต่างประเทศอันจะเป็นการกระจาย
รายได้แก่ชาวเชียงราย เสริมสร้างความเจริญ
ทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศต่อไป

ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาทัศนคติของ
นักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศที่มีต่อการต้อนรับ
ของชาวเชียงราย เพื่อจะได้ทราบถึงความรู้สึก
นึกคิด การเสนอแนะแนวทางการแก้ไขปัญห
ทัศนคติเชิงลบ การใช้ประโยชน์ของทัศนคติ
เชิงบวก เพื่อนำมาเป็นข้อมูลในการพัฒนาด้
การท่องเที่ยวของจังหวัดเชียงรายทั้งในด้
การพัฒนาบุคลากรที่ให้บริการด้านการท่องเที่ยว
หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องนำไปใช้ในการกำหนด
กลยุทธ์และแนวทาง เชนนโยบายเพื่อพัฒนา
การท่องเที่ยวของจังหวัดเชียงรายให้มีประสิทธิภาพ
เกิดประสิทธิผลตลอดจนนำไปสู่ความเป็นเลิศ
ทางการท่องเที่ยวและพัฒนาไปสู่การท่องเที่ยว
อย่างยั่งยืนสืบไป

เครื่องมือและวิธีการศึกษา

วิธีการดำเนินการวิจัย

ดำเนินการศึกษาวิจัยทั้งเชิงปริมาณและ
เชิงคุณภาพ

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย

1. นักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศที่เดินทาง
มาท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงราย
2. หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน ตลอดจน
ประชาชนที่เกี่ยวข้องกับการต้อนรับนักท่องเที่ยว
ชาวต่างประเทศที่เดินทางมาท่องเที่ยวในจังหวัด
เชียงราย

กลุ่มตัวอย่าง คือ นักท่องเที่ยวชาวต่าง-
ประเทศที่เดินทางมาท่องเที่ยวในจังหวัด
เชียงราย ในช่วงระยะเวลาที่ทำการเก็บข้อมูล
ตามพื้นที่การวิจัย ซึ่งพิจารณาเส้นทางตาม
ยุทธศาสตร์ของการพัฒนา ด้านการท่องเที่ยว
จังหวัดเชียงราย ได้ตัวแทนพื้นที่ 8 อำเภอ จาก
ทั้งหมด 16 อำเภอ 2 กิ่งอำเภอ (ข้อมูลจาก
ทำเนียบแหล่งท่องเที่ยว (ภาคเหนือ) โดย
สำนักงานสถาบันราชภัฏเชียงราย เสนอ
การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.2547) โดยมีวิธี
การคัดเลือกตัวแทนอำเภอ ซึ่งยึดทรัพยากรการ
ท่องเที่ยว คือ แหล่งท่องเที่ยวทรัพยากรธรรมชาติ
แหล่งท่องเที่ยวประวัติศาสตร์ และแหล่งท่อง-
เที่ยวศิลปวัฒนธรรมและประเพณี ตัวแทนพื้นที่
ทั้ง 8 อำเภอ เป็นอำเภอที่มีแหล่งท่องเที่ยว
สำคัญ และมีนักท่องเที่ยวจำนวนมาก ซึ่ง
ประกอบด้วย อำเภอแม่สาย อำเภอเชียงแสน
อำเภอแม่ฟ้าหลวง อำเภอเทิง อำเภอแม่สรวย
อำเภอเวียงป่าเป้า อำเภอแม่จัน และ อำเภอ
เมือง โดยคำนวณขนาดของกลุ่มตัวอย่างได้
400 ตัวอย่าง

นอกจากนี้ทำการสัมภาษณ์นักท่องเที่ยว
ชาวต่างประเทศจำนวน 30 คน เพื่อให้ได้ข้อมูล
เชิงลึกเกี่ยวกับทัศนคติ ความรู้สึกนึกคิด ความ
ประทับใจ ปัญหา อุปสรรคในการต้อนรับของ
ชาวเชียงราย ตลอดจนแนะแนวทางแก้ไขปัญห
และข้อเสนอแนะ สัมภาษณ์มีคฤเทศก์จำนวน
30 คน เนื่องจากมีคฤเทศก์ เป็นผู้อำนวยการความ
สะดวกในการท่องเที่ยวและอยู่ใกล้ชิด ทราบ
ความต้องการของนักท่องเที่ยว ชาวต่างประเทศ
มากที่สุด สามารถให้ข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับความ
พอใจหรือไม่พอใจของนักท่องเที่ยว ชาวต่าง-
ประเทศที่มีต่อการต้อนรับของชาวเชียงรายได้
เป็นอย่างดี

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย
แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์

2.1 แบบสอบถามแบ่งออกเป็น 3 ตอน คือ ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามเป็นแบบสอบถามให้เลือกหลายคำตอบ (Multiple Choice) ซึ่งให้ผู้ตอบเลือกตอบเพียงข้อเดียว

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับทัศนคติของนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศที่มีต่อการต้อนรับของชาวเชียงราย เป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale)

ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อเสนอแนะ และแนวทางในการพัฒนาด้านการต้อนรับนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศเป็นแบบสอบถามปลายเปิด (Open End)

2.2 แบบสัมภาษณ์ ใช้สัมภาษณ์นักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ 30 ชุดและมัคคุเทศก์ 30 ชุด รวมทั้งสิ้น 60 ชุด มีโครงสร้างคำถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ถูกสัมภาษณ์ ข้อมูลเกี่ยวกับทัศนคติของนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศที่มีต่อการต้อนรับของชาวเชียงรายในด้านต่างๆ ปัญหา อุปสรรค ตลอดจนแนวทางแก้ไขปัญห และข้อเสนอแนะ

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง โดยแจกแบบสอบถามแก่นักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศที่เดินทางมาท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงรายจำนวน 400 คน ระหว่างเดือนตุลาคม 2548 ถึงเดือนพฤศจิกายน 2548 สัมภาษณ์นักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศจำนวน 30 คน และสัมภาษณ์มัคคุเทศก์จำนวน 30 คน ระหว่างเดือนธันวาคม 2548 ถึงเดือนมกราคม 2549 จัดประชุมภาคี ด้านการท่องเที่ยวเพื่อระดมความคิดเห็นจากหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชนและประชาชนที่เกี่ยวข้องกับการต้อนรับนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ ณ โรงแรมบ้านขุนยวม อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย วันที่ 14 มิถุนายน 2549 เวลา 09.00-15.00 น.

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัย ได้จากการนำข้อมูลจากแบบสอบถามมาวิเคราะห์เชิงปริมาณด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ SPSS ได้แก่ สถิติเชิงพรรณนา ด้วยการหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานและสถิติเชิงอนุมานด้วยการทดสอบความแตกต่างระหว่างคะแนนเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่าง 2 กลุ่มที่เป็นอิสระต่อกัน (t-Test Independent) การทดสอบความแตกต่างระหว่างคะแนนเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่างมากกว่า 2 กลุ่มขึ้นไปที่เป็นอิสระต่อกัน ใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว (One-Way ANOVA) และหากมีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติหรือมีค่าเฉลี่ยอย่างน้อย 1 คู่ที่แตกต่างกันจะทำการทดสอบ ความแตกต่างเป็นรายคู่ โดยใช้การทดสอบของ Tukey ซึ่งเป็นวิธีทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ย 2 กลุ่ม

ผลการศึกษา

นักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศที่เดินทางมาท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงราย และตอบแบบสอบถาม โดยใช้เป็นกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ ทั้งหมด 400 คน มีรายละเอียดดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

นักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีอายุระหว่าง 25-34 ปี เดินทางมาจากประเทศสหรัฐอเมริกา มีการศึกษาระดับปริญญาตรี ประกอบอาชีพพนักงานบริษัทเอกชน สถานภาพโสด มีรายได้ระหว่าง 10,000 -30,000 US\$ ต่อปี มีวัตถุประสงค์ในการเดินทางเพื่อทำกิจกรรมสันทนาการ/พักผ่อนและรับรู้ข้อมูลข่าวสารการท่องเที่ยวจากสื่ออินเทอร์เน็ตมากที่สุด

ส่วนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับทัศนคติของนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศที่มีต่อการต้อนรับของชาวเชียงราย

พบว่า นักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศส่วนใหญ่มีทัศนคติต่อการต้อนรับของชาวเชียงรายทุกด้านอยู่ในระดับดี คือ ด้านความเป็นมิตรไมตรี ความปลอดภัย ความสะดวกในการเดินทาง บริการนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ บริการข้อมูลข่าวสาร โครงสร้างพื้นฐานและสาธารณูปโภค สถานที่พัก การอำนวยความสะดวกในการเข้า-ออกเมืองและด้านอาหาร/ภัตตาคาร

ในด้านความเป็นมิตรไมตรี เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า นักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศมีทัศนคติต่อความมีน้ำใจและเชื้ออาหารของชาวเชียงรายอยู่ในระดับดีมาก เนื่องจากนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศได้รับความช่วยเหลือเกื้อกูลด้วยความจริงใจจากชาวเชียงรายอย่างยิ่ง

ส่วนที่ 3 การเปรียบเทียบทัศนคติของนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศที่มีต่อการต้อนรับของชาวเชียงราย

3.1 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบทัศนคติของนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศที่มีต่อการต้อนรับของชาวเชียงรายจำแนกตามเพศ พบว่า นักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศที่มีเพศแตกต่างกัน มีทัศนคติต่อการต้อนรับของชาวเชียงราย ด้านสถานที่พักและด้านอาหาร/ภัตตาคารแตกต่างกัน และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อในด้านสถานที่พัก พบว่านักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศที่มีเพศแตกต่างกันจะมีทัศนคติที่แตกต่างกันมากในเรื่องห้องพักสะอาด หนาว มีเพียงพอ มีสิ่งอำนวยความสะดวก มีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ราคายุติธรรม และมีให้เลือกหลายระดับราคา ส่วนด้านอาหารและภัตตาคารพบว่า นักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศที่มีเพศ

แตกต่างกันมีทัศนคติต่อเรื่องอาหารที่ถูกสุขอนามัย มีให้เลือกหลากหลาย และราคายุติธรรมแตกต่างกัน ส่วนการต้อนรับด้านอื่นๆ นักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศมีทัศนคติไม่แตกต่างกัน

3.2 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบทัศนคติของนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศที่มีต่อการต้อนรับของชาวเชียงรายจำแนกตามอายุ พบว่า นักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศมีทัศนคติด้านความเป็นมิตรไมตรี ความปลอดภัย และความสะดวกในการเดินทางแตกต่างกันตามช่วงอายุ ส่วนด้านอื่นๆ ไม่แตกต่างกัน

3.3 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบทัศนคติของนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศที่มีต่อการต้อนรับของชาวเชียงรายจำแนกตามระดับการศึกษา พบว่า นักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศมีทัศนคติด้านความปลอดภัย โครงสร้างพื้นฐานและสาธารณูปโภค สถานที่พัก และด้านอาหาร/ภัตตาคารแตกต่างกันไปตามระดับการศึกษา ส่วนด้านอื่นๆ ไม่แตกต่างกัน

3.4 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบทัศนคติของนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศที่มีต่อการต้อนรับของชาวเชียงรายจำแนกตามอาชีพ พบว่า แต่ละอาชีพมีทัศนคติต่อทุกด้านแตกต่างกันขึ้นอยู่กับมุมมอง ประสบการณ์ ความรู้สึกนึกคิดและบุคลิกภาพของคนในแต่ละอาชีพ

3.5 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบทัศนคติของนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศที่มีต่อการต้อนรับของชาวเชียงรายจำแนกตามรายได้ พบว่า นักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศมีทัศนคติด้านบริการข้อมูลข่าวสาร ไม่แตกต่างกัน ส่วนด้านอื่นๆ แตกต่างกันไปตามระดับรายได้

3.6 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบทัศนคติของนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศที่มีต่อการต้อนรับของชาวเชียงรายจำแนกตามสถานภาพการสมรส พบว่า ทุกด้านไม่แตกต่างกัน

3.7 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบทัศนคติของนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศที่มีต่อการต้อนรับของ ชาวเชียงใหม่จำแนกตามวัตถุประสงค์ของการเดินทางมาท่องเที่ยว พบว่า นักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศมีทัศนคติด้านความเป็นมิตรไมตรีและด้านความปลอดภัยไม่แตกต่างกัน ส่วนด้านอื่นๆ แตกต่างกันตามวัตถุประสงค์ของการเดินทางมาท่องเที่ยว

3.8 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบทัศนคติของนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศที่มีต่อการต้อนรับของชาวเชียงใหม่จำแนกตามการรับรู้ข้อมูลข่าวสารด้านการท่องเที่ยว พบว่า นักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศมีทัศนคติด้านความเป็นมิตรไมตรี ไม่แตกต่างกัน ส่วนด้านอื่นๆ แตกต่างกันตามการรับรู้จากสื่อแต่ละประเภท

ผลสรุปจากการสัมภาษณ์เชิงลึก นักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศและมัคคุเทศก์

นักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศส่วนใหญ่เดินทางมาท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงใหม่เพื่อพักผ่อนและทำกิจกรรมสันทนาการ โดยมีทัศนคติต่อความเป็นมิตรไมตรีของชาวเชียงใหม่ดีมาก เนื่องจากชาวเชียงใหม่ ยิ้มแย้มแจ่มใส ทักทาย ให้ความช่วยเหลือด้วยความจริงใจ ด้านความปลอดภัย นักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศมองว่าจังหวัดเชียงใหม่มีความปลอดภัยค่อนข้างสูง แต่มีข้อเสนอให้จัดระบบการรักษาความปลอดภัยแก่แหล่งท่องเที่ยว และย่านสถานที่พัก เช่น มีตำรวจ หรือพนักงานรักษาความปลอดภัยให้มากขึ้น ด้านความสะดวกในการเดินทาง นักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศได้รับบริการค่อนข้างดี และสะดวกพอสมควร มีข้อเสนอแนะให้พนักงานขับรถรับจ้างควรมีความรู้เรื่องภาษาต่างประเทศมากขึ้นเพื่อใช้สื่อสารกันให้เกิดความเข้าใจ ด้านบริการนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ สามารถตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศได้เป็นอย่างดี โดย

มีโปรแกรมการท่องเที่ยวให้เลือกหลากหลาย ด้านบริการข้อมูลข่าวสาร นักท่องเที่ยว ชาวต่างประเทศ เห็นว่าควรปรับปรุงเนื่องจากปัญหาการใช้ภาษาในการสื่อสารและควรให้ข้อมูลข่าวสาร ผ่านสื่ออย่างครบวงจร เช่น ป้ายบอกทาง แผ่นพับ และสื่ออินเทอร์เน็ต เป็นต้น ด้านโครงสร้างพื้นฐานและสาธารณูปโภค นักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศเห็นว่าจังหวัดเชียงใหม่มีสิ่งอำนวยความสะดวกเพียงพอ แต่ควรปรับปรุงโทรศัพท์และห้องน้ำสาธารณะให้สะอาดปลอดภัย พร้อมใช้งานเสมอ ด้านสถานที่พัก มีบริการเพียงพอ และสามารถเลือกได้หลายระดับราคาตามคุณภาพบริการ ด้านการอำนวยความสะดวก ในการเข้า-ออกเมือง นักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศได้รับความสะดวกค่อนข้างมาก โดยเฉพาะหากมากับบริษัทนำเที่ยว ตลอดจนการตรวจสอบเอกสารทำได้อย่างรวดเร็ว เว้นแต่ในช่วงเทศกาลที่มีนักท่องเที่ยวจำนวนมากจะล่าช้ากว่าเวลาปกติ ส่วนในด้านอาหารและภัตตาคาร นักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศชื่นชมในรสชาติอาหารไทย การมีอาหารให้เลือกหลากหลายตลอดจนราคาไม่แพง แต่บางครั้งพบว่าอาหารไม่สะอาดจึงควรปรับปรุงให้อาหารถูกสุขอนามัยมากขึ้น ด้านปัญหาอื่นๆ ที่นักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศประสบเป็นบางกรณี คือ การฉ้อโกง โกงราคาจากการซื้อสินค้าหรือบริการ ซึ่งควรให้หน่วยงานภาครัฐเข้ามาตรวจสอบและควบคุม ตลอดจนพ่อค้า/แม่ค้า/ผู้ประกอบการควรมีจรรยาบรรณในการทำการค้า

ผลการประชุมภาคีด้านการต้อนรับ นักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศของ ชาวเชียงใหม่ โดยหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และประชาชนชาวเชียงใหม่

สามารถสรุปได้ ดังนี้

1. ด้านความเป็นมิตรไมตรี โดยปกติแล้ว

ชาวเชียงรายเป็นคนที่มีความซื่อสัตย์ไม่ตรีดี พุดคุย ยิ้มแย้มแจ่มใสและให้ความช่วยเหลือผู้มาเยือน ด้วยไมตรีจิต แต่อยากให้มีการส่งเสริมและประชาสัมพันธ์ในวงกว้างมากขึ้นถึงการสร้าง ความเป็นมิตรไมตรี ด้วยการให้ประชาชนทั่วไป ตระหนักถึงการเป็นเจ้าบ้านที่ดี เพื่อให้นักท่องเที่ยว ประทับใจและส่งผลต่อการเจริญเติบโตของ การท่องเที่ยวต่อไป นอกจากนี้บุคลากรจาก หน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชน ซึ่งเป็นผู้ให้ บริการต้องมีจรรยาบรรณในวิชาชีพโดยไม่เอารัด เอาเปรียบ หลอกลวง ข้อโกงนักท่องเที่ยว ชาวต่างประเทศและต้องมีจิตสำนึกในการปฏิบัติ ต่อนักท่องเที่ยวทุกชาติพันธุ์

2. ด้านความปลอดภัย จังหวัดเชียงราย เป็นเมืองท่องเที่ยวที่มีความปลอดภัยค่อนข้าง มากทำให้ นักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศมีความ มั่นใจในความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน แต่ทางจังหวัด ควรหนุนเสริมมาตรการต่างๆ เพื่อทำให้การรักษาความปลอดภัยแก่นักท่องเที่ยว ตั้งแต่เดินทางมาจนกระทั่งเดินทางกลับภูมิลำเนาหรือเดินทางต่อไปยังจังหวัด/ประเทศอื่นๆ ให้เกิดประสิทธิผลสูงสุด โดยเสริมสายตรวจ บริเวณแหล่งท่องเที่ยวและย่านสถานที่พักของ นักท่องเที่ยว จัดพนักงานรักษาความปลอดภัย และติดตั้งกล้องวงจรปิดบริเวณสนามบิน แหล่งท่องเที่ยว และสถานที่สาธารณะ ตลอดจน จัดระบบเครือข่ายการแจ้งเบาะแส หรือแจ้งเหตุ ด่วนเหตุร้ายที่จะเกิดกับนักท่องเที่ยว

3. ด้านความสะดวกในการเดินทาง ควรมี การอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวชาวต่าง ประเทศ เช่น การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยควร มีการแจกแผนที่เดินทาง และรายละเอียดของ แหล่งท่องเที่ยว จัดทำป้ายบอกทาง จัดเส้นทาง การท่องเที่ยว และมีแผนที่ริมทางเป็นภาษาอังกฤษ และภาษาต่างประเทศ ที่สำคัญ

4. ด้านบริการนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ ควร

มีแนวทางในการพัฒนาให้เจริญเติบโตมากขึ้น ไปอีก โดยจัดโปรแกรมการท่องเที่ยว และเส้นทางการท่องเที่ยวให้มีความหลากหลายสามารถ ตอบสนอง ความต้องการของนักท่องเที่ยวให้ มากที่สุด จัดฝึกอบรมเพิ่มพูนความรู้การใช้ ภาษาอังกฤษ และภาษาต่างประเทศที่สำคัญ ในการสื่อสาร ตลอดจนมีความรู้ในแหล่งท่องเที่ยว สามารถแนะนำให้นักท่องเที่ยวเที่ยวได้ อย่างถูกวิธี

5. ด้านบริการข้อมูลข่าวสาร ควรให้ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยประชาสัมพันธ์ ข้อมูลข่าวสารด้านการท่องเที่ยวผ่านสื่ออินเทอร์เน็ต และสื่อสิ่งพิมพ์ให้มากขึ้น จัดจุดบริการข้อมูล ข่าวสาร เช่น บริเวณสนามบิน สถานีขนส่งและ สถานที่ท่องเที่ยวสำคัญต่างๆ จัดทำโปรแกรม แปลภาษาอัตโนมัติ หรือโทรศัพท์สอบถาม Hot line สายด่วน กับผู้ชำนาญการด้านภาษา ประเทศต่างๆ โดยมีเครือข่ายประสาน ไปยัง กรุงเทพมหานคร หรือจังหวัดใหญ่ๆ เช่น จังหวัดเชียงใหม่ที่มีผู้เชี่ยวชาญเพียงพอ

6. ด้านโครงสร้างพื้นฐานและสาธารณูป โภคควรมีการปรับปรุง ดูแล บำรุงรักษา ถนนหนทางที่มีอยู่เดิมให้อยู่ในสภาพดีและอาจมี การสร้างเส้นทางเพิ่มเติมเพื่ออำนวยความสะดวก ในการเดินทาง ดูแล บำรุงรักษา ปรับปรุงตู้โทรศัพท์สาธารณะ หอกระจายสาธารณะ ให้สะอาด พร้อมใช้งานได้เสมอ มีระบบไฟฟ้า เพื่อให้แสงสว่างแก่ถนนหนทางในยามค่ำคืน อย่างทั่วถึง

7. ด้านสถานที่พัก จังหวัดเชียงรายมี สถานที่พักอำนวยความสะดวกให้แก่ นักท่องเที่ยว ชาวต่างประเทศเพียงพอทั้งโรงแรม เกสต์เฮาส์ โฮมสเตย์ ฯลฯ แต่สิ่งที่ควรปรับปรุง คือ พนักงานที่ให้บริการด้านสถานที่พักควร สามารถใช้ภาษาในการสื่อสารกับนักท่องเที่ยว ชาวต่างประเทศ โดยเฉพาะ การใช้ภาษา

อังกฤษ และภาษาต่างประเทศที่สำคัญ ไม่เอา
รัดเอาเปรียบโดยจัดระดับราคาให้สอดคล้องกับ
คุณภาพบริการ โดยเป็นราคาที่ยุติธรรม จัด
บรรยากาศในสถานที่พักให้อบอุ่น มีบริการที่
เป็นกันเอง

8. ด้านการอำนวยความสะดวกในการ
เข้า-ออกเมือง ปัจจุบันการอำนวยความสะดวก
สะดวกในการเข้า-ออกเมือง โดยเฉพาะด้าน
อำเภอแม่สายนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศได้
รับความสะดวกค่อนข้างมาก เนื่องจากมีเจ้า
หน้าที่และระบบตรวจสอบที่ทันสมัยสามารถให้
บริการด้วยความรวดเร็ว โดยด่านจะติดตั้งกล้อง
วงจรปิดทั้งขาเข้าและขาออก สร้างความ
ปลอดภัยในการเดินทางท่องเที่ยวได้มากขึ้น

9. ด้านอาหารและภัตตาคาร นักท่องเที่ยว
ชาวต่างประเทศที่มาใช้บริการร้านอาหาร
และภัตตาคารในจังหวัดเชียงราย ส่วนใหญ่มี
ความพึงพอใจในการต้อนรับและการบริการ
โดยเฉพาะรสชาติ ความหลากหลายของอาหาร
การยืมแยมแจ่มใส ความเป็นมิตรของพนักงาน
ในร้านและการแต่งกายที่สุภาพเรียบร้อย แต่มี
ข้อเสนอแนะให้ปรับปรุงความสะดวก ถูกสุข
อนามัยของอาหาร ควรจัดบรรยากาศภายใน
ร้าน และสภาพแวดล้อมให้น่าเข้าไปใช้บริการ
ดึงดูดใจและสะดวก

การอภิปรายผล

จากการวิจัยและวิเคราะห์ข้อมูลทัศนคติ
ของนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศที่มีต่อการ
ต้อนรับของชาวเชียงรายในด้านต่างๆ นำมา
อภิปรายผลได้ดังนี้

ผลการวิจัยเกี่ยวกับลักษณะทางประชากร
ศาสตร์ นักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศส่วนใหญ่
เป็นเพศชายมากกว่าเพศหญิง ทั้งนี้อาจเนื่องมา
จากเพศชายเป็นเพศที่มีนิสัยรักการผจญภัยและ
ชอบเดินทางท่องเที่ยวมากกว่าเพศหญิง ซึ่งเพศ

หญิงมักต้องการรูปแบบการท่องเที่ยวที่มีความ
สะดวกสบาย และความปลอดภัย มากกว่าใน
บางประเทศ เช่น ประเทศแถบตะวันออกกลาง
ไม่เอื้ออำนวยให้ผู้หญิงเดินทางไปยังประเทศ
อื่นๆ ที่อยู่ห่างไกล ดังนั้นนักท่องเที่ยวจึงเป็น
เพศชายมากกว่าเพศหญิง (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2545) ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัย
ของ บุญบา สุธีธร และภัสวลี นิติเกษตรสุนทร
(2541 : 26) พบว่า นักท่องเที่ยว ชาวต่าง
ประเทศที่เข้ามาในประเทศไทยส่วนใหญ่เป็น
เพศชายมากกว่าเพศหญิง เช่นเดียวกับผล
การวิจัยของ สุพรรณา หัสภาค (2545:35) พบว่า
นักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศเดินทางมายัง
จังหวัดเชียงใหม่เป็นเพศชายมากกว่าเพศหญิง

นักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศส่วนใหญ่
มีอายุระหว่าง 25 - 34 ปี เนื่องจากอยู่ในช่วงวัย
รุ่นตอนปลายและวัยทำงาน มีร่างกายสมบูรณ์
แข็งแรงจะมีโอกาสในการท่องเที่ยวมากกว่า
กลุ่มอายุอื่นๆ ด้วยลักษณะทางกายภาพของ
นักท่องเที่ยวที่มีอายุน้อยมักจะเลือกท่องเที่ยวใน
แหล่งที่ผจญภัย ซึ่งหากคนมีอายุมากขึ้นเวลา
สำหรับการท่องเที่ยวพักผ่อนจะน้อยลง เนื่องจาก
ภาระหน้าที่ การงานและครอบครัว จนกระทั่ง
เมื่อเกษียณอายุจึงจะมีเวลาสำหรับการท่องเที่ยว
พักผ่อนมากขึ้น (สรไกร เต็มถาวร, 2548 :
19) นอกจากนี้ งานวิจัยของสุพรรณา หัสภาค
(2545 : 36) กล่าวถึงนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ
ส่วนใหญ่ที่เดินทางมา จังหวัดเชียงใหม่มีอายุ
ระหว่าง 20-30 ปี สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ
จิรยุทธ บุญแต่ง (2541 : 332) พบว่า นักท่องเที่ยว
ชาวต่างประเทศที่มาท่องเที่ยวในประเทศไทยมากที่สุดมีอายุระหว่าง 25 - 34 ปี

นักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศส่วนใหญ่
เดินทางมาจากประเทศสหรัฐอเมริกา สอดคล้อง
กับ ผลการวิจัยของธีระวิทย์ พรายแยม (2545 :
บทคัดย่อ) พบว่า นักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ

ที่เดินทางมาท่องเที่ยว ในจังหวัดเชียงใหม่เดินทางมาจากทวีปยุโรปและประเทศสหรัฐอเมริกา มากที่สุด

นักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศส่วนใหญ่มีการศึกษาระดับปริญญาตรี เนื่องจากเมื่อบุคคลมีการศึกษาที่สูงขึ้น มักจะนิยมเดินทางท่องเที่ยวเพื่อหาประสบการณ์ และเปิดโลกทัศน์มากขึ้น นั่นหมายถึง ผู้ที่มีการศึกษาสูงมีโอกาสและความเป็นไปได้ที่จะเดินทางหรือซื้อผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวมากกว่าผู้ที่มีการศึกษาต่ำ ทั้งนี้ส่วนหนึ่งเป็นผลอันเนื่องมาจากปัจจัยทางด้านสังคม คือ เพื่อยกระดับฐานะทางสังคมให้สูงขึ้นและปัจจัยทางด้านรายได้ เพราะหากบุคคลมีการศึกษาสูงขึ้นทำให้มีโอกาสประกอบอาชีพที่ทำรายได้มากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของธีระวิทย์ พรายแย้ม (2545 : บทคัดย่อ) พบว่า นักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศที่เดินทางมาท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงใหม่สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีมากที่สุด

นักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศส่วนใหญ่ประกอบอาชีพพนักงานบริษัทเอกชน ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากพนักงานบริษัทเอกชนมีรายได้ต่อเดือนค่อนข้างสูงและอาจมีโบนัส เงินรางวัลหรือรายได้พิเศษอื่นๆ ส่งผลให้มีโอกาสเดินทางท่องเที่ยวได้มากกว่าอาชีพอื่นๆ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ สุพรรณา หัศภาค (2545 : 36) พบว่า อาชีพของนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศมักจะเป็นผู้ทำงานภาคเอกชนมากที่สุด เช่นเดียวกับผลการวิจัยของ ธีระวิทย์ พรายแย้ม (2545 : บทคัดย่อ) พบว่า นักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศที่เดินทางมาท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงใหม่ส่วนใหญ่ทำงานในบริษัทเอกชน

นักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศส่วนใหญ่มีสถานภาพโสด ซึ่งโดยปกติคนโสดมักจะมีอิสระในการตัดสินใจ ยังไม่มีภาระ หรือพันธะทางครอบครัวและยังมีมิตรสหายร่วมเดินทางท่องเที่ยว

เที่ยว ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสุพรรณา หัศภาค (2545 : 36) พบว่า นักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศส่วนใหญ่มีสถานภาพโสด

นักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศส่วนใหญ่มีรายได้ระหว่าง 10,000-30,000 US\$ ต่อปี ซึ่งรายได้มีความสัมพันธ์กับค่าใช้จ่ายในการท่องเที่ยว กล่าวคือ เมื่อรายได้สูงขึ้นก็จะมีเงินเหลือพอที่จะใช้จ่ายสำหรับ การท่องเที่ยวมากขึ้น หรืออาจจะสรุปได้ว่าเมื่อมีรายได้เพิ่มมากขึ้น สัดส่วนของการท่องเที่ยวก็จะเพิ่มขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของสุพรรณา หัศภาค (2545 : 36) พบว่า นักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศที่เดินทางมาท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงใหม่ส่วนใหญ่มีรายได้อยู่ในช่วง 20,000 US\$ ต่อปี

นักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศส่วนใหญ่มีวัตถุประสงค์ในการเดินทางเพื่อทำกิจกรรมสันทนาการ และพักผ่อน โดยนักท่องเที่ยวมักใช้วันหยุดงานเพื่อเปลี่ยนบรรยากาศ หรือสนองความอยากรู้อยากเห็น สิ่งและอุบัติการณ์ใหม่เพื่อชมทิวทัศน์อันงดงาม เพื่อพบเห็นชนบทรวม-นิยมประเพณีท้องถิ่น สนุกสนานกับกิจกรรมการท่องเที่ยว ตลอดจนการพักผ่อนเพื่อขจัดความเหนื่อยล้าหรือพักผ่อนทั้งร่างกาย และจิตใจ ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ ศศิธร สามารถ (2545 : บทคัดย่อ) พบว่า นักท่องเที่ยวมักใช้เวลาช่วงวันหยุด ตามเทศกาลในการเดินทางท่องเที่ยวและทำกิจกรรมสันทนาการ

นักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศส่วนใหญ่รับรู้ข้อมูลข่าวสารการท่องเที่ยวจากสื่ออินเทอร์เน็ตมากที่สุด เนื่องจากสื่ออินเทอร์เน็ตเป็นสื่อที่ทันสมัย รวดเร็ว สามารถค้นหาข้อมูลได้ตามต้องการ

ผลการวิจัยเกี่ยวกับการต้อนรับด้านต่างๆ นักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศมีทัศนคติต่อ ความเป็นมิตรไมตรีอยู่ในระดับดี อาจเนื่องมาจากชาวเชียงใหม่มีอัธยาศัยไมตรี เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่

ซึ่งนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศสัมผัสได้ สอดคล้องกับผลการวิจัยของ ธีระวิทย์ พรายแย้ม (2545 : 36) พบว่า สิ่งสำคัญอย่างมากสำหรับประเทศเจ้าบ้าน คือ การสร้างความประทับใจในการต้อนรับของประชาชนหรือพนักงานบริการในพื้นที่ ซึ่งสำคัญไม่น้อยไปกว่าสภาพธรรมชาติของแหล่งท่องเที่ยว นอกจากนี้ นักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศส่วนใหญ่แสดงความชื่นชมการมีอัธยาศัยที่ดีของคนไทยว่าคนไทยมีลักษณะพิเศษ คือ มีอัธยาศัยดีมีความอ่อนโยน มีความเป็นกันเอง มีเสน่ห์และพร้อมให้ความช่วยเหลือแก่นักท่องเที่ยว ถึงแม้จะมีปัญหาด้านภาษาที่ใช้สื่อสารกันบ้าง (บุษบา สุธีธร และภัสวลี นิติเกษตรสุนทร . 2541 : 90)

นักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศมีทัศนคติต่อด้านความปลอดภัยอยู่ในระดับดี เนื่องจากจังหวัดเชียงรายเป็นเมืองสงบซึ่งเป็นเหตุผลสำคัญที่ทำให้นักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศเลือกเดินทางมาท่องเที่ยว ในการเดินทางท่องเที่ยวแต่ละครั้งนักท่องเที่ยวมีความคาดหวังสูงสุดที่ต้องการจะได้รับความสะดวกสบาย ความประทับใจ ความเพลิดเพลินและความปลอดภัยในการเดินทางท่องเที่ยว แต่หากระหว่างการท่องเที่ยวต้องประสบปัญหา หรือเกิดภัยคุกคามชีวิตและทรัพย์สินก็จะกลายเป็นประสบการณ์ที่ไม่ดี และอาจส่งผลต่อการตัดสินใจ เดินทางท่องเที่ยวในครั้งต่อไป ดังนั้นจากการวิจัยจึงค้นพบว่าการจัดให้มีบริการด้านการรักษาความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน และการให้ความช่วยเหลือแก่นักท่องเที่ยวจึงเป็นสิ่งสำคัญ และมีความจำเป็นอย่างยิ่ง ดังนั้นอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว จึงต้องคำนึงถึงความปลอดภัยของนักท่องเที่ยวที่มาใช้บริการโดยค้นหา วิธีป้องกันภัยให้เหมาะสมกับการบริการที่ดำเนินอยู่ เพื่อให้แก่นักท่องเที่ยวหมดความกังวลใจ และมั่นใจที่จะใช้บริการ ยินดีจ่ายค่าบริการในอัตราสูงขึ้น เนื่องจากนักท่องเที่ยว

ทุกคนย่อมคิดว่าความปลอดภัยสำหรับชีวิตมีค่าสูงกว่า (บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา. 2548 : 271)

นักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศมีทัศนคติต่อด้านความสะดวกในการเดินทางอยู่ในระดับดี โดยได้รับบริการที่ดีและมีความสะดวกพอสมควร โดยมีข้อเสนอแนะให้จังหวัดเชียงรายแจกแผนที่เดินทาง ตามจุดบริการต่างๆ ให้มากขึ้น และอบรมให้พนักงานขับรถรับจ้าง/รถโดยสารมีความรู้เรื่องภาษาต่างประเทศในการสื่อสาร ซึ่งองค์ประกอบสำคัญของทรัพยากรการท่องเที่ยวต้องมีสิ่งอำนวยความสะดวกไว้บริการเพื่อให้แก่นักท่องเที่ยวได้รับความสุข ความสบายและความประทับใจส่งผลให้นักท่องเที่ยวอยากท่องเที่ยวในวันขึ้น ได้แก่ การพัฒนาด้านการคมนาคมขนส่งทั้งทางรถยนต์และทางเครื่องบิน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Industrial Market Research Services and Development Service Ltd. (1986) (อ้างถึงในธีระวิทย์ พรายแย้ม. 2545 : 39) พบว่าสาเหตุสำคัญอีกประการหนึ่งที่นักท่องเที่ยวนิยมมาท่องเที่ยวจังหวัดภูเก็ตเนื่องมาจากการคมนาคมขนส่งสะดวก อันเป็นปัจจัยดึงดูดความสนใจที่สำคัญ

นักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศมีทัศนคติต่อด้านบริการนำเที่ยวและมัคคุเทศก์อยู่ในระดับดี เนื่องจากได้รับความสะดวกในการเดินทาง การจองที่พัก การจองบัตรเข้าชมสถานที่ และการนำเที่ยว สามารถตอบสนองความต้องการในเรื่องการมีโปรแกรมการท่องเที่ยวให้เลือกหลากหลาย ซึ่งในการเดินทางท่องเที่ยวแต่ละครั้งโดยมีมัคคุเทศก์นำเที่ยวมักจะไม่เกิดปัญหาเหมือนการเดินทางท่องเที่ยวด้วยตนเอง แต่นักท่องเที่ยวจะขาดอิสระในการเลือกแหล่งท่องเที่ยวที่จะแวะระหว่างทาง เพราะรายการนำเที่ยวได้ระบุไว้เรียบร้อยแล้ว ทั้งนี้บริการจากบุคลากรถือเป็นปัจจัยหนึ่งที่สำคัญในการส่งเสริมให้นักท่องเที่ยวกลับมาอีกครั้ง ซึ่ง

ภาคเทศกัจะต้องมีทักษะและศิลปะในการให้บริการด้วย เช่น ความสามารถในการให้ข้อมูล การให้ภาษาต่างประเทศ หรือวิธีการบริการที่ก่อให้เกิดความประทับใจ (การท่องเที่ยวและการต้อนรับนักท่องเที่ยว. 2545) ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของสุพรรณา หัศภาค (2545 : 39) พบว่า บริการนำเที่ยวเป็นธุรกิจการอำนวยความสะดวกในการเดินทางให้กับนักท่องเที่ยว

นักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศมีทัศนคติต่อด้านบริการข้อมูลข่าวสารอยู่ในระดับดี แต่ควรมีการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารผ่านสื่ออินเทอร์เน็ต และสื่อสิ่งพิมพ์เพิ่มมากขึ้น ซึ่งปัจจัยพื้นฐาน ทางการท่องเที่ยวที่สำคัญ ได้แก่ ระบบการสื่อสารเพื่อความสะดวกในการจองที่พัก การติดต่อกับครอบครัว นอกจากนี้การให้ข้อมูลคำอธิบาย ป้ายบอกทางเป็นภาษาอังกฤษสำหรับนักท่องเที่ยวเป็นสิ่งจำเป็นอย่างมาก บริการโทรศัพท์ ระบบอินเทอร์เน็ต และสื่อที่ครบวงจรจะทำให้นักท่องเที่ยวได้รับข้อมูลข่าวสารได้ถูกต้องแม่นยำ ทำให้เกิดความความต้องการเดินทางเข้ามาในจังหวัดเชียงราย โดยต้องมีรายละเอียดประกอบการพิจารณาตัดสินใจ ว่ามีสิ่งที่น่าสนใจอะไรบ้าง ซึ่งจากผลการวิจัยของสุพรรณา หัศภาค (2545 : 39) พบว่านักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศที่เดินทางมาท่องเที่ยวจังหวัดเชียงใหม่ ส่วนใหญ่ได้รับข้อมูลและคำแนะนำจากหนังสือท่องเที่ยวมากเป็นอันดับหนึ่ง

นักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศมีทัศนคติต่อด้านโครงสร้างพื้นฐานและระบบสาธารณูปโภคอยู่ในระดับดี โดยนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศได้สัมผัสกับสิ่งอำนวยความสะดวกเกี่ยวกับสาธารณูปโภคที่มีเพียงพอ ได้แก่ ถนนหนทาง ระบบน้ำประปา ไฟฟ้า แต่เสนอแนะให้มีการปรับปรุงโทรศัพท์สาธารณะ และห้องน้ำสาธารณะให้สะอาดและพร้อมใช้งานเสมอ ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของบุญเลิศ เปเรรา

(2543 :123) พบว่า นักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศให้ความสำคัญในระดับมากที่สุดต่อระบบการกำจัดขยะมูลฝอย ไฟฟ้า น้ำประปา สายการบิน ท่าอากาศยาน ถนนและระบบขนส่งมวลชน เพื่อให้นักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจมากที่สุด นอกจากนี้ธีระวิทย์ พรายแย้ม (2545 : 36) กล่าวถึงปัจจัยพื้นฐานทางการท่องเที่ยวที่สำคัญ คือ ระบบสาธารณูปโภคที่ก่อให้เกิดความสะดวกในการเดินทางและผลิตผลในการพักผ่อน ในขณะที่ผลงานวิจัยของ บุญา สุธีธร และภัสวดี นิติเกษตรสุนทร (2541 : 107) พบว่า นักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศพบปัญหาห้องน้ำ ในสถานที่ท่องเที่ยวบางแห่งสกปรก ไม่สะดวก และไม่มีกระดาษชำระ

นักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศมีทัศนคติต่อด้านสถานที่พักอยู่ในระดับดี เนื่องจากจังหวัดเชียงราย มีสถานที่พักหลากหลายรูปแบบและมีเพียงพอต่อความต้องการของนักท่องเที่ยว ซึ่งองค์ประกอบด้านที่พักอาศัยถือเป็นองค์ประกอบที่มีความสำคัญอย่างยิ่งสำหรับอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว เนื่องจากการเดินทางท่องเที่ยวแต่ละครั้งจะต้องมีการพักค้างคืนจากผลการศึกษาของบุญเลิศ เปเรรา (2543 : 120) พบว่าโรงแรมทุกแห่งสามารถพัฒนาขีดความสามารถในการสร้างความพึงพอใจแก่นักท่องเที่ยวได้โดยการฝึกอบรมพนักงานให้ มีความเชี่ยวชาญในหน้าที่การงานให้มีความกระตือรือร้น มีอัธยาศัย นอบน้อม มีบุคลิกน่าเชื่อถือ เข้าใจลูกค้า และมีสิ่งอำนวยความสะดวกเพียงพอ ซึ่งโรงแรมที่พักมักเป็นที่โปรดปรานของนักท่องเที่ยวที่มีศักยภาพส่วนใหญ่นิยมพักโรงแรมชั้นหนึ่งและระดับกลาง ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ ธีระวิทย์ พรายแย้ม (2545 : 63) พบว่าจากการวิเคราะห์ลักษณะการพักแรมของนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศที่เดินทางมาท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงใหม่ พบว่าเป็นการพักแรมในโรงแรมมากที่สุด

นักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศมีทัศนคติต่อด้านการอำนวยความสะดวกในการเข้า-ออกเมือง อยู่ในระดับดี โดยพบว่า เจ้าหน้าที่พูดจาสุภาพ และบริการด้วยความรวดเร็ว โดยเฉพาะบริเวณด้านศุลกากรแม่สายและการตรวจหนังสือเดินทางที่สนามบิน เนื่องจากการอำนวยความสะดวกในการเข้า-ออกเมือง เป็นสิ่งอำนวยความสะดวกที่สำคัญเป็นประตูแรกที่นักท่องเที่ยวจะผ่านเข้า-ออกประเทศอย่างประทับใจมากที่สุด ไม่ว่าจะเป็นบริการขนถ่ายกระเป๋าเดินทางที่รวดเร็ว การตรวจตราหนังสือเดินทาง การตรวจค้นของติดตัวอย่างรวดเร็ว ซึ่งอาจเพิ่มเจ้าหน้าที่ให้เพียงพอ ตลอดจนความสะดวกในการต่อวีซ่า เมื่อนักท่องเที่ยวประสงค์ที่จะขออนุญาตอยู่ต่อชั่วคราวหลังจากครบกำหนดตามที่ได้ขออนุญาตไว้ โดยจงใจให้นักท่องเที่ยวอยู่ต่อนานวันขึ้น เพราะหากบริการเป็นที่น่าประทับใจ นักท่องเที่ยวจะนำประสบการณ์ที่ดีไปบอกเล่าต่อๆ กัน ทำให้ภาพลักษณ์ของ การท่องเที่ยวจังหวัดเชียงรายดีขึ้น

นักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศมีทัศนคติต่อด้านอาหารและภัตตาคารอยู่ในระดับดี เนื่องจากจังหวัดเชียงรายมีร้านอาหารเพียงพอ หาง่าย ราคาไม่แพง และขึ้นชอบในรสชาติอาหารไทย แต่ควรปรับปรุงเรื่องความสะดวกของอาหารและบรรยากาศภายในร้าน จากผลการวิจัยของธีระยุทธ เกียรติพิริยะวงศ์ (2539) พบว่านักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศทุกกลุ่มสัญชาติจะใช้บริการในร้านอาหารตามโรงแรมเป็นส่วนใหญ่ มักรับประทานอาหารในร้านอาหารไทย โดยชอบรับประทานอาหารไทยมากที่สุด และปัจจัยที่มีส่วนให้กลับมาใช้บริการอีก ได้แก่ รสชาติอาหาร การบริการ ราคา และความสะดวกของภาชนะ/เครื่องใช้ นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับผลงานวิจัยของนภาพรรณ นพรัตน์นราภรณ์ (2543) พบว่า อาหารไทยเป็นอาหารที่ชาวต่าง

ประเทศทั่วโลกส่วนใหญ่ชอบ โดยชาวต่างประเทศส่วนใหญ่เคยรับประทานอาหารไทยมาก่อนที่จะเดินทางมาประเทศไทย และจากจำนวนชาวต่างประเทศเกือบทั้งหมดชอบรับประทานอาหารไทย ส่วนมากชอบรสชาติที่เผ็ดร้อน ซึ่งเป็นรสชาติที่ถูกปาก อาจเพราะแปลกกว่าอาหารของประเทศเขาเอง และพบว่านักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศที่มาใช้บริการร้านอาหารไทยในโรงแรม มีความพึงพอใจในการรับบริการด้านการยิ้มแย้มแจ่มใส เป็นมิตร เสื้อผ้าสุภาพเรียบร้อยอยู่ในระดับพึงพอใจมากที่สุด

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

จากข้อมูลที่ได้จะเป็นประโยชน์แก่การตลาดและการบริหารจัดการ โดยหน่วยงานของรัฐบาล ได้แก่ กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง กล่าวคือ กลุ่มนักท่องเที่ยวเป้าหมายหลักของจังหวัดเชียงรายน่าจะทำให้มีความสำคัญกับนักท่องเที่ยวกลุ่มบุรุษ ตลอดจนกลุ่มเป้าหมายรองเน้นการท่องเที่ยวโดยสามารถทำกิจกรรมได้ทั้งครอบครัวไม่ว่าจะเป็นกลุ่มสตรีวัยรุ่นและวัยผู้สูงอายุ นอกจากนี้ควรขยายกลุ่มนักท่องเที่ยวจากสหรัฐอเมริกาไปยังประเทศต่างๆ ในแถบยุโรปและภูมิภาคอื่นๆ ทั่วโลก โดยให้ข้อมูลข่าวสารทางการท่องเที่ยวผ่านสื่ออินเตอร์เน็ตและสื่อสิ่งพิมพ์ เพื่อให้รายละเอียดต่างๆ เน้นให้นักท่องเที่ยวมีกิจกรรมสันทนาการ และได้พักผ่อนอยู่ในจังหวัดเชียงรายอย่างมีความสุข นอกจากนี้รัฐบาลจะสามารถใช้ความต้องการที่แท้จริงจากนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศและผู้เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวจากการวิจัยเชิงคุณภาพในการกำหนดนโยบายและสร้างกลยุทธ์ เพื่อการสร้างสรรคงานโฆษณาประชาสัมพันธ์ ให้เข้าถึงกลุ่มเป้าหมายหลักและกลุ่มเป้าหมายรอง ซึ่งสื่อบุคคลเป็นอีกสื่อ

หนึ่งที่มีผลเป็นอย่างมากเพราะเมื่อนักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวพึงพอใจ ประทับใจก็จะกลับมาเยือนตลอดจนบอกต่อๆ กันไป ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ค้นพบประเด็นสำคัญที่จะส่งผลกระทบต่อภาพในการกำหนดจุดมุ่งหมายการท่องเที่ยวจังหวัดเชียงรายในแง่สิ่งจูงใจก่อนที่นักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศจะตัดสินใจเดินทางมาจังหวัดเชียงรายมากที่สุด นั่นคือ อรรถาศัยไมตรีอันดีงาม ความปลอดภัยในชีวิต และทรัพย์สิน อาหารไทย ความสะดวกในการเดินทาง สถานที่พัก เป็นประเด็นหลักๆ ที่จะกลายเป็นจุดขายและสามารถตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศได้ต่อไป

2. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

2.1 หน่วยงานภาครัฐ ได้แก่ กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรปลูกจิตสำนึกร่วมกันของคนในท้องถิ่น ในการต้อนรับนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทย และชาวต่างประเทศ นอกจากนี้จะมีอรรถาศัยไมตรีที่ดีงามแล้ว ควรสนับสนุนให้ช่วยกันดูแลรักษาชุมชนของตนตลอดจนแหล่งท่องเที่ยวอันเป็นการรักษาสาธารณสมบัติของชาติให้ยั่งยืนต่อไป

2.2 ควรเผยแพร่และสร้างความภาคภูมิใจให้เกิดแก่คนไทยว่าอรรถาศัย น้ำใจไมตรี การยิ้มแย้มแจ่มใสมารยาทอันดีงามของคนไทย และวิถีปฏิบัติต่อแขกผู้มาเยือนได้รับความนิยม สร้างความประทับใจ แก่นักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศเป็นอย่างมาก

2.3 สำนักงานการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย หรือสถานทูตไทยในต่างประเทศ ซึ่งมีอยู่ทุกภูมิภาค ทั่วโลก สมาคม องค์การ หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรแสดงบทบาทที่เด่นชัดในการนำผลการวิจัยไปกำหนด กลยุทธ์ทางการตลาด โดยเฉพาะการส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยกำหนดเป็นเครื่องมือการสื่อสารตลาด แบบครบเครื่อง

(IMC Integrated Marketing Communication) ให้เหมาะสมกับนักท่องเที่ยวแต่ละประเทศ

2.4 การกำหนดมาตรการและหนุนเสริมระบบการสร้างความปลอดภัยแก่นักท่องเที่ยว ไม่ว่าจะเป็นการเสริมสายตรวจ ตำรวจท่องเที่ยว พนักงานรักษาความปลอดภัย ตลอดจนใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ เช่น กล้องวงจรปิดและระบบการตรวจคนเข้า-ออกเมือง ลดปัญหาความล่าช้าในการตรวจหนังสือเดินทาง การจัดหน่วยงานพิเศษเพื่อให้ความช่วยเหลือ เพื่อเสริมสร้างความมั่นใจแก่นักท่องเที่ยว

2.5 หน่วยงานของรัฐควรมีการกำกับดูแลควบคุมความประพฤติ จับกุมพนักงานขับรถรับจ้าง/รถโดยสาร/รถสาธารณะต่างๆ ในเรื่องของกรรมมีใบอนุญาตขับขี่ การปฏิบัติตามกฎจราจร การบริการ การขับขี่ด้วยความสุภาพ การเรียกเก็บเงินค่าโดยสารที่เป็นธรรมไม่สร้างความรำคาญโดยการรุมนักท่องเที่ยว เพื่อให้มาใช้บริการรถของตนเป็นต้นและควรฝึกอบรมให้ความรู้เรื่องภาษาต่างประเทศแก่พนักงานขับรถด้วย นอกจากนี้เจ้าหน้าที่รัฐควรควบคุมดูแลในการที่พ่อค้าแม่ค้าบางรายรุมขายสินค้าแก่นักท่องเที่ยว โดยควรจัดพื้นที่ขายสินค้าให้ชัดเจนตลอดจนไม่โก่งราคา หรือเอาวัดเอาเปรียบนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ

2.6 ควรจัดให้มีป้ายสัญลักษณ์ที่เป็นภาษาอังกฤษหรือภาษาต่างประเทศที่สำคัญ เช่น ภาษาจีน/ภาษาญี่ปุ่น ตามปริมาณของนักท่องเที่ยว โดยป้ายสัญลักษณ์ริมทางควรสื่อความหมายและแสดงออก ถึงภาพลักษณ์ของสถานที่ชัดเจน ใช้ภาษาที่ง่ายต่อการจดจำ ใช้เวลาอันสั้นในการทำความเข้าใจ เพื่อสร้างความอบอุ่นใจแก่นักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ

2.7 ในส่วนของข้อมูลทางการท่องเที่ยว นอกจากจะใช้ผ่านสื่ออินเทอร์เน็ตและสื่อบุคคลแล้ว ควรจัดทำเป็นเอกสารสิ่งพิมพ์ เป็นแผ่นพับ

ไกด์บุ๊ก (Guide Book) จัดหมายข่าว จัดทำแผนที่ที่สมบูรณ์ แจกจ่ายแก่นักท่องเที่ยวตามสถานที่ต่างๆ เนื่องจากเป็นสื่อที่สามารถให้รายละเอียดได้ดีและใช้พกติดตัวนักท่องเที่ยวได้

2.8 คนไทยผู้เกี่ยวข้องกับธุรกิจการท่องเที่ยวควรพัฒนาการเรียนรู้ด้านภาษาต่างประเทศให้มากขึ้น โดยเฉพาะคนในพื้นที่ท่องเที่ยว พนักงานผู้ให้บริการนักท่องเที่ยวรูปแบบต่างๆ เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการสื่อสาร สร้างความเข้าใจอันดี และทำให้นักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศประทับใจ

2.9 ร่วมมือกับสมาคม ชมรมบริการนำเที่ยว และมัคคุเทศก์ เผยแพร่ข่าวสารการท่องเที่ยวและแนะนำเส้นทางการท่องเที่ยว/โปรแกรมการท่องเที่ยวภายในจังหวัดเชียงราย และสามารถเชื่อมโยงไปยังจังหวัดอื่นๆ หรือประเทศใกล้เคียงได้

2.10 พยายามส่งเสริมให้มีการจัดประชุม นานาชาติและการท่องเที่ยวแบบให้บำเหน็จรางวัล (Incentive Tour) มาสู่จังหวัดเชียงราย โดยอาศัยความร่วมมือกับภาครัฐบาลและภาคเอกชนทำการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยว สิ่งอำนวยความสะดวก และภาพลักษณ์ของจังหวัดเชียงราย เพื่อดึงดูดให้นักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศมาเยี่ยมเยือน จังหวัดเชียงรายมากขึ้นและเป็นช่องทางนำมาซึ่งเงินตราต่างประเทศจำนวนมาก

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรทำการศึกษาวิจัยเจาะลึกในรายละเอียดของนักท่องเที่ยวแต่ละทวีป/ภูมิภาค เพื่อให้ได้ทัศนคติ ความคิดเห็นและความต้องการที่แท้จริงอันจะเป็นประโยชน์ในการกำหนดนโยบายและกลยุทธ์ทางการตลาดให้สอดคล้องกับความต้องการของนักท่องเที่ยว

2. ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบทัศนคติ

ของนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างประเทศที่มีต่อการต้อนรับของประชาชนในภูมิภาคต่างๆ ทั่วประเทศไทย

3. ควรมีการศึกษาถึงความพร้อมของหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน ที่มีต่อพฤติกรรม การท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ

4. ควรมีการศึกษาจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคของการท่องเที่ยวจังหวัดเชียงราย และจังหวัดอื่นๆ เพื่อศึกษาความเป็นไปได้ในการลงทุนเกี่ยวกับอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว

5. ควรมีการศึกษาความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างประเทศ ต่อมาตรฐานในการให้บริการของอุตสาหกรรม การท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงราย

6. ควรมีการศึกษาอุปสงค์ อุปทานและพฤติกรรม การท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศที่เดินทางท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ ของจังหวัดเชียงราย

การพัฒนาการท่องเที่ยว การจัดการ การท่องเที่ยวอย่างเป็นระบบ การต้อนรับนักท่องเที่ยวอย่างอบอุ่น สร้างความเชื่อมั่นว่าสามารถเที่ยวทั่วไทยได้โดยปลอดภัย รวมทั้งพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ มีทักษะในการบริการแบบมืออาชีพ ยกกระดับมาตรฐานคุณภาพการบริการ มีความรู้รอบตัวทั้งภาษา วัฒนธรรม และสังคมอย่างกว้างขวางรวมทั้งมีจิตสำนึกว่า “ในเมืองไทย คนไทยทุกคนคือเจ้าบ้าน” จะช่วยให้การจัดการ การท่องเที่ยวมีคุณภาพ ส่งผลให้สามารถสร้างความประทับใจให้กับผู้มาเยือนอย่างไม่รู้ลืม ซึ่งข้อมูลที่ได้จะมีความเหมาะสมในการพัฒนาปรับปรุงรูปแบบ และกลยุทธ์ในการดึงดูดให้นักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศมาเที่ยวในจังหวัดเชียงราย และเป็นข้อมูลที่จะทำให้จังหวัดเชียงราย หรือจังหวัดอื่นๆ มีแนวทางในการเตรียมความพร้อมเพื่อการเป็นเจ้าบ้านที่ดี และนำไปสู่ความเป็นเลิศทางการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนสืบไป

บรรณานุกรม

- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2545). **การท่องเที่ยวและการต้อนรับนักท่องเที่ยว**. กรุงเทพฯ : การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.
- _____. (2546). **สถิติการท่องเที่ยวภายในประเทศ ภาคเหนือ**. กรุงเทพฯ : การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.
- _____. (2548). **สถิติจำนวนผู้มาเยี่ยมเยือนปี 2548**. กรุงเทพฯ : การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.
- เทิดชาย ชวบบำรุง. (2549). **รวมบทความการท่องเที่ยวไทยนานาชาติ ปี พ.ศ. 2548**. กรุงเทพฯ : สำนักประสานงานการพัฒนาและจัดการการท่องเที่ยวเชิงพื้นที่อย่างยั่งยืน สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)
- ธีระวิทย์ พรายแย้ม. (2545). **การศึกษาพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวต่างประเทศในการมาท่องเที่ยว จังหวัดเชียงใหม่**. วิทยานิพนธ์. วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต. เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยแม่โจ้.
- บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา. (2548). **การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน**. กรุงเทพฯ : เพรส แอนด์ ดีไซน์.
- บุญเลิศ เปเร้ว. (2543). **ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวชาวสหราชอาณาจักรต่อการท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงใหม่**. การค้นคว้าอิสระ. บธ.ม.(บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต). เชียงใหม่ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- บุษบา สุธีธร และภัสวลี นิติเกษตรสุนทร. (2541). **เจตคติและความประทับใจของชาวต่างประเทศที่ได้มาเยี่ยมประเทศไทย**. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ.
- ศูนย์บริการวิชาการสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์. (2545). **สำรวจพฤติกรรมและทัศนคติของนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศที่มีต่อการท่องเที่ยวในประเทศไทย**. กรุงเทพฯ : กองสถิติและวิจัย การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.
- สรไกร เต็มถาวร. (2548). **ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวชาวไทยในจังหวัดอุบลราชธานี**. สารนิพนธ์. บธ.ม.(บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สุพรรณา หัสภาค. (2545). **ปัจจัยที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศให้มาท่องเที่ยวจังหวัดเชียงใหม่**. เชียงใหม่ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

การศึกษาเอกลักษณ์ชนเผ่าไทยแสกแถบลุ่มแม่น้ำโขง เขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบนเพื่อการท่องเที่ยว

กรณีศึกษา : บ้านอาจสามารถ ตำบลอาจสามารถ อำเภอเมือง จังหวัดนครพนม

A Study of Thai-Saek Tribe's Identities of Mekong River Environment for Tourism
in Upper Part from North eastern Thailand
The Case study of Ban Ard-Samard Ard-Samard Subdistrict Muang District
Nakhon Phanom Province

พณิฐา ยงพิทยาพงศ์ วีระศักดิ์ จุลดาชัย กาวดี พันธรักษ์
มหาวิทยาลัยนครพนม
Panitha Yongpittayapong, Weerasak Juldalai,
Pavadee Pantharak
Nakhonphanom University

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบริบท เอกลักษณ์และศักยภาพด้านต่างๆ ของชนเผ่าไทยแสก โดยเน้นการรวบรวมข้อมูลที่เป็นเอกลักษณ์ของชนเผ่าไทยแสก รวมทั้งให้สมาชิกชุมชนได้มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์วัฒนธรรมดั้งเดิมของตนให้คงอยู่คู่กับชุมชนและเตรียมความพร้อมเพื่อรองรับการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม โดยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบชุมชนมีส่วนร่วม (Participatory Action Research) เพื่อพัฒนาท้องถิ่น ผลการวิจัย พบว่า ชุมชนไทยแสก เป็นชนเผ่าพื้นเมืองจำพวกข่า มีภาษาพูดเป็นของตนเอง อยู่ในกลุ่มตระกูลภาษาไท-กะได แต่ไม่มีภาษาเขียน ที่ตั้งถิ่นฐานเป็นทำเลที่มีทั้งแม่น้ำโขงและทิวเขา รวมทั้งเกาะกลางแม่น้ำโขงของประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวที่สวญงาม การแต่งกายของชนเผ่าไทยแสกจะมีการแต่งกายที่เป็นเอกลักษณ์ของตนเอง โดยเป็นเสื้อผ้าที่ทำจากผ้าฝ้ายทอมือและย้อมคราม ด้านพิธีกรรมเนื่องจากชนเผ่าไทยแสกมีการนับถือผีและบรรพบุรุษ จึงมีพิธีกรรมมากมาย เช่น พิธีกินเตดเดน พิธีสะเดาะเคราะห์ ส่วนบุญประเพณีจะมีการจัดบุญประเพณีตาม “ฮีตสิบสอง” คล้ายกับชาวไทยภาคตะวันออกเฉียงเหนือส่วนใหญ่ ชาวไทยแสกมีกิจกรรมการเล่นที่เป็นเอกลักษณ์ของตน เช่น การเล่นแสกเต้นสาก การเล่นบั้งขึ้น นอกจากการเล่นแล้วยังมีเพลงของชุมชนไทยแสกอีกมากมาย เพราะมีครูภูมิปัญญาในด้านการแต่งเพลงอยู่ในชุมชน ศักยภาพชุมชนไทยแสก บ้านอาจสามารถเป็นชุมชนที่มีศักยภาพมาก นับตั้งแต่โครงสร้างพื้นฐานด้านต่างๆ การอยู่ใกล้ตัวเมือง เพียง 3 กิโลเมตร มีความสะดวกสบายทั้งไฟฟ้า ประปา โทรศัพท์ อินเทอร์เน็ตตำบล รถโดยสารประจำทางสามารถเดินทางได้ทั้งทางบกและทางน้ำ ทางด้านเศรษฐกิจนับว่าเป็นชุมชนที่มีศักยภาพทางด้านเศรษฐกิจดี เพราะสมาชิกชุมชนมีการเลี้ยงปลาในกระชังที่หลากหลายชนิด การจับปลาจากธรรมชาติ การเกษตรกรรมริมฝั่งแม่น้ำโขง มีการผลิตภัณฑน้ำดื่มของชุมชน มีสถานเอนกนันทและกลุ่มอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน รวมทั้งชมรมผู้สูงอายุที่เป็นกลุ่มดูแลระบบสาธารณสุขของชุมชน ส่วนความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินจะมีอาสาสมัครรักษาความปลอดภัยประจำหมู่บ้านคอยเป็นเวรยามรักษาการณ์สม่ำเสมอ ชาวไทยแสกเป็นผู้มีอัธยาศัยดี มีความเป็นกันเอง มีแนวตาก็เป็นมิตร มีภาษาแสกที่เป็นเสน่ห์ มีอาหารที่ประกอบขึ้นจากปลาน้ำโขง และสมุนไพร รวมทั้งผัก

ปลอดภัยจากสวนเกษตรอินทรีย์ที่มีรสชาติอร่อย มีกิจกรรมการท่องเที่ยวที่หลากหลาย มีความสามารถที่จะรองรับการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมได้ เพราะชาวไทยแสกมีความร่วมมือร่วมใจกันสูง เช่น การทำความสะอาดถนนตลอดจนริมรั้วในบริเวณใกล้บ้านของแต่ละคน โดยทำเป็นกิจวัตร หลังจากโครงการวิจัยเสร็จพบว่าเกิดการเปลี่ยนแปลงภายในชุมชนอย่างชัดเจน โดยจะเห็นได้ว่าชาวไทยแสกได้เห็นความสำคัญของวัฒนธรรมของตนเองจนสามารถจัดตั้งเป็นหมู่บ้านวัฒนธรรมไทยแสกได้สำเร็จ มีการรื้อฟื้นกิจกรรมการละเล่น ท่ารำต่างๆ ขึ้นมาใหม่และมีการเตรียมการโครงสร้างพื้นฐานด้านต่างๆ ไว้รองรับการจัดการการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมของชุมชนไทยแสกต่อไป

Abstract

The purpose of this research is to study various area, identity and potentiality of Thai-Saek tribe. Emphatically collected data which is identity of Thai-Saek tribe including to participation of owner original culture conservation and to prepare for cultural tourism. To use participatory Action Research for local development. The results are as follows : Thai-Saek Tribes are original community named Kha. There are native language which in Thi-Kadai Groups without written language. They have region nearby Khong river and mountain range including to beautiful island of The Lao People ; Democratic Republic. Thai-Saek's dress made of handicraft and dyed blue. Various rituals of Thai-Saek have respect to ghosts and ancestors such as Kin-Ted-Den, to avert a catastrophe by a magic power. But they have "Heet-Sib-Song" Traditions like the most north eastern regions. Thai-Saek's activities are

identities such as Saek-Ten-Sak and Bang-Khon except on activities Thai-Saek's tribes have various music because communities have original music teacher. Ban Ard-Samard is communities of potentiality and fundamental constructions that is to say : It has comfortable about electricity, water-supply, telephone, internet and bus. Tourism to Ban Ard-Samard has two ways ; road and water route. Its economy is good level because communities breed fish, catch fish, agriculture up the Mekong river-side. Local water drinking products, local health station and public health volunteer including to the old persons who take care system of public health. But there are safe-guards to take care safety-life and properties. Thai-Saek has a good worm, to be cordial, to be expression of good eyes, to have charms of Thai-Saek's languages to have food made from Mekong river fish and local herbs including to vegetables without poison from organic agriculture garden which have a good taste. There are various tourism activities which can support cultural tourism. Because Thai-Saek has a good cooperation such as the routine of Thai-Saek communities are cleaning on the road and nearby village each. The completed research is as follows: There has obvious change into communities. It is obviously that Thai-Saek realizes the importance of the owner culture named Thai-Saek culture. There have reversion of amusing activities such as various dancing positions and to prepare various fundamental constructions to support cultural tourism of Thai-Saek communities in the future.

คำนำ

เขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน เป็นเขตภูมิภาคที่มีพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ต่อเนื่องยาวนานกว่าพันปี มีความอุดมสมบูรณ์ด้วยทรัพยากรธรรมชาติ ความหลากหลายทาง

ชีวิตภาพและความหลากหลายของวัฒนธรรมชนเผ่า โดยเฉพาะอย่างยิ่งสองผากฝั่งแม่น้ำโขงเต็มไปด้วยพหุลักษณะของชาติพันธุ์ ภาษา และวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับผู้คนนับร้อยล้านคน เช่น เผ่าไทยแสก เผ่ากะเลิง เผ่าไทยญ้อ เผ่าภูไทย เผ่าไทยไล่ เผ่าไทยซำ เผ่าไทยตาด เผ่าไทย-ลาว โดยแต่ละชนเผ่าพื้นเมืองยังคงรักษาเอกลักษณ์เรื่องภาษา การกินอยู่ การแต่งกาย และยังคงดำรงประเพณีดั้งเดิมที่สืบทอดมาหลายชั่วอายุคน โดยมีสายน้ำโขงที่ไหลเวียนหล่อเลี้ยงชีวิต การดำรงชีวิต ความเป็นอยู่ของชนเผ่าแถบลุ่มน้ำโขง ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงการใช้ความรู้ ภูมิปัญญา ประสบการณ์และความสามารถนำพาให้ผู้ที่เดินทางรับรู้และสัมผัสกับชีวิตของชนเผ่าพื้นเมืองแถบลุ่มแม่น้ำโขง

ชาวไทยแสก เป็นกลุ่มชนพื้นเมืองกลุ่มหนึ่งที่เดินทางผ่านห้วงเวลาอันแสนทรมานขมขื่น กว่าจะมาตั้งเป็นหมู่บ้านไทยแสกหนทางแสนยากลำบาก ที่ผ่านมานำพาให้เกิดความเข้าใจ ความสามัคคี ความเป็นหนึ่งอันเดียวกันในสังคม มีการปรับตัวให้เข้ากับสภาพความเป็นอยู่ของสังคมในปัจจุบันได้อย่างลงตัว การดำเนินชีวิตในแต่ละวันอยู่ในขอบเขตประเพณีความเชื่อและวัฒนธรรมของท้องถิ่นเหมือนการรักษาสายเลือดให้คงไว้ไม่ให้สูญหายไปกับกาลเวลา แต่กระแสน้ำแห่งการเปลี่ยนแปลงที่เชี่ยวกราดพัดพาเอาผู้คนให้พลัดพรากเสมือนรากเหง้าแห่งเผ่าพันธุ์ที่ขาดหายไปทีละอณู แต่ก็ยังคงเจริญเติบโตสืบทอดเผ่าพันธุ์ไว้ได้เปรียบได้กับไทยแสกที่ดำเนินชีวิตด้วยความสงบเรียบง่ายอยู่แบบพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน

จากการศึกษาในพื้นที่และสำรวจอย่างต่อเนื่อง พบว่าตำบลอาจสามารถเป็นเพียงตำบลเดียวที่ยังคงรักษาขนบธรรมเนียม ประเพณีของชาวไทยแสกไว้อย่างเหนียวแน่น รวมทั้งดำรงไว้ซึ่งความเชื่อต่างๆ ที่มีสืบทอดกันไว้เพื่อให้ลูก

หลานได้รับรู้ถึงความเป็นมาของบรรพบุรุษสะท้อนความเป็นไปตั้งแต่อดีตจวบจนปัจจุบัน การรักษาขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรมอันเป็นเอกลักษณ์อันดีงามประกอบกับมีภาษาที่โดดเด่นรวมเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ตำบลอาจสามารถจึงเปรียบเสมือนแหล่งรวบรวมขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรมและความเชื่อที่มีเอกลักษณ์ ซึ่งควรค่าแก่การอนุรักษ์ให้คงอยู่กับวัฒนธรรมไทยและควรค่าแก่การศึกษา พร้อมทั้งมีภูมิปัญญาดั้งเดิมที่สามารถพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์ชุมชนที่มีเอกลักษณ์ประจำเผ่าไทยแสก กอปรกับที่ตั้งตำบลอาจสามารถส่วนใหญ่จะเป็นบริเวณริมฝั่งแม่น้ำโขงที่ทิวทัศน์สวยงาม ประกอบกับทิวเขาที่เป็นธรรมชาติสวยงามจากฝั่งสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวทอดยาวตลอดแนวและบรรยากาศความเป็นกันเองของชาวไทยแสก จึงทำให้เกิดแนวคิดที่จะอนุรักษ์และเผยแพร่วัฒนธรรมรวมทั้งประเพณีของชาวไทยแสก

เครื่องมือและวิธีการศึกษา

แบบของโครงการวิจัย

โครงการวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบชุมชนมีส่วนร่วม (Participatory Action Research) เพื่อพัฒนาท้องถิ่น โดยให้สมาชิกชุมชนไทยแสกมีส่วนร่วมในกระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูลและการจัดการระบบข้อมูลเอกลักษณ์ท้องถิ่นประจำชนเผ่าไทยแสก

การดำเนินการวิจัย

1) จัดประชุมชี้แจงวัตถุประสงค์และวิธีการดำเนินงานของโครงการกับสมาชิกชนเผ่าไทยแสก รวมทั้งการขอความร่วมมือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น องค์การบริหารส่วนตำบลพัฒนาชุมชน สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดสกลนคร สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดสำนักงานพัฒนาที่ดินสำนักงานเกษตรอำเภอ

2) ประชุมทีมวิจัยเพื่อวางแผนการทำกิจกรรมเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

3) คณะผู้วิจัยรวบรวมและศึกษาประวัติความเป็นมาของชนเผ่าไทยแสง บ้านอาจสามารถ ตำบลอาจสามารถ อำเภอเมือง จังหวัดนครพนม โดยการลงพื้นที่ศึกษาข้อมูลชนเผ่าไทยแสงในด้านต่างๆ ได้แก่ การจัดเวทีชาวบ้าน จากหลักฐานที่ปรากฏอยู่ในชุมชน การสังเกตจากสภาพความเป็นจริงและการสัมภาษณ์ผู้นำชนเผ่าและสมาชิกเกี่ยวกับบริบทชนเผ่าในด้านต่างๆ รวมทั้งการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลผู้นำชนเผ่าและผู้อาวุโสของชนเผ่า

4) จัดประชุมเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมในการจัดทำระบบข้อมูลเอกลักษณ์ท้องถิ่นประจำชนเผ่าไทยแสง เพื่อนำเข้าระบบสารสนเทศทางการท่องเที่ยวในรูปแบบสื่อประสม

5) จัดประชุมสัมมนาเพื่อสรุปผลการการศึกษาเอกลักษณ์ท้องถิ่นประจำชนเผ่าไทยแสงในรูปของระบบข้อมูลเอกลักษณ์ท้องถิ่นชนเผ่าไทยแสง

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีการสังเกต การสัมภาษณ์ กระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ กระบวนการกลุ่มย่อยและใช้เทคนิควิธี A.I.C โดยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามลำดับขั้นตอนดังนี้

1) ผู้วิจัยนำหนังสือขอความร่วมมือในการวิจัยจากมหาวิทยาลัยราชภัฏนครพนม เพื่อขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากหน่วยงานราชการต่างๆ

2) ผู้วิจัยได้ลงพื้นที่ไปสัมภาษณ์เป็นรายบุคคล และการสัมภาษณ์กลุ่มเน้นด้วยตนเอง ซึ่งจะทำให้ทราบถึงบริบทชุมชน และสภาพความเป็นจริงของชนเผ่าพื้นเมืองในด้านต่างๆ รวมทั้งสามารถพูดคุยกับผู้ให้ข้อมูลได้ หากผู้ให้ข้อมูลให้ข้อมูลไม่ตรงประเด็นหรือไม่เข้าใจคำถามในการสัมภาษณ์

3) ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มประชากรที่เป็นสมาชิกชนเผ่าไทยแสง โดยการจัดเวทีการเรียนรู้ร่วมกันเพื่อให้สมาชิกชนเผ่าต่างๆ ได้ร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมวิเคราะห์ และร่วมสังเคราะห์ด้วยตนเอง

4) จัดประชุมสัมมนาร่วมกับชนเผ่าต่างๆ ในกระบวนการสรุปผลจากกิจกรรมข้างต้น

เพื่อให้ได้ระบบข้อมูลเอกลักษณ์ท้องถิ่นประจำชนไทยแสง ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน

วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล

ใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลแบบ Content Analysis ไปพร้อมๆ กับการเก็บข้อมูลโดยให้สมาชิกชนเผ่าไทยแสงทุกท่านร่วมกันวิเคราะห์ข้อมูลร่วมกับคณะผู้วิจัย โดยใช้เทคนิค SWOT Analysis, Mindmapping และ A.I.C ในเวทีสาธารณะของชุมชนไทยแสงเอง

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

- 1) การสัมภาษณ์กลุ่มเน้น (Focus Group Discussion) การสัมภาษณ์แบบหยั่งลึก
- 2) การสนทนากลุ่ม
- 3) การร่วมประเมินสถานการณ์ (Participatory Rapid Appraisal, PRA)
- 4) เทคนิค A.I.C.
- 5) เครื่องมือ Mindmapping , Time Line

ขอบเขตการวิจัย

สมาชิกชนเผ่าไทยแสง หมู่ที่ 5 และหมู่ที่ 6 บ้านอาจสามารถ อำเภอเมือง จังหวัดนครพนม

วิธีการศึกษา

1) การศึกษาแบบโต๊ะ (Desk study) เพื่อทบทวนความรู้ที่มีอยู่ ผลการศึกษารายงานเอกสาร นโยบาย รวมทั้งยุทธศาสตร์ของรัฐบาล และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องที่อาจใช้เป็นแหล่งข้อมูลได้

2) การสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมายหลัก เพื่อให้ได้ข้อมูลบริบทชุมชนด้านต่างๆ

3) การสนทนากลุ่ม เพื่อให้ได้ความเข้าใจประเด็นหลักของกลุ่มเป้าหมายในเรื่องวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี และภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เป็นเอกลักษณ์ของชนเผ่าไทยแสก

4) การสัมภาษณ์เชิงลึก เพื่อให้ได้เนื้อหาของชนเผ่าไทยแสกที่ชัดเจน และครบถ้วน

5) การสังเกต เพื่อรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับโครงสร้างทางสังคมและสภาพแวดล้อมในชุมชน

ผลการศึกษา

เอกลักษณ์ชนเผ่าไทยแสก

ด้านประวัติศาสตร์

พบว่าชาวไทยแสก เป็นชนเผ่าพื้นเมืองจำพวกข่า มีภาษาพูดที่เป็นเอกลักษณ์ของตนเอง อยู่กลุ่มตระกูลภาษาไท-กะได ซึ่งมีประวัติ ความเป็นมาที่ชัดเจนและสามารถจัดทำเป็นตำนานชาวเผ่าไทยแสกไว้เป็นข้อมูลสนับสนุนการท่องเที่ยวด้านชาติพันธุ์ของชนเผ่า การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ การท่องเที่ยวตามสายธารแห่งภาษาไท-กะได

ด้านตำแหน่งที่ตั้งของชุมชน

พบว่า เป็นชุมชนที่มีชัยภูมิที่หาที่อื่นเปรียบเทียบกับไม่ได้ คือ มีทั้งความสวยงามจากลำน้ำโขงริมฝั่งปลูกดอกไม้ประดับ รวมทั้งการทำเกษตรอินทรีย์ การทำการประมง การคมนาคมทางน้ำ มีเกาะกลางลำน้ำโขง ซึ่งเป็นของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ซึ่งยังอุดมสมบูรณ์ หากมีการเจาะระดับท้องถิ่น คาดว่าจะสามารถพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวร่วมกับประเทศเพื่อนบ้านได้ในระดับท้องถิ่น

ด้านการปกครอง

พบว่า ชอยต่างๆ ในบ้านอาจสามารถ จะมีตำนานความเป็นมา ซึ่งล้วนเป็นเอกลักษณ์

เฉพาะที่สามารถรักษาเอกลักษณ์นั้นไว้จนทุกวันนี้ ซึ่งนับว่าเป็นเรื่องราวที่สามารถนำมาเป็นข้อมูลสนับสนุนการท่องเที่ยวได้เป็นอย่างดี รวมทั้งบ้านเรือนที่อยู่ในแต่ละชอย จะช่วยกันรักษาความสะอาดภายในชอยของตนเอง ทำให้เป็นชุมชนที่น่าอยู่ น่าศึกษา ดังเช่น

ชอยแดนสำราญ เพราะอยู่ติดเขตแดนบ้านสำราญ เดิมชื่อชอยพิชิตชายแดน เนื่องจากเคยเป็นที่ตั้งปืนใหญ่ ชุนพิชิตต่อสู้ในสงครามกรณีพิพาทอินโดจีน

ชอยพิทักษ์ชายแดน เดิมชื่อชอยผจญปัจจามิตร เนื่องจากเป็นบุคคลสำคัญที่ตั้งเมืองคนหนึ่ง คือ ชุนผจญปัจจามิตร

ชอยเทพารักษ์ ตั้งให้คล้องจองกับ “หอคุณ” คือ “เดน” และเป็นที่ตั้งศาลหั่วโองมู่

ชอยบรมหายโคก เป็นสถานที่ตั้งหมู่บ้านครั้งแรก เดิมชื่อป่าหายโคก

ชอยบุตรดีปทุม เจ้าเมืององค์แรกที่ตั้งเมือง คือ ท้าวค่านุดดี

ชอยมงคลบุรี ตั้งเพื่อเกียรติแก่หมู่บ้านที่ได้เป็นเมือง

ชอยพิทักษ์ประชาชน ชื่อชุนพิทักษ์ประชาชนอาศัยอยู่ชอยนี้และดำรงตำแหน่งอุปราช (ผู้ช่วย)

ชอยชนานุรักษ์ ชื่อชุนชนานุรักษ์อาศัยอยู่ชอยนี้ และดำรงตำแหน่งเป็นอุปราช (อุปฮาด)

ชอยเอกอาษา ชื่อเจ้าเมืองอาจสามารถ คือ หลวงเอกอาษา อาศัยอยู่ที่ชอยนี้

ชอยหลักเมือง ชาวแสกนับถือหลักเมือง (ผี) ที่ชอยนี้

ด้านวัฒนธรรมชนเผ่า วัฒนธรรมชนเผ่าด้านภาษา พบว่าชนเผ่าไทยแสก เป็นกลุ่มชาติพันธุ์จำพวกข่า มีภาษาพูดที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะ ซึ่งเป็นภาษาพูด ไม่มีภาษาเขียน ภาษาพูดของชนเผ่าไทยแสกมีลักษณะเฉพาะที่มีเสน่ห์

น่าสนใจ นับว่าเป็นจุดเด่นอีกอย่างหนึ่งทางด้านวัฒนธรรมที่สามารถนำมาประยุกต์เข้ากับการจัดการการท่องเที่ยวด้านภาษา ซึ่งสามารถทำเป็นหลักสูตรสอนภาษาให้กับนักท่องเที่ยวที่สนใจ อาจจะเป็นภาษาไทยแสดเพื่อการสื่อสาร

วัฒนธรรมด้านพิธีกรรม

พบว่า ชนเผ่าไทยแสดมีพิธีกรรมที่มากมาย ซึ่งแต่ละพิธีกรรมสามารถบันทึกแยกเป็นแต่ละประเภท เพื่อเป็นข้อมูลไว้สนับสนุนการท่องเที่ยว ซึ่งนักท่องเที่ยวสามารถที่จะเลือกศึกษาแต่ละพิธีกรรมตามความสนใจของแต่ละคน ทำให้เกิดการจัดการท่องเที่ยวแบบทางเลือก ซึ่งสามารถจัดโดยชุมชนไทยแสด เช่น

พิธีกินเตตเตน โดยมีความเชื่อความศรัทธาในเรื่องภูตผีวิญญาณและสิ่งศักดิ์สิทธิ์สูงมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งผีบรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้ว แต่เชื่อว่าดวงวิญญาณเหล่านั้นยังคงทำหน้าที่คอยปกป้องคุ้มครองเหตุเภทภัยต่างๆ ให้แก่สังคมและคอยดูแลสังคมให้ดำรงอยู่อย่างสงบสุข ผีบรรพบุรุษที่ชาวไทยแสด บ้านอาจสามารถให้ความนับถือโองมู่แสดงให้เห็นถึงความเชื่อเรื่องภูตผีวิญญาณและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่สิงสถิตอยู่ศาลเจ้าเดนหั่วโองมู่ เชื่อว่าดวงวิญญาณของผีบรรพบุรุษเหล่านี้สามารถติดต่อกับมนุษย์ได้โดยผ่านการสื่อสารกับกวนจ้าว ซึ่งทำหน้าที่สื่อกลางระหว่างผีบรรพบุรุษกับมนุษย์ ความเชื่อในเรื่องวิญญาณโองมู่ มีความสำคัญและมีบทบาทต่อวิถีชีวิตของชาวไทยแสด บ้านอาจสามารถเป็นอย่างมาก ในทุกปีชาวไทยแสด บ้านอาจสามารถจะแสดง “การเต้นสาก” เพื่อบวงสรวง **โองมู่** วันตรุษแสดทางภาษาแสดเรียกว่า “กินเตต” หรือ **พิธีกินเตตเตน** ชาวบ้านก็จะมาร่วมพิธีและเต้นสากบวงสรวงโองมู่

พิธีเหลี่ยมาง หรือพิธีเหลี่ยมี้ เป็นพิธีกรรมที่สร้างขึ้นเพื่อเป็นสิริมงคลแก่ชีวิต เพื่อให้ทุกคนในหมู่บ้านอยู่เย็นเป็นสุข ยึดถือกันมาแต่

โบราณกาล โดยมีคุณยายเถิม หาวัง ซึ่งเป็นผู้สืบทอดประเพณีนี้มาจากบรรพบุรุษ และเชื่อว่าถ้าไม่ทำพิธีนี้ก็จะมีอันเป็นไป การทำพิธีเริ่มในเดือน 4 ขึ้น 4 ค่ำ

พิธีสะเดาะเคราะห์ เป็นพิธีกรรมที่สร้างขึ้นเมื่อเจ็บป่วย มีลางร้ายและฝันร้าย เป็นการส่งเคราะห์ออกไปจากตัว จะได้ปราศจากโรคภัยไข้เจ็บ โดยมีหมอสะเดาะเคราะห์ ทำหน้าที่สวดหรือเป็นพระภิกษุสงฆ์ทำหน้าที่สวด โดยมีอุปกรณ์ประกอบพิธี คือ กระทงสีเหลี่ยม ทำด้วยกาบกล้วย (เปลือกต้นกล้วย) สามารถวางลอยน้ำได้ ทำธงเท่ากับอายุของคนสะเดาะเคราะห์ ปักประดับที่กระทงสีเหลี่ยม หรือวางนอนไว้ในกระทงถ้าจำนวนมาก เครื่องบูชาประกอบด้วยอาหารหวาน ได้แก่ ข้าวดำ ข้าวขาว ข้าวแดง (ข้าวเหนียวคลุกน้ำตาล) และอาหารคาว รวมทั้งน้ำให้จัดให้ครบถ้วน วาดหุ่นติดเป็นรูปหุ่นโดยใช้กากกล้วย (เปลือกต้นกล้วย) เป็นสัญลักษณ์แทนคนที่สะเดาะเคราะห์ ในกระทงอาจมีเงินหรือสิ่งของที่แทนสัญลักษณ์ของผู้สะเดาะเคราะห์ เช่น ของใช้เล็กน้อยๆ และที่ขาดไม่ได้ คือ ฝ้ายผูกข้อมือ ฝ้ายทำพิธีเค็งพันรอบๆ กระทง พิธีจุดเทียน หมอสวดจะเป็นผู้สวด และบางครั้งมีการประพรมน้ำมนต์

วัฒนธรรมด้านการละเล่น

พบว่าชุมชนไทยแสดมีละเล่นที่ยังคงอนุรักษ์อย่างหลากหลาย ซึ่งแต่ละอย่างเป็นเอกลักษณ์เฉพาะของไทยแสดเท่านั้น ซึ่งเป็นการละเล่นที่สามารถนำมาดูที่ชุมชนไทยแสด บ้านอาจสามารถแห่งเดียว นับว่าเป็นชุมชนที่มีเอกลักษณ์ท้องถิ่นที่เป็นจุดเด่นสามารถนำมาเสนอเพื่อจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน ดังเช่น

แสดเต้นสาก ในสมัยก่อนการเต้นสากของชาวไทยแสด ถือว่าเป็นการละเล่นประจำเฉพาะพิธีบวงสรวง “โองมู่” ในวันขึ้น 2 ค่ำ

เดือน 3 ซึ่งตรงกับเดือนกุมภาพันธ์ ชาวไทยแสด
เรียกว่า พิธีกินเตตเดน” จะมีการแสดง “แสด
เต้นสากถวายโองมู” โดยใช้ไม้สากตีกระทบกัน
เป็นจังหวะ ไม้สากที่ใช้ตีในการเต้นสาก คือ
ไม้สากที่เป็นสากตำข้าวในสมัยโบราณ แต่ขนาด
ยาวกว่า ตรงกลางเรียวเล็ก ไม้รองพื้นสากจะใช้
ไม้อะไรรองก่อนก็ได้ มีจำนวน 1 คู่ ขอให้มี
ขนาดเท่ากัน

หมากโอหล่าง เป็นการละเล่นอย่างหนึ่ง
ของเด็กในพื้นที่จังหวัดนครพนม แต่ในปัจจุบัน
กำลังจะเลือนหายไปจากความทรงจำแล้ว
เนื่องจากไม่มีผู้สืบทอด เพราะสิ่งของเครื่องเล่น
ต่างๆ ได้มีการเปลี่ยนแปลงไปตามยุคตามสมัย
จะหลงเหลือการละเล่น “หมากโอหล่าง” อยู่
เฉพาะท้องถิ่นที่ห่างไกลจากตัวเมืองเท่านั้น เช่น
บ้านอาจสามารถ การละเล่นหมากโอหล่าง
เป็นการใช้ภูมิปัญญาของผู้เฒ่าอากง ที่คิด
หากิจกรรมการเล่นให้แก่ลูกหลานเล่นอยู่บ้าน
ไม่เที่ยวซุกซนไปเที่ยวอื่น ซึ่งจะทำให้การดูแล
ลำบาก เพราะพ่อแม่ต่างก็ไปทำไร่นา ต้อง
ปล่อยให้ลูกๆ อยู่บ้าน โดยการดูแลของพี่ๆ
ที่พอจะดูแลน้องๆ ได้ พี่ๆ ก็จะพาน้องเล่น
“หมากโอหล่าง” นั่งอยู่กันที่ บางทีเล่นกันเพลิน
จนถึงครึ่งวันก็มี ทำให้เด็กๆ ไม่หนีไปไหน

บั้งขึ้น เป็นการละเล่นของกลุ่มชายหนุ่ม
ที่ใช้เล่นกันในขณะที่เฝ้าศพ ซึ่งนับเป็นการ
ละเล่นที่แปลก น่าศึกษา มีคตินิยม หรือข้อคิด
อะไรแฝงไว้ อุปกรณ์การเล่นก็จะหาจากงานศพ
นั่นเอง แรกเริ่มทีเดียวจะต้องหาไม้ไผ่สดที่มี
ปล้องยาวและใหญ่ไล่เลี่ยกับโคนยาว 2
ปล้อง ตัดให้เรียบแล้วทะลวงให้กลวงเพียงด้าน
เดียว เมื่อได้ไม้ไผ่แล้ว ผู้เล่นจะหยิบเอาถ่านจาก
บริเวณที่เฝ้าศพมาอีกจำนวน 7 ก้อน (ถ่านที่ดับ
แล้ว) จากนั้นให้คนสองคนจับปล้องไม้ไผ่ไว้
คนละด้าน โดยหันด้านที่กลวงขึ้นบนในแนวตั้ง
90 องศา ส่วนผู้เล่นอีกคนหนึ่งจะยืนอยู่ใกล้ๆ

และเริ่มบริกรรมคาถาเป็นภาษาแสดเสียงพึมพำ
โดยมากจะเป็นผู้อยู่ในวัยอาวสุ (ปัจจุบัน
คงเหลือเพียงนายประสิทธิ์ ราชลัษณ์ เท่านั้นที่
บริกรรมคาถาได้) ส่วนสองคนที่จับปล้องไม้ไผ่
จะใช้คนหนุ่มๆ ก็ได้ พอบริกรรมคาถาได้สักครู่
เขาจะหยิบเอาถ่านไฟที่หยิบออกมาจากเตา
เผาศพ หยิบใส่ลงไปในปล้องไม้ไผ่ด้านบนที่
ทะลวงให้กลวงที่ละก้อน ถ่านไฟนั้นค้างอยู่ใน
ปล้องไม้ไผ่นั้นเอง ซึ่งในขณะที่แสดงปล้องไม้ไผ่
ที่สองคนจับอยู่ ด้านล่างจะอยู่สูงจากพื้นดิน
ประมาณ 2 ฟุต หันไปปล้องไม้ไผ่ปล้องนั้นจะมี
พลังเหมือนมีอะไรเข้าไปอยู่ข้างใน และพยายาม
จะพุ่งขึ้นไปข้างบน คนสองคนที่จับไว้จะต้อง
คอยดึงเอาไว้ให้อยู่ คือ พยายามกดลงดิน ต่อให้
ออกแรงจนสุดแรงเกิดก็กดเอาไว้ไม่อยู่ บางราย
จนทำลอยขึ้นไปพื้นดินสูงขึ้นเป็นคืบเป็นศอกไป
ทีเดียว เมื่อสองคนที่กดพยายามกดปล้องไม้ไผ่
ให้ลงถึงดินแต่จากการบริกรรมคาถาของผู้แสดง
รายแรก แล้วหยอดถ่านไฟลงไปในปล้องไม้ไผ่
อีกปล้อง ไม้ไผ่ก็จะลอยขึ้นอีก คนเล่นข้างเคียง
ที่มองดูแล้วไม่เชื่อจะเข้าร่วมวงเล่นด้วยก็ได้
ถึงจะกดอย่างไรปล้องไม้ไผ่ก็จะพุ่งขึ้นทำเดียว
บางคนสู้แรงปล้องไม้ไผ่ไม่ไหวก็ขอเลิกเล่น
การละเล่นนี้ผู้เล่นจะเหนื่อยมากในที่สุดก็จะขอ
เลิกเอาตัวๆ เพราะเหนื่อย คนที่ไม่เหนื่อยคือคน
ที่บริกรรมคาถานั้นเอง

หมากผู้ส้าว เป็นการละเล่นของผู้ใหญ่ จะ
เล่นกันเฉพาะในหมู่ผู้ชาย เป็นการประลอง
ความแข็งแรงและอดให้เพศตรงข้ามได้เห็นและ
สนใจในตัวผู้ชายที่แสดง โดยละเล่นในงาน
เทศกาล หรือมีงานในชุมชนที่ผู้คนมาชุมนุมกัน
มากๆ ก็จะจัดการละเล่นนี้ขึ้น

หมากเสียดพญา เป็นการละเล่นของ
ผู้ใหญ่ จะเล่นกันเฉพาะในหมู่คนหนุ่มสาวที่ไป
ร่วมงานศพ

หมากข้าวติดมือ เป็นการละเล่นของหนุ่ม

สาวที่มีข้อกำหนดให้เล่นเฉพาะงานศพ โดยเฉพาะขณะที่ศพยังอยู่ในบ้านเท่านั้น ถือได้ว่าเป็นการเล่นที่สร้างความสนุกสนาน ประสานความสัมพันธ์ระหว่างหนุ่มสาวและเป็นการเล่นที่ช่วยลดความโศกเศร้าในงานศพลงได้บ้าง

หมากเสือกินหมู เป็นกิจกรรมการเล่นในงานศพ นิยมเล่นกันมากในหมู่ผู้ชายทั้งเด็กและผู้ใหญ่ มีอุปกรณ์การเล่นคล้ายคลึงกับหมากฮอส คือ กระดานตาราง 16 ช่อง แต่ไม่มีการลงลายตามช่องเหมือนหมากฮอสและมีเบี้ยหรือหมากเสือก 4 ตัว หมู 12 ตัว

หมากคล้องช้าง เป็นกิจกรรมการเล่นในหมู่คนหนุ่มสาวในงานศพ เพื่อสร้างความคุ้นเคยและหยอกล้อกันแซกที่มาร่วมงานและช่วยลบภาพแห่งความโศกเศร้าของเจ้าภาพ การเล่นนั้นจะแบ่งเป็น ทีมๆ ละ 2 คนขึ้นไป โดยแยกทีมชาย หญิง อุปกรณ์ในการเล่นประกอบด้วยผ้าขาวม้า 1 ผืน หรืออาจใช้ผ้าอื่นๆ แทนก็ได้ และปั้นข้าวเหนียว หรือผลไม้ต่างๆ ที่เป็นอาหารช้างได้ เช่น กล้วย แตงกวา เป็นต้น

วัฒนธรรมด้านประเพณี ชุมชนไทย แสก บ้านอาจสามารถมีประเพณีแบบดั้งเดิมที่ยังคงรักษาเอกลักษณ์เฉพาะเอาไว้ได้เป็นอย่างดี ซึ่งสามารถรวบรวมนำมาประยุกต์เพื่อจัดการการท่องเที่ยวให้สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวให้อยากมาศึกษา ดังเช่น

เดือนอ้าย มีพิธีทำบุญเข้ากรรม ที่เรียกว่า “ปริวาสกรรม” เมื่อออกพรรษาพระภิกษุสงฆ์หลังจากรับกองกฐินแล้ว พระภิกษุสงฆ์ทุกรูปจะต้องทำพิธีเข้ากรรมเพื่อปลงอาบัติตามวิธีการของสงฆ์ สมาชิกชุมชนไทยแสกที่มีจิตใจอนุโมทนาในส่วนกุศลด้วย จึงประกอบพิธีบุญขึ้นเพื่อส่งเคราะห์ให้การอยู่กรรมของพระภิกษุสงฆ์ให้ดำเนินการไปด้วยดีและได้บุญ ด้วยการถือศีล ฟังเทศน์และให้ทานถวายจตุปัจจัยต่างๆ กับผู้ถือศีลที่บริสุทธิ์ผุดผ่อง สามารถจรรโลง

พระพุทธศาสนาให้เจริญก้าวหน้าอย่างถาวรได้

เดือนยี่ เป็นเดือนที่ชุมชนไทยแสกเกี่ยวข้าว และนวดข้าวเสร็จ ดังนั้นเพื่อเป็นสิริมงคลต่อพื้นที่บริเวณที่นวดข้าวเสร็จก่อนจะขึ้นยั้งฉาง ก็จะประกอบพิธีทำบุญ เรียกว่า **“บุญประทายข้าวเปลือก”** หรือ **“บุญคูณลาน”** ถ้าชนข้าวขึ้นยั้งฉางแล้ว ชาวชุมชนไทยแสกจะทำบุญร่วมกันเรียกว่า **“ทำบุญกลางบ้าน”**

เดือนสาม มีประเพณีทำบุญข้าวจี๋ จัดขึ้นในวันขึ้น 3 ค่ำ เดือน 3 ของทุกปี ชาวบ้านจะนำข้าวปลา อาหารและเครื่องทานต่างๆ ไปถวายที่วัดเพื่อรับศีลฟังเทศน์ อาหารที่ถวายพระในวันนั้นจะมี ข้าวจี๋ ออกหน้าและพิธีกินเตตเดน ถือเป็นประเพณีพิธีกรรมเพื่อเป็นการแสดงความกตัญญูต่อบุพการี “โองมู” ที่ชาวไทยแสกเคารพนับถือเป็นบรรพบุรุษของชาวไทยแสกและเป็นผู้มีพระคุณต่อลูกหลานรุ่นหลังๆ สืบต่อกันมา และหลังจากพิธีกินเตตเดน มืงานวันรวมใจไทยแสก โดยเป็นการร่วมชุมนุมของชาวไทยแสกในพื้นที่ต่างๆ ของเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และชาวไทยแสกในประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ในปัจจุบันนอกจากการร่วมของชาวไทยแสกแล้ว มีกิจกรรมการประกวดชอย ประกวดพูดภาษาแสกและการแข่งขันกีฬาพื้นเมืองต่างๆ นอกจากนี้ยังมีพิธีเลี้ยงผี (พิธีเลี้ยงมวง) เพื่อเป็นสิริมงคลแก่ชีวิตให้ทุกคนในหมู่บ้านอยู่เย็นเป็นสุข ยึดถือกันมาแต่โบราณ โดยผู้ประกอบพิธีกรรม คือ คุณยายเถิม หาวังซึ่งเป็นผู้สืบทอดประเพณีนี้มาจากบรรพบุรุษ และเชื่อกันว่า ถ้าไม่ทำพิธีนี้จะมีอันเป็นไป

เดือนสี่ - บุญพระเวส (บุญเทศน์มหาชาติ) ถือว่าเป็นมหากุศล เนื่องจากพระเวสสันดรก่อนจะได้เป็นพระพุทธเจ้า พระองค์ได้สร้างกุศลด้วยการบริจาคทาน ช้าง ม้า ลูก เมีย จะสำเร็จมรรคผลตามประสงค์ พิธีการทำบุญพระเวสนี้

กำหนดทำบุญ 3 วัน ดังรายละเอียดต่อไปนี้ วันแรกเป็นวันชุมนุมชาวไทยแสกและหมู่บ้านใกล้เคียง เพื่อเตรียมงานในด้านต่างๆ วันที่ 2 เป็นวันแห่ จะมีแห่พระเวส นางมัทรี กัณหาชาติ ด้วยกองบุญต่างๆ วันที่ 3 เป็นวันเทศน์มหาชาติ ตามพระมาลัยสูตรกล่าวไว้ว่า ถ้าใครอยากเกิดในศาสนาพระศรีอาริย์เมตไตร กำหนดให้ต้องฟังเทศน์พระเวสสันดรจนจบในวันเดียวจะเกิดอาณิสสและเป็นที่วิมลกต่อตนเอง

เดือนห้า มีพิธีสงกรานต์ (พิธีก๊ีบร่อกใหม่ ถ้วน) สมาชิกชุมชนไทยแสกจะพร้อมกันที่วัดทำพิธีอัญเชิญพระพุทธรูป 5 องค์ ลงสร้างที่อุบสงค์ เวลา 12.00 น. ทุกคนจัดน้ำหอมใส่ลงขันเพื่อมาสง โดยเทลงที่รางไม้เป็นรูปญานาค กล่าวอธิษฐานตามใจชอบ ต่อจากนั้นจะเล่นสาดน้ำกันระหว่างหนุ่มสาวและได้นิมนต์พระสงฆ์สามเณรลงมานั่งที่เก้าอี้ ชาวบ้านจะสงน้ำที่มีอพระสงฆ์และบางทีก็เทสงท่านทั้งตัวไปเลย ต่อมาเวลา 15.00 น. กลุ่มหนุ่มสาวและเด็กพากันไปเก็บดอกไม้ที่มีอยู่ตามธรรมชาติ เช่น ดอกมันปลา ดอกคูณ ดอกกากะเลา (ดอกป๊ีบ) ดอกสะหม้ง รูปขบวนจะตีกลองร้องรำ ทำเพลงไปด้วยโดยมีสามเณรน้อยนำหน้าไปเก็บดอกไม้ ปามาคนละหนึ่งกำมือทุกคนพอสมควรแล้วก็นำไปแห่รอบวัดข่อยหอสงและวางไว้ตรงหน้าพระพุทธรูปเป็นกองใหญ่ กราบ 3 ครั้งแล้วอธิษฐาน และพากันกลับ

เดือนหก มีประเพณีบุญบั้งไฟ เป็นประเพณีของชาวนครพนม โดยในตอนเช้าจะร่วมกันตักบาตรทำบุญ ตอนบ่ายมีการประกวดและแข่งขันขบวนแห่และแข่งจุดบั้งไฟ ในการจุดบั้งไฟนั้นเป็นการบวงสรวงบูชาเทวดาเพื่อขอฝนให้ตกต้องตามฤดูกาล ถ้าจุดแล้วบั้งไฟแตกตอนเริ่มต้นจะขึ้น แสดงว่าฝนจะแล้งต้นฤดู แตกตอนขึ้นได้กลางระยะทาง แสดงว่าฝนจะแล้งกลางฤดู ไม่แตกและขึ้นไปสูงแสดงว่าฝนในปีนั้น

จะสมบูรณ์ผลผลิตดีมาก ตอนกลางคืนมีพิธีทำบุญวันวิสาขบูชาฟังเทศน์และเวียนเทียน

เดือนเจ็ด มีประเพณีบุญซำระ (บุญซำระ) เป็นพิธีบวงสรวงมเหศักดิ์หลักเมือง เพื่อบดบังความ ซับไล่ภูตผีปีศาจและเสนียดจัญไร ด้วยการถือศีลฟังธรรมให้ทาน เพื่ออุทิศส่วนกุศลให้แก่ผู้ล่วงลับไปแล้ว และบันดาลให้บังเกิดความสุสสวัสดิ์แก่ตนเองในการประกอบอาชีพทำไร่ ทำนาได้ผลตลอดทั้งปี

เดือนแปด มีพิธีทำบุญเข้าพรรษา โดยจัดขึ้นในวันแรม 1 ค่ำ เดือน 8 มีการหล่อเทียนพรรษาถวายพระพุทธรูปในโบสถ์ตลอดพรรษา และถวายผ้าอาบน้ำฝนแก่พระภิกษุสงฆ์ เพื่อเป็นสิริมงคลแก่ตน **พิธีแห่เม้ง (ตระแควสำหรับนั่ง, นอนของพระสงฆ์)** โดยชาวไทยแสก จะนำตระแควมาประดับด้วยกระดาษเงิน กระดาษทอง เกาะลายสวยงาม แล้วบนตระแควจะมีเครื่องอัฐบริขารของพระสงฆ์ ประกอบด้วย หมอน มุ้ง เครื่องใช้ยารักษาโรค เป็นการจัดตั้งกองบุญเพื่ออุทิศส่วนกุศลให้แก่บรรพบุรุษของตน แล้วนำไปแห่รอบวัดเพื่อนำถวายพระสงฆ์

เดือนเก้า พิธีบุญข้าวประดับดิน ในวันแรม 14 ค่ำ เดือน 9 ถือว่าเป็นวันที่ยมบาลปล่อยเปรตจากนรกออกมารับประทาน โดยการให้ทานด้วยอาหารการกินข้าวต้ม ขนม ดอกไม้ หมากพลู บุหรี่ ห่อด้วยใบตองและนำไปวางตามฐานโบสถ์ โคนต้นไม้ ฐานเจดีย์ พื้นดิน และริมน้ำ ต้องวางห่อใบตองก่อนฟ้าสางเพราะว่าเปรตจากนรกจะต้องกลับก่อนเห็นแสงตะวัน

เดือนสิบ มีพิธีทำบุญข้าวสาก กำหนดทำพิธีกันในวันเพ็ญเดือน 10 เป็นประเพณีนิยมทำกันทุกบ้านโดยการนำอาหารคาวหวาน หมากพลู เป็นถุง หรือตะกร้า มรรคทายกนำรายชื่อตามหมายเลขใส่บาตรไว้ให้พระภิกษุสงฆ์และสามเณรมาจับสลากได้ เจ้าของก็จะนำไปถวายเป็นเสร็จพิธี

เดือนสิบเอ็ด มีพิธีทำบุญออกพรรษา โดยชุมชนไทยแสดจะทำบุญตักบาตรเลี้ยงพระในตอนเช้า และตอนบ่ายจะมีการแห่ปราสาทผึ้ง โดยแต่ละซอยจะจัดทำปราสาทผึ้งประดับขบวนแห่ให้สวยงาม ในช่วงเย็นจะมีกิจกรรมลอยเรือไฟเพื่อบูชาแม่น้ำโขง การแข่งเรือเป็นประเพณีที่ปฏิบัติสืบทอดกันมาช้านาน โดยชาวไทยแสดบ้านอาจสามารถ จัดแข่งขันเรือยาวทุกปีในระหว่างงานบุญออกพรรษา เรือยาวที่ชาวบ้านอาจสามารถนำมาแข่งจะเป็นเรือขนาดกลาง มีความสามารถจุดคนได้ไม่เกิน 30 คน รูปแบบหรือลักษณะของเรือจะคล้ายรูปกระสวยทอดผ้า เพราะรูปร่างเพรียวและวิ่งได้เร็ว

เดือนสิบสอง-พิธีทำบุญกฐิน อันประกอบด้วย 1. กฐินสามัคคี โดยสมาชิกชุมชนไทยแสดทุกคนจะมีส่วนร่วมในการระดมปัจจัยในการตั้งองค์กฐินร่วมกัน การที่จะไปทอดกฐินจะต้องมีใบจองใบจองไว้ที่วัดก่อนเพื่อเป็นการสัญญาว่าจะมาตั้งองค์กฐินของคณะใดคณะหนึ่ง วัดที่มีการจองกฐินจะมีธงปักไว้เป็นเครื่องหมายเรียกว่า “ธงกฐิน” เพื่อแสดงว่าวัดนี้ได้รับการจองกฐินไว้แล้ว แล้วนำทอดถวายเพื่ออุทิศส่วนกุศลแด่ผู้ที่ล่วงลับไปแล้วหรือในปีไหนไม่มีผู้มาจอง ชาวบ้านจะต้องจัดตั้งกฐินสามัคคีขึ้นเอง 2. กฐินส่วนตัวหรือกฐินครอบครัว โดยครอบครัวที่ต้องการไปทอดกฐิน จะต้องไปจองกฐินไว้ก่อน วัดที่มีการจองกฐินจะมีธงปักไว้เป็นเครื่องหมายเรียกว่า “ธงกฐิน” เพื่อแสดงว่าวัดนี้ได้รับการจองกฐินไว้แล้ว แล้วจึงรวบรวมปัจจัยภายในครอบครัวหรือญาติเพื่อจัดตั้งองค์กฐินแล้วนำทอดถวายเพื่ออุทิศส่วนกุศลแด่บรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้วแบบเจาะจง

วัฒนธรรมด้านการแต่งกาย

พบว่าชาวไทยแสดมีการแต่งกายที่ยังคงรักษาเอกลักษณ์เอาไว้ได้ หากแขกผู้มาเยี่ยมเยือนหรือนักท่องเที่ยวได้พบเห็นจะเกิดการตื่นตาตื่นใจ เพราะเป็นการแต่งกายที่เป็นเอกลักษณ์

เฉพาะไทยแสด บ้านอาจสามารถผู้ชายจะใส่เสื้อสีน้ำเงินเข้มแขนสั้น ที่เป็นผ้าฝ้ายย้อมครามหรือผ้าฝ้ายด้ายดิบสีชาวดมชาติ เป็นเสื้อคอกลมติดกระดุมหน้า นิยมนุ่งกางเกงขาก๊วยหรือกางเกงขาครึ่งท่อนหรือโสร่ง ใช้ผ้าคาดเอวและพาดบ่าด้วยผ้าขาวม้าที่มีลวดลายสีล้วนสวยงาม รองเท้าทำด้วยหนังควาย ใช้อบเทียนเป็นเครื่องหอม น้ำมันทาผมใช้น้ำมันมะพร้าว น้ำมันหมู ขมิ้น ส่วนผู้หญิง จะใส่เสื้อแขนกระบอกสีขาวหรือสีน้ำเงินเข้ม ที่เป็นผ้าฝ้ายย้อมคราม ผ่าอกติดกระดุม ผ่าถุงมัดหมี่ (ผ้าฝ้ายมัดหมี่ย้อมคราม) หรือผ้าไหมมัดหมี่ มีเชิง ผ่าถุงลายขิด (ตีนซิ่นเป็นผ้าลายขิด) ส่วนที่ข้อเท้านิยมใส่กำไลทั้งสองข้าง ใครฐานะดีก็สวมกำไลหลายๆ อัน มีทั้งเงิน ทองและนาค นิยมไว้ผมยาวเกล้ามวย บางคนนิยมนำสร้อยทองคำเกี่ยวมวยผมสวมรอบ น้ำมันทายม ผู้หญิงนิยมใช้เนียบ ซึ่งทำจากใบขมิ้น ใบกระเจา รากต้นนมยาน โดยนำมาตากแดดให้แห้ง บดให้ละเอียดคลุกเคล้าให้เข้ากัน เรียกว่า “เนียบ” จากการสังเกตพบว่า ชาวไทยแสดทุกคนยินดีที่จะแต่งกายในชุดประจำชนเผ่าไทยแสดสมบูรณ์แบบเมื่อมีการต้อนรับคณะผู้มาเยือนเป็นพิเศษ เช่น ในการประชุมสนทนากลุ่ม คณะของบริษัท นำเที่ยวชั้นนำ หรือ คณะผู้มาศึกษาทางด้านวัฒนธรรมจากต่างจังหวัดมาเยี่ยมชม เป็นต้น

วัฒนธรรมด้านเพลงและดนตรีประกอบเพลง

จากการลงพื้นที่และศึกษาพบว่า ชุมชนไทยแสด บ้านอาจสามารถมีครูภูมิปัญญาทางด้านการแต่งเพลงร้องและดนตรีประกอบเป็นของไทยแสด ซึ่งมีเอกลักษณ์หนึ่งเดียวในโลก ซึ่งนายตึก อาจสามารถ หรือชื่อจริงว่า นายสวัสดิ์ อาจสามารถ ซึ่งเคยแต่งเพลงลูกทุ่งหมอลำให้กับคุณพรศักดิ์ ส่องแสง คือ เพลงหนุ่มนาคพรหม โดยลุงตึกได้นำคำพูดภาษาอีสานมา

ใส่ในเนื้อร้องจนคนทุกภาษาพูดได้ คือ “เสื้อขาด
จ่องป่อง แจ่งแปง” เป็นต้น ผลงานเพลงภาษา
แสกของลุงตึก อาจสามารถ ครูเพลงของชาว
ไทยแสก บ้านอาจสามารถ ซึ่งสามารถนำมาใช้
บรรเลงขับกล่อมแก่แขกผู้มาเยือนได้เข้าใจ และ
ความไพเราะที่หาฟังที่ไหนไม่ได้เลย นับเป็น
เอกลักษณ์ที่เป็นองค์ประกอบหลักที่สำคัญใน
การจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน

ศักยภาพของชุมชนไทยแสก บ้านอาจสามารถในการเป็นแหล่งท่องเที่ยว เชิงวัฒนธรรม

1. สิ่งอำนวยความสะดวก (Amenities)

1) สาธารณูปโภค ขั้นพื้นฐาน

น้ำดื่ม น้ำใช้

น้ำดื่ม-ชาวไทยแสก บ้านอาจสามารถ
มีโรงผลิตน้ำดื่ม ชื่อ “น้ำดื่มไทยแสก” ภายใน
หมู่บ้าน เพื่อเป็นสวัสดิการของชุมชนใน
การบริโภคน้ำดื่มที่สะอาด ถูกสุขลักษณะและ
ราคาถูก โดยได้รับงบประมาณสนับสนุนจาก
โครงการพัฒนาศักยภาพหมู่บ้านและชุมชน
เมือง (SML) นอกจากนี้ มีการส่งน้ำดื่มออกขาย
ในชุมชนใกล้เคียง เพื่อสร้างรายได้ให้แก่ชุมชน

น้ำใช้-ใช้น้ำประปาของการประปา
ส่วนภูมิภาค จากเขตเทศบาลเมืองนครพนม

ไฟฟ้า-มีไฟฟ้าใช้ทุกบ้านในเขตบ้าน
อาจสามารถ รวม 186 ครัวเรือน โดยการติดตั้ง
ของการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค

ที่จอดรถ-ที่จอดรถนั้น ใช้พื้นที่ริม
ทางหลวงหมายเลข 212 ซึ่งมีขนาดความกว้าง
ข้างละ 2.25 เมตร และบริเวณวัด รวมทั้งริม
เขื่อนเลียบฝั่งแม่น้ำโขง

โทรศัพท์-มีตู้โทรศัพท์แบบหยอด
เหรียญ จำนวน 1 เครื่อง อยู่ที่บ้านอาจสามารถ
หมู่ 5

แหล่งน้ำ-มีแม่น้ำโขงไหลผ่านตลอด

แนวของหมู่บ้าน รวมทั้งมีห้วยฮ่องฮ่อ ซึ่งลำห้วย
ไหลผ่านระหว่างบ้านไผ่ล้อมและบ้านอาจสามารถ

ที่ทำการไปรษณีย์โทรเลข-มีที่ทำการ
ไปรษณีย์โทรเลข จำนวน 1 แห่ง

ถนน-มีถนนหลักหมายเลข 212 (ถนน
ท่าอุเทน-นครพนม) ตัดผ่านบ้านอาจสามารถ
หมู่ 5 และ หมู่ 6 และมีถนนคอนกรีตเสริมเหล็ก
กว้าง 6 เมตรภายในหมู่บ้าน ซึ่งแบ่งเป็น 10
ซอย รวมทั้งมีถนนเลียบเขื่อนริมแม่น้ำโขงตลอด
แนวหมู่บ้าน แบบคอนกรีตเสริมเหล็ก ขนาด
8 เมตร จำนวน 1 สาย

ศาลานั่งพัก-มีศาลานั่งพักภายใน
หมู่บ้าน ซึ่งอยู่ริมเขื่อนเลียบฝั่งแม่น้ำโขง แบบ
ถาวร จำนวน 1 หลัง และแบบชั่วคราว ประมาณ
6 หลัง

ม้าหินอ่อน-มีม้าหินอ่อนนั่งพักอยู่ริม
เขื่อนเลียบฝั่งแม่น้ำโขง

ปั้มน้ำมัน-ตั้งอยู่ในหมู่บ้านสำราญ 1
แห่ง และที่หมู่บ้านท่าควาย 1 แห่ง

2) การสาธารณสุข-มีสถานอนามัย
ประจำตำบลอาจสามารถ จำนวน 1 แห่ง ซึ่งตั้ง
อยู่ในเขตบ้านอาจสามารถ หมู่ 5 โดยชาวบ้าน
สามารถจะไปขอรับการบริการได้ เป็นประโยชน์
อย่างยิ่งต่อสุขภาพ ชีวิตความเป็นอยู่ของชาว-
ไทยแสก บ้านอาจสามารถและบ้านใกล้เคียง
นอกจากนี้ มีอาสาสมัครสาธารณสุขหมู่บ้าน
(อสม.) ซึ่งส่งผลดีทางอ้อมสู่โครงการหมู่บ้าน
ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดยชุมชนมีส่วนร่วม
บ้านอาจสามารถด้วย

3) ความปลอดภัย ด้านชีวิตและทรัพย์สิน
- จากการสัมภาษณ์ พบว่าบ้านอาจสามารถไม่
เคยมีปัญหาอันเกิดจากความไม่ปลอดภัยด้าน
ชีวิตและทรัพย์สิน อาจเป็นเพราะมีอาสาสมัคร
รักษาความปลอดภัยประจำหมู่บ้านคอยดูแลอยู่
โดยแบ่งการดูแลออกเป็น 10 ซอยตามการ
ปกครอง

2. การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว (Accessibility)

1) ด้านกายภาพ

เส้นทางและสภาพถนน

ชุมชนไทยแสก บ้านอาจสามารถ ตั้งอยู่ห่างจากตัวเมืองนครพนม ตรงหลักกิโลเมตรที่ 4 ของถนนหมายเลข 212 (นครพนม-ท่าอุเทน) ซึ่งมีความกว้าง 6.50 เมตร และมีไหล่ทางข้างละ 2.25 เมตร โดยตัดผ่านใจกลางชุมชนไทยแสก บ้านอาจสามารถ ไปสู่อำเภอท่าอุเทน จังหวัดนครพนม โดยถนนสายนี้เป็นถนนลาดยางอย่างดีเรียบตลอดเส้นทาง มี 2 ช่องจราจร สามารถเดินทางได้ในทุกฤดูกาล

ถ้านักท่องเที่ยวเดินทางจากตัวเมืองนครพนม ตามถนนหมายเลข 212 (นครพนม-ท่าอุเทน) จะผ่านมาทางบ้านท่าควาย เขตเทศบาลนครพนมก่อน แล้วจึงเข้าสู่ชุมชนไทยแสก บ้านอาจสามารถ แต่ถ้านักท่องเที่ยวเดินทางมาจากอำเภอท่าอุเทน จังหวัดนครพนมตามถนนหมายเลข 212 (นครพนม-ท่าอุเทน) จะผ่านหมู่บ้านสำราญ ตำบลอาจสามารถ ก่อนที่จะเข้าสู่ชุมชนไทยแสก บ้านอาจสามารถ

ลักษณะของถนนในหมู่บ้านเป็นถนนคอนกรีตเสริมเหล็ก กว้าง 6 เมตร ซึ่งแบ่งเป็น 10 ช่อง รวมทั้งมีถนนเลียบเขื่อนริมแม่น้ำโขงตลอดแนวหมู่บ้าน แบบคอนกรีตเสริมเหล็กขนาด 8 เมตร จำนวน 1 สาย

การขนส่ง

ในปัจจุบันมีบริการขนส่ง คือ รถสองแถวโดยสาร (สี่ล้อ) บรรจุผู้โดยสารเต็มที่ได้ 45 ที่นั่ง ในเส้นทางอำเภอเมืองนครพนม-อำเภอท่าอุเทน อำเภอเมืองนครพนม-อำเภอบ้านแพง อำเภอเมืองนครพนม-อำเภอศรีสงคราม อำเภอเมืองนครพนม-อำเภอโพนสวรรค์

รถโดยสารประจำทาง (สี่ล้อ) แบบธรรมดา สาย 224 ของบริษัท ขนส่ง จำกัด บรรจุผู้โดยสาร

เต็มที่ได้ 60 ที่นั่ง ในเส้นทางนครพนม-บ้านแพง-บึงกาฬ-หนองคาย-อุดรธานี

รถโดยสารประจำทาง (สี่ล้อ) แบบธรรมดา สาย 1431 ของบริษัท อุเทนชัยขนส่ง จำกัด ในเส้นทางอำเภอเมืองนครพนม-อำเภอศรีสงคราม-อำเภอนาหว้า

รถโดยสารประจำทาง (สี่ล้อ) แบบธรรมดา สาย 1433 ของบริษัท อุเทนชัยขนส่ง จำกัด บรรจุผู้โดยสารเต็มที่ได้ 45 ที่นั่งในเส้นทางอำเภอเมืองนครพนม-อำเภอบ้านแพง

รถสามล้อเครื่องรับจ้าง จากสถานีรถปรับอากาศอำเภอเมืองนครพนม ถึงชุมชนไทยแสก บ้านอาจสามารถ

มอเตอร์ไซด์รับจ้าง จากสถานีรถปรับอากาศอำเภอเมืองนครพนมถึงชุมชนไทยแสก บ้านอาจสามารถ

การคมนาคมทางน้ำ ในปัจจุบันมี บริการการคมนาคมทางน้ำ

เรือหางยาวรับจ้างและเรือจ้างเหมาบริการนักท่องเที่ยวจากท่าเรือเทศบาลเมืองนครพนม บริเวณตลาดอินโดจีนเลียบตามฝั่งลำน้ำโขงไปทางทิศเหนือ แล้วเข้าสู่ท่าเทียบเรือชุมชนบ้านอาจสามารถ ซึ่งเป็นบันไดคอนกรีตเสริมเหล็กขนาดมาตรฐาน

หากนักท่องเที่ยวเดินทางจากบริเวณแม่น้ำสองสี (ปากแม่น้ำสงครามที่ไหลลงสู่แม่น้ำโขง) ที่ตำบลไชยบุรี อำเภอท่าอุเทน โดยล่องเรือมาทางทิศใต้จะผ่านท่าบ้านสำราญและเข้าสู่ท่าเทียบเรือบ้านอาจสามารถ

ป้ายสื่อความ-ก่อนถึงหมู่บ้านอาจสามารถประมาณ 200 เมตร มีป้ายที่เขียนว่า “หมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงเกษตร” เป็นภาษาไทย ติดตั้งอยู่ริมถนนจากด้านตัวเมืองนครพนมเข้าสู่ชุมชนไทยแสก บ้านอาจสามารถและถัดจากป้าย “หมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงเกษตร” เพียง 50 เมตร มีป้ายเขียนว่า “บ้านอาจสามารถ” เป็นภาษาไทย ติดตั้งอยู่ริมถนนเช่นเดียวกัน

2) ด้านข้อมูล ข่าวสาร

โทรศัพท์-พื้นที่บริเวณบ้านอาจสามารถมีตู้โทรศัพท์สาธารณะแบบหยอดเหรียญจำนวน 1 ตู้ ซึ่งชาวบ้านสามารถไปใช้บริการได้โดยการหยอดเหรียญและมีสถานีทวนสัญญาณโทรศัพท์เคลื่อนที่ทุกระบบ ซึ่งสามารถส่งคลื่นความถี่ครอบคลุมแม้แต่ในบริเวณแม่น้ำโขงตลอดแนว จึงทำให้ไม่มีปัญหาเรื่องคลื่นความถี่ของโทรศัพท์เคลื่อนที่ทุกระบบ

โทรทัศน์-ชุมชนไทยแสก บ้านอาจสามารถ ทุกครัวเรือนมีโทรทัศน์ดู โดยสามารถรับได้ทุกช่องรวมทั้งสถานีโทรทัศน์แห่งชาติจากประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

วิทยุ-สามารถรับฟังข่าวสารจากสถานที่วิทยุเสียงจากทหารเรือ (สทร. 7) สถานีวิทยุกองทัพอากาศที่ 2 ค่ายพระยอดเมืองขวาง สถานีวิทยุแห่งประเทศไทยจังหวัดนครพนม สถานีวิทยุองค์การสื่อสารมวลชนแห่งประเทศไทย จังหวัดนครพนม และสถานีวิทยุชุมชนที่อยู่ในบริเวณใกล้เคียง

อินเทอร์เน็ต-มีบริการอินเทอร์เน็ตตำบล ซึ่งตั้งอยู่ ณ ที่ทำการองค์การบริหารตำบลอาจสามารถให้บริการในวันจันทร์-ศุกร์ ตั้งแต่เวลา 08.30-16.30 น. และอินเทอร์เน็ตส่วนบุคคลที่ติดประจำบ้านเรือนเป็นแบบเชื่อมต่อกับเครือข่ายกับบริษัท ทศท คอร์ปอเรชั่น จำกัด (มหาชน) และ บริษัท ทีทีแอนด์ที จำกัด (มหาชน)

หอกระจายข่าว - มีประจำหมู่บ้าน โดยใช้ประชาสัมพันธ์ข่าวสารต่างๆ ทั้งภายในชุมชนและจากภายนอกชุมชน รวมทั้งการประกาศนัดประชุม การทำกิจกรรมต่างๆ ของชุมชน

3. สิ่งดึงดูดใจ (Attraction)

ชุมชนไทยแสก บ้านอาจสามารถ มีลักษณะเด่นเฉพาะตัวของชุมชนอยู่หลายประการ ซึ่ง

สามารถดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยวให้เข้ามาเที่ยวชมชุมชนไทยแสกได้เป็นอย่างดี ได้แก่

- 1) ความดึงดูดใจด้านวัฒนธรรม อันได้แก่
 - ภาษาไทยแสก
 - การแต่งกายประจำชนเผ่าไทยแสก
 - วิถีชีวิตความเป็นอยู่อย่างเรียบง่าย แต่แฝงไปด้วยภูมิปัญญาชุมชนไทย-แสกที่ยึดถือตามปรัชญา “เศรษฐกิจพอเพียง” รวมทั้งอัยาศัยไมตรีจิตที่ดีของ ชาวไทยแสก
 - ความเชื่อและพิธีกรรม เช่น พิธีเลี้ยงผี พิธีกินเตตเดน พิธีสะเดาะเคราะห์ ประเพณีการเกิด งานแต่งงาน งานศพ
 - ประเพณีต่างๆ ในรอบปี ได้แก่ ประเพณีฮิตลิบสองคลองลิบลี และประเพณีประจำชนเผ่าไทยแสก
 - การละเล่นของชาวไทยแสก ได้แก่ แสกเต้นสาก บั้งขึ้น หมากคล่อง ช้าง หมากเสียดพลูยา หมากข้าวติดมือ หมากยู่สาว หมากเสือกินหมู
 - ของแบบไทยแสก
 - ขั้นตอนการทำเรือยาว
 - เรือแพกไทยแสก
 - อาชีพชาวไทยแสก เช่น ภูมิปัญญาด้านการประมง เกษตรกรรม

2) ความดึงดูดใจด้านสภาพธรรมชาติ เนื่องจากชุมชนไทยแสก บ้านอาจสามารถตั้งอยู่ริมฝั่งแม่น้ำโขง ซึ่งมีทัศนียภาพที่สวยงามท่ามกลางความเป็นธรรมชาติ

3) ความดึงดูดใจจากแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ ภายในชุมชนและบริเวณที่ใกล้เคียง ซึ่งได้แก่ สวนสมุนไพร “คำแสนภู” สวนส้ม วัดวินพระบาทภูกระแต อ่างเก็บน้ำห้วยคำผักก้าม เส้นทางจักรยานเลื้อภูเขา

ความหลากหลายของกิจกรรมการ ท่องเที่ยว (Activity)

มีทั้งกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและ
กิจกรรมการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ได้แก่

- กิจกรรมล่องเรือชมโขง
- กิจกรรมเรียนรู้ภูมิปัญญา
“สมุนไพรคำแสนภู”
- กิจกรรมศึกษาสวนส้มไทยแสง
- กิจกรรมปั่นจักรยานเสือภูเขา
- กิจกรรมหาปลาในลำน้ำโขง
- กิจกรรมพายเรือล่องโขง
- กิจกรรมการแสดงแสงแสนสาก
- กิจกรรมบายศรีสู่ขวัญ
- กิจกรรมฝึกพูดและร้องเพลง
ภาษาแสง
- กิจกรรมการละเล่นไทยแสง
- ประเพณีของชาวไทยแสง โดย
การเดินทางของนักท่องเที่ยวใน
แต่ละเดือน จะได้สัมผัสกับ
ประเพณีต่างๆ ของชาวไทยแสง

4. อุตสาหกรรม (Accommodation)

1) ความเป็นมิตร ชุมชนไทยแสง บ้าน
อาจสามารถมีความเป็นมิตรต่อนักท่องเที่ยว
สามารถสังเกตได้จากประเพณีบายศรีสู่ขวัญ
เพื่อต้อนรับแขกผู้มาเยือนให้รู้สึกถึงความเป็นที่
เป็นน้อง ความห่วงหาอาทร และความปรารถนา
ดีต่อผู้มาเยือนและหลังจากเสร็จพิธีบายศรี
สู่ขวัญ ผู้เฒ่าผู้แก่จะถอยยอดพานบายศรีให้
แขกผู้มาเยือนนำกลับไปวางไว้ที่หัวเตียงเพื่อเป็น
สิริมงคล

2) ทักษะคน ชุมชนไทยแสง บ้านอาจสามารถ
ถึงแม้ว่าจะเป็นชุมชนขนาดเล็กที่อยู่ใกล้ตัว
จังหวัด แต่สมาชิกชุมชนไทยแสง บ้านอาจ-
สามารถ มีความเป็นอยู่แบบพอเพียง ช่วยเหลือ
พึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันและดำรงชีวิตตาม

ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยสังเกตจากพื้นที่
บ้านอาจสามารถได้แบ่งไปใช้ในการเกษตรกรรม
ถึง 3 ใน 4 ส่วนของพื้นที่ทั้งหมด ส่งผลให้ชาว
ชุมชนไทยแสง บ้านอาจสามารถมีทัศนคติที่ดี
ต่อบุคคลที่อยู่รอบข้างไม่ว่าจะเป็นญาติพี่น้อง
มิตรสหาย หรือแขกผู้มาเยือน

3) ความซื่อสัตย์ จากการดำรงชีวิตตาม
ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง การห่วงหาอาทร
ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ส่งผลให้ชาวไทยแสง
บ้านอาจสามารถมีความซื่อสัตย์ต่อตนเอง และ
ต่อผู้อื่น โดยสังเกตจากการไม่มีโจร หรือขโมย
ภายในชุมชน และไม่เคยมีปัญหายาเสพติด
ที่เกิดขึ้นภายในชุมชน รวมทั้งการทำไร่ทำนา
ภายในชุมชน จะเป็นไร่แบบเตี่ยๆ เพื่อให้ทราบ
ถึงขอบเขตของบ้านแต่ละหลังเท่านั้น

การอภิปรายพา

จากผลการศึกษาเอกลักษณ์ชนเผ่าไทย
แสงแถบลุ่มแม่น้ำโขง เขตภาคตะวันออกเฉียง
เหนือตอนบน กรณีศึกษา : บ้านอาจสามารถ
ตำบลอาจสามารถ อำเภอเมือง จังหวัด
นครพนม พบว่า เอกลักษณ์ที่แสดงความเป็นตัว
ตนของชาวไทยแสง ทั้งที่เกิดจากภายในตัว
บุคคลเอง และเกิดจากภายนอก คือ สังคมเป็น
ผู้กำหนดให้ ตามทฤษฎีของ Mead (อ้างใน
สุพิศรา สุภาพ. 2541 หน้า 4) โดยจากแนวคิด
ดังกล่าว สามารถอธิบายลักษณะเด่นของ
ชาวไทยแสงที่เป็นเอกลักษณ์ บ่งบอกถึงความ
เป็นชาติพันธุ์ที่ทำให้แตกต่างจากชาติพันธุ์อื่น
เช่น ภาษาพูด การแต่งกาย อาหาร และการ
ประกอบพิธีกรรมตามความเชื่อในแบบดั้งเดิมที่
เคยปฏิบัติสืบทอดกันมา เช่น พิธีกินเตตเดน (พิธี
บวงสรวงโจงมั่ว) พิธีลงล่องช่วง (พิธีลงช่วง) พิธี
ก๊ีบบรอกไหม่ถ้วน พิธีโลกอนเก้น การละเล่น
แสงแสนสาก การละเล่นบั้งขึ้น เป็นต้น ซึ่งสิ่ง
เหล่านี้ล้วนเป็นลักษณะเด่นที่เป็นเอกลักษณ์

ของชาวไทยแสงที่ปฏิบัติสืบต่อกันมาและมีการถ่ายทอดให้กับชาวไทยแสงรุ่นหลังได้ปฏิบัติตามด้วย

จากลักษณะเด่นที่เป็นเอกลักษณ์ของชาวไทยแสง ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงอารยธรรมท้องถิ่นที่มีลักษณะเด่น สามารถดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยวได้ ตามแนวคิดศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยว ประกอบไปด้วย 4 A ได้แก่ สิ่งอำนวยความสะดวก (Amenities) การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว (Accessibility) สิ่งดึงดูดใจ (Attraction) และอภยาศัย (Accommodation) ดังนั้น จึงควรส่งเสริมให้เกิด “การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม” ขึ้นในชุมชนไทยแสง บ้านอาจสามารถ โดยให้สมาชิกชุมชนไทยแสงเป็นผู้ดูแลการท่องเที่ยวด้วยตนเอง

ข้อเสนอแนะ

1. ควรวิจัยศักยภาพของชาวไทยแสง ในการบริหารจัดการการท่องเที่ยว เพื่อเตรียมพร้อมรองรับการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมชนเผ่าไทยแสง โดยใช้แบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม
2. ควรสร้างเครือข่ายการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมชนเผ่าไทยแสง เพื่อเชื่อมโยงประวัติความเป็นมา วัฒนธรรม ชนบธรรมเนียม ประเพณีเข้าไว้ด้วยกัน
3. ควรวิจัยเพื่อกระตุ้นวัฒนธรรมชนบธรรมเนียมประเพณีของชาวไทยแสง ซึ่งใกล้จะสูญหาย ให้คงอยู่สืบไป ✍

บรรณานุกรม

- กรมการอนุรักษ์ศิลปกรรม, คณะ. **บันทึกการสัมมนา เรื่อง เอกลักษณ์ของสังคมไทยในอนาคต.** สมาคมอนุรักษ์ศิลปกรรมและสิ่งแวดล้อม. (ม.ป.ป.)
- กวี ศรีสรรค์. “ประเพณีแสงเด่นสาก” ไทยรัฐ. 16 กุมภาพันธ์ 2533. หน้า 12
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2538). **นโยบายและแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์.** กรุงเทพฯ : บริษัท อมรินทร์พริ้นติ้ง แอนด์ พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน).
- ชบวน พลตรี. “กลุ่มชาติพันธุ์และภาษาแถบลุ่มน้ำโขงของประเทศไทย” มุลมังอีสาน, **วารสารวิชาการวิทยาลัยครูสกลนครฉบับพิเศษ นิตรรศการมุลมังอีสาน.** สกลนคร : วิทยาลัยครูสกลนคร, 2522.
- คณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, สำนักงาน. **นโยบายวัฒนธรรมแห่งชาติและแนวทางในการรักษา ส่งเสริมและพัฒนาวัฒนธรรม พุทธศักราช 2529.** กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภา, 2529.
- โครงการวิทัศน์. **วิถีไทย : การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม.** กรุงเทพฯ : อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง, 2540.
- งามพิศ สัตย์สงวน. **หลักมานุษยวิทยาและวัฒนธรรม.** กรุงเทพฯ : ภาควิชาสังคมวิทยาและมนุษยวิทยา คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2538.
- จารุณี น้อยนรินทร์. **สุจิตร์พิทักษ์เดเดน ณ ศาลเจ้าเดนหวัวโงมู่ บ้านอาจสามารถ ตำบลอาจสามารถ จังหวัดนครพนม 2548.**
- เฉลิมพล ธรรมวงศา. **วัฒนธรรมไทยแสงบ้านบะหว้า อำเภอนาหว้า จังหวัดนครพนม.** ปรินิพนธ์ ศศ.ม. มหาสารคาม : 2526.

- ชาญวิทย์ เกษตรศิริ. **การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม**. กรุงเทพฯ : อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง, 2540.
- ชัชวาลย์ วงษ์ประเสริฐ. **ศิลปะการฟ้อนภาคอีสาน**. มหาสารคาม : สำนักวิทยบริการ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาสารคาม, 2532.
- ชิษณุพงศ์ พลหาราช. **แสงเด่นซาก**. สกลนคร : สถาบันราชภัฏสกลนคร, 2538.
- ณรงค์ บ่อมบุปผา. **แสงเด่นซาก**. กรุงเทพฯ : อักษรสยามการพิมพ์, 2526.
- ทรงวิทย์ แก้วศรี. **เอกลักษณ์ไทย**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- ทองคุณ หงส์พันธ์. **“กลุ่มชาติพันธุ์และภาษาแถบลุ่มแม่น้ำโขงของประเทศไทย.”** วารสารวิชาการวิทยาลัยครูสกลนคร ฉบับพิเศษ : ในงานนิทรรศการมุลมังอีสาน. 12(7) : 14-16 ; มกราคม, 2522. ก.
- นิคม จารุมณี. (2536). **การท่องเที่ยวและการจัดการอุตสาหกรรมท่องเที่ยว**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ โอ.เอส.พริ้นติ้ง เฮ้าส์.
- เนตรชนก นันท์. **การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม : กรณีศึกษาชุมชนวัดพระบาทห้วยต้ม อำเภอลี้ จังหวัดลำพูน**. ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2544.
- บงกชมาศ เอกเอี่ยม. เกย์ : **กระบวนการพัฒนาและธำรงเอกลักษณ์ร่วมเพศ**. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2532.
- บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา. **เอกสารประกอบการเรียนหลักสูตรปริญญาโท : การวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน**. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2542.
- พระนิคม สาระโพธิ์. **ประวัติบ้านอาจสามารถ**. ม.ป.ท. , ม.ป.ป.
- ระวีวรรณ ชุ่มพุกษ์. **มานุษยวิทยาวัฒนธรรม**. ปัตตานี : มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์วิทยาเขตปัตตานี, 2530.
- วัฒนา แสงวิจิตร. **“ใช่และแสบ ชนกลุ่มน้อยในนครพนม”**, สารคดีภูธร. 24(7) : 7 ; กรกฎาคม 2532.
- วิจิตรา ขอนยาง. **“ไปเฝ้าห้วยโง้งกับแทรกบ้านอาจสามารถ. “อีสานศึกษา”** 3(1) : 50-57 ; กันยายน, 2529.
- วิไลวรรณ ชนิษฐนันท์. **ภาษาแสม**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2519.
- ศิลปากร, กรม. **ระบบการบริหาร การจัดการวัฒนธรรม ฉบับแก้ไขปรับปรุง**. กรุงเทพฯ : ประชาชนจำกัด, 2540.
- ศึกษาธิการ, กระทรวง. **ระบบการวัฒนธรรม**. กรุงเทพฯ โรงพิมพ์การศาสนา, 2540.
- สมศักดิ์ ศรีสันติสุข. **วิถีครอบครัวและชนชาติพันธุ์ไทยแสมบ้านบะหว้า อำเภอนาหว้า จังหวัดนครพนม**. กรุงเทพฯ : คณะอนุกรรมการวิจัยวัฒนธรรมภาคตะวันออกเฉียงเหนือ สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, 2539.
- สง่า ลือชาพัฒนพร และอาทร เตชะธาดา, (บรรณาธิการ). **วิกฤตการณ์ทางเอกลักษณ์ บันทึกของคนรุ่นใหม่**. กรุงเทพฯ : กองบรรณาธิการปาจารย์สาร, 2524.
- สุพัตรา สุภาพ. **สังคมวิทยา**. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช, 2541.
- สุริยันต์ พลหาราช. **ประวัติชาวแสมบ้านอาจสามารถ**. ภาคินพนธ์ สกลนคร : วิทยาลัยครูสกลนคร, 2526.

แนวทางในการพัฒนาเมืองท่องเที่ยวคู่กับเมืองอุตสาหกรรม :

กรณีศึกษาจังหวัดเชียงราย

Strategies for Developing Tourism with an Industrial City Concept :
a Case Study of Chiangrai Province

วิชอร์ นันตัยานา รณิดา ปิงเมือง วัลลนา ภูมา ไพรัช โรงสะอาด
มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย

บุรณเจ็ด ภูสมศรี
องค์การบริหารส่วนจังหวัดเชียงราย

Wichorn Nuntayana, Ranida Pingmaung, Valtana Phuma,
Piruch Rongsa-ard
Chiangrai Rajabhat University

Bunjerd Phoosomsri
Chiangrai Provincial Administrative Organization

บทคัดย่อ

การวิจัย เรื่อง แนวทางในการพัฒนาเมืองท่องเที่ยวคู่กับเมืองอุตสาหกรรม : กรณีศึกษา จังหวัดเชียงราย มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความคิดเห็นขององค์กรปกครองท้องถิ่น องค์กรภาครัฐ เอกชน องค์กรชุมชน หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวและประชาชนต่อการพัฒนาจังหวัดเชียงรายให้เป็นเมืองท่องเที่ยวและอุตสาหกรรม ผลการพัฒนาให้จังหวัดเชียงรายเป็นเมืองท่องเที่ยวคู่กับเมืองอุตสาหกรรมและเพื่อศึกษาหาแนวทางที่เหมาะสมในการพัฒนาจังหวัดเชียงรายการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณและคุณภาพที่เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม จำนวน 400 ชุด จากกลุ่มตัวอย่าง 4 อำเภอ ได้แก่ อำเภอเมือง อำเภอแม่สาย อำเภอเชียงแสนและ อำเภอเชียงของ การสัมภาษณ์เชิงลึกและตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลโดยการจัดเวทีเสวนา วิเคราะห์ข้อมูลโดยการแยกประเภท จัดหมวดหมู่ สรุปและตีความเชิงพรรณนาและนำเสนอผลการวิจัยในรูปแบบของการบรรยายความ ผลการวิจัยพบว่า

1. ความคิดเห็นขององค์กรปกครองท้องถิ่น องค์กรภาครัฐ เอกชน องค์กรชุมชน หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวและประชาชนต่อการพัฒนาจังหวัดเชียงรายให้เป็นเมืองท่องเที่ยวและอุตสาหกรรม สรุปได้ดังนี้

1.1. การท่องเที่ยวและอุตสาหกรรมจะสนับสนุนซึ่งกันและกัน การท่องเที่ยวและอุตสาหกรรมสามารถพัฒนาควบคู่กันโดยมีการบริหารจัดการที่ดี ขณะเดียวกันภาครัฐมีนโยบายให้จังหวัดเชียงรายเป็นเขตเศรษฐกิจชายแดน และอำเภอที่เหมาะสมสำหรับพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว คือ อำเภอเชียงแสน การท่องเที่ยวที่เหมาะสมคือ การท่องเที่ยวเชิงสังคม-วัฒนธรรม ส่วนอุตสาหกรรมที่เหมาะสม คือ อุตสาหกรรมการเกษตร

1.2 ในการพัฒนาจังหวัดเชียงรายควรพัฒนาให้เป็นเมืองท่องเที่ยวเพียงอย่างเดียวเพราะอุตสาหกรรมทำลายทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมจะถูกทำลาย วิถีชีวิต วัฒนธรรมดั้งเดิมความ

เป็นท้องถิ่นของเชียงรายเปลี่ยนแปลงอุตสาหกรรมสร้างค่านิยมทางวัฒนธรรมมากกว่าความเจริญทางจิตใจ ทำให้เกิดปัญหาทางสังคม

2. ผลการพัฒนาให้จังหวัดเชียงรายเป็นเมืองท่องเที่ยวคู่กับเมืองอุตสาหกรรม พอสรุปได้ดังนี้ ประชาชนมีอาชีพและรายได้เพิ่มขึ้น ลดการออกนอกพื้นที่เพื่อหางานทำ จังหวัดเชียงรายเป็นศูนย์กลางทางเศรษฐกิจลุ่มแม่น้ำโขงเหมาะสมกับการค้า การลงทุนและการท่องเที่ยว ภาพลักษณ์ของจังหวัดดีขึ้น

3. แนวทางที่เหมาะสมในการพัฒนาจังหวัดเชียงราย เป็นเมืองท่องเที่ยวคู่กับเมืองอุตสาหกรรม สรุปได้ว่า การพัฒนานั้นต้องคำนึงถึงอุตสาหกรรมที่เกี่ยวกับพืชผลการเกษตร ความพร้อมด้านนโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัด โดยการศึกษาปัญหาผลกระทบและวิธีการป้องกัน เช่น การกำจัดมลภาวะ ลดขยะ การรักษา สิ่งแวดล้อมและการใช้ทรัพยากรธรรมชาติที่คุ้มค่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่ทุกด้านทุกขั้นตอน ควรมีการประชาสัมพันธ์ข้อมูลที่เป็นจริงสม่ำเสมอและต่อเนื่อง

4. หน่วยงานราชการและองค์กรที่เกี่ยวข้องและมีบทบาทต่อการพัฒนาจังหวัดเชียงรายให้เป็นเมืองท่องเที่ยวคู่กับเมืองอุตสาหกรรม ได้แก่ องค์กรการบริหารส่วนตำบล องค์กรการบริหารส่วนจังหวัด องค์กรบริหารเทศบาล เทศบาล ชุมชน ท้องถิ่น การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย อุตสาหกรรมจังหวัด หน่วยงานด้านการศึกษา สาธารณสุข โรงพยาบาล/อนามัย หอการค้า สภาวัฒนธรรม พาณิชย์จังหวัด ตำรวจท่องเที่ยว กรมทรัพยากรธรณี กรมทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โยธาธิการและผังเมือง พัฒนาชุมชน กรมแรงงาน กระทรวงพัฒนาสังคม กรมศิลปากร เกษตรจังหวัด กรมส่งเสริมการเกษตร

5. สิ่งที่ประชาชนในจังหวัดเชียงรายกังวลได้แก่ ข้อมูลเกี่ยวกับนโยบายและแผนไม่ชัดเจน ขาดงบประมาณสนับสนุน ไม่มีเจ้าภาพทำงานที่จริงจัง ชุมชนไม่มีส่วนร่วม ภาครัฐไม่มีความจริงจัง นโยบายภาครัฐไม่สอดคล้องกับพื้นที่จริง สื่อไม่มีจุดยืนในการนำเสนอข้อมูลที่เป็นจริง ปัจจุบันนักท่องเที่ยวลดลง

6. ข้อเสนอแนะที่สำคัญ ได้แก่ นักท่องเที่ยวส่วนมากต้องการชมศิลปวัฒนธรรม หัตถกรรม จึงควรส่งเสริมให้มีการอนุรักษ์ พัฒนาศิลปวัฒนธรรม งานหัตถกรรมพื้นบ้าน นโยบายและแผนควรนำไปสู่ การปฏิบัติได้จริง ควรเตรียมความพร้อมด้านทรัพยากร ให้ชุมชนมีส่วนร่วม รับรู้ผลกระทบ แสดงความคิดเห็นทุกขั้นตอน ปรับสภาพภูมิทัศน์ให้ดึงดูดเข้ากับสิ่งแวดล้อม มีเทศบัญญัติเกี่ยวกับการควบคุมอาคารและสิ่งก่อสร้าง มีแผนรองรับที่ชัดเจนเกี่ยวกับการบูรณะโบราณสถานและสถานที่สำคัญ ศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นอย่างจริงจัง และมีการศึกษาวิจัยความต้องการด้านการท่องเที่ยว

Abstract

This study aimed to examine the strategies for developing tourist and industrial city, to investigate the opinions of local administration organizations, community, organizations, related institutions working for tourism development, and the Chiangrai residents' opinions towards the development of the city as tourism hub and industrial city, and the appropriate strategies for the province development. The study conclude both quantitative and qualitative methods collecting the data through 400 series of questionnaires. The samples were the informants from 4 selected districts: Muang, Mae Sai, Chiangsaen and Chiangkhong. In-depth interview were conducted with community

conversation forums to doubly check the information. The data were analyzed by pattern categorization technique, summarization, and descriptive analysis process. The research result of the study were presented in narrative style as follow :

1. On the opinions towards the development of Chiangrai province as tourism hub and industrial City, it was found that :

1.1 Tourism city and industry reciprocally supported each other. Both of them could be developed together if there were excellent management strategies. Since the government promoted Chiangrai economic corridor zone, the district which were appropriate for tourism developmental hub was Chiangsan District. This area was suitable for social and cultural tourism promotion and good for agricultural industry development.

1.2 On the opinion towards the sole development of tourism in Chiangrai provided that industrial damaged natural and environmental resources, and ways. The damage also changed local tradition and culture of city residents since industrialization created materialism value which caused social problems rather than morality.

2. The results of developing Chiangrai as tourism hub and industrial city revealed that the city residents were more employed and earned more incomes; a number of migratory labors were reduced; the province became the center for Grater Mekong Subregion economic development and trading activities, capital investment and tourism; and the province has better images.

3. The appropriate strategies to develop Chiangrai as Tourism hub and industrial city could think of the agricultural and vegetation production, the preparation on policies of and strategies for provincial development emphasizing the study of problems and their impacts as well as their

solutions, for example, the eradication of pollution, the reduction of garbage, the preservation of environment and utilization of natural resources, the full range of community residents' participation, and the regular public relations on real and continual information basis.

4. The involve bodies both governmental and non-governmental organization, which worked on the Chiangrai Province development for tourism hub and industrial city included: local administration organization, provincial administration organization, municipal administration organization, municipality, communities, villages, Tourism Authority of Thailand, provincial industrial office, educational institution, provincial public health organization, hospital²public health center, office of natural resources and environment, office of public work and city plan, provincial chamber of commerce, council of culture, provincial commerce, tourist police department, office of community development, office of labor, ministry of social welfare and development, fine art department, office of provincial agriculture, and department of agricultural promotion.

5. The factors worried Chiangrai residents on developmental issues consisted of; the information and data on policies and planning were not obvious, the work operators lacked financial support, there was no certain responsible body, there was no community residents' participation, the government bodies lacked sincerity, governmental policies did not match with the real situations, the public relations organizations had no practical purposes in working and a number of tourists reduced tremendously.

6. The suggestions and recommendations included ; it needed to promote cultural preservation and local handicraft

production since there were many tourist s are interested in, policies and planning needed to be obvious for implementation, the well preparation of resources and the permission for community full range of participation as well as the perception of the impacts from work operation needed to be issued, the landscape decoration as good environment was required, the conventions for municipality constructional control were needed, the clear renovation plan for historical and archeological sites was needed, the study sessions on local histories were required, and the need analysis on tourism required the emphasis.

คำนำ

จังหวัดเชียงรายเป็นจังหวัดที่มีชายแดนติดต่อกับประเทศสหภาพเมียนมาร์ ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวและประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน มีแม่น้ำโขงเป็นพรมแดนและเป็นแม่น้ำสายสำคัญที่ทำให้เกิดการเชื่อมโยงระหว่างประเทศ ขณะเดียวกันในปี 2546 รัฐบาลได้มีโครงการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจชายแดนในสามอำเภอของจังหวัดเชียงราย ได้แก่ อำเภอเชียงของ อำเภอเชียงแสน และอำเภอแม่สาย และข้อมูลจากการศึกษาของสำนักงานบริการเทคโนโลยีสารสนเทศและสิ่งแวดล้อม คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล (มหาวิทยาลัยมหิดล. 2548 : 2.2) พบว่าจังหวัดเชียงรายเป็นจังหวัดที่มีอัตราการเจริญเติบโตสูงที่สุดในภาคเหนือตอนบน ทั้งทางด้านประชากร เศรษฐกิจ-สังคม การคมนาคม การท่องเที่ยวและการศึกษา สืบเนื่อง มาจากความเหมาะสมด้านที่ตั้ง ที่อยู่ปากทางเข้าสู่ลุ่มน้ำโขงตอนบน บริเวณรอยต่อสามประเทศดังกล่าวแล้ว เมื่อมีการเปิดประเทศเข้าสู่ประตูการค้าระหว่างกันและกลายเป็น “สี่เหลี่ยมเศรษฐกิจ” ในที่สุด โอกาสในการพัฒนาของจังหวัดเชียงราย

เพิ่มสูงขึ้น เมื่อศูนย์กลางเศรษฐกิจของโลกย้ายจากโลกตะวันตกสู่เอเชีย โดยมีประเทศจีนที่มีแนวโน้มสูงที่จะเป็นผู้นำเศรษฐกิจนั้นหมายถึงจังหวัดเชียงรายในฐานะสะพานเชื่อมเศรษฐกิจจะได้รับประโยชน์จากการพัฒนาดังกล่าวด้วยอันส่งผลให้เกิดกิจกรรมอันเนื่องจากการเป็นเขตเศรษฐกิจชายแดน เช่น มีการพัฒนาสาธารณูปโภค การสร้างท่าเรือ มีโครงการจัดตั้งนิคมอุตสาหกรรม อาจทำให้จังหวัดเชียงรายซึ่งเป็นแหล่งท่องเที่ยวเปลี่ยนแปลงและไม่เหมาะต่อการเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ วัฒนธรรม ประวัติศาสตร์และโบราณคดีอีกต่อไป ในการนี้จังหวัดเชียงรายทั้งชุมชน ท้องถิ่น องค์กรชุมชน ภาครัฐและเอกชนจำเป็นต้องมีการวางแผนการจัดการอย่างรอบคอบและเตรียมความพร้อมทุกด้าน ตลอดจนการสร้างความเข้าใจให้แก่ประชาชนตั้งรับความเปลี่ยนแปลงได้อย่างเหมาะสม และร่วมกันวางแผนการจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนต่อไป

การท่องเที่ยวของจังหวัดเชียงราย เริ่มขึ้นอย่างเป็นทางการตั้งแต่มีการตั้งสำนักงาน การท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงราย ปี พ.ศ. 2535 เนื่องจากภาพลักษณ์ของจังหวัด คือ ภูเขาและเป็นจังหวัดที่อยู่เหนือสุดของประเทศไทยมีอากาศเย็นสบาย นักท่องเที่ยวที่เดินทางมาเที่ยวจังหวัดเชียงรายส่วนใหญ่จึงเดินทางมาเที่ยวในฤดูหนาว พร้อมกันนี้จังหวัดเชียงรายได้มีโครงการพัฒนาด้านเศรษฐกิจและการท่องเที่ยวหลายโครงการ เช่น โครงการพัฒนาสี่เหลี่ยมเศรษฐกิจ โครงการพัฒนาอยตุงและโครงการอื่นๆ ในอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขง ส่งผลให้จังหวัดเชียงรายเป็นที่รู้จักในกลุ่มนักท่องเที่ยวมากขึ้นจากเดิมที่เป็นเพียงเมืองชายแดนและดินแดนแห่งสามเหลี่ยมทองคำจำนวนนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาเที่ยวในจังหวัดเชียงรายได้เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ดังข้อมูลย้อนหลัง 3 ปี คือ

ปี 2546 มีนักท่องเที่ยวเดินทางมาจังหวัดเชียงราย จำนวนทั้งสิ้น 1,052,591 คน คิดเป็นรายรับที่ได้จากการท่องเที่ยว 8,751.76 ล้านบาท ปี 2547 มีนักท่องเที่ยวเข้ามาจังหวัดเชียงราย จำนวน 1,149,101 คน คิดเป็นรายรับที่ได้จากการท่องเที่ยว 9,515.80 ล้านบาท และ ปี 2548 (ชุกลิน อุนวิจิตร และคณะ. 2548 : 4-6) ซึ่งสอดคล้องกับการพยากรณ์ขององค์การการท่องเที่ยวโลก (World Tourism Organization) ได้ที่ สรุปสถานการณ์การท่องเที่ยวโลกไว้ว่า ในปี ค.ศ.2000 (พ.ศ. 2543) จะมีนักท่องเที่ยวทั่วโลก 661 ล้านคน และจะเพิ่มจำนวนขึ้นทุกๆ 10 ปี (ชุกลิน อุนวิจิตร. 2548 : 93-94)

ขณะเดียวกันจังหวัดเชียงรายมีแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม และมีขนบธรรมเนียมประเพณี การละเล่นพื้นเมืองประจำจังหวัดที่เป็นจุดขายด้านการท่องเที่ยวของจังหวัด ซึ่งพอจะสรุปได้ดังนี้

แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ได้แก่ วนอุทยานน้ำตกขุนกรณ์ อุทยานแห่งชาติดอยหลวง ดอยแม่สลองหรือดอยสันติคีรี ถ้ำปุมถ้ำปลา ถ้ำเสาหินพญานาค สถูปและจุดชมวิวดอยช้างมูบ ดอยเชียงเมี่ยงและสบบวก ดอยผาตั้ง ภูชี้ฟ้าอยู่ในเขตอำเภอเวียงแก่น แหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ ศาสนสถานและวัฒนธรรมของจังหวัดเชียงราย ได้แก่ วัดพระแก้ว วัดพระสิงห์ วัดดอยงำเมือง วัดกลางเวียง วัดมิ่งเมือง วัดศรีเกิด วัดร่องขุน พระธาตุจอมทอง อนุสาวรีย์พ่อขุนเม็งรายมหาราช พระธาตุจอมสัก พระธาตุดอยตุง พระธาตุจอมแก้ว พระธาตุดอยเวา พระธาตุจอมกิตติ วัดป่าสักวัดพระเจ้าล้านทอง วัดพระธาตุผาเงา วัดเจดีย์เจ็ดยอด วัดเจดีย์หลวง แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติเชียงแสน พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติแม่ฟ้าหลวง พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติชาวเขา พิพิธภัณฑสถานบ้านคำ อคาร

แบบสถาปัตยกรรมท้องถิ่น พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ - ประทีปโกลด์แลนด์ เป็นที่จัดแสดงพระพุทธรูปโบราณและพระเครื่องเก่าแก่ทุกยุคทุกสมัยนับจากยุคคันธาระบุรี ทวารวดี เชียงแสน สุโขทัย อู่ทอง ลพบุรี อยุธยา รัตนโกสินทร์ ลานทองอุทยานจัดแสดงวัฒนธรรมลุ่มน้ำโขงหอพิพิธภัณฑสถาน (หอผี) แหล่งประวัติศาสตร์ ได้แก่ เวียงพางคำ อำเภอแม่สาย วัดพระธาตุจอมกิตติ วัดพระธาตุผาเงา เวียงหนองล่อง เกาะดอนแท่น หรือเกาะหลวงที่อำเภอเชียงแสน เวียงกาหลงในเขตอำเภอเวียงป่าเป้าจังหวัดเชียงราย แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมและหัตถกรรม ได้แก่ ดอยแม่สลอง สวนแม่ฟ้าหลวง ศูนย์หัตถกรรมเวียงกาหลง ศูนย์พัฒนาและส่งเสริมชาวเขา

ขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรม และการละเล่นพื้นเมืองประจำจังหวัด ได้แก่ ประเพณีสงกรานต์ ประเพณีรดน้ำดำหัว ประเพณีสืบชะตา ประเพณีทานข้าวสลาก ภาษาพื้นเมืองเรียกว่า “ตานก๋วยสลาก” ประเพณีลอยกระทงในวันยี่เป็ง (วันเพ็ญเดือนสิบสอง) ประเพณีทำบุญบอย ซึ่งมี 3 อย่าง คือ บอยหลวง เป็นการทำบุญฉลองอย่างใหญ่โต เช่น ฉลองโบสถ์วิหาร มักจะทำกันหลังจากเก็บเกี่ยวข้าวแล้ว บอยน้อย หรือบอยบวชลูกแก้ว เป็นประเพณีบวชพระหรือบวชเณร บอยข้าวสังข์ เป็นการทำบุญอุทิศส่วนกุศลให้แก่ผู้ตายจากการคลอดบุตร และประเพณีจุดบั้งไฟ ชาวบ้านเรียกว่า “จิบอกไฟ” มักทำกันหลังสงกรานต์ระหว่างเดือนเมษายนถึงพฤษภาคม นอกจากนี้ยังมีเทศกาลต่างๆ เช่น งานวันขึ้นปีใหม่เชียงราย สัปดาห์นางแล งานพ่อขุนเม็งราย เป็นต้น

ด้านอุตสาหกรรมจังหวัดเชียงรายมีโรงงานอุตสาหกรรมที่ขึ้นทะเบียนกับสำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัดเชียงราย ยอดรวมสะสมถึงวันที่ 30 ตุลาคม 2548 จำนวนทั้งสิ้น 713 โรงงาน เงินลงทุน 6,734 ล้านบาท แรงงาน

12,511 คน ส่วนใหญ่เป็นอุตสาหกรรมเกษตร รองลงมา คือ อุตสาหกรรมอโลหะประเภท ก่อสร้าง อุตสาหกรรมอาหาร โรงงานที่มากที่สุด คือ โรงสีข้าว อำเภอเมืองเป็นอำเภอที่มีโรงงาน ตั้งอยู่มากที่สุด รองลงมา คือ อำเภอพาน อำเภอแม่จัน

อุตสาหกรรมเกษตรมีจำนวนโรงงาน ทั้งสิ้น 218 โรงงาน เงินลงทุน 2,236 ล้านบาท แรงงาน 3,141 คน อุตสาหกรรมเกษตร ที่สำคัญ ได้แก่ โรงสีข้าวซึ่งมีจำนวน 140 โรง เงินลงทุนเฉลี่ย 8.9 ล้านบาท รองลงมา คือ โรงการบ่มใบชา ยาสูบ อบเมล็ดพืช

อุตสาหกรรมรองลงมา คือ อุตสาหกรรม อโลหะ มีจำนวน 100 โรงงาน เงินลงทุน ประมาณ 500 ล้านบาท แรงงาน 936 คน ส่วน ใหญ่เป็นอุตสาหกรรมสนับสนุนกิจการก่อสร้าง ได้แก่ ผลิตภัณฑ์คอนกรีต มี 80 โรงงาน เงิน ลงทุนเฉลี่ยโรงงานละ 5.5 ล้านบาท รองลงมา กิจการผลิตอิฐดินเผาและคอนกรีตบล็อก จำนวน 15 โรงงาน อุตสาหกรรมเชื่อมกลึงโลหะ จำนวน 13 โรงงาน

อุตสาหกรรมรองลงมาเป็นลำดับที่สาม คือ อุตสาหกรรมอาหาร มีโรงงานทั้งสิ้น 96 โรงงาน เงินลงทุนประมาณ 1,330 ล้านบาท ส่วนใหญ่เป็นอุตสาหกรรมแปรรูปอาหารจากพืช ผัก ผลไม้ เช่น เส้นก๋วยเตี๋ยว ใบชาแห้ง น้ำแข็ง นอกจากนี้ยังมีอุตสาหกรรมขนส่ง เช่น กิจการ เคาะซ่อมสิรยนต์ ไซ่วรุ่มและศูนย์บริการซ่อม รถยนต์ กิจการทำท่อไอเสีย ต่อและซ่อมกระบะ รถยนต์

ใน ปี พ.ศ. 2548 (เดือนตุลาคม) มีผู้ขอ อนุญาตประกอบกิจการโรงงาน จำนวน 45 โรงงาน เงินลงทุน 603 ล้านบาท แรงงาน 699 คน ส่วนใหญ่เป็นโรงงานบ่มใบยาสูบ บ่มเมล็ด พืช โรงสีข้าว แต่กิจการที่น่าสนใจในปีนี้ คือ โรงงานผลิตปุ๋ยชีวภาพ เงินลงทุน 137 ล้านบาท

แรงงาน 10 คน กิจการห้องเย็น เงินลงทุน 103 ล้านบาท แรงงาน 12 คน โรงงานบ่มใบยาสูบ เงินลงทุน 73 ล้านบาท แรงงาน 10 คน

สำหรับโรงงานที่เล็กกิจการ มีจำนวน 20 โรงงาน เงินลงทุน 45 ล้านบาท แรงงาน 179 คน ได้แก่ โรงงานอบความชื้นพืชเกษตร โรงสี ข้าว โรงผลิตดอกไม้ประดิษฐ์จากกระดาษสา สาเหตุส่วนใหญ่มาจากการเปลี่ยนไปประกอบ อาชีพอื่นหรือขายกิจการและย้ายที่ตั้งโรงงาน ใหม่ (สำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัดเชียงราย. 2549 : 1)

จากรายละเอียดดังกล่าวแล้วข้างต้น จะ เห็นว่าจังหวัดเชียงรายมีศักยภาพและความ พร้อมในการพัฒนาให้ก้าวหน้าได้ ดังนั้นการ ศึกษาวิจัยครั้งนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อหาข้อมูล เกี่ยวกับความคิดเห็นของประชาชน ชุมชน ตลอดจนองค์กรภาครัฐ เอกชนและองค์กร ส่วนท้องถิ่นว่ามีความเห็นอย่างไรกับการพัฒนา จังหวัดเชียงรายเป็นเมืองท่องเที่ยวคู่กับเมือง อุตสาหกรรม ผลการพัฒนาให้จังหวัดเชียงราย เป็นเมืองท่องเที่ยวคู่กับเมืองอุตสาหกรรมเป็น อย่างไร และแนวทางที่เหมาะสมที่จะพัฒนาให้ จังหวัดเชียงรายเจริญก้าวหน้าและยั่งยืนมีอะไร บ้าง โดยมีพื้นที่ศึกษาในเขตสี่อำเภอของจังหวัด เชียงราย ได้แก่ อำเภอเมืองอำเภอเชียงของ อำเภอเชียงแสนและอำเภอแม่สายซึ่งเป็นพื้นที่ที่ อยู่ในโครงการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจชายแดนและ อำเภอเมืองที่เป็นศูนย์กลางคมนาคมติดต่อ ระหว่างจังหวัดต่างๆ ภายในประเทศและมี ขอบเขตการศึกษาดังนี้ คือ ขอบเขตด้านเนื้อหา ศึกษาความคิดเห็นขององค์กรปกครองท้องถิ่น องค์กรภาครัฐ เอกชน องค์กร ชุมชน หน่วยงาน ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวและประชาชนต่อ การพัฒนาจังหวัดเชียงรายให้เป็นเมืองท่องเที่ยว และอุตสาหกรรม ศึกษาการพัฒนาให้จังหวัด เชียงรายเป็นเมืองท่องเที่ยวคู่กับเมืองอุตสาหกรรม

และวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากศึกษาเพื่อหาแนวทางทางที่เหมาะสมในการพัฒนาจังหวัดเชียงรายและใช้เวลาศึกษา 1 ปี คือ ตั้งแต่เดือนกรกฎาคม 2548-สิงหาคม 2549 การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณและคุณภาพ เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-dept Interview) การสังเกต การเสวนากลุ่ม (Focus Groups Discussion) และแบบสอบถาม กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ ผู้นำชุมชน เยาวชน เจ้าหน้าที่ของรัฐ ตัวแทนจากองค์กรอิสระหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวและอุตสาหกรรม

ทั้งภาครัฐและเอกชน และค้นคว้าข้อมูลเพิ่มเติมจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยใช้แนวคิดในการศึกษาวิจัย ได้แก่ ยุทธศาสตร์การท่องเที่ยว พ.ศ. 2547-2551 ยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดเชียงราย แนวคิดเกี่ยวกับเขตเศรษฐกิจชายแดน แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยว แนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องแนวทางในการพัฒนาเมืองท่องเที่ยวคู่กับเมืองอุตสาหกรรม : กรณีศึกษา

ภาพที่ 1 แผนที่จังหวัดเชียงรายและพื้นที่ศึกษา (http://www.tat.or.th/thai/map_pop)

จังหวัดเชียงราย มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความคิดเห็นขององค์กรปกครองท้องถิ่น องค์กรภาครัฐ เอกชน องค์กรชุมชน หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวและประชาชนต่อการพัฒนาจังหวัดเชียงรายให้เป็นเมืองท่องเที่ยวและอุตสาหกรรม ศึกษาผลการพัฒนาให้จังหวัดเชียงรายเป็นเมืองท่องเที่ยวคู่กับเมืองอุตสาหกรรม และเพื่อศึกษาหาแนวทางที่เหมาะสมในการพัฒนาจังหวัดเชียงราย เป็นการวิจัยทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพ มีการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-dept Interview) การสังเกต การเสวนากลุ่ม (Focus Groups Discussion) และแบบสอบถาม กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยได้แก่ ผู้นำชุมชน เยาวชน เจ้าหน้าที่ของรัฐ ตัวแทนจากองค์กรอิสระหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวและอุตสาหกรรมทั้งภาครัฐและเอกชนและค้นคว้าข้อมูลเพิ่มเติมจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งมีขั้นตอนในการดำเนินการวิจัยดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ประชาชนที่อาศัยอยู่ใน 4 อำเภอของจังหวัดเชียงราย ได้แก่ อำเภอเมือง อำเภอแม่สาย อำเภอเชียงแสน อำเภอเชียงของ

1.2 กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้นำชุมชน เยาวชน เจ้าหน้าที่ของรัฐ ตัวแทนจากองค์กรอิสระหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวและอุตสาหกรรมทั้งภาครัฐและเอกชน ซึ่งได้ทำการแบ่งกลุ่มตัวอย่างออกเป็น 3 กลุ่ม เพื่อใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่

1) ผู้ตอบแบบสอบถาม

ผู้วิจัยทำการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยการสุ่มแบบบังเอิญ (Accidental

Sampling) จำนวน 400 คน ซึ่งแบ่งออกเป็น 4 อำเภอๆ ละ 100 คน โดยกลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถามครั้งนี้ ได้แก่

- (1) ผู้นำชุมชน เช่น นายกเทศมนตรี/องค์การบริหารส่วนตำบล กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน จำนวน 150 คน
- (2) เยาวชน จำนวน 80 คน
- (3) เจ้าหน้าที่ของรัฐ จำนวน 100 คน
- (4) ตัวแทนจากองค์กรอิสระ จำนวน 70 คน

2) การสัมภาษณ์เชิงลึก

- (1) ผู้นำชุมชน เช่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน จำนวน 5 คน
- (2) สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล จำนวน 5 คน
- (3) เยาวชน จำนวน 10 คน
- (4) เจ้าหน้าที่ของรัฐที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวและอุตสาหกรรม จำนวน 10 คน
- (5) ตัวแทนจากองค์กรอิสระ จำนวน 5 คน
- (6) ผู้อาวุโส จำนวน 10 คน

3) การเสวนากลุ่ม

- (1) ผู้นำชุมชน เช่น นายกเทศมนตรี/องค์การบริหารส่วนตำบล 5 คน
- (2) กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน จำนวน 5 คน
- (3) เจ้าหน้าที่ของรัฐ จำนวน 5 คน
- (4) ตัวแทนจากองค์กรอิสระ จำนวน 5 คน
- (5) เยาวชน จำนวน 5 คน

2. วิธีการศึกษา

2.1 การศึกษาเอกสาร (Desk Study)

เพื่อทบทวนความรู้จากเอกสาร รายงานการวิจัย รวมทั้งหน่วยงานของราชการและเอกชนที่อาจใช้เป็นแหล่งข้อมูลได้

2.2 การสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informant Interview) เพื่อให้ได้ข้อมูล

เกี่ยวกับการท่องเที่ยวและอุตสาหกรรมอย่างกว้างๆ เพื่อนำข้อมูลมาเป็นแนวทางในการสร้างเครื่องมือในการวิจัย

2.3 การเสวนากลุ่ม (Focus Group Discussion) มีการระดมความคิดเห็นอภิปรายในเรื่องแนวทางการพัฒนาจังหวัดเชียงราย เพื่อให้เกิดความเข้าใจในประเด็นหลักๆ ของกลุ่มเป้าหมาย

2.4 การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) เกี่ยวกับผลของการพัฒนา ทิศทางการพัฒนาและรูปแบบและแนวทางที่เหมาะสมในการพัฒนาจังหวัดเชียงราย

2.5 การสังเกต (Observation)

2.6 การจัดเวทีเสวนา (Community Forums)

3. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ได้แก่ แบบสอบถาม การสัมภาษณ์เชิงลึก การเสวนากลุ่มซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

3.1 แบบสอบถาม เป็นแบบสอบถามที่ต้องการสำรวจความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาจังหวัดเชียงรายเป็นเมืองท่องเที่ยวคู่กับเมืองอุตสาหกรรมซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ซึ่งเป็นคำถามแบบสำรวจจำนวน 7 ข้อ

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางในการพัฒนาเมืองท่องเที่ยวคู่กับเมืองอุตสาหกรรม จำนวน 5 ข้อ

ตอนที่ 3 คำถามปลายเปิดเพื่อให้ผู้ตอบแบบสอบถามได้แสดงความคิดเห็นอย่างอิสระจำนวน 3 ข้อ

การสัมภาษณ์เชิงลึก เป็นกระบวนการรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลหลักได้แก่ ผู้นำชุมชน เช่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล เยาวชน เจ้าหน้าที่ของรัฐที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวและอุตสาหกรรม

ตัวแทนจากองค์กรอิสระ เพื่อให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับรูปแบบ ทิศทางการพัฒนาจังหวัดเชียงรายที่เหมาะสม

การเสวนากลุ่ม เป็นกระบวนการรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลหลักของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องโดยการประชุมเชิงปฏิบัติการ 2 ครั้งๆ ละ 10 คน จำนวน 20 คน ซึ่งมีรายละเอียดเกี่ยวกับผลของการพัฒนาและหาแนวทางที่เหมาะสมในการพัฒนาจังหวัดเชียงราย ซึ่งเป็นการตรวจสอบและรายงานผลข้อมูลที่ได้วิเคราะห์ได้จากแบบสอบถามและการสัมภาษณ์เชิงลึก เพื่อให้กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักทราบข้อมูลและแสดงความคิดเห็นเพิ่มเติม

การจัดเวทีเสวนาเป็นกระบวนการรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลหลัก 4 เวที จาก 4 อำเภอ ได้แก่ อำเภอเมือง อำเภอแม่สาย อำเภอเชียงแสนและอำเภอเชียงของ โดยการนำเสนอที่ได้จากแบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์และการเสวนากลุ่มเพื่อให้เวทีเสวนาตรวจสอบ เพิ่มเติมข้อมูลและเสนอแนะแนวทางในการพัฒนาต่อไป

3.2 ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ได้แก่ แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์

1) การสร้างแบบสอบถาม

มีขั้นตอนดำเนินการดังนี้

- (1) ศึกษาเอกสารตำรา งานวิจัยวิทยานิพนธ์ และบทความทางวิชาการที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว อุตสาหกรรมและยุทธศาสตร์การพัฒนา
- (2) ประชุม หรือ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว อุตสาหกรรม สำนักงานจังหวัดเชียงราย องค์การบริหารส่วนจังหวัดและสถาบันการศึกษา มีการระดมความคิดเห็นเพื่อหารูปแบบและ

แนวทางในการพัฒนาจังหวัด
เชียงรายในวันที่ 1 พฤศจิกายน
2548

- (3) กำหนดโครงสร้าง เนื้อหา รายละเอียดของข้อมูล นำข้อมูลที่ได้จากการประชุมและจากการศึกษา มาสร้างแบบสอบถาม
- (4) ประชุมคณะวิจัยเพื่อตรวจสอบรายละเอียดของแบบสอบถาม พร้อมกำหนดวัน เวลาที่จะทดสอบแบบสอบถาม
- (5) นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความถูกต้อง ครอบคลุมของเนื้อหา พร้อมทั้งข้อเสนอแนะ จากนั้นนำแบบสอบถามมาแก้ไข ปรับปรุง
- (6) นำแบบสอบถามที่แก้ไข ปรับปรุง แล้วทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างที่อำเภอแม่จัน จำนวน 30 ชุด ในวันที่ 7 ธันวาคม 2548
- (7) นำแบบสอบถามที่ได้จากการทดสอบมาตรวจสอบกับโปรแกรมคอมพิวเตอร์เพื่อหาความเชื่อมั่น พร้อมทั้งปรับปรุง แก้ไขให้เป็นแบบสอบถามที่สมบูรณ์ นำแบบสอบถามที่สมบูรณ์ไปเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง

2) การสร้างแบบสัมภาษณ์

มีขั้นตอนดังนี้

- (1) ศึกษาและกำหนดประเด็นต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวและอุตสาหกรรม ทิศทางการพัฒนา รูปแบบของการพัฒนาเมืองท่องเที่ยวคู่กับเมืองอุตสาหกรรม ปัญหาและอุปสรรคต่างๆ ตลอดจนผลกระทบที่อาจเกิดขึ้น นำข้อมูลมาสร้างแบบสัมภาษณ์ให้

สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย

- (2) ประชุมคณะวิจัยเพื่อตรวจสอบรายละเอียดของแบบสัมภาษณ์ พร้อมกำหนดวัน เวลาที่จะทำการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก

4. วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 การเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถาม มีวิธีการดังนี้

ผู้วิจัยทำการแจกและเก็บแบบสอบถามด้วยตนเอง จำนวน 400 ชุด โดยกำหนดระยะเวลาในการแจกแบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่างทั้ง 4 อำเภอ คือ ระหว่างวันที่ 21-24 ธันวาคม 2548 และเก็บแบบสอบถามคืนในวันที่ 26-28 ธันวาคม 2548

4.2 ได้รับแบบสอบถามคืน จำนวน 382 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 95.5

4.3 นำแบบสอบถามทั้งหมดมาทำการวิเคราะห์ข้อมูล

4.4 การเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก

4.5 การเก็บรวบรวมข้อมูลจากการเสวนากลุ่ม/การจัดเวที

5. การจัดทำข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลตามลำดับดังนี้

5.1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม และข้อมูลเกี่ยวกับการพัฒนาจังหวัดเชียงราย จากแบบสอบถาม วิเคราะห์โดยใช้สถิติร้อยละ และความถี่ ส่วนความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามต่อการพัฒนาจังหวัดเชียงรายให้เป็นเมืองท่องเที่ยวคู่กับเมืองอุตสาหกรรม วิเคราะห์ข้อมูลโดยจัดหมวดหมู่ แยกประเภท และสรุปตีความเชิงพรรณนา เพื่อตอบวัตถุประสงค์และคำถามข้อที่ 1

5.2 ข้อมูลเกี่ยวกับความเหมาะสม

ผลการพัฒนา แนวทางในการพัฒนาจังหวัด เชียงราย ให้เป็นเมืองท่องเที่ยวคู่กับเมือง อุตสาหกรรม ปัญหาและข้อเสนอแนะที่ได้จาก แบบสอบถาม สัมภาษณ์ และเวทีเสวนา วิเคราะห์ข้อมูลโดยการจัดหมวดหมู่แยกประเภท และสรุปตีความเชิงพรรณนาเพื่อตอบวัตถุประสงค์และคำถามข้อที่ 2

5.3 ข้อมูลเกี่ยวกับแนวทางในการพัฒนา จังหวัดเชียงรายให้เป็นเมืองท่องเที่ยวคู่กับเมือง อุตสาหกรรม ปัญหาและข้อเสนอแนะที่ได้จาก แบบสอบถาม การสัมภาษณ์เชิงลึกและเวที เสวนา วิเคราะห์ข้อมูลโดยการจัดหมวดหมู่แยก ประเภทและสรุปตีความเชิงพรรณนาเพื่อตอบ วัตถุประสงค์และคำถามข้อที่ 3

ผลการวิจัย

ความคิดเห็นขององค์กรปกครองท้องถิ่น องค์กรภาครัฐ เอกชน องค์กรชุมชน หน่วยงาน ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวและประชาชนต่อการพัฒนาจังหวัดเชียงรายให้เป็นเมืองท่องเที่ยว และอุตสาหกรรม พบว่า มีกลุ่มที่เห็นด้วยกับการพัฒนาจังหวัดเชียงรายให้เป็นเมืองท่องเที่ยว และเมืองอุตสาหกรรมเพราะการท่องเที่ยวและ อุตสาหกรรมจะสนับสนุนซึ่งกันและกัน โดยมี เหตุผลพอสรุปได้ดังนี้ คือ จังหวัดเชียงรายมี สภาพทางภูมิศาสตร์ที่มีอาณาเขตติดชายแดน 3 ประเทศ และมีภูมิทัศน์ที่งดงาม คนเชียงราย เป็นมิตรกับผู้มาเยือนทำให้มีศักยภาพด้าน การท่องเที่ยวและอุตสาหกรรม การท่องเที่ยวและ อุตสาหกรรมสามารถพัฒนาควบคู่กันได้โดย เห็นว่าท่องเที่ยวเชิงสังคม-วัฒนธรรมและ อุตสาหกรรมเกษตรและการแปรรูปผลผลิต ทางเกษตรเหมาะสมที่สุด แต่ต้องมีการ บริหารจัดการที่ดี ภาครัฐมีนโยบายให้จังหวัด เชียงรายเป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนและ

อำเภอที่เหมาะสมสำหรับพัฒนาให้เป็นแหล่ง ท่องเที่ยว คือ อำเภอเชียงแสน

ส่วนกลุ่มที่ไม่เห็นด้วยกับการพัฒนา จังหวัดเชียงรายเป็นเมืองท่องเที่ยวคู่กับเมือง อุตสาหกรรมได้ให้เหตุผลดังนี้ คือ พื้นที่ของ จังหวัดเชียงรายไม่สามารถขยายออกไปได้และ การท่องเที่ยวกับอุตสาหกรรมไม่สามารถทำร่วม กันได้ อุตสาหกรรมสร้างรายได้เฉพาะคนเพียง บางกลุ่มเท่านั้นและอุตสาหกรรมทำให้เกิด มลภาวะ ธรรมชาติเสียหาย และการอพยพของ คนต่างถิ่นก็เป็นปัญหาของสังคม

สำหรับผลการพัฒนาให้จังหวัดเชียงราย เป็นเมืองท่องเที่ยวคู่กับเมืองอุตสาหกรรม ได้แก่ คือ ประชาชนมีอาชีพและรายได้เพิ่มขึ้น ลดการ อพยพพื้นที่เพื่อหางานทำ ซึ่งเป็นปัญหา ครอบครัวยากจน ทำให้จังหวัดเชียงรายเป็น ศูนย์กลางทางเศรษฐกิจลุ่มแม่น้ำโขง ภาพลักษณ์ ชื่อเสียงของจังหวัดจะเป็นที่รู้จักมากขึ้น ซึ่งการท่องเที่ยวเชิงสังคม-วัฒนธรรมสามารถ บูรณาการให้สอดคล้องกับอุตสาหกรรม การ เกษตรและการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร โดยมีกิจกรรมด้านการท่องเที่ยวได้แก่ กิจกรรม ส่งเสริมให้เยาวชนมีความรู้หรือการศึกษาเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ ภาษาเพื่อให้เกิดความภาค ภูมิใจในท้องถิ่น มีโอกาสนำเสนอประวัติศาสตร์ ขนบธรรมเนียม ประเพณี ภาษา ตำนาน การ แต่งกายที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นอย่าง สม่่าเสมอและต่อเนื่อง ส่งเสริมสนับสนุนสินค้า ท้องถิ่นที่บอกเล่าเรื่องราวประวัติศาสตร์และ เอกลักษณ์ กิจกรรมการบูรณะ ปฏิสังขรณ์แหล่ง โบราณสถาน โบราณวัตถุ พื้นฟู อนุรักษ์ รักษา แหล่งท่องเที่ยวในชุมชน ให้คนในชุมชนได้มี โอกาสนำเสนอเอกลักษณ์ของตนเองสู่บุคคล ภายนอก โดยมีการแบ่งพื้นที่อุตสาหกรรมและ การท่องเที่ยวอย่างชัดเจน มีมาตรการที่เข้มงวด

สำหรับควบคุมความปลอดภัย

แนวทางที่เหมาะสมในการพัฒนาจังหวัด เชียงราย เป็นเมืองท่องเที่ยวคู่กับเมืองอุตสาหกรรม สรุปได้ดังนี้ คือ จังหวัดเชียงราย ต้องมีนโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัด ที่ชัดเจน เช่น นโยบาย การกำกวดมลภาวะ ลดขยะ การรักษาสิ่งแวดล้อม มีการศึกษา ปัญหา ผลกระทบและวิธี การป้องกัน ซึ่งควรทำ ไปพร้อมกันหลายๆ ด้าน เพื่อให้เกิดผลในทาง ปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม จังหวัดเชียงรายต้อง มีนโยบายและแผนการพัฒนานุเคราะห์เพื่อ รองรับการท่องเที่ยวและอุตสาหกรรม โดยต้อง ให้ประชาชนในพื้นที่เข้ามามีส่วนร่วมทุกขั้นตอน และการมีส่วนร่วมต้องเป็นไปอย่างบูรณาการ มีการประชาสัมพันธ์ข้อมูลที่เป็นจริงอย่าง สม่าเสมอและต่อเนื่อง มีการศึกษาวิจัยความ ต้องการของคนในพื้นที่และนักท่องเที่ยวต่อการ ท่องเที่ยวในจังหวัด มีนโยบายและแผนพัฒนา โครงสร้างพื้นฐาน ได้แก่ เส้นทางคมนาคมและ มีระบบการบริหารจัดการที่ดี มีการจัดข้อมูล ฐานข้อมูลอย่างเป็นระบบและชัดเจนมีการเผยแพร่ข้อมูลทั้งในและต่างประเทศ มีนโยบาย แผนและโครงการที่ให้ความรู้ด้านกฎหมาย เขต เศรษฐกิจชายแดนแก่ประชาชนในพื้นที่ มีการ แบ่งพื้นที่ อุตสาหกรรมและการท่องเที่ยวที่ ชัดเจน มีการจัดการการท่องเที่ยวอย่างครบวงจร ให้สภาอุตสาหกรรมจังหวัดเชียงราย สมาคม การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยมีส่วนในการทำ แผนการท่องเที่ยว และเพื่อให้เกิดผลในทาง ปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรมควรมีค่านึงถึงเรื่อง อุตสาหกรรมที่เกี่ยวกับพืชผลการเกษตร ความ พร้อมด้านนโยบายและยุทธศาสตร์ การพัฒนา โดยศึกษาปัญหา ผลกระทบและวิธีการป้องกัน เช่น การกำกวดมลภาวะ ลดขยะ การรักษาสิ่งแวดล้อม การใช้ทรัพยากรธรรมชาติที่คุ้มค่าและ

มีการประชาสัมพันธ์ข้อเท็จจริงสม่าเสมอและต่อ เนื่อง เพื่อความเข้าใจให้คนในชุมชน

นอกจากนี้ยังพบปัญหาที่ประชาชนใน จังหวัดเชียงรายกังวล ได้แก่ ข้อมูลเกี่ยวกับ นโยบายและแผนต่างๆ ไม่ชัดเจนและขาดบ ปรมาณสนับสนุน ไม่มีเจ้าภาพทำงานที่จริงจัง ชุมชนไม่มีส่วนร่วมภาครัฐ ไม่มีความจริงใจ ในนโยบายภาครัฐไม่สอดคล้องกับพื้นที่จริง จังหวัดมีแผนแต่ให้หน่วยงานอื่นทำแทน นโยบายหลักมีแต่ด้านการเกษตร ปัญหายะ น้าเน่าเสียในอนาคต การเพิ่มจำนวนประชากร จากการอพยพแรงงานต่างถิ่น โครงการนิคม อุตสาหกรรมบางแห่งรัฐยังไม่สามารถแก้ปัญหา ได้ สื่อมวลชนนำเสนอข้อมูลที่ไม่เป็นจริง และ ปัจจุบันนักท่องเที่ยวลดลง

ส่วนข้อเสนอแนะจากการจัดเวที ผู้วิจัย สรุปได้ดังนี้ คือ นักท่องเที่ยวส่วนมากต้องการ ชมศิลปวัฒนธรรม หัตถกรรม จึงควรส่งเสริมให้ มีการอนุรักษ์ พื้นฟูศิลปวัฒนธรรม งานหัตถ กรรมพื้นบ้าน นโยบายและแผนควรนำไปสู่ การปฏิบัติได้จริง ควรเตรียมความพร้อมด้าน ทรัพยากรเพื่อรองรับโครงการต่างๆ ชุมชนควรมี ส่วนร่วม รับรู้ผลกระทบ แสดงความคิดเห็น ควรหาทางลดช่องว่างรายได้จากการท่องเที่ยว ควรหาแหล่งทุนสนับสนุนการท่องเที่ยว ควร ควบคุมร้านค้าแผงลอย ปรับสภาพภูมิทัศน์ให้ งดงามเข้ากับสิ่งแวดล้อม มีเทศบาลญัตติเกี่ยวกับการควบคุม การก่อสร้างอาคาร มีแผนรองรับที่ ชัดเจนเกี่ยวกับการบูรณะโบราณสถานและ สถานที่ที่สำคัญ ศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่น อย่างจริงจัง รวมทั้งมีการศึกษาวิจัย เรื่องความ ต้องการด้านการท่องเที่ยวกับนักท่องเที่ยวชาว ต่างชาติ

การวิจัย เรื่องแนวทางในการพัฒนาเมือง ท่องเที่ยวคู่กับเมืองอุตสาหกรรม : กรณีศึกษา

จังหวัดเชียงราย เป็นการสะท้อนความคิดเห็นของประชาชนในจังหวัดเชียงรายซึ่งพบว่าประชาชนส่วนมากไม่ทราบข้อมูล รายละเอียดที่เป็นข้อเท็จจริงทั้งผลดี ผลเสียเกี่ยวกับอุตสาหกรรม ไม่มีส่วนร่วมและรับรู้ด้านนโยบายการวางแผน และเสนอข้อมูลที่ไม่เป็นกลาง ดังนั้น การพัฒนาจังหวัดเชียงรายให้เป็นเมืองท่องเที่ยวเกี่ยวกับเมืองอุตสาหกรรม หรือพัฒนาให้เป็นเมืองอุตสาหกรรมตามนโยบายของรัฐบาลที่ให้จังหวัดเชียงรายเป็นเขตเศรษฐกิจชายแดน หรือเป็นเมืองท่องเที่ยวอย่างใดอย่างหนึ่ง จำเป็นอย่างยิ่งที่องค์กรทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน ทั้งส่วนท้องถิ่นและส่วนกลางต้องคำนึงถึงสิ่งต่อไปนี้

- 1) ควรส่งเสริมให้ประชาชนในจังหวัดเชียงรายซึ่งเป็นเจ้าของพื้นที่และได้รับผลกระทบโดยตรงมีส่วนร่วมทุกขั้นตอนในฐานะที่เป็นผู้รู้และคุ้นเคยกับสภาพพื้นที่
- 2) การพัฒนาที่ยั่งยืนโดยเฉพาะอย่างยิ่งการพัฒนาจังหวัดเชียงราย ต้องเป็นการพัฒนา

ที่สอดคล้องกับความต้องการของประชาชนในท้องถิ่นนั้นๆ

3) ควรประชาสัมพันธ์ข้อมูลที่เป็นความจริงทั้งข้อดีและข้อเสียอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง เป็นการสร้างความเข้าใจแก่ประชาชน ซึ่งนำไปสู่ความร่วมมือจากภาคประชาชนในพื้นที่

สำหรับการศึกษาวิจัยในครั้งต่อไปที่คิดว่ามีประโยชน์และสามารถนำไปเป็นแนวทางในการพัฒนาจังหวัดเชียงราย ควรจะศึกษาเชิงลึกเกี่ยวกับผลดีผลเสียของการพัฒนาด้านการอุตสาหกรรม โดยใช้กรณีศึกษาการนิคมอุตสาหกรรมที่มีการจัดตั้งขึ้นในพื้นที่ต่างๆ ของประเทศไทย เพื่อเผยแพร่ข้อมูลให้ประชาชนได้รับทราบข้อเท็จจริง เป็นการสร้างความเข้าใจอันนำไปสู่การพัฒนาและความร่วมมือ ในการแก้ปัญหาอันอาจเกิดขึ้นได้ในอนาคต และศึกษาเกี่ยวกับการบริหารจัดการเมืองท่องเที่ยวเกี่ยวกับเมืองอุตสาหกรรม หรือรูปแบบการท่องเที่ยวที่เหมาะสมและเอื้อต่ออุตสาหกรรม

บรรณานุกรม

- กรวรรณ สังข์กร และ สุพัฒน์ ไตรวัจจณ์ชัยกุล. (มปป.). ผลกระทบจากการเป็นเมืองท่าของอำเภอเชียงแสนและอำเภอเชียงของจังหวัดเชียงราย. รายงานการวิจัย. เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2547). ยุทธศาสตร์การท่องเที่ยว พ.ศ. 2547-2551. กรุงเทพมหานคร : กระทรวงฯ.
- ชุกกลิ่น อุณวิจิตรและคณะ. (2548). ศักยภาพและความต้องการในการวางแผนและจัดการการท่องเที่ยวขององค์การบริหารส่วนท้องถิ่น. P. 4-6
- ดวงจันทร์ อาภาวัชรุตม์ เจริญเมือง. (2547). เมืองยั่งยืนในเอเชีย แนวคิดและประสบการณ์จากเมืองนาราและบาหลิ = Sustainable Cities in Asia : a Case of Nara and Bali. เชียงใหม่ : สถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา. (2548). การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน = Sustainable Tourism Development. กรุงเทพมหานคร : ศูนย์วิชาการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต). (2546). การพัฒนาที่ยั่งยืน = Sustainable Development. กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิโกมลคีมทอง.

มหาวิทยาลัยมหิดล. (2548). การศึกษาผลกระทบสิ่งแวดล้อมในระดับพื้นที่ในพื้นที่เขตเศรษฐกิจชายแดน จังหวัดเชียงราย. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยฯ.

ยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดเชียงราย (เฉพาะด้านการท่องเที่ยว). (2547). เชียงราย : มปท. อัดสำเนา

ศูนย์การท่องเที่ยวกีฬาและนันทนาการจังหวัดเชียงราย. (2548). แผนปฏิบัติการ 4 ปี พ.ศ. 2548-2551 จังหวัดเชียงราย. เชียงราย : ศูนย์การท่องเที่ยวฯ.

สำนักงานปลัดกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2548). แผนปฏิบัติการ 4 ปี พ.ศ. 2578-2551 จังหวัดเชียงราย. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานฯ. อัดสำเนา <http://www.tat.or.th/thai/map-pop>

**การศึกษาผลกระทบทางการท่องเที่ยวที่มีต่อวิถีการดำเนินชีวิตของชนเผ่า
จังหวัดเชียงรายกรณีศึกษา : เปรียบเทียบจังหวัดเชียงรายกับนครคุนหมิง**

Tourist Impact on the Ethnic Groups' Ways of Life in Chiangrai
Case study: Comparison between Chiangrai and Khun Ming

รังสิต เงามั่ว

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา เชียงราย

Rungsit Ngowkeaw

Rajamangala University of Technology Lanna Chiang Rai

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาผลกระทบของการท่องเที่ยวที่ส่งต่อการดำเนินชีวิตของชนเผ่าในจังหวัดเชียงราย ศึกษาความแตกต่างทางวิถีชีวิตของชนเผ่าในจังหวัดเชียงรายของประเทศไทย และมณฑลยูนนานของประเทศจีน ศึกษาแนวทางที่จะส่งเสริมการท่องเที่ยวชนเผ่าในจังหวัดเชียงรายให้เกิดความยั่งยืน ศึกษาความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับการจัดการการท่องเที่ยวชนเผ่าของจังหวัดเชียงราย ทราบแนวทางและผลจากการแก้ไขผลกระทบของชนเผ่าในจังหวัดเชียงรายกับนครคุนหมิง และทราบแนวทางการสร้างความร่วมมือเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นจากผลกระทบจากการท่องเที่ยวชนเผ่าในจังหวัดเชียงรายกับนครคุนหมิง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักท่องเที่ยวชาวไทยจำนวน 400 คน และชาวต่างประเทศอีก จำนวน 400 คน ที่มาเที่ยวชนเผ่าจังหวัดเชียงรายในพื้นที่ 4 อำเภอ คือ อำเภอเมืองเชียงราย อำเภอแม่สาย อำเภอแม่จันและอำเภอแม่ลาว รวมประชากรทั้งสิ้น 800 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามที่นักวิจัยสร้างขึ้นจากข้อมูลของแบบสนทนากลุ่มและแบบสัมภาษณ์เชิงลึก สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ความคิดเห็นของนักท่องเที่ยว คือ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า ผลกระทบของการท่องเที่ยวที่ส่งต่อการดำเนินชีวิตของชนเผ่าในจังหวัดเชียงราย มีทั้งผลดีและผลเสีย ด้านสังคม ด้านวัฒนธรรมและด้านสิ่งแวดล้อม ส่วนด้านเศรษฐกิจมีแต่ผลดี

ผลดีด้านสังคม คือ สภาพความเป็นอยู่ของชนเผ่าดีขึ้นมีการสร้างบ้านเรือนขึ้นใหม่ มีสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ในชีวิตประจำวันมากขึ้น

ผลเสียด้านสังคม คือ ความยากลำบากในการประกอบอาชีพเกษตรกรรม เช่น การขังสัตว์เพื่อความสะดวกในการเยี่ยมชมชนเผ่าของนักท่องเที่ยว ส่งผลให้ชนเผ่าบางกลุ่มเปลี่ยนอาชีพหรือวิถีชีวิตการเกษตรเพื่อไปขายของที่ระลึกให้นักท่องเที่ยวเพราะมีรายได้ดี ซึ่งเป็นเหตุให้เกิดนิสัยเกียจคร้านในการทำงานด้านการเกษตร

ผลดีด้านวัฒนธรรม คือ การอนุรักษ์วิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชนเผ่า และโอกาสในการแลกเปลี่ยนและศึกษาวัฒนธรรมระหว่างนักท่องเที่ยวกับชนเผ่า

ผลเสียด้านวัฒนธรรม คือ เกิดความขัดแย้ง แข่งขันกันเองในชนเผ่าและวิถีการดำเนินชีวิต

ของชนเผ่าเปลี่ยนไป เช่น การนับถือผีบรรพบุรุษ เปลี่ยนเป็นการนับถือศาสนาคริสต์ ส่งผลให้พิธีกรรมและความเชื่อบางอย่างสูญหาย การแต่งกายของชนเผ่าเปลี่ยนไป ภาษาชนเผ่ายังคงใช้ในการสื่อสารกันเองในกลุ่ม แต่ต้องใช้ภาษาไทยหรือภาษาต่างประเทศบางภาษาสื่อสารกับนักท่องเที่ยว จึงทำให้บางคำหรือบางกลุ่มคำในภาษาชนเผ่าสูญหายไป เปลี่ยนไปใช้ภาษาอื่นแทน

ผลดีด้านสิ่งแวดล้อม คือ ชนเผ่ามีการอนุรักษ์น้ำและป่าไม้เพื่อส่งเสริมธุรกิจการท่องเที่ยว

ผลเสียด้านสิ่งแวดล้อม คือ มีนักท่องเที่ยวจำนวนมากเดินทางเข้าไปชมแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ แล้วทิ้งขยะและไม่รักษาความสะอาด

ผลดีด้านเศรษฐกิจ คือ ชนเผ่ามีรายได้เพิ่มขึ้นจากการประกอบธุรกิจการท่องเที่ยว

จากการศึกษาพบว่า ชนเผ่าในจังหวัดเชียงรายกับนครคุนหมิง มณฑลยูนนานมีวิถีการดำเนินชีวิตคล้ายกัน คือ การประกอบอาชีพหลักทางการเกษตรและประกอบธุรกิจทางการท่องเที่ยวเพื่อเสริมรายได้ ซึ่งการท่องเที่ยวทำให้ชนเผ่ามีโอกาสได้แสดง ถ่ายทอด แลกเปลี่ยนศิลปวัฒนธรรมของตนเอง สร้างปฏิสัมพันธ์ กับนักท่องเที่ยว มีความภาคภูมิใจในวัฒนธรรมของตนเองมีความมั่นใจในการถ่ายทอดและเผยแพร่วัฒนธรรมของตนเองให้กับผู้อื่นได้ แต่สิ่งแวดล้อมที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติอาจเสื่อมโทรมลง ซึ่งทั้งจังหวัดเชียงรายและมณฑลยูนนาน ต่างประสบปัญหา เหมือนกัน

แนวทางการสร้างความร่วมมือเพื่อป้องกันและแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นจากผลกระทบทางการท่องเที่ยว ชนเผ่าในจังหวัดเชียงรายใช้กลไกของผู้นำชุมชนและการสร้างเครือข่าย เพื่อให้เกิดความเข้มแข็งของชุมชน สร้างจิตสำนึก

ภูมิปัญญาของชนเผ่าและการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมดั้งเดิมให้กับคนรุ่นใหม่ ส่วนมณฑลยูนนาน ใช้กลไกของภาครัฐโดยมีการออกกฎเกณฑ์ต่างๆ ในการปกป้องรักษาวัฒนธรรมของตนเองไว้ หากทั้งจังหวัดเชียงรายและมณฑลยูนนาน นำวิธีการและกลไกที่แตกต่างกันมาประยุกต์ใช้ร่วมกัน อาจส่งผลดียิ่งขึ้นในการป้องกันแก้ไขปัญหาดังกล่าว

แนวทางที่ทำให้การท่องเที่ยวเกิดความยั่งยืน จังหวัดเชียงรายใช้วิธีการให้ความรู้ โดยสถานศึกษาของภาครัฐ สนับสนุนงบประมาณและจัดกิจกรรมต่างๆ ที่เหมาะสมในการท่องเที่ยว ส่วนมณฑลยูนนานใช้องค์กรเอกชน สนับสนุนงบประมาณ จัดกิจกรรม ปลุกจิตสำนึกให้ชนเผ่าอนุรักษ์วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม ช่อมแซมบูรณะแหล่งท่องเที่ยว ดังนั้น หากทั้งจังหวัดเชียงรายและมณฑลยูนนาน ได้ร่วมเรียนรู้และนำวิธีการมาปรับใช้ อาจทำให้เกิดประโยชน์มากยิ่งขึ้น

Abstract

The purpose of this research was to study the impacts of tourism to the ethnic groups' ways of life in Chiangrai, to study the differences of the ethnic groups' ways of life in Chiangrai of Thailand and in Yunnan; the Republic of China, to study the strategies of Chiangrai's sustainable tourism enhancement, to survey the tourists' opinions on Chiangrai's ethnic tourism management, to study the strategies and the solutions of ethnic groups between in Chiangrai province and Khun Ming city, to find out the cooperative strategies of preventing the impacts of ethnic tourism between in Chiangrai and in Khun Ming city. The population was divided into 2 groups as 400 Thai tourists and 400 foreign tourists. The research areas were 4 districts in Chiangrai: Muang Chiangrai district with many ethnic

tourism-based attractions, Mae Sai district with fewer ethnic tourism- based attractions, Mae Chan district with few ethnic tourism- based attractions and Mae Loa district with no ethnic tourism- based attractions. The research instruments drawn from the in-depth interview and focus groups were questionnaires. The statistics used were percentage, mean and standard deviation.

There were both positive and negative impacts to Social, Culture and Environment where as there was only positive impacts in Economic which impacted to the ethnic groups' ways of life in Chiangrai.

A positive impact in Social was a better ethnic groups' livelihood. There were a lot of new modern houses and several daily facilities

Negative impacts in Social were the difficulty in agriculture such as pets being shut for tourists caused to some ethnic groups changed occupations for selling souvenirs. They were lazy to work in agriculture. A bad tourists' behaviour made ethnic groups to feel humble and unfair in social. Some ethnic groups changed to eat cooked food as a result of the imitating from the tourists. The tourists and guides took some drugs to use in the village.

Positive impacts in Culture were the ethnic groups' preserving their ways of life and they had an opportunity to learn and exchange their culture with the tourists.

Negative impacts in Culture were the ethnic groups' quarrel because of the income from tourism. The ethnic groups' cultures were changed such as the religion of their own ancestors to be Christian cause to some old tradition was lost. The ethnic groups changed their dress but they still used their language to communicate within their groups. However they used Thai or other languages to communicate with the tourists cause to some

ethnic words or phrases were lost.

A positive impact in Environment was the preservation of forests and surrounding for the tourism industry.

Negative impacts in Environment were the problem of rubbish and dirtiness from the tourists.

A positive impact in Economic was the increase of ethnic groups' income from tourism.

The research has shown the ethnic groups' ways of life in Chiangrai, Thailand were the same as in Yunnan, Republic of China for example the main ethnic groups' occupation was agriculture and they used tourism industry to increase their income. The ethnic groups had a chance to show, exchange, learn and participant their tradition with the tourists cause to they felt proud their own custom and confident to teach others. However, Chiangrai and Yunnan found the same decadent tourism place problem.

The collaborative strategies of preventing and the solutions in the impacts of ethnic tourism in Chiangrai was the community leaders and concerned participants for fostering the ethnic groups love and preserve there own tradition. Yunnan used the regulations from the government to preserve the tradition. Therefore, if Chiangrai and Yunnan use each strategies to apply for solving there problems, it may be better.

The strategies sustainable ethnic tourism based enhanced in Chiangrai were education from the educational places to support the budget in advantage tourism activities. Whereas, Yunnan used the budget from the individual organizations to support the activities, the traditional preservation and restore the ethnic tourism places. Therefore, if Chiangrai and Yunnan use the cooperated strategies, the more sustainable ethnic tourism based will be enhanced.

คำนำ

การท่องเที่ยวชนเผ่าในอดีต เป็นการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศที่นิยมท่องเที่ยวแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ โดยใช้วิธีเดินทางด้วยเท้า เพื่อเข้าไปชมวิถีชีวิตและความเป็นอยู่ของชนเผ่า แต่เมื่อการท่องเที่ยวได้เข้าไปสู่หมู่บ้านหรือท้องถิ่นของชนเผ่ามากขึ้น เงิน วัตถุนิยมและวัฒนธรรมต่างๆ ที่นักท่องเที่ยวนำเข้าไปสู่หมู่บ้านนั้นๆ ทำให้ชนเผ่าด้วยกันเอง เห็นความแตกต่างของผู้คนหรือสมาชิกในหมู่บ้านที่ให้บริการนักท่องเที่ยวหรือมีอาชีพให้บริการนักท่องเที่ยว มีเงินทอง ฐานะดีขึ้น สิ่งต่างๆที่เคยเป็นวิถีชีวิตแบบเรียบง่าย ประเพณีที่เคยทำกันมาอย่างปกติก็ต้องจัดทำเพื่อให้ นักท่องเที่ยวชม อย่างเช่น ประเพณีขึ้นปีใหม่อการเดินรำ การแต่งกายในวันสำคัญ พิธีกรรมต่างๆ แม้ที่อยู่อาศัยของตนเองก็กลายมาเป็นบ้านพักให้นักท่องเที่ยวได้พักแรมกัน ทำให้คนอื่นที่เหลืก็เริ่มหันไปสนใจที่จะให้บริการนักท่องเที่ยวมากขึ้นจะเห็นได้ว่าวิถีชีวิตของชนเผ่าเอง จากอดีตถึงปัจจุบันมีการเปลี่ยนไปมาก โดยเฉพาะในอำเภอที่มีแหล่งท่องเที่ยวชนเผ่าที่เป็นที่นิยม มักจะมีนักท่องเที่ยวหลากหลายเข้าไปท่องเที่ยวเป็นจำนวนมาก ซึ่งในอนาคต หมู่บ้านชนเผ่าที่ไม่มีแหล่งท่องเที่ยวก็อาจจะกลายเป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่สำคัญก็เป็นได้

ดังนั้น คณะผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาผลกระทบของการท่องเที่ยวที่มีผลต่อชนเผ่าในจังหวัดเชียงราย เพื่อทราบถึงผลกระทบของการท่องเที่ยวที่ส่งผลต่อการดำเนินชีวิตของชนเผ่าในจังหวัดเชียงราย เพื่อทราบถึงความแตกต่างทางวิถีชีวิตของชนเผ่าในจังหวัดเชียงรายของประเทศไทยและมณฑลยูนนานของประเทศจีน ค้นหาแนวทางที่จะส่งเสริมการท่องเที่ยวชนเผ่าในจังหวัดเชียงรายให้เกิดความยั่งยืน เพื่อทราบว่าการท่องเที่ยวมีความคิดเห็นอย่างไรเกี่ยวกับ

การท่องเที่ยวชนเผ่าของจังหวัดเชียงราย เพื่อทราบว่าการท่องเที่ยวที่นั่นส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตของชนเผ่าในจังหวัดเชียงราย กับนครคุณหมิงแตกต่างกันหรือไม่ และค้นหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาที่เป็นผลกระทบจากการท่องเที่ยวที่มีผลต่อชนเผ่าในจังหวัดเชียงราย

ระเบียบวิธีวิจัย

วิธีดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ใช้แบบสอบถามในการเก็บข้อมูลจากนักท่องเที่ยวที่เข้ามาเที่ยวชนเผ่าในจังหวัดเชียงราย 4 อำเภอ คือ อำเภอเมืองเชียงรายมีแหล่งท่องเที่ยวชนเผ่ามากที่สุด อำเภอแม่สายมีแหล่งท่องเที่ยวชนเผ่ามากรองลงมา อำเภอแม่จันมีแหล่งท่องเที่ยวชนเผ่าน้อย และอำเภอแม่ลาวมีแหล่งท่องเที่ยวชนเผ่าน้อยที่สุด

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยในครั้งนี้ทำการเก็บข้อมูลจากนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างประเทศที่มาเที่ยวชนเผ่าใน

จังหวัดเชียงราย โดยกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างเป็นนักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวชนเผ่าชาวไทย จำนวน 400 คน และนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ จำนวน 400 คน รวมทั้งสิ้น จำนวน 800 คน

เครื่องมือและวิธีการดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาเอกสาร ทบทวนวรรณกรรม งานวิจัยอื่นๆ ในเรื่องที่ใกล้เคียงกัน เอกสารต่างๆ สิ่งพิมพ์และอื่นๆ พร้อมทั้ง

สอบถามหน่วยงานทางภาครัฐ เอกชนและองค์กรต่างๆ ที่ทำงานทางด้านชนเผ่า ในจังหวัดเชียงราย

ขั้นตอนที่ 2 นำข้อมูลที่ได้มาจัดการประชุมแบบ Focus group เพื่อหาข้อมูลมาสร้างเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสัมภาษณ์และนำแบบสัมภาษณ์ไปใช้ในการสัมภาษณ์แบบเชิงลึกกับชนเผ่า

ขั้นตอนที่ 3 นำผลของการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับวิถีชีวิตชนเผ่าในเขตพื้นที่การวิจัยมาสนทนากลุ่ม เพื่อนำข้อมูลมาสร้างเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสัมภาษณ์และนำแบบสัมภาษณ์ไปใช้ในการสัมภาษณ์แบบเชิงลึกกับชนเผ่าแต่ละชนเผ่าของจังหวัดเชียงราย

แบบสนทนากลุ่ม (Focus Group) การนำข้อมูลเกี่ยวกับวิถีชีวิตชนเผ่ามาสนทนากลุ่มกับผู้เกี่ยวข้อง คือ ผู้นำชนเผ่า ผู้แทนหน่วยงานของรัฐ ผู้แทนหน่วยงานของเอกชน NGO ที่ทำงานด้านชนเผ่า เพื่อนำข้อมูลมาสร้างเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสัมภาษณ์

แบบสัมภาษณ์เชิงลึก เป็นแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับข้อมูลวิถีชีวิตชนเผ่าตามหัวข้อ สำคัญของวิถีชีวิตชนเผ่า คือ

1. วัฒนธรรมของชนเผ่า โดยสัมภาษณ์ตามรายการ คือ การแต่งกาย การใช้ภาษา และตัวอักษร ศาสนาและความเชื่อ การละเล่น บทเพลง และทำไร่ ลักษณะครัวเรือน การประกอบอาชีพ อาหารและการบริโภค

2. ลักษณะบทบาทและหน้าที่ของชนเผ่าเกี่ยวกับ กลุ่มผู้นำทางการปกครอง

3. กิจกรรมและประเพณีทางสังคม โดยสัมภาษณ์ 2 รายการ คือ

- 3.1 การเข้าหมู่บ้าน ได้แก่ การเข้าร่วมพิธีกรรม พิธีกรรมที่สำคัญ การเซ่นไหว้ และการรักษาอาการเจ็บปวด

- 3.2 ข้อห้ามและบทลงโทษของชนเผ่า ได้แก่ ข้อปฏิบัติของชนเผ่าและการลงโทษชุมชนของชนเผ่า

ขั้นตอนที่ 4 สรุปวิถีชีวิตของชนเผ่าในจังหวัดเชียงรายและนำมาเปรียบเทียบกับของมณฑลยูนนานโดยวิเคราะห์จากเอกสารงานวิจัยที่ทางมหาวิทยาลัยยูนนานได้ทำการศึกษาไว้แล้ว

ขั้นตอนที่ 5 ได้บทเรียน แนวทางป้องกันและการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นจากผลกระทบจากการท่องเที่ยวชนเผ่าในจังหวัดเชียงรายกับนครคุนหมิง

ขั้นตอนที่ 6 แจกแบบสอบถามกับตัวอย่างที่สุ่มจากนักท่องเที่ยวที่เดินทางไปท่องเที่ยวชนเผ่า

ขั้นตอนที่ 7 นำผลที่ได้มาเปรียบเทียบกับผลที่ได้จากมณฑลยูนนาน และหาความแตกต่าง สุดท้ายทำการประชุมแบบใหญ่ เพื่อตอบงานวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการท่องเที่ยวชนเผ่า โดยใช้สถิติ คือ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย/มัธยฐานเลขคณิต และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

ผลการวิจัย

จากวิธีการดำเนินการวิจัย ผู้วิจัยได้แบ่งผลการศึกษาตามขั้นตอน คือ จากขั้นตอนที่ 1-3 และขั้นตอนที่ 6 ผลการศึกษาพบว่า

อำเภอเมืองเชียงราย

จากการสนทนากลุ่มและการสัมภาษณ์เชิงลึก ตำบลดอยฮาง อำเภอเมืองเชียงราย จังหวัดเชียงราย พบว่า มีแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่สวยงามมากมาย เช่น บ่อน้ำพุร้อน

ผาเสิริฐ บ่อน้ำร้อนห้วยหมากเลี่ยม น้ำตกห้วยแก้ว จุดชมวิวกว้างข้าวรวมมิตร เป็นต้น มีหมู่บ้านชาวเขา ได้แก่ บ้านอาแปะ เป็นหมู่บ้านชาวเขาเผ่าอาข่า ตั้งอยู่บริเวณเนินเขาใกล้กับน้ำตกห้วยแก้ว มีที่พักแบบเกสต์เฮาส์ และสถานที่ขายของที่ระลึก ซึ่งเป็นการประดิษฐ์ของชาวบ้านซึ่งทำด้วยมือ และมีบริการนวดตัวและนวดฝ่าเท้าสำหรับชาวเขา

จากความคิดเห็นของชนเผ่า พบว่า ถึงแม้จะมีการเปลี่ยนความเชื่อและการนับถือต่างๆ แต่บางหมู่บ้านยังมีหัวหน้าวัฒนธรรมอยู่ เรียกว่า “หมอผี” ซึ่ง การรักษาวัดวัฒนธรรมให้คงอยู่ได้นั้น ขึ้นอยู่กับบทบาทของผู้นำทางประเพณีด้วย ถ้ายบทบาทของผู้นำเข้มแข็งก็จะดำรงอยู่ได้ ส่วนการจะให้แต่งกายชุดชนเผ่าตลอดเวลา ในยุคสมัยนี้เป็นไปได้ยาก เพราะการแต่งกายแบบชุดปัจจุบันสวมใส่สบายกว่า การใส่ชุดชนเผ่าจึงใช้เฉพาะงานพิธีกรรมสำคัญเท่านั้น การพัฒนาการท่องเที่ยวต้องทำพร้อมกับการอนุรักษ์วิถีชีวิตให้คงอยู่เพื่อให้เกิดการอนุรักษ์ความเป็นชนเผ่า จึงต้องสร้างจิตสำนึกในภูมิปัญญาของชนเผ่า สร้างความเข้าใจแก่ชนเผ่ารุ่นใหม่ ในวัฒนธรรมดั้งเดิมให้ช่วยกันอนุรักษ์ไว้ นอกจากนี้ชนเผ่ายังมีความต้องการให้หน่วยงานต่างๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน เข้ามาช่วยให้ความรู้ ส่งเสริม งบประมาณสนับสนุน เพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวชนเผ่าให้ดีขึ้น รวมถึงการอนุรักษ์ภาษาและวัฒนธรรมชนเผ่าด้วย เช่น ให้สถานศึกษาแต่ละแห่งที่มีชนเผ่าจัดการเรียนการสอนวิชา “ภาษาชนเผ่า” เพื่อสอนชนเผ่าให้อ่านออกเขียนได้ และสถานที่ท่องเที่ยวต้องช่วยกันรณรงค์เรื่องการรักษาความสะอาด ทั้งน้ำดื่ม อาหาร และสถานที่พัก ต้องพัฒนาด้านการคมนาคม และการเดินทางให้สะดวกขึ้น แต่ปัญหาที่สำคัญที่สุด คือ นักท่องเที่ยวนิยมท่องเที่ยวหมู่บ้านที่คงความเป็นธรรมชาติไว้ได้มากที่สุด

ซึ่งขัดต่อความต้องการของชนเผ่าที่มีความต้องการความเจริญ ความสะดวกสบายในการดำรงชีวิต จึงต้องทำความเข้าใจกัน เพื่อให้เกิดความสอดคล้องลงตัว ให้การอนุรักษ์วิถีชีวิตควบคู่ไปกับการพัฒนาการท่องเที่ยวให้ยั่งยืน

สรุปได้ว่า การท่องเที่ยวไม่ได้มีผลกระทบต่อกิจกรรมของชนเผ่าโดยตรง การเปลี่ยนแปลงต่างๆ เกิดจากสภาวะแวดล้อมทางสังคมที่เปลี่ยนไป

อำเภอแม่สลาย

จากการสนทนากลุ่มและการสัมภาษณ์เชิงลึกชาวอาข่า บ้านผาหมี่ ตำบลเวียงพางคำ อำเภอแม่สลาย พบว่า ปัจจุบัน ชนเผ่ากว่า 80% ไม่แต่งกายชุดชนเผ่า แต่จะแต่งเฉพาะเทศกาลและในวันศุกร์ เด็กๆ ชนเผ่าจะแต่งกายชุดชนเผ่าไปโรงเรียนเท่านั้น การใช้ภาษาของชนเผ่ายังคงใช้ภาษาอาข่าในการสื่อสารอยู่ แต่คนรุ่นใหม่จะพูดภาษาไทยหรือภาษาแม่เมืองในการสื่อสารกัน มีตัวอักษรภาษาอังกฤษประยุกต์เป็นภาษาเขียน แต่คนรุ่นใหม่จะอ่านไม่ออกเขียนไม่ได้ การติดต่อสื่อสารกับชนเผ่าอื่นจะใช้ภาษาไทย ด้านศาสนาและความเชื่อยังคงนับถือผีบรรพบุรุษ และยังมีการสืบทอดประเพณีต่างๆ ของชนเผ่า การประกอบอาชีพยังคงทำการเกษตร เช่น การปลูกพืชเศรษฐกิจ เช่น ส้มลิ้นจี่ กาแฟ สำหรับการท่องเที่ยวที่บ้านผาหมี่จะมีไม่มาก เพราะสภาพพื้นที่เป็นเขาสูง บางครั้งจะมีไกด์พานักท่องเที่ยวเข้ามาชม แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติหรือประเพณีชนเผ่าต่างๆ ได้ซึ่งเข้ายังคงมีการบริโภคอาหารแบบดั้งเดิมของชาวอาข่าอยู่ ซึ่งถ้าหากมีพิธีกรรมจะต้องให้ผู้นำหรือหมอผีกินก่อน โดยบทบาทของผู้นำมี 2 แบบ คือ ผู้นำตามที่ยึดราชการกำหนด ได้แก่ กำนันและผู้ใหญ่บ้านและผู้นำทางประเพณี คือ “หมอผี” ซึ่งจะไม่มีการดำรงตำแหน่งแต่จะเป็นการสืบทอดกันทางครอบครัวโดยผู้นำ

ทางประเพณีจะเป็นผู้ดำเนินการในพิธีกรรมต่างๆของชนเผ่า สรุปได้ว่าชาวอาข่า ตำบลบ้านผามียังคงสืบทอดวิธีการดำเนินชีวิตของชนเผ่าไว้ได้มากมีเพียงการแต่งกายเท่านั้น ที่เปลี่ยนไปตามสภาพทางสังคมในยุคปัจจุบัน

ชนเผ่าลัวะ อำเภอแม่สลาย จังหวัดเชียงราย จะแต่งกายชุดชนเผ่าเฉพาะงานประเพณีเช่นเดียวกับชาวอาข่าที่ดอยผามหิ และเด็ก ๆ จะแต่งชุดชนเผ่าในวันศุกร์ไปโรงเรียน การสื่อสารกันในชนเผ่าจะใช้ภาษาลัวะ ส่วนตัวอักษรเป็นภาษาล้านนา เพราะชาวล้านนากับชาวลัวะได้มีการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมระหว่างกันมานาน ทั้งทางด้านเครื่องดนตรี ภาษา ด้านศาสนาและความเชื่อ จะนับถือศาสนาพุทธและพราหมณ์ผสมกัน ซึ่งจะมีพิธีกรรมคล้ายกับคนเมือง เช่น พิธีเรียกขวัญ พิธีสืบชะตา ส่วนการเล่นพื้นบ้านยังคงสืบทอดกันอยู่ เช่น การตีกลอง การรำรำดาบ เป็นต้น ชนเผ่าลัวะจะมีผู้นำชนเผ่าเรียกว่า ผู้นำอาวโละ หรือปู่จารย์ ซึ่งมีความรู้ทางพิธีกรรมทางศาสนา ซึ่งชาวลัวะจะให้ความเคารพนับถืออย่างมาก การประกอบอาชีพยังมีการเพาะปลูกบ้าง เช่น ชา ลิ้นจี่ แต่ส่วนใหญ่จะหันไปทำงานรับจ้าง เช่น ที่โครงการในพระราชดำริดอยตุงและสวนสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องจากมีที่อยู่อาศัยใกล้กัน และเนื่องจากที่อยู่อาศัยของชาวลัวะ อยู่บริเวณทางผ่านที่นักท่องเที่ยวจะเดินทางไปท่องเที่ยวที่อื่น การท่องเที่ยวจึงไม่มีผลกระทบต่อวิถีการดำรงชีวิตของชนเผ่ามากนัก อีกทั้งชาวลัวะ มีวิถีชีวิตคล้ายคลึงชาวล้านนา วิถีชีวิตจึงมีการเปลี่ยนแปลงเล็กน้อย เนื่องจากสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจ สังคมและเทคโนโลยีที่เปลี่ยนไป

อำเภอแม่จัน

ผลการสนทนากลุ่มและการสัมภาษณ์เชิงลึก บ้านห่อชา ตำบลป่าตึง อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย พบว่า ที่หมู่บ้านมีการจัดการ

ท่องเที่ยว ในรูปแบบของ “พิพิธภัณฑ์ชีวิต” โดยให้นักท่องเที่ยวเดินชมวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชนเผ่า ที่ปฏิบัติในชีวิตประจำวัน ชมการแสดงเต้นรำ การตีเหล็ก การจักสาน และการปักผ้า ชนเผ่ามีรายได้ จากค่าเข้าชมและการทำของที่ระลึกขายแก่นักท่องเที่ยว เช่น ผ้าปักมือ กระเป๋าขนาดต่างๆ สร้อยคอสร้อยหินแบบต่างๆ เป็นต้น มีร้านขายของที่ระลึกอยู่หน้าหมู่บ้าน และจุดนั่งพักของนักท่องเที่ยวมีบริการน้ำชาร้อนๆ ในกระบอกไม้ไผ่ฟรี ชนเผ่าแต่ละหมู่บ้านยังมีการแต่งกายของชนเผ่าอยู่บ้าง โดยเฉพาะบ้านที่มีการแสดงให้นักท่องเที่ยวชมจะเปลี่ยนเวรกันแต่งวันละ 8 คน ได้รับค่าจ้างวันละ 70 บาท จากเงินธนาคารประจำหมู่บ้านบางคนจะประยุกต์รูปแบบเสื้อผ้าให้สวมใส่ง่าย เด็กๆในหมู่บ้านจะแต่งชุดชนเผ่าไปโรงเรียนด้วย ภาษาชนเผ่าจะใช้พูดกันในครอบครัวและคนในหมู่บ้าน และใช้ภาษาเมืองสื่อสารกับคนอื่น ส่วนคนรุ่นใหม่จะฝึกพูดภาษาอังกฤษเพิ่มอีกหนึ่งภาษาเพื่อสนทนากับนักท่องเที่ยวต่างชาติ ด้านศาสนาและความเชื่อยังคงมีการนับถือผีบรรพบุรุษ โดยจะบูชาในวันปีใหม่ มีหมอผีเป็นผู้ประกอบพิธีกรรมต่างๆโดยเฉพาะงานศพ การละเล่นต่างๆเดิมจะทำเฉพาะวันสำคัญ แต่ปัจจุบันสามารถแสดงได้ทุกวันเพื่อให้นักท่องเที่ยวชม การประกอบอาชีพส่วนใหญ่ยังคงปลูกพืชเกษตรกรรม เลี้ยงหมู เลี้ยงไก่ แต่การมีนักท่องเที่ยวเข้ามาทำให้ออกกักขังสัตว์เหล่านั้นเพื่ออำนวยความสะดวกให้กับนักท่องเที่ยวในการเที่ยวชม จึงทำให้ชนเผ่าบางส่วนเดือดร้อนเพราะขัดต่อวิถีชีวิตความเป็นอยู่ ผลผลิตทางการเกษตรถ้ามีมากเกินไปเกินการบริโภคในครัวเรือนจะนำไปจำหน่ายในตัวเมือง ชนเผ่าบางรายมีรายได้จากการเปิดบ้านให้นักท่องเที่ยวได้ชมวิถีชีวิตความเป็นอยู่ และจากการจัดทำของที่ระลึกจำหน่ายด้วย ด้านอาหารและการบริโภคยังคง

รูปแบบเดิม แต่มีอาหารสำเร็จรูปเข้ามาบทบาทมากในชีวิตประจำวัน กลุ่มผู้นำทางการปกครองจะเป็นการแต่งตั้งตามที่ส่วนราชการกำหนด มีผู้ใหญ่บ้านเป็นตัวแทนหมู่บ้านคนที่ถือสัญชาติไทยก็สามารถเลือกตั้งได้และหมู่บ้านยังได้รับความช่วยเหลือ เช่น เงินบริจาคจากหน่วยงานต่างๆอีกด้วย

แนวทางการแก้ไขปัญหาที่เกิดจากการท่องเที่ยว คือ

1. ไกด์ชุมชนต้องเป็นคนของชนเผ่า เพื่อให้การถ่ายทอดวัฒนธรรมของชนเผ่ามาจากชนเผ่าโดยตรงเพราะไกด์อาจให้ข้อมูลเกี่ยวกับชนเผ่าไม่ถูกต้องแก่นักท่องเที่ยวอาจทำให้เกิดความเข้าใจผิดในวัฒนธรรม ก่อให้เกิดการกระทำที่ไม่เหมาะสมต่อชนเผ่า ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อความรู้สึกทางจิตใจของชนเผ่าได้ เช่น เกิดความรู้สึกต่ำต้อย เกิดความไม่เท่าเทียมกันทางสังคม เป็นต้น นอกจากนี้รายได้ที่เพิ่มขึ้นจากการท่องเที่ยวก็ส่งผลกระทบต่อชนเผ่าโดยตรง ซึ่งก่อให้เกิดความสามัคคีในชนเผ่าให้อนุรักษ์วัฒนธรรมและวิถีชีวิตของตนให้คงอยู่ได้

2. ควรจัดการท่องเที่ยวแบบมีปฏิสัมพันธ์ให้มากขึ้น มิใช่เพียงแค่นักท่องเที่ยวเข้ามาชมแล้วกลับไปควรเปิดโอกาสให้แลกเปลี่ยนเรียนรู้วัฒนธรรมระหว่างกัน เช่น ร่วมรับประทานอาหาร พุดคุยสนทนากัน เป็นต้น

3. รณรงค์ให้นักท่องเที่ยวมีจิตสำนึกในการท่องเที่ยวชนเผ่า ซึ่งเป็นการท่องเที่ยวแบบแลกเปลี่ยนและศึกษาวัฒนธรรมระหว่างคนต่างเชื้อชาติ มิใช่มองว่าชนเผ่าแปลก จะส่งผลกระทบต่อลูกหลานของชนเผ่าให้เกิดความภูมิใจในความเป็นชนเผ่าและการอนุรักษ์วิถีชีวิตความเป็นชนเผ่าสืบต่อไปได้อย่างยั่งยืน

อำเภอแม่ลาว

การสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้นำหมู่บ้าน ชนเผ่าปืซูและชนเผ่าลีซอ บ้านห้วยล้านพลับพลา

อำเภอแม่ลาว จังหวัดเชียงราย พบว่าชนเผ่าปืซูและชนเผ่าลีซอที่บ้านห้วยล้านพลับพลา ยังคงแต่งกาย และรักษาวัฒนธรรมชนเผ่าของตนเองได้เป็นอย่างดี โดยเฉพาะคนชราที่ยังคงสวมใส่ชุดและมีการละเล่นชนเผ่าตลอดเวลา แต่การประกอบพิธีกรรมแบบดั้งเดิมอาจขาดหายไปบ้าง ทั้งนี้เนื่องจากศาสนาที่มีการเปลี่ยนไปจากเดิมชนเผ่าปืซูและชนเผ่าลีซอนับถือผีบรรพบุรุษ ปัจจุบันนี้ส่วนใหญ่เปลี่ยนมานับถือศาสนาคริสต์ ประเพณีต่างๆ จึงเปลี่ยนไปตามหลักคำสอนของศาสนา อย่างไรก็ตามสมาชิกหมู่บ้านส่วนใหญ่ต่างกล่าวว่า อยากให้พื้นที่บริเวณหมู่บ้านของตนเป็นสถานที่ท่องเที่ยวบ้าง เนื่องจากได้รับข้อมูลจากเพื่อน ชนเผ่าอื่นที่มีการท่องเที่ยวมีรายได้เพิ่มมากขึ้น เพราะพืชผลที่เพาะปลูกราคาลดลง บางปีก็ขาดทุน อยากมีรายได้เสริม

ผลการศึกษาขั้นตอนที่ 6 สุ่มตัวอย่างจากนักท่องเที่ยวที่เดินทางไปท่องเที่ยวชนเผ่า โดยการแจกแบบสอบถามนักท่องเที่ยวชาวไทยจำนวน 400 คน และนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ จำนวน 400 คน ผลการวิเคราะห์เป็นดังนี้

ลักษณะข้อมูลทั่วไปของนักท่องเที่ยวชาวไทยที่ตอบแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 400 คน พบว่า นักท่องเที่ยวชาวไทยส่วนใหญ่เป็นนักท่องเที่ยวเพศชาย ร้อยละ 51.0 และนักท่องเที่ยวเพศหญิง ร้อยละ 49.0 ส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 20-29 ปี ร้อยละ 42.75 รองลงมาคืออายุต่ำกว่า 30-39 ปี ร้อยละ 24.25 มีจำนวนนักท่องเที่ยวที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป น้อยที่สุด ร้อยละ 1.25 โดยนักท่องเที่ยวชาวไทยส่วนใหญ่มาจากภาคเหนือ ร้อยละ 67.5 รองลงมาคือ ภาคกลาง ภาคใต้ ภาคตะวันออกและภาคใต้ ร้อยละ 19.5 7.75 และ 5.25 ตามลำดับ ส่วนใหญ่มีอาชีพนักเรียน/นักศึกษา ร้อยละ

27.250 รองลงมา อาชีพลูกจ้าง/พนักงานเอกชน ร้อยละ 25.25 และมีอาชีพอื่นๆ อีกร้อยละ 0.75

ลักษณะข้อมูลทั่วไปของนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศที่ตอบแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 400 คน พบว่า นักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศส่วนใหญ่เป็นนักท่องเที่ยวเพศหญิง ร้อยละ 51.75 และนักท่องเที่ยวเพศชาย ร้อยละ 48.25 ส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 20-29 ปี ร้อยละ 41.25 รองลงมามีอายุต่ำกว่า 30-39 ปี ร้อยละ 24.0 ส่วนระดับอายุของนักท่องเที่ยวที่มีจำนวนน้อยที่สุด คือ อายุ 60 ปีขึ้นไป ร้อยละ 2.75 ส่วนใหญ่มาจากประเทศประเทศอังกฤษ ร้อยละ 20.0 รองลงมาคือประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศเยอรมนี ร้อยละ 14.25 และ 8.25 ตามลำดับ นอกจากนั้นก็เป็นประเทศอื่นๆ เช่น ประเทศจีน แคนาดา บราซิล ญี่ปุ่น เกาหลี ส่วนใหญ่มีอาชีพลูกจ้าง/พนักงานเอกชน ร้อยละ 28.0 รองลงมา มีอาชีพนักเรียน/นักศึกษา ร้อยละ 24.75 ส่วนอาชีพที่มีจำนวนน้อยที่สุด คือ อาชีพเกษตรกร ร้อยละ 1.25

แหล่งท่องเที่ยวชนเผ่าที่นักท่องเที่ยวชาวไทยต้องการไปเที่ยวมากที่สุด และ แหล่งท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวเคยมาเที่ยวแล้ว จากกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวชาวไทย ทั้งหมด 400 คน พบว่านักท่องเที่ยวชาวไทยส่วนใหญ่ร้อยละ 34.7 ต้องการไปเที่ยวที่บ้านกะเหรี่ยงรวมมิตร ร้อยละ 14.1 ต้องการไปเที่ยว ห้วยหมากเลี่ยม ส่วนแหล่งท่องเที่ยวชนเผ่าที่นักท่องเที่ยวชาวไทย ต้องการไปเที่ยวน้อยที่สุดคือ บ้านอาแปะ ร้อยละ 2.9 มีจำนวนนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ร้อยละ 31.0 เคยเดินทางมาเที่ยวกะเหรี่ยงรวมมิตรมาแล้ว อีกร้อยละ 17.5 เคยเดินทางมาเที่ยวห้วยหมากเลี่ยม มีจำนวนนักท่องเที่ยวเพียงร้อยละ 2.7 ที่เคยเดินทางไปเที่ยวบ้านอาแปะ

นักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศส่วนใหญ่ ต้องการไปเที่ยวที่กะเหรี่ยงรวมมิตร ร้อยละ

38.7 รองลงมาคือ บ้านอาแปะ ร้อยละ 15.0 ส่วน แหล่งท่องเที่ยวชนเผ่าที่นักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศต้องการไปเที่ยวน้อยที่สุด คือ บ้านห้วยล้าน พลับพลา ร้อยละ 2.1 และนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศที่เดินทางมาเที่ยวครั้งนี้ส่วนใหญ่ไปเที่ยวกะเหรี่ยงรวมมิตรมาแล้ว ร้อยละ 41.4 รองลงมาคือ ห้วยหมากเลี่ยม ร้อยละ 13.5 สถานที่ท่องเที่ยวชนเผ่าที่นักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศเดินทางไปเที่ยวมาแล้วน้อยที่สุด คือ บ้านห้วยล้านพลับพลา ร้อยละ 1.5

ผลของความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศที่มีต่อการท่องเที่ยวชนเผ่าโดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ประเด็นที่มีคะแนนเฉลี่ยมาก คือ ความชื่นชอบ ทัศนคติไม่ตรีที่ต้งามของชนเผ่า ($\bar{X} = 4.15$)

ผลการวิจัยตามขั้นตอนที่ 4, 5 และ 7 พบว่า

ผลการศึกษา ผลกระทบทางการท่องเที่ยวที่มีต่อวิถีการดำเนินชีวิตของชนเผ่า จังหวัด เชียงรายกรณีศึกษา เปรียบเทียบจังหวัด เชียงรายกับนครคุนหมิง วิเคราะห์จากคำถามการวิจัย พบว่า

คำถามข้อที่ 1. การท่องเที่ยวส่งผลกระทบต่อวิถีการดำเนินชีวิตของชนเผ่าในจังหวัด เชียงรายหรือไม่ อย่างไร

ผลกระทบทางสังคม

ผลดี การจำหน่ายผลผลิตทางการเกษตร และของที่ระลึกและการเปิดบ้านให้นักท่องเที่ยว ได้ชมวิถีชีวิตความเป็นอยู่ ทำให้ชนเผ่ามีรายได้เพิ่มมากขึ้น แต่บางคนมีค่านิยมไปทำงานในเมืองหรือต่างประเทศ เช่น ได้หวัน เนื่องจากมีความสามารถพิเศษในการใช้ภาษาจีนฮ่อในการสื่อสาร ทำให้มีรายได้ส่งกลับมามีบ้าน เพื่อสร้างบ้านใหม่ มีสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ในชีวิตประจำวันมากขึ้น

ผลเสีย การประกอบอาชีพส่วนใหญ่ยังคงปลูกพืชเกษตรกรรม เลี้ยงหมู เลี้ยงไก่ แต่การมี

นักท่องเที่ยวเข้ามาทำให้ต้องกักขังสัตว์เหล่านั้น เพื่ออำนวยความสะดวกให้กับนักท่องเที่ยวในการเที่ยวชม จึงทำให้ชนเผ่าบางส่วนเดือดร้อน เพราะขัดต่อชีวิตความเป็นอยู่ บางคนเปลี่ยนอาชีพหรือวิถีชีวิตการเกษตรมาขายของที่ระลึกให้นักท่องเที่ยวจึงทำให้การประกอบอาชีพเกษตรกรรมลดลง เกิดนิสัยเกียจคร้านในการทำงานทางการเกษตรมากขึ้น การกระทำที่ไม่เหมาะสมต่อชนเผ่า ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อความรู้สึกทางจิตใจของชนเผ่าได้ เช่น เกิดความรู้สึกต่ำต้อย เกิดความไม่เท่าเทียมกันทางสังคม ยังคงมีอาหารและการบริโภคในรูปแบบเดิมแต่มีอาหารสำเร็จรูปเข้ามาบทบาทในชีวิตประจำวันมากขึ้น ทำให้ค่าใช้จ่ายในการดำรงชีวิตสูงขึ้น ชนเผ่ามีความเป็นวัตถุนิยมมากขึ้น และนักท่องเที่ยวหรือไกด์บางส่วนที่มีการนำสารเสพติดขึ้นไปเสพ ก่อให้เกิดปัญหาทางสังคมในหมู่บ้านและเป็นการกระทำที่ผิดกฎหมายอีกด้วย

ผลกระทบทางเศรษฐกิจ

ผลดี การที่ชนเผ่ามีรายได้จากนักท่องเที่ยว เช่น การขายของที่ระลึก ก่อให้เกิดการสานต่อในงานฝีมือ จากรุ่นหนึ่งไปสู่อีกรุ่นหนึ่ง การทำธุรกิจโฮมสเตย์ ช่วยให้อัตราการดำรงชีวิตของชนเผ่าคงอยู่เพราะต้องการสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวที่ต้องการสัมผัสวิถีชีวิตของชนเผ่าจริงๆ

ผลกระทบทางวัฒนธรรม

ผลดี การแสดงให้นักท่องเที่ยวชมวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชนเผ่า ที่ปฏิบัติในชีวิตประจำวัน เป็นการอนุรักษ์วิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชนเผ่าและการท่องเที่ยวส่งเสริมให้มีการแลกเปลี่ยนและศึกษาวัฒนธรรมระหว่าง คนต่างเชื้อชาติ เช่น ธุรกิจโฮมสเตย์

ผลเสีย การท่องเที่ยวส่งผลให้เกิดความขัดแย้งเกิดการแข่งขันกันชนเผ่าด้วยซึ่งขัดต่อคำสอนที่ให้สามัคคีกันชนเผ่า วิธีการดำเนิน

ชีวิตของชนเผ่า เช่น การนับถือผีบรรพบุรุษ เปลี่ยนเป็นการนับถือศาสนาคริสต์ ส่งผลให้พิธีกรรมบางอย่างสูญหาย ความเชื่อในสิ่งต่างๆ ก็เปลี่ยนไป ซึ่งการรักษาวัฒนธรรมให้คงอยู่ไว้นั้น ผู้นำทางประเพณีมีบทบาทสำคัญ ส่วนการจะให้แต่งกายชุดชนเผ่าตลอดเวลา ก็เปลี่ยนไป เพราะการแต่งกายแบบชุดปัจจุบันสวมใส่สบายกว่า ดังนั้นชนเผ่าจึงใส่ชุดชนเผ่าเฉพาะงานพิธีกรรมสำคัญเท่านั้น ทางด้านภาษาชนเผ่าใช้ภาษาชนเผ่าเพื่อการสื่อสารกันเฉพาะกลุ่มแต่ต้องใช้ภาษาไทยหรือภาษาต่างประเทศบางภาษาเพื่อสื่อสารกับนักท่องเที่ยว บทบาทของภาษาชนเผ่าจึงอาจลดลง

ผลกระทบทางสิ่งแวดล้อม

ผลดี การท่องเที่ยว เช่น ท่องช้าง นักท่องเที่ยวสามารถนั่งช้างเที่ยวป่า จึงมีการอนุรักษ์ป่าไม้ และต้นน้ำเพื่อคงสภาพแวดล้อมให้คงอยู่

ผลเสีย การที่นักท่องเที่ยวเดินทางเข้าไปชมก่อให้เกิดปัญหาขยะและความสะอาด

คำถามที่ 2 วิถีชีวิตชนเผ่าในจังหวัดเชียงรายและมณฑลยูนนานแตกต่างกันหรือไม่อย่างไร

ทางด้านสังคม

จังหวัดเชียงรายชนเผ่าได้นำเสนอการดำรงชีวิตในรูปของ “พิพิธภัณฑ์ชีวิต” โดยให้นักท่องเที่ยว ได้เข้าชมวิถีชีวิต ความเป็นอยู่ที่ดำเนินในชีวิตประจำวัน เช่น การแสดง เต้นรำ ตีเหล็ก จักสาน ปักผ้า ซึ่งทำให้นักท่องเที่ยวได้เห็นสภาพของวิถีชีวิตชนเผ่าอย่างแท้จริง ทำให้นักท่องเที่ยวเกิดความซาบซึ้งใจ ประทับใจ

ส่วนการดำเนินชีวิตของชนเผ่าในมณฑลยูนนานมีการจัดแสดงขึ้น ในศูนย์วัฒนธรรม ทำให้คุณค่าของสิ่งที่แสดงให้นักท่องเที่ยวเข้าชม ลดลง หากเปรียบเทียบกับนำเสนอในรูปแบบ “พิพิธภัณฑ์ชีวิต” ของจังหวัดเชียงราย ซึ่งทำให้เห็นสภาพของสังคม ชีวิตความเป็นอยู่จริง

ด้านเศรษฐกิจ

ทั้งจังหวัดเชียงรายและมณฑลยูนนานได้จัดทำของที่ระลึกจากงานฝีมือของคนในชนเผ่าเพื่อจำหน่ายให้กับนักท่องเที่ยว เช่นเดียวกัน แสดงให้เห็นว่าการจำหน่ายของที่ระลึกจากงานฝีมือ ของชนเผ่าเป็นแหล่งเสริมรายได้ โดยตรงจากการท่องเที่ยว และการให้บริการที่พักสำหรับนักท่องเที่ยว (Home stay) ก็เป็นส่วนที่ทำให้เกิดรายได้กับชนเผ่ามาก ซึ่งชนเผ่าทั้งในจังหวัดเชียงรายและมณฑลยูนนานต่างประกอบธุรกิจคล้ายคลึงกัน แต่การประกอบธุรกิจลักษณะนี้อาจส่งผลดี หรือเสีย ให้กับวัฒนธรรมของชนเผ่าได้เหมือนกัน

ด้านวัฒนธรรม

การมีนักท่องเที่ยวเข้ามาในหมู่บ้าน ทั้งการเยี่ยมชมและการพักแบบ Home stay หากมองผลกระทบทางด้านดี ทั้งจังหวัดเชียงรายและมณฑลยูนนาน คล้ายคลึงกัน กล่าวคือชนเผ่ามีโอกาสได้แสดงศิลปวัฒนธรรมของตนเอง เพื่อถ่ายทอดแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมสร้างปฏิสัมพันธ์กันระหว่างชนเผ่ากับนักท่องเที่ยว ทำให้มีความภาคภูมิใจในวัฒนธรรมของตนเองสามารถถ่ายทอดและเผยแพร่วัฒนธรรมของตนเองให้กับผู้อื่นได้ แต่ในขณะเดียวกันผลกระทบทางด้านลบ ก็อาจเกิดขึ้น เช่น ชนเผ่ามีพฤติกรรมการแต่งกายเลียนแบบวัฒนธรรมของนักท่องเที่ยวโดย การแต่งกายประจำเผ่าของตนอาจถูกละเลยไป

ด้านสิ่งแวดล้อม

นักท่องเที่ยว ส่วนใหญ่ มักเข้าไปเยี่ยมชมแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติที่สมบูรณ์ เช่น ภูเขา น้ำตก ซึ่งอาจทำให้สิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติของสถานที่เหล่านั้นเสื่อมโทรมลง ยากต่อการแก้ปัญหา โดยทั้งจังหวัดเชียงรายและมณฑลยูนนาน ต่างประสบปัญหา คล้ายกัน

คำถามที่ 3. มีแนวทางที่จะส่งเสริมการท่องเที่ยวชนเผ่าให้ เกิดความยั่งยืนอย่างไร

1. ควรมีการจัดกลุ่มหมู่บ้านเพื่อต้อนรับนักท่องเที่ยวเป็นเครือข่ายเดียวกัน เพื่อป้องกันการแข่งขัน แย่งชิงนักท่องเที่ยว ทำให้เกิดความแตกแยก ไม่มีความสามัคคี ระหว่างหมู่บ้านหรือระหว่างชนเผ่า

2. การท่องเที่ยวชนเผ่าควรต้องมีปฏิสัมพันธ์กัน ไม่ใช่เหมือนกับการเข้าชมสวนสัตว์ การมีปฏิสัมพันธ์กันจะทำให้รู้ความแตกต่างทางด้านวัฒนธรรม ได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้กัน

3. ควรจัดการการท่องเที่ยวชนเผ่าให้ดีขึ้น ส่งเสริมให้มีการรักษาวรรณธรรม ประเพณีดั้งเดิมของชนเผ่า เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้เห็นคุณค่า เนื่องจากประเพณีและวัฒนธรรมชนเผ่าในแต่ละชนเผ่าจะมีความหมายและแฝงด้วยปรัชญา ความคิดเอกลักษณ์ของชนเผ่า

4. การท่องเที่ยวมีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม หมายถึง การกระทำบางอย่างของนักท่องเที่ยว อาจทำลายสิ่งแวดล้อม เช่น ปัญหาขยะและความสะอาด ต้องรณรงค์ให้ทั้งชนเผ่า นักท่องเที่ยวและผู้เกี่ยวข้องทุกคนเห็นความสำคัญของการท่องเที่ยวแล้ว ช่วยกันรักษาสภาพแวดล้อมเพื่อให้มีสถานที่ท่องเที่ยวที่สวยงามน่าเที่ยวต่อไป

5. ควรปลูกจิตสำนึกและจัดฝึกอบรมให้ไกด์รับบทบาทหน้าที่ของตนเอง ไม่แสวงหาผลประโยชน์ส่วนตัว เพื่อให้นักท่องเที่ยวกระจายรายได้ไปสู่หลายๆ ชนเผ่า หลายๆ หมู่บ้าน

6. องค์กร หน่วยงานของรัฐและเอกชน ต้องให้ความสนใจต่อความสำคัญของการท่องเที่ยวชนเผ่าให้มากขึ้น อาจปรับปรุงหรือใช้กลไกของการท่องเที่ยวเพื่อส่งเสริมวิถีชีวิตชนเผ่าให้ดีขึ้น

7. ผู้นำพาเที่ยว หรือไกด์ ที่พานักท่องเที่ยวมาเยี่ยมชมวิถีชีวิตชนเผ่าควรเป็นคนชนเผ่าเอง หรือต้องมีความรู้เกี่ยวกับชนเผ่ามาก เพื่อให้ข้อมูลเกี่ยวกับชนเผ่าที่ถูกต้องกับนักท่องเที่ยวได้

8. ผู้บริหารของสถานศึกษาที่มีชนเผ่า ควรให้ความสำคัญ ส่งเสริมการอนุรักษ์ ภาษา ศิลปวัฒนธรรม ประเพณีและการละเล่นต่างๆ ของชนเผ่า

คำถามที่ 4. นักท่องเที่ยวมีความคิดเห็นอย่างไรเกี่ยวกับการท่องเที่ยวชนเผ่า

นักท่องเที่ยวเห็นด้วยว่าแหล่งท่องเที่ยวชนเผ่า จังหวัดเชียงรายมีการอนุรักษ์ด้านขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรมชนเผ่าไว้เป็นอย่างดี

2. นักท่องเที่ยวมีความชื่นชอบศิลปวัฒนธรรมชนเผ่า

คำถามที่ 5 แนวทางและผลจากการแก้ไขผลกระทบของชนเผ่าในจังหวัดเชียงรายกับนครคุนหมิง แนวทางอะไร มีวิธีการแก้ไขต่างกันหรือไม่ อย่างไร

พื้นฐานดั้งเดิมด้านสังคมของชนเผ่า ประกอบอาชีพเกษตรกรรม แต่เมื่อมีนักท่องเที่ยวเข้ามาในหมู่บ้านทำให้ชนเผ่ามีการเปลี่ยนแปลงมาทำอาชีพด้านการท่องเที่ยว ซึ่งมีรายได้ดีกว่า ทั้งจังหวัดเชียงรายและมณฑลยูนนาน มีสภาพการเปลี่ยนแปลงอาชีพคล้ายกัน อาจเป็นผลมาจาก ชนเผ่ามีความเป็นวัตถุนิยมมากขึ้น โดยรัฐบาลของมณฑลยูนนานมีบทบาทสำคัญ มีนโยบายรักษาวรรณธรรมดั้งเดิมไว้ ดังนั้นจังหวัดเชียงราย ก็อาจแก้ปัญหา ในรูปแบบเดียวกันได้ปัญหาสังคมที่สำคัญ คือ ปัญหายาเสพติด โสเภณีและการตีต่อนักท่องเที่ยว ส่งผลให้หน่วยงานองค์กรต่างๆ ในจังหวัดเชียงรายและมณฑลยูนนานต่างเร่งระดมแก้ปัญหา อย่างเร่งด่วน

ด้านเศรษฐกิจ รายได้จากการท่องเที่ยว เป็นรายได้ที่มีมูลค่าสูง แต่ปัญหาที่เกิดขึ้น ทั้งจังหวัดเชียงราย และมณฑลยูนนาน ก็คล้ายคลึงกัน เช่น การขัดแย้งผลประโยชน์ระหว่างชนเผ่าและผู้ประกอบการ การท่องเที่ยว

ดังนั้น ภาครัฐ ภาคเอกชนและองค์กรต่างๆ ควร มีบทบาทสำคัญในการแก้ไขปัญหา บริหารจัดการการท่องเที่ยว ให้เกิดประโยชน์สูงสุด

ด้านวัฒนธรรม จากผลกระทบทางด้านสังคมและเศรษฐกิจ ได้ส่งผลกระทบต่อทางวัฒนธรรม โดยชนเผ่าลดความสำคัญทางศิลปวัฒนธรรมดั้งเดิมลง ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงค่านิยม ชนเผ่ามีคุณธรรม และ

จริยธรรมน้อยลงการแก้ปัญหาดังกล่าว อาจทำได้โดยการปลูกจิตสำนึกให้กับคนรุ่นใหม่ ให้เห็นคุณค่าและความสำคัญ ของวัฒนธรรมชนเผ่า อาจถ่ายทอดศิลปวัฒนธรรมประเพณีที่ดีงาม และรักษาไว้ต่อไป

ด้านสิ่งแวดล้อมในจังหวัดเชียงรายและมณฑลยูนนาน มีสภาพปัญหาการทำลายธรรมชาติที่สมบูรณ์ จากการท่องเที่ยว ไม่แตกต่างกัน แนวทางการแก้ปัญหา ต้องปลูกจิตสำนึกให้นักท่องเที่ยว เห็นคุณค่าของธรรมชาติ มีกฎหมายที่มีบทลงโทษที่ชัดเจน บังคับใช้ และส่งเสริมให้ชนเผ่า รักษาสภาพแวดล้อมมากยิ่งขึ้น

คำถามที่ 6 แนวทางการสร้างความร่วมมือ เพื่อป้องกันและการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น จากผลกระทบจากการท่องเที่ยวชนเผ่าในจังหวัดเชียงรายกับนครคุนหมิง มีแนวทางอย่างไร

การสร้างความร่วมมือเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นจากผลกระทบทางการท่องเที่ยวชนเผ่าในจังหวัดเชียงรายใช้กลไกของผู้นำชุมชน และการสร้างเครือข่าย เพื่อให้เกิดความเข้มแข็งของชุมชน สร้างจิตสำนึก ภูมิปัญญาของชนเผ่า และอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมดั้งเดิมให้กับคนรุ่นใหม่ เพื่อดำรงรักษาไว้ตลอดไป ส่วนมณฑลยูนนาน ใช้กลไกของภาครัฐโดยมีการออกกฎเกณฑ์ต่างๆ ในการปกป้องรักษาวรรณธรรมของตนเองไว้ ดังนั้นหากทั้งจังหวัดเชียงรายและ

มณฑลยูนนาน นำวิธีการและกลไกที่แตกต่าง
กันมาประยุกต์ใช้ร่วมกัน อาจส่งผลดียิ่งขึ้นใน
การป้องกันแก้ไขปัญหาดังกล่าว

การทำให้เกิดความยั่งยืน จังหวัดเชียงราย
ใช้วิธีการให้ความรู้ โดยสถานศึกษาของภาครัฐ
มีบทบาท

สำคัญ สนับสนุนงบประมาณและจัด
กิจกรรมต่างๆ เพื่อแก้ปัญหาผลกระทบทาง
การท่องเที่ยว และส่งเสริมกิจกรรมที่เหมาะสม
กับการท่องเที่ยว ส่วนมณฑลยูนนานใช้องค์กร
เอกชน สนับสนุนงบประมาณและดำเนิน
กิจกรรม ทั้งการปลูกจิตสำนึกให้ชนเผ่าอนุรักษ์
วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมและซ่อมแซมบูรณะ
แหล่งท่องเที่ยวและซ่อมแซมบูรณะ แหล่งท่อง-
เที่ยว ดังนั้น หากทั้งจังหวัดเชียงรายและมณฑล
ยูนนาน ได้ร่วมเรียนรู้และนำวิธีการมาปรับใช้
อาจทำให้เกิดประโยชน์มากยิ่งขึ้น

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยดังกล่าว มีประเด็นที่
สำคัญในการอภิปรายผล คือ ผลกระทบ
ทางการท่องเที่ยวต่อวิถีการดำเนินชีวิตชนเผ่าใน
จังหวัดเชียงราย แนวทางการส่งเสริมและการ
แก้ไข

ด้านสังคม

การท่องเที่ยวชนเผ่าในจังหวัดเชียงราย
มีแนวโน้มที่จะขยายเพิ่มจำนวนพื้นที่มากขึ้น
และได้รับความสนใจจากนักท่องเที่ยวมากขึ้น
เรื่อยๆ ทำให้หมู่บ้านชนเผ่าหลายแห่งจัดเป็น
หนึ่งตำบลหนึ่งหมู่บ้านชนเผ่า โดยส่วนใหญ่จัด
เป็นหมู่บ้านอนุรักษ์วิถีชีวิตชนเผ่า ให้นักท่อง-
เที่ยวได้เข้าชม และบางหมู่บ้านจัดในรูปแบบ
ของ Home stay ให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัสกับวิถี
ชีวิตของชนเผ่าอย่างแท้จริง ทำให้เกิดความ
สามัคคีในหมู่คณะ มีการจัดกลุ่มของหมู่บ้านชน
เผ่าขึ้น เพื่อจัดทำของที่ระลึก เสื้อผ้าชนเผ่า ของ

ป่า ขายให้กับนักท่องเที่ยวทำให้เกิดการเอื้อเพื่อ
เผื่อแผ่ซึ่งกันและกัน

แนวทางการแก้ไข

1. อาจมีการจัดกลุ่มหมู่บ้านที่ต้อนรับ
นักท่องเที่ยว เป็นเครือข่ายเดียวกัน เพื่อป้องกัน
การแข่งขัน แย่งชิงนักท่องเที่ยว จะทำให้เกิด
ความแตกแยก ไม่มีความสามัคคี ระหว่าง
หมู่บ้านหรือระหว่างชนเผ่า

2. การท่องเที่ยวชนเผ่าต้องมีปฏิสัมพันธ์
กัน การมีปฏิสัมพันธ์กันทำให้รู้ถึงความแตกต่าง
ทางวัฒนธรรม ได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ ทำให้มี
กำลังใจในการดำรงชีวิตอยู่ ไม่ได้อยู่โดดเดี่ยว
เฉพาะกลุ่มชนเผ่า

ด้านวัฒนธรรม

การท่องเที่ยวชนเผ่า มีการจัดระบบดีขึ้น
มีการรวมกลุ่มชนเผ่าและมีการรักษาวัฒนธรรม
ประเพณีดั้งเดิมของชนเผ่า โดยเฉพาะหมู่บ้านที่
มีการท่องเที่ยวต้องรักษาความเป็นวิถีชีวิตของ
ชนเผ่าอย่างแท้จริง เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้
เห็นคุณค่า เช่น การแต่งกายของชนเผ่าในแต่ละ
ชนเผ่าจะมีความหมาย หรือพิธีกรรมต่างๆ ของ
ชนเผ่า จะแฝงด้วยปรัชญา ความคิด เอกลักษณ์
ของชนเผ่า เช่น พิธีกินข้าวใหม่ พิธีบวชต้นไม้
เพื่อรักษาป่า ดูแลต้นน้ำและสิ่งแวดล้อม ในบาง
ครั้งการประกอบพิธีกรรม หรือการนับถือศาสนา
จะเปลี่ยนไปบ้าง แต่ในการดำรงชีวิตของชนเผ่า
ก็ยังต้องมีอยู่ไม่เปลี่ยนไปทั้งหมด เช่นการรักษา
ป่า การแต่งกาย การกิน บ้านเรือน

ด้านเศรษฐกิจ

ผลตอบแทนจากการท่องเที่ยวทางด้าน
เศรษฐกิจดีมาก ทำให้ชนเผ่ามีรายได้เพิ่มขึ้น
บางหมู่บ้านมีการรวมกลุ่มกันผลิตของที่ระลึก
เช่น หมวก เสื้อ กระเป๋า ชุดชนเผ่า ของใช้
ภายในบ้าน เพื่อเป็นของที่ระลึก หรือผลิตภัณฑ์

ของชนเผ่า ขยายให้แก่นักท่องเที่ยว แต่ก็มีปัญหาในการซื้อขายของที่ระลึกอยู่บ้าง เช่น ไกด์รับค่านายหน้าขายสินค้าจากหมู่บ้านหนึ่ง แล้วพานักท่องเที่ยวไปซื้อหมู่บ้านนั้น ทำให้หมู่บ้านอื่นขาดรายได้ไป

แนวทางการแก้ไข

1. ควรมีการจัดฝึกอบรมหรือปลูกจิตสำนึกให้ไกด์รู้บทบาทหน้าที่ของตนเองไม่ใช่แสวงหาผลประโยชน์ส่วนตัว โดยให้นักท่องเที่ยวกระจายรายได้ไปสู่หลายๆ หมู่บ้าน

2. รัฐบาลควรให้ความสนใจ ความสำคัญของของการท่องเที่ยวชนเผ่าให้มากขึ้น หากไม่ได้รับความสนใจ วิถีชีวิตชุมชนของชนเผ่าก็จะหายไปโดยใช้กลไกของการท่องเที่ยวส่งเสริมวิถีชีวิตชนเผ่าให้ดีขึ้น

ด้านสิ่งแวดล้อม

เมื่อมีการท่องเที่ยวเข้ามาในหมู่บ้านของชนเผ่ามากขึ้น และการกระทำบางอย่างของนักท่องเที่ยวอาจทำลายสิ่งแวดล้อมโดยไม่ตั้งใจ เช่น การทิ้งขยะ และเมื่อชนเผ่าเห็นความสำคัญของการท่องเที่ยวแล้ว ต้องช่วยกันรักษาสิ่งแวดล้อม ช่วยกันรักษาสิ่งแวดล้อมภายในหมู่บ้านของตนเอง

แนวทางที่จะส่งเสริมการท่องเที่ยวชนเผ่าในจังหวัดเชียงรายให้เกิดความยั่งยืน จากความคิดเห็นของชนเผ่าและนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับการจัดการการท่องเที่ยวชนเผ่าของจังหวัดเชียงราย ผู้วิจัยได้อ่านและสรุปเป็นประเด็นได้ 5 ประเด็นคือ

ประเด็นแรก การจัดการท่องเที่ยวชนเผ่าในรูปแบบของ “พิพิธภัณฑ์ชีวิต” บ้านหล่อชาได้รับการส่งเสริมจาก สมาคมพัฒนาประชากรและชุมชน หรือ PDA ให้หมู่บ้านหล่อชาเป็นหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ซึ่งทาง PDA ช่วยเหลือในการจัดการรายได้ให้คนในหมู่บ้าน สถานที่ขาย

ของที่ระลึก ให้คำปรึกษา เป็นหมู่บ้านตัวอย่างในการอนุรักษ์วิถีชีวิตชนเผ่า นักท่องเที่ยวชื่นชอบในการอนุรักษ์วิถีชนเผ่าไว้ ดังนั้นหน่วยงานต่างๆ ควรเข้าไปมีบทบาทในการจัดการท่องเที่ยวชนเผ่าที่ดี เพื่อส่งเสริมและพัฒนากการท่องเที่ยวชนเผ่าให้ยั่งยืนต่อไป

ประเด็นที่สอง การเปลี่ยนแปลงของวิถีชนเผ่าส่วนใหญ่ ได้รับอิทธิพลมาจากสื่อ และการนับถือศาสนา ซึ่งอาจทำให้ ประเพณีหรือพิธีกรรมต่างๆ หายไปมาก การนำเสนอสิ่งแปลกใหม่ของสื่อ ทำให้เกิดการเลียนแบบได้ ดังนั้น การรณรงค์ให้ชนเผ่ารักและเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมตนเอง และให้ชนเผ่าเข้าใจและเห็นประโยชน์ของการท่องเที่ยวไปพร้อมๆ กัน เพื่อให้ชนเผ่าได้รู้จักการเปลี่ยนแปลงและอนุรักษ์วิถีชีวิตของตนเองไว้ได้อย่างลงตัว

ประเด็นที่สาม การท่องเที่ยวที่มีผลต่อชีวิตชนเผ่า มีการเลียนแบบจากนักท่องเที่ยว เช่น การแต่งกาย การบริโภคอาหาร แต่ยังมี ประเพณีและวัฒนธรรมด้านอื่นๆ อีกมากที่ชนเผ่ายังสามารถเก็บรักษาไว้ได้ ดังนั้นสถานศึกษา หรือหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง สามารถให้ความรู้ ส่งเสริมและช่วยอนุรักษ์วิถีชีวิตของชนเผ่า เพื่อให้ชนเผ่าได้รู้สึกภูมิใจ รัก และหวงแหน วัฒนธรรมของตนเอง ก็อาจเป็นอีกแนวทางหนึ่งที่จะช่วยส่งเสริมการจัดการท่องเที่ยวชนเผ่าให้ยั่งยืนได้

ประเด็นที่สี่ การให้ข้อมูลเกี่ยวกับการท่องเที่ยวชนเผ่าแก่นักท่องเที่ยว ต้องให้ข้อมูลที่ถูกต้อง โดยต้องคำนึงถึงความสำคัญ of ประเพณี วัฒนธรรมและวิถีชีวิตชนเผ่า เพื่อให้ นักท่องเที่ยวเข้าใจ และเห็นความสำคัญของการท่องเที่ยวชนเผ่า

ประเด็นที่ห้า เยาวชน คนรุ่นใหม่มีบทบาทสำคัญในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม ประเพณีของชนเผ่า ดังนั้น สถานศึกษาควรจัด

กิจกรรมต่างๆ ที่เอื้อต่อการส่งเสริมและอนุรักษ์ การละเล่นของชนเผ่า เพื่อการเรียนรู้ และ
ศิลปวัฒนธรรมของชนเผ่าหรือจัดหลักสูตรการ สืบทอดทางวัฒนธรรมชนเผ่าให้กับคนรุ่นหลัง
เรียนการสอน ที่มีกิจกรรมเกี่ยวกับประเพณีและ ต่อไป

บรรณานุกรม

- ธวัชชัย รัตนซ้อน. 2542. การจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนบนพื้นที่สูง. วิทยานิพนธ์.
เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- พจนารถ กริ่งไกร. 2545. การมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับชุมชนในการ
จัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศและวัฒนธรรม : กรณีศึกษา ตำบลโป่งงาม อำเภอ
แม่สาย จังหวัดเชียงราย. วิทยานิพนธ์. เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- มัลลิกา เกื้อปัญญา. 2542. ความคาดหวังและความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวต่อการจัดการ
สภาพแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยว หมู่บ้านชาวเขาเผ่าม้ง. วิทยานิพนธ์. เชียงใหม่ :
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- วรัญญา เทพวัลย์. 2545. ปัจจัยสาเหตุที่ทำให้นักท่องเที่ยวชาวไทย ตัดสินใจเลือกมาดอยตุง
จังหวัดเชียงราย. วิทยานิพนธ์. เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- วัฒนาพร สุฉายา. 2545. แนวทางการจัดการแหล่งท่องเที่ยวตามหลักการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ :
กรณีศึกษาดอยตุง จังหวัดเชียงราย. วิทยานิพนธ์. เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ศิริพันธุ์ ไพโรจน์รัตน์. 2543. ความพร้อมของผู้นำองค์การบริหารส่วนตำบลในการจัดการ
ทรัพยากรการท่องเที่ยวเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในจังหวัดเชียงราย. วิทยานิพนธ์.
เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- สุจิตราภา พันธวิไล. 2545. รูปแบบการจัดการหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดยชุมชนมี
ส่วนร่วม : กรณีศึกษา บ้านหล่อชา (อาข่า) ตำบลแม่ยาว อำเภอเมือง จังหวัด
เชียงราย. วิทยานิพนธ์. เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- เสาวนีย์ กันทะแสน. 2545. ความคาดหวังและความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวต่อการจัดสภาพ
แวดล้อมและกิจกรรมทางการท่องเที่ยว : กรณีศึกษาหมู่บ้านรวมมิตร อำเภอเมือง
จังหวัดเชียงราย. วิทยานิพนธ์. เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

กลยุทธ์ด้านราคาของผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวเชิงศิลปวัฒนธรรม

ของจังหวัดภูเก็ต พังงาและกระบี่

The Project of Pricing Strategy for Cultural Tourism in Phuket, Phang-Nga and Krabi

วิญญู วีรยางกูร เปรมินทร์ บัวบาน ณัฐวุฒิ บุญศรี

สัญญา ฉิมพิมล

มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต

Pramin Bouban, Vinyu Veerayangkur, Nuttawut Boonsri,

Sanya Chimphimon

Phuket Rajabhat University

บทคัดย่อ

การศึกษากลยุทธ์ด้านราคาของผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวเชิงศิลปวัฒนธรรมของจังหวัดภูเก็ต พังงา และกระบี่ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารูปแบบการกำหนดราคาที่เหมาะสมของผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวเชิงศิลปวัฒนธรรม เพื่อศึกษาความคิดเห็นและความต้องการของนักท่องเที่ยวที่มีต่อระดับราคาของผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวเชิงศิลปวัฒนธรรมและเพื่อสร้างภาคีความร่วมมือระหว่างเจ้าของผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวเชิงศิลปวัฒนธรรม กับหน่วยงานและองค์กรที่เกี่ยวข้องในการส่งเสริมการพัฒนาการตลาดท่องเที่ยวของกลุ่มจังหวัดในเขตสามเหลี่ยมอันดามัน โดยมีสองกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ กลุ่มตัวอย่างในฐานะเจ้าบ้าน คือ เจ้าของและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวเชิงศิลปวัฒนธรรมของจังหวัดภูเก็ต พังงาและกระบี่ โดยใช้วิธีค้นคว้าข้อมูลทุติยภูมิและวิจัยเชิงคุณภาพและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ศึกษาในฐานะแขกผู้มาเยือน คือ นักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างประเทศที่เดินทางมาท่องเที่ยวในจังหวัดภูเก็ต พังงาและกระบี่ ในปี 2548 จำนวน 814 คน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามที่ผู้ศึกษาพัฒนาขึ้น ข้อมูลที่รวบรวมได้นำมาวิเคราะห์เชิงพรรณนาโดยใช้ค่าความถี่ร้อยละและค่าเฉลี่ย โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติและวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ

ผลการวิจัย พบว่า การตั้งราคาผลิตภัณฑ์เชิงวัฒนธรรมมีเกณฑ์การตั้งราคาที่เน้นต้นทุนและกำไร แต่แตกต่างกันที่ลักษณะของเฉพาะของแต่ละผลิตภัณฑ์ จึงทำให้เกิดกลยุทธ์การตั้งราคาที่แตกต่างกัน นักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติที่เข้ามาเที่ยวชมการท่องเที่ยวเชิงศิลปวัฒนธรรมส่วนใหญ่มีความคิดเห็นเหมือนกัน คือ ต้องการให้มีป้ายบอกราคาในการกำหนดรูปแบบราคา โดยปัจจัยในการเลือกพิจารณาระดับราคาส่วนใหญ่ คือ ความโดดเด่นน่าประทับใจในแหล่งท่องเที่ยวเชิงศิลปวัฒนธรรมและความหลากหลายของผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยว

Abstract

This study of the pricing strategy for cultural tourism in Phuket, Phang-Nga and Krabi had objectives to study suitable form of pricing for cultural tourism products firstly. The second objective is to study opinions and demands of tourists to price level of cultural tourism products.

The last objective will generate co-operation among owners of cultural tourism sites, government agency and organizations to promote tourism marketing for Andaman Triangle provinces. There are two groups of sample to study. The first one is owners of cultural tourism products that are studied by desk research and qualitative research methods. The second sampling group for the study is Thai tourists and foreign tourists who travel in Phuket, Krabi and Phang-Nga during the year 2005. Approximately 814 tourists give their opinions in questionnaires developed by researchers. The collected data is analyzed descriptively by frequency and mean by statistical computer program.

The findings of study show the form of pricing of cultural tourism products is based on cost and profit, but has different ways of presentation in pricing and its pricing strategy. However, Thai tourists and foreign tourists of cultural tourism think similarly and demand price tag in pricing. A factor for price consideration is an outstanding and impression in cultural tourism and various cultural tourism products.

บทนำ

ตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 8 (2540-2544) ได้กำหนดวิสัยทัศน์ของการพัฒนาการท่องเที่ยวของชาติ ให้การท่องเที่ยวไทยมีเอกลักษณ์ไทยในมาตรฐานสากลในปีพ.ศ. 2555 และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 9 (2545-2549) ได้กำหนดให้ประเทศไทยเป็นแหล่งท่องเที่ยวคุณภาพสูงที่ยั่งยืน (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2546) ทำให้ทิศทางการพัฒนาการท่องเที่ยวมุ่งเน้นให้มีการมีมาตรฐานสากลและมีความยั่งยืน ดังนั้น รัฐบาลได้กำหนดนโยบายให้จังหวัดภูเก็ต พังงา และกระบี่เป็นจังหวัดในเขต

เศรษฐกิจสามเหลี่ยมอันดามัน ซึ่งเป็นกลุ่มจังหวัดชายฝั่งทะเลอันดามันที่มีความคล้ายคลึงทางด้านเศรษฐกิจและสังคม โดยในปี พ.ศ. 2547 กลุ่มจังหวัดดังกล่าวประสบภัยพิบัติสึนามิยังความเสียหายแก่ชีวิตและทรัพย์สินตลอดจนสถานที่ท่องเที่ยวบริเวณชายฝั่งทะเลและหมู่เกาะเป็นอย่างมาก ส่งผลกระทบต่อการพึ่งพาและความยั่งยืนของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวชายฝั่งทะเลในการเป็นเสาหลักของการพัฒนาเศรษฐกิจของภูมิภาค จึงมีความจำเป็นต้องมีการบริหารจัดการให้มีการพัฒนาในหลายๆ ด้าน ทำให้มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องมีการสร้างองค์ความรู้ แนวทางในการแก้ไขและพัฒนาที่เกิดจากการประยุกต์ใช้ผลวิจัยและทฤษฎีทางการจัดการอย่างเหมาะสม ซึ่งแนวทางในการพัฒนาได้ถูกกำหนดไว้ในหลายๆ ด้านจากทั้งราชการส่วนกลาง และองค์กรท้องถิ่น

การพัฒนาในด้านอุตสาหกรรมท่องเที่ยว นับเป็นหนึ่งในการพัฒนาจังหวัดในเขตเศรษฐกิจสามเหลี่ยมอันดามัน เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่มีธรรมชาติและวัฒนธรรมที่น่าสนใจและมีความสวยงามที่เป็นเอกลักษณ์ซึ่งดึงดูดมาช้านาน แต่จำเป็นต้องมีการพัฒนารูปแบบให้เป็นที่ยอมรับในระดับสากลและอย่างยั่งยืน การพัฒนาผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวเชิงศิลปวัฒนธรรมของจังหวัดภูเก็ต พังงา และกระบี่ จึงเป็นส่วนหนึ่งของความพยายามสร้างผลิตภัณฑ์ด้านการท่องเที่ยว เพื่อสร้างความหลากหลายให้กับพื้นที่ เนื่องจากทรัพยากรด้านวัฒนธรรมขาดการดูแลเอาใจใส่จากสังคมที่กำลังเจริญเติบโตในด้านอื่นๆ ทรัพยากรเหล่านี้กำลังสูญหายและถูกลืมเลือนจากชุมชน ปัจจุบันรัฐบาลท้องถิ่นและชุมชน ได้มีความพยายามในการพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างค่อยเป็นค่อยไป แต่ยังคงขาดความสามารถ

ทางด้านการจัดการและการตลาดให้เกิดการท่องเที่ยวอย่างครบวงจร ตลอดจนขาดเครือข่ายความร่วมมือทางด้านการตลาดของธุรกิจท่องเที่ยวประเภทนี้ ซึ่งโดยลักษณะพิเศษของการจัดการธุรกิจประเภทนี้ จำเป็นต้องมีการสร้างเครือข่ายและการประสานงานระหว่างผู้ผลิตหรือผู้ให้บริการองค์กรธุรกิจท่องเที่ยวอื่นๆ และภาครัฐ

ระเบียบวิธีวิจัยทั่วไปสามารถสร้างองค์ความรู้ แต่ไม่สามารถสร้างเครือข่ายและการประสานงานให้เกิดขึ้นจริง ทำให้มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องประยุกต์ใช้ระเบียบวิธีวิจัยที่สามารถสร้างเครือข่ายและการประสานงานไปพร้อมๆ กัน ซึ่งผลการวิจัยเกิดจากการปฏิบัติจากแนวทางการพัฒนาธุรกิจที่เกิดขึ้นจริง การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมจะสามารถช่วยให้สามารถพัฒนาผลงานวิจัยที่มีความน่าเชื่อถือและมีความสมบูรณ์ ตลอดจนสามารถสร้างเครือข่ายขององค์กรและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเกี่ยวข้องกับงานวิจัย ซึ่งช่วยพัฒนาองค์ความรู้จากผลงานวิจัยที่ผ่านมาให้สามารถเกิดผลเป็นรูปธรรมมากขึ้น อย่างไรก็ตามระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณและคุณภาพก็จะถูกนำมาประยุกต์ใช้ในด้านต่างๆ เพื่อสนับสนุนการวิจัยในครั้งนี้ ซึ่งคณะผู้วิจัยได้มุ่งประเด็นความสนใจในการพัฒนาองค์ความรู้และแนวทางในการพัฒนาการกำหนดราคาของผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวเชิงศิลปวัฒนธรรม ซึ่งผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวเชิงศิลปวัฒนธรรม ของจังหวัดภูเก็ต พังงา และกระบี่ คณะกรรมการพัฒนากรอบวิจัยจัดประชุมขึ้นที่มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ตและได้กำหนดรายละเอียดต่างๆ ไว้ดังนี้

1. พิพิธภัณฑสถาน
2. วิถีชีวิตชุมชน
3. โบราณสถาน ศาสนสถานและประเพณี
4. วรรณกรรมและตำนาน
5. ของที่ระลึก

6. นวดสปา
7. กีฬาท้องถิ่น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษารูปแบบการกำหนดราคาที่เหมาะสมกับผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวเชิงศิลปวัฒนธรรมของจังหวัดภูเก็ต พังงาและกระบี่
2. เพื่อศึกษาความคิดเห็นและความต้องการของนักท่องเที่ยวที่มีต่อระดับราคาของผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวเชิงศิลปวัฒนธรรม ของจังหวัดภูเก็ต พังงาและกระบี่
3. เพื่อสร้างภาคีความร่วมมือระหว่างเจ้าของผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวเชิงศิลปวัฒนธรรม ของจังหวัดภูเก็ต พังงาและกระบี่กับหน่วยงานที่มีความรู้และส่งเสริมการพัฒนาการตลาดของจังหวัดพื้นที่

วิธีการรวบรวมข้อมูล

1. ทำการศึกษาเอกสาร ค้นคว้าประกอบโครงงานวิจัย
2. ลงพื้นที่วิจัยได้แก่ จังหวัดภูเก็ต พังงา กระบี่ เพื่อศึกษาถึงสภาพปัจจุบันของการตั้งราคาผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวเชิงศิลปวัฒนธรรม
3. จัดประชุมสนทนากลุ่มกับหน่วยงานภาครัฐและเอกชน
4. สร้างเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล
 - 4.1. เกณฑ์การตั้งราคาที่เหมาะสมกับการท่องเที่ยวเชิงศิลปวัฒนธรรมแต่ละประเภท ได้แก่ พิพิธภัณฑสถาน โบราณสถานและประเพณี วรรณกรรมและตำนาน ของที่ระลึก นวดสปาและกีฬาท้องถิ่น
 - 4.2. ระดับราคาที่เหมาะสมของผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวเชิงศิลปวัฒนธรรมแต่ละประเภท

5. การทดสอบแบบสอบถาม (Pre-test) ซึ่งเป็นลักษณะแบบเลือกตอบ จำนวน 50 ชุด
6. นำผลจากการทำแบบสอบถามมาปรับปรุงแก้ไขให้เกิดความสมบูรณ์
7. เก็บข้อมูลในพื้นที่วิจัย 3 จังหวัด (ภูเก็ต พังงา กระบี่)
8. นำข้อมูลที่ได้มาบันทึกและวิเคราะห์ข้อมูล
9. นำข้อมูลที่สามารถวิเคราะห์ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลข้างต้นมาพัฒนาแบบคำถามสัมภาษณ์ความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวชาวไทยและต่างประเทศต่อการกำหนดกลยุทธ์การกำหนดราคาผลิตภัณฑ์
10. นำข้อมูลความคิดเห็นจากแบบสอบถามการกำหนดกลยุทธ์การกำหนดราคาผลิตภัณฑ์และผลการศึกษาที่รวบรวมมาก่อนหน้านี้เพื่อจัดประชุมแบบ Focus Group กับภาคีและสร้างข้อสรุปกลยุทธ์การกำหนดราคาผลิตภัณฑ์เชิงศิลปวัฒนธรรม

ผลการศึกษา

ส่วนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล การศึกษาความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวต่อรูปแบบการกำหนดราคาที่เหมาะสมและการท่องเที่ยวเชิงศิลปวัฒนธรรม ความคิดเห็นและความต้องการของนักท่องเที่ยวที่มีต่อระดับราคาของการท่องเที่ยวเชิงศิลปวัฒนธรรมทั้ง 7 รูปแบบ พบประเด็นที่น่าสนใจสมควรนำมาอภิปรายดังนี้

1. ผลการศึกษา พบว่า นักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างประเทศที่เดินทางมาเที่ยวชมพิพิธภัณฑ์ มีความคิดเห็นเกี่ยวกับรูปแบบการตั้งราคา โดยนักท่องเที่ยวทั้งสองกลุ่มมีความคิดเห็นและความต้องการในเรื่องของระดับราคาซึ่งมีองค์ประกอบหลักในการตัดสินใจเลือก คือ การมีป้ายบอกราคา ส่วนปัจจัยที่สำคัญในการ

พิจารณาระดับราคาระดับขึ้นอยู่กับความโดดเด่นน่าประทับใจในการมาเยี่ยมชมและค่าใช้จ่ายของการท่องเที่ยวชมพิพิธภัณฑ์มีระดับราคาที่เต็มใจจะจ่ายมากที่สุดเมื่อเดินทางมาเที่ยวชมอยู่ที่ 100 บาท

ผลการวิจัยเป็นเช่นนี้เพราะว่า นักท่องเที่ยวให้ความสำคัญและมีความต้องการที่จะจ่ายเงินเพื่อการท่องเที่ยวตามความเป็นจริงโดยให้ป้ายบอกราคาเป็นตัวกำหนดและบ่งชี้ถึงราคาที่เป็นมาตรฐาน ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของสายฝน ยวนแหล (2548 : พฤติกรรมการบริโภคผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวในจังหวัดภูเก็ต กระบี่และพังงา) ผลการศึกษาพบว่านักท่องเที่ยวให้ความสำคัญในการแก้ปัญหาสินค้าราคาแพงและการข้อโกงในการซื้อสินค้าและบริการในแหล่งท่องเที่ยว

ในส่วนของระดับราคาที่จะจ่ายขึ้นอยู่กับความโดดเด่นและคุณค่าที่ได้รับจากการเข้าชมและศึกษาเรียนรู้เรื่องราวทางวัฒนธรรมที่แสดงอยู่ภายในพิพิธภัณฑ์ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ ดรุณี โคตะวีระ (2548 : พิพิธภัณฑ์ในจังหวัดเชียงใหม่) การจัดการพิพิธภัณฑ์มีการดำเนินงานในรูปแบบของความเป็นปัจเจกและความพอใจส่วนตัว ไม่ได้ดำเนินการเพื่อมุ่งหวังกำไร แต่เป็นวัตถุประสงค์ที่แท้จริงของการจัดตั้งก็เพื่อบริการทางด้านวัฒนธรรม

2. ผลการศึกษา พบว่า นักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างประเทศที่เดินทางมาเที่ยวสปา มีความคิดเห็นเกี่ยวกับรูปแบบการตั้งราคาที่เหมือนกัน คือ การมีป้ายบอกราคา ส่วนปัจจัยที่สำคัญในการพิจารณาระดับราคาระดับขึ้นอยู่กับความโดดเด่นน่าประทับใจเป็นตัวเลือกหลักของนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ ส่วนคุณภาพการบริการเป็นตัวเลือกหลักสำหรับนักท่องเที่ยวชาวไทยและค่าใช้จ่ายในการเที่ยวสปา มีระดับราคาที่เต็มใจจะจ่ายมากที่สุดเมื่อเดินทางมาสปาอยู่ที่ 500 บาท

ผลการวิจัยเป็นเช่นนี้เพราะว่า นักท่องเที่ยวมีความต้องการที่จะจ่ายเงินในการเข้าสปาตามความเป็นจริงโดยมีป้ายบอกราคาเป็นตัวกำหนดและบ่งชี้ถึงราคาที่เป็นมาตรฐานและส่วนพิเศษที่ต้องจ่ายเพิ่มเติม ส่วนปัจจัยในการพิจารณาระดับราคาในการจ่ายก็ต้องสอดคล้องกับความต้องการและความคาดหวังในเรื่องของคุณภาพและความน่าประทับใจ สอดคล้องกับการศึกษาของ เกรียงสิทธิ์ เชื้อนแก้ว (2545 : บทคัดย่อเรื่อง ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของผู้บริโภคในการเลือกซื้อสินค้า) พบว่า ปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์ที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกซื้อสินค้ามากที่สุด คือ มีสินค้าตรงตามความต้องการ

3. ผลการศึกษา พบว่า นักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างประเทศที่เดินทางมาเที่ยวชมโบราณสถานและประเพณี มีความคิดเห็นเกี่ยวกับรูปแบบการตั้งราคา คือ การบริจาคตามศรัทธา ส่วนปัจจัยที่สำคัญในการพิจารณาเลือกระดับราคา เรื่องของความโดดเด่นน่าประทับใจในสถาปัตยกรรมเป็นเหตุผลหลักในการเลือกของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ ส่วนนักท่องเที่ยวชาวไทยเน้นความเป็นท้องถิ่นของโบราณสถานเป็นหลักและค่าใช้จ่ายของการท่องเที่ยวเชิงศิลปวัฒนธรรมในการเที่ยวชมโบราณสถานและประเพณี ระดับราคาที่เต็มใจจะจ่ายมากที่สุดโดยการบริจาคเมื่อเดินทางมาเที่ยวชมอยู่ที่ 100 บาท

ผลการวิจัย พบว่า นักท่องเที่ยวมีความต้องการที่จะจ่ายตามความศรัทธาซึ่งราคาในการจ่ายขึ้นอยู่กับความคุ้มค่าในสิ่งที่จะได้รับจากการมาเที่ยวชม ซึ่งอาจจะเป็นในเรื่องราวในอดีตที่จะได้ศึกษา ความสมบูรณ์ของตัวโบราณสถานและความโดดเด่นของสถาปัตยกรรมที่จะได้ชม ดังนั้น แหล่งท่องเที่ยวควรมีการพัฒนาในเรื่องของความโดดเด่นของสถาปัตยกรรมเพื่อ

สร้างความคุ้มค่าในการมาเยือน สอดคล้องกับยุทธศาสตร์การพัฒนากองท่องเที่ยวสู่ความยั่งยืนในเขตสามเหลี่ยมอันดามัน การวางแผนจัดการภูมิสถาปัตยกรรมทางการท่องเที่ยวโดยการอนุรักษ์ซ่อมแซมและบำรุงรักษาสถาปัตยกรรมที่เป็นจุดเด่น พร้อมทั้งสร้างเอกลักษณ์เฉพาะท้องถิ่นเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยว

4. ผลการศึกษา พบว่า นักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างประเทศที่เดินทางมาเที่ยวชมโบราณกรรมและตำนาน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับรูปแบบการตั้งราคาที่ตรงกัน คือ การมีป้ายบอกราคา ในกรณีของปัจจัยที่สำคัญในการพิจารณาระดับราคาระดับ นักท่องเที่ยวทั้งสองกลุ่มมีความคิดเห็นและความต้องการที่ไม่แตกต่างกัน คือ ความโดดเด่นน่าประทับใจและระดับราคาที่เต็มใจจะจ่ายมากที่สุดเมื่อเดินทางมาเที่ยวชมอยู่ที่ 100 บาท สำหรับนักท่องเที่ยวชาวไทย และ 200 บาท สำหรับนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ

ผลการวิจัยปรากฏเช่นนี้ อาจเป็นเพราะความโดดเด่นในการเข้าเยี่ยมชมเป็นสิ่งที่นักท่องเที่ยวต้องการ เพราะถือได้ว่าเป็นสิ่งที่คุ้มค่าเงินที่จ่ายไป และการมีป้ายบอกราคาแสดงไว้ก็จะเป็นอีกปัจจัยที่จะทำให้นักท่องเที่ยวรู้สึกมั่นใจในการจ่ายค่าเข้าชม เนื่องจากโอกาสในการเอาเปรียบนักท่องเที่ยวก็จะลดลง

5. ผลการศึกษาพบว่า นักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างประเทศที่เดินทางมาเที่ยวชมของที่ระลึก มีความคิดเห็นเกี่ยวกับรูปแบบการตั้งราคา คือ การมีป้ายบอกราคาเป็นประเด็นหลักสำหรับนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติและราคาที่สมารถต่อรองได้เป็นประเด็นหลักสำหรับนักท่องเที่ยวชาวไทย ในเรื่องของปัจจัยที่สำคัญในการพิจารณาระดับราคา โดยนักท่องเที่ยวทั้งสองกลุ่มมีความคิดเห็นและความต้องการในเรื่องของระดับราคาซึ่งมีองค์ประกอบหลักในการตัดสินใจเลือกที่ต่างกัน คือ ความคุ้มค่าเป็น

เหตุผลในการเลือกสำหรับนักท่องเที่ยวต่างชาติ และการสะท้อนความเป็นท้องถิ่นของสินค้า เป็นเหตุผลหลักของนักท่องเที่ยวชาวไทย ส่วนค่าใช้จ่ายในการเที่ยวชมของที่ระลึก ระดับราคาที่เหมาะสมจะจ่ายมากที่สุดเมื่อเดินทางมาเที่ยวชมอยู่ที่ 200 บาท สำหรับนักท่องเที่ยวต่างชาติ และ 500 บาท สำหรับนักท่องเที่ยวชาวไทย

ผลการวิจัยเป็นเช่นนี้ น่าจะเป็นเพราะว่า นักท่องเที่ยวต้องการสินค้าของที่ระลึกที่สะท้อนความเป็นท้องถิ่นที่คุ้มค่ากับการซื้อจากราคาที่ได้ แสดงไว้อย่างชัดเจน ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ วราภรณ์ ไชยงาม (2548 : อุตสาหกรรมของที่ระลึก) สินค้าของที่ระลึกเป็นสินค้าที่ขายความเป็นศิลปะและวัฒนธรรม ซึ่งเป็นปัจจัยที่สำคัญที่ช่วยสร้างมูลค่าให้กับสินค้าและยังมีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ เนื่องจากเป็นการผลิตที่เกิดจากภูมิปัญญาท้องถิ่นของชาวบ้านที่มีมาตั้งแต่สมัยบรรพบุรุษจนถึงปัจจุบัน

6. ผลการศึกษา พบว่า นักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างประเทศที่เดินทางมาเที่ยวชมกีฬาท้องถิ่น มีความคิดเห็นเกี่ยวกับรูปแบบการตั้งราคา คือ การมีป้ายบอกราคา ในกรณีของปัจจัยที่สำคัญในการพิจารณาระดับราคาระดับ คือ ความบันเทิงและค่าใช้จ่ายของการท่องเที่ยวเชิงศิลปวัฒนธรรมในการเที่ยวชมกีฬาท้องถิ่น โดยนักท่องเที่ยวทั้งสองกลุ่มมีความคิดเห็นและความต้องการในเรื่องของระดับราคาที่แตกต่างกัน โดยระดับราคาที่เหมาะสมจะจ่ายมากที่สุดเมื่อเดินทางมาเที่ยวชมอยู่ที่ 100 บาท สำหรับนักท่องเที่ยวชาวไทย และ 200 บาท สำหรับชาวต่างชาติ

ผลการวิจัยเป็นเช่นนี้ สืบเนื่องมาจากเหตุข้างต้นที่ได้กล่าวมาในเรื่องของรูปแบบการตั้งราคา เนื่องจากนักท่องเที่ยวยังไม่มั่นใจหากไม่มีการแสดงราคาที่ชัดเจน ในด้านการพิจารณาระดับราคา ความบันเทิงในการเข้าชมเป็นสิ่งที่

นักท่องเที่ยวต้องการเพราะนักท่องเที่ยวเองต้องการดูกิจกรรมทางด้านกีฬาที่สะท้อนความเป็นท้องถิ่นที่แตกต่างไปจากสิ่งที่ตนเองมีและต้องสอดคล้องกับความบันเทิงไว้ด้วย ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ สมหมาย ปิ่นพุทธรูป (2548 : การศึกษาศักยภาพการท่องเที่ยวด้านวัฒนธรรมของจังหวัดภูเก็ต กระบี่ และพังงา) ผลการศึกษาพบว่า นักท่องเที่ยวมักให้ความสนใจทรัพยากรทางการท่องเที่ยวด้านวัฒนธรรม อาจเป็นเพราะสภาพแวดล้อมทางสังคมและวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน นักท่องเที่ยวจึงแสวงหาสิ่งแปลกใหม่เพื่อเปิดโลกของการสัมผัสและเรียนรู้จากการเดินทางท่องเที่ยว

7. ผลการศึกษา พบว่า นักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างประเทศที่เดินทางมาเที่ยวชมวิถีชีวิตชุมชน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับรูปแบบการตั้งราคา คือ รวมอยู่ในแพ็คเกจของทัวร์ ส่วนปัจจัยที่สำคัญในการพิจารณาระดับราคาระดับมีความคิดเห็นตรงกัน คือ ความเป็นท้องถิ่น และค่าใช้จ่ายในการท่องเที่ยว ระดับราคาที่เหมาะสมจะจ่ายมากที่สุดเมื่อเดินทางมาเที่ยวชมอยู่ที่ 100 บาท สำหรับชาวไทย และ 1000 บาท สำหรับชาวต่างชาติ

ผลการวิจัยเป็นเช่นนี้เพราะว่า นักท่องเที่ยวเต็มใจที่จะจ่ายค่าเข้าชมโดยรวมอยู่ในแพ็คเกจของทัวร์และความต้องการในการเข้าชม คือ ต้องการเที่ยวชมความเป็นท้องถิ่นของแหล่งท่องเที่ยวอื่นๆ ซึ่งได้สอดคล้องกับการศึกษาของ มัณฑนา นวลเจริญและคณะ (2548 : การศึกษาศักยภาพชุมชนในฐานะเป็นผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวของจังหวัดภูเก็ต กระบี่และพังงา) พบว่านักท่องเที่ยวต้องการท่องเที่ยวในชุมชน มีเหตุผลที่ต้องการตามลำดับ คือ การมีกิจกรรมที่หลากหลาย การได้สัมผัสกับความเป็นคนในท้องถิ่น ได้เรียนรู้วิถีชีวิต การชมชนบทธรรมชาติ ประเพณี และพบปะคนในชุมชนที่แท้จริง

ส่วนที่ 2 ภาควิชาความร่วมมือระหว่าง เจ้าของผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวเชิงศิลป วัฒนธรรม ของจังหวัดภูเก็ต พังงา และ กระบี่

จังหวัดภูเก็ต

การตั้งราคามีความสัมพันธ์กับคุณภาพ และมาตรฐานการบริการที่นักท่องเที่ยวจะได้รับ ถ้าผู้ผลิตหรือผู้ให้บริการ สถานประกอบการ องค์กร ไม่สามารถสร้างผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวเชิงศิลปวัฒนธรรมหรือปรับปรุงให้มีคุณลักษณะ ตรงตาม ความต้องการของกลุ่มลูกค้าเป้าหมาย เนื่องจากมีผลิตภัณฑ์เชิงวัฒนธรรมหลายผลิต- ภัณฑ์ไม่มีสิ่งที่ดึงดูดใจนักท่องเที่ยวที่เพียงพอ และบางสถานที่ขาดมาตรฐาน มีภาพลักษณ์ไม่ ตรงกับความคาดหวังของนักท่องเที่ยว การทำ ให้นักท่องเที่ยวพึงพอใจที่จะซื้อผลิตภัณฑ์การ ท่องเที่ยวหรือการตั้งราคาในลักษณะใดก็ตาม จะไม่สามารถทำได้โดยที่นักท่องเที่ยวยังรู้สึก พอใจ ยิ่งการตั้งราคาที่มีปัจจัยสอดคล้องกับ ระบบการจ่ายค่าคอมมิชชั่น หลักในการตั้งราคา และผลกระทบจะเกี่ยวข้องกับภาคีด้านธุรกิจ ท่องเที่ยว ได้แก่ การนำเที่ยวและการขนส่ง โดย ผู้ประกอบการการท่องเที่ยวเชิงศิลปวัฒนธรรม มักขาดความรู้ความเข้าใจในระบบผลประโยชน์ ทำให้เกิดความขัดแย้ง ดังนั้นจึงจำเป็นที่ทุกฝ่าย ที่เกี่ยวข้องจะต้องให้ความสำคัญต่อการสร้าง คุณภาพมาตรฐานราคาของการท่องเที่ยวเชิง ศิลปวัฒนธรรมมากขึ้น

จังหวัดพังงา

การท่องเที่ยวส่วนใหญ่เป็นแหล่งท่องเที่ยว เชิงอนุรักษ์ซึ่งผู้ที่เกี่ยวข้องมีความเข้าใจตรงกัน ในเรื่องของระดับการตั้งราคา เพื่อสร้างจุดแข็ง ในการขาย โดยที่ไม่มุ่งเน้นกำไรมากเกินไป เหตุผลที่ผู้ที่เกี่ยวข้องเหล่านี้ไม่ต้องการแสวงหา กำไรมากเพราะมีวัตถุประสงค์ที่จะอนุรักษ์และ เผยแพร่ขนบธรรมเนียมนิยมมากกว่าที่จะเน้นใน

เรื่องของผลกำไร ในส่วนของการตั้งราคา ค่า คอมมิชชั่นจะเป็นตัวที่ทำให้ชุมชนเสียภาพ ลักษณ์ ซึ่งชุมชนถือว่าการท่องเที่ยวเป็นอาชีพ เสริม โดยในความเป็นจริงผู้ประกอบการและ ภาครัฐควรจะศึกษาความต้องการของกลุ่ม ตลาดที่เป็นเป้าหมายและพัฒนาผลิตภัณฑ์การ- ท่องเที่ยวในจังหวัดพังงาให้โดดเด่น โดยเฉพาะ การท่องเที่ยวที่เกี่ยวกับวิถีชีวิตชุมชน ซึ่งชุมชน ควรมีจุดยืนที่ชัดเจนในการบริหารตัวเอง รวมทั้ง การกำหนดรูปแบบผลิตภัณฑ์ ราคาสินค้าและ การจัดการภายในชุมชน

จังหวัดกระบี่

ทุกฝ่ายควรมีความเข้าใจตรงกันในระดับ การตั้งราคา เพื่อสร้างจุดแข็งในการขาย ไม่ว่าที่ ไหนในจังหวัดกระบี่ก็สามารถซื้อผลิตภัณฑ์ ทางการท่องเที่ยวได้ในราคาเดียวกัน ในกรณีนี้ที่ ผลิตภัณฑ์ที่เหมือนกัน เพื่อลดความแตกต่าง ด้านราคา ความพึงพอใจและค่าคอมมิชชั่น ซึ่ง บางครั้งเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ ดังนั้น ควรมี การกำหนดระดับค่าคอมมิชชั่น ที่เป็นมาตรฐาน ในแต่ละผลิตภัณฑ์และศึกษาความต้องการของ กลุ่มตลาดที่เป็นเป้าหมายและผลิตภัณฑ์ที่ตัว เองมีอยู่ให้สอดคล้องกัน ผลิตภัณฑ์บางประเภท สามารถประยุกต์ปรับเปลี่ยนให้มีความทันสมัย ตามรูปแบบที่กำลังเป็นที่ต้องการได้บ้าง โดย สามารถลดเวลาและต้นทุนผันแปรบางตัวได้ แต่ ก็ต้องคงไว้ซึ่งเอกลักษณ์ของท้องถิ่นนั้นๆ ชุมชน ควรมีจุดยืนที่ชัดเจนในการบริหารตัวเอง รวมทั้ง การกำหนดรูปแบบผลิตภัณฑ์ ราคาสินค้าและ การจัดการภายในชุมชน โดยศึกษาจากชุมชน ตัวอย่าง

ข้อเสนอแนะในการวิจัยต่อไป

ผลการวิจัยครั้งนี้ทำให้ได้ข้อมูลที่เป็นพื้น ฐานเบื้องต้นในการปรับปรุงและพัฒนาแบบ การตั้งราคาของการท่องเที่ยวเชิงศิลปวัฒนธรรม

การมีส่วนร่วมและความร่วมมือของภาคีทาง การท่องเที่ยว รวมทั้งยังเป็นผลทำให้เกิดแนว ความคิดใหม่ที่เกี่ยวข้องกับราคาที่เหมาะสมต่อ ความต้องการของนักท่องเที่ยวในฐานะผู้ มาเยือนและเจ้าบ้าน ในการวิจัยครั้งต่อไป ผู้วิจัยจึงเห็นว่าควรมีการศึกษาวิจัยตามรูปแบบ และแนวทางดังต่อไปนี้

ควรมีการศึกษารายละเอียดเชิงลึกในแต่ละ ด้าน เพื่อให้ทราบความต้องการและความ เหมาะสมที่แท้จริง เนื่องจากความหลากหลาย

ของกลุ่มนักท่องเที่ยวและประเภทผลิตภัณฑ์

ควรศึกษารูปแบบการตั้งราคาที่เป็นมาตรฐานในการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดยวิธีการ สำนวนที่เจาะจงสถานที่ประกอบการจริงของ แต่ละผลิตภัณฑ์ที่มีนักท่องเที่ยวอยู่

ควรมีการศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับความคิด เห็นของภาคีที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ทั้ง เจ้าของพื้นที่ ผู้ประกอบการและองค์กรที่เกี่ยวข้อง เพื่อศึกษาความ ต้องการและหาจุดลงตัวในการจัดการท่องเที่ยว เชิงศิลปวัฒนธรรม

บรรณานุกรม

- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2548). **การต้อนรับและการเป็นเจ้าบ้านที่ดี**. กรุงเทพมหานคร มทพ. เกรียงสิทธิ์ เชื้อนแก้ว. (2545). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของผู้บริโภค
- ดรุณี โคตะวีระ. (2548). **พหุวัฒนธรรมในจังหวัดเชียงใหม่**. สถาบันวิจัยสังคม: มหาวิทยาลัย เชียงใหม่.
- ฉลองศรี พิมลสมพงศ์. (2548). **การวางแผนและพัฒนาตลาดการท่องเที่ยว**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ธีรกิติ นวรัตน์ ณ อยุธยา. (2547). **การตลาดสำหรับการบริการ: แนวคิดและกลยุทธ์**. กรุงเทพมหานคร สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ธนวรรณ แสงสุวรรณ และคณะ. (2546). **การจัดการการตลาด**. กรุงเทพมหานคร เพียร์สัน เอ็ด ดินไดไซน์ 866 หน้า.
- ธนวรรณ แสงสุวรรณ และคณะ. (2547). **การบริหารการตลาด**. กรุงเทพมหานคร เอ็กซ์เปอร์เน็ท พิมพ์ครั้งที่ 3 184 หน้า.
- มณฑนา นวลเจริญ และคณะ. (2548) **การศึกษาศักยภาพชุมชนในฐานะเป็นผลิตภัณฑ์ทางด้าน การท่องเที่ยว**
- วินิจ วีรยางกูร. (2532). **การจัดการอุตสาหกรรมท่องเที่ยว**. กรุงเทพมหานคร: คณะเศรษฐศาสตร์ และบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- นิคม จารุมณี. (2544). **การท่องเที่ยวและการจัดการอุตสาหกรรมท่องเที่ยว**. พิมพ์ครั้งที่ 2 : โอ เอส พริ้นติ้ง เฮ้าส์.
- ณัฐภูมิ บุญศรี. (2549). **การจัดการเชิงกลยุทธ์** : คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต. บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา. (2548). **อุตสาหกรรมกาท่องเที่ยว**. กรุงเทพฯ : เพรส แอนด์ ดีไซน์.
- ประภาพร ภูมิธรรมรัตน์. (2548). **ปัจจัยส่วนประสมการตลาดที่ใช้ในการตัดสินใจซื้อสินค้าของ ผู้บริโภค**. มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์.

- พิชิต พิทักษ์เทพสมบัติ. (2548). การสำรวจโดยสุ่มตัวอย่าง : ทฤษฎีและปฏิบัติ. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์เสมาธรรม.
- สมหมาย ปิ่นพรศิลป์. (2548) การศึกษาศักยภาพทางการท่องเที่ยวด้านวัฒนธรรม
- สายฝน ยวนแหล. (2548) พฤติกรรมการบริโภคผลิตภัณฑ์ด้านการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยว.
ใน จ.ภูเก็ต พังงา กระบี่.
- มิ่งสรรพ ขาวสอาด. (2548). อุตสาหกรรมสปาในจังหวัดเชียงใหม่. สถาบันวิจัยสังคม : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- พรเพ็ญ วิจักขณ์ประเสริฐ. (2548). คู่มือการจัดการการท่องเที่ยวชุมชนและบ้านพักแบบโฮมสเตย์ : สถาบันวิจัยสังคม :มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
- พรทิพย์ เรือรือรวิทย์. (2548). อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงใหม่ สถาบันวิจัยสังคม : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- วรารณ ไชยนาม. (2548). อุตสาหกรรมของที่ระลึก : กรณีศึกษาเครื่องเงินและศิลาดล สถาบันวิจัยสังคม :มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ยุทธ ไกยวรรณ. (2548). วิจัยการตลาด. กรุงเทพมหานคร : ศูนย์สื่อเสริมกรุงเทพ.
- ทวีป ศิริวิทย์. (2549). การวิจัยเพื่อพัฒนาท้องถิ่น (บทคัดย่อ) : มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ทวีป ศิริวิทย์. (2549). การศึกษาการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการผลิตสินค้าของที่ระลึกในจังหวัดนครปฐมและจังหวัดใกล้เคียง : การบริการและการท่องเที่ยว, กรกฎาคม-ธันวาคม, 1/1, หน้า 154.
- สุนีย์ เลี้ยวเพ็ญวงษ์. (2549). ศักยภาพการท่องเที่ยววัฒนธรรมผู้ไทบ้านหนองห้าง อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ : การบริการและการท่องเที่ยว, กรกฎาคม-ธันวาคม, 1/1, หน้า 143.
- วรารณ ไชยงาม. (2548). อุตสาหกรรมของที่ระลึก. สถาบันวิจัยสังคม: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ. (2546). การบริหารการตลาดยุคใหม่. กรุงเทพมหานคร ธรรมสาร.
- สุวิมล แม่นจริง. (2546). การจัดการการตลาด. กรุงเทพมหานคร เอช.เอ็น.กรุ๊ป.
- Zeithaml, Valarie, and Mary Jo Bitner. (2000). **Services Marketing: Integrating Customer Focus Across the Firm**. Second Edition. Massachusetts: McGraw-Hill Companies. pp 152-158.

มวยไทยเพื่อการท่องเที่ยว Thai Boxing Tourism

รายนาม **เติ่งกูสุลัยมาน**
สถาบันการพลศึกษาวิทยาเขตกระบี่

Raja Syed Tengku Sulaiman
Institute of Physical Education Krabi Campus

บทคัดย่อ

“มวย” เป็นกิจกรรมการต่อสู้ที่เกิดขึ้นมาพร้อมกับมวลมนุษยชาติจนสามารถพัฒนาตัวตนเป็นกีฬาที่ยิ่งใหญ่ของโลกและเมื่อเป็นส่วนหนึ่งของโลกลงมาพิจารณาเฉพาะภูมิภาคเอเชีย “มวยไทย” ก็เป็นกีฬาที่ยิ่งใหญ่ทั้งในฐานะที่เป็นศิลปะการต่อสู้และกีฬาประจำชาติไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งกีฬามวยไทยเป็นกิจกรรมการออกกำลังกายที่ส่งเสริมและพัฒนาผู้เข้าร่วมกิจกรรมทุกด้านให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุขและเมื่อมองในแง่ของการท่องเที่ยวมวยไทยจัดเป็นกีฬาเพื่อการท่องเที่ยวที่นำรายได้เข้าสู่ประเทศปีละหลายล้านบาทดังจะเห็นได้จากการที่ชาวต่างประเทศที่เข้ามาในประเทศไทยมักจะหาโอกาสชมการแข่งขันมวยไทยและต่างพูดเป็นเสียงเดียวกันว่า มวยไทยมีวิธีการชกที่มหัศจรรย์ที่สุดในโลก ทั้งนี้เพราะมวยไทยเป็นทั้งศาสตร์และศิลป์ตามแบบฉบับของคนไทยที่เรียกว่าครบเครื่อง คือสามารถใช้ช่วยกระชับทุกส่วนของร่างกาย เช่น หมด ศอก แขน เท้า เข้งและเข่า ให้เกิดประโยชน์อย่างคุ้มค่าและสมบูรณ์ที่สุด ดังนั้นจึงเป็นหน้าที่ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องที่จะต้องดำเนินการวางแผนเพื่อพัฒนาอุตสาหกรรมมวยไทยเพื่อการท่องเที่ยวให้อยู่ในสถานะที่เลี้ยงตนเองได้และเป็นปัจจัยเกื้อหนุนการท่องเที่ยวไทยในภาพรวม โดยเฉพาะอย่างยิ่งส่งเสริมให้มีการจัดตั้งสถาบันหรือโรงเรียนมวยไทยที่ถูกต้องตามกฎหมายภายใต้การกำกับดูแลของกระทรวงศึกษาธิการ จัดหลักสูตรการเรียนการสอนมวยไทยให้ชัดเจนโดยใช้สหวิทยาการสาขาต่างๆ ทางด้านวิทยาศาสตร์การกีฬา (Sports Science) มาประยุกต์ใช้อย่างเหมาะสม จัดการเรียนการสอนที่หล่อหลอมผู้เรียนให้มีคุณสมบัติตามมาตรฐานหลักสูตร ดำเนินการวางแผนการประกอบธุรกิจโดยใช้หลักการจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (Sustainable Tourism) เปิดโอกาสให้ชุมชนได้มีส่วนร่วม (Community Participation) และรับรู้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งให้ได้รับผลประโยชน์อย่างทั่วถึง ตลอดจนวางแผนกลยุทธ์ทางการตลาด (Marketing Strategies) ที่น่าปัจจัยสำคัญอันได้แก่ ส่วนผสมทางการตลาด (The Five Ps in Marketing Mix) และความสะดวกในการใช้ผลิตภัณฑ์ (Three As) มาใช้อย่างประสมประสาน ที่สำคัญคือควบคุมมาตรฐานคุณภาพของสินค้าหรือบริการให้ดีที่สุดและนานที่สุด

Abstract

It is generally accepted that “Boxing” is a martial art of all humanities. More specifically, it is continuously developed as a great combative sport of the world many centuries ago. In Asian countries, “Thai Boxing” or “Muay Thai” has been practiced as a popular sport and as a martial

art since its inception. The study of Muay Thai do not only improves one's physical fitness and health but also employs as its highest goal inner peace and serenity.

As sport tourism, Muay Thai emphasizes on wholesome tourist activity, group participation, skills for self-defense, proficiency and ease in movement, recreational and social tasks. Through a well-directed Muay Thai tourism program, tourists develop themselves socially which greatly contribute to their physical and mental health. Therefore, most of international tourists try to participate in Muay Thai activities as mentioned and spent their money many billion bath a year for the sport.

The sport tourists around the world state that Muay Thai is an amazing sport and martial art of Asia. Muay Thai attacking techniques consist of punch, elbow strike, knee kick, kick, and foot-thrust arranged in a meaningful order in response to attack from multiple imaginary assailants attacking from several directions. However, one of the most important things that the Ministry of Tourism and Sport and other related organizations should declare about Muay Thai is the management strategies. One useful approach is try to promote, plan, and develop the sport tourism program as well as combining the growth of the whole tourist industry emphasizing 1) educational business underlining The Ministry of Education control, 2) effective sports science techniques, 3) sustainable tourism and people participation principles, and 4) marketing strategies based on The Five Ps in Sport Marketing Mix and Three As.

บทนำ

“มวย” เป็นกิจกรรมการต่อสู้ที่เกิดขึ้นมาพร้อมกับมวลมนุษยชาติตั้งนั้นจึงไม่เป็นที่แปลกใจว่ามีชาวโลกทั้งชายและหญิงอยู่จำนวนไม่

น้อยที่ตกหลุมรักและคลั่งไคล้กิจกรรมดังกล่าวจนสามารถพัฒนาตัวตนเป็นกีฬาที่ยิ่งใหญ่ของโลกในปัจจุบัน กีฬามวยนอกจากจะเป็นกิจกรรมที่ทรงคุณค่าในฐานะที่เป็นศิลปะป้องกันตัวแล้วยังได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวางว่าเป็นกิจกรรมที่เสริมสร้างความสมบูรณ์ทางกายหรือสมรรถภาพทางกาย (Physical Fitness) ได้เป็นอย่างดีที่สำคัญคือกีฬามวยเป็นกิจกรรมที่ผ่อนคลายสนุกสนาน และจากการศึกษาพบว่ากิจกรรมดังกล่าวมีส่วนในการขจัดความเครียดและเพิ่มความเชื่อมั่นตลอดจนปลูกฝังความมีน้ำใจนักกีฬาในหมู่ผู้เข้าร่วมกิจกรรมอีกด้วย (United States Amateur Boxing, 2000). และเมื่อย่อส่วนของโลกลงมา กวาดสายตามาทางภูมิภาคเอเชีย “มวยไทย” ก็เป็นกีฬาที่ยิ่งใหญ่ซึ่งคนไทยรู้จักคุ้นเคยมานาน ในฐานะที่เป็นศิลปะการต่อสู้และกีฬาประจำชาติไทย นอกจากนี้มวยไทยยังเป็นกิจกรรมการออกกำลังกายที่สร้างพลังกำลังให้ร่างกายเป็นอย่างดี โดยเฉพาะอย่างยิ่งมีส่วนในการพัฒนาจิตใจให้แข็งแกร่ง มีระเบียบวินัย มีคุณธรรม มีน้ำใจ มีความกตัญญูต่อบุคคลและสิ่งมีชีวิตเป็นนักกีฬา ส่วนชาวต่างประเทศที่เข้ามาในประเทศไทยและได้มีโอกาสชมการแข่งขันมวยไทยต่างพูดเป็นเสียงเดียวกันว่า มวยไทยมีวิธีการชกที่มหัศจรรย์ที่สุดในโลก (จรรยา แก่นวงษ์คำ, 2546 : 6) ทั้งนี้เพราะมวยไทยเป็นทั้งศาสตร์และศิลป์ตามแบบฉบับของคนไทยที่เรียกว่าครบเครื่อง คือสามารถใช้วัยวะเกือบทุกส่วนของร่างกาย เช่น หมัด ศอก เขน เข่า แข้งและเข่า ให้เกิดประโยชน์อย่างคุ้มค่าและสมรรถนะที่สุด ศิลปะการต่อสู้แบบมวยไทยเกิดขึ้นในสมัยใดไม่มีหลักฐานปรากฏชัดเจน แต่พวกเราคนไทยเชื่อว่ามวยไทยได้เกิดขึ้นมานานแล้วพร้อมๆ กับการสถาปนาชาติไทยและในยุคแรกๆ มวยไทยได้นำไปใช้ในวงการทหารในฐานะศิลปะการต่อสู้เพื่อ

เอาชนะข้าศึก เพราะในสมัยนั้นยังไม่มีปืนเพื่อใช้ในการทำสงครามจะมีก็แต่การใช้ ดาบ ง้าว หอกและทวน ซึ่งล้วนแล้วแต่เป็นการต่อสู้ที่เสี่ยงเนื่องจากต้องประชิดตัวจึงจะสามารถประหารประหารและชนะคู่ต่อสู้ได้ ด้วยเหตุนี้คนไทยจึงได้พยายามที่จะแก้ปัญหาดังกล่าว ท้ายที่สุดก็ได้้นำการเตะ การถีบ การลงศอก และการขึ้นเข่าซึ่งอยู่ในสายเลือดนักรบไทยมาใช้ประสมประสานกับอาวุธที่มีอยู่จนสามารถเอาชนะเหนือศัตรูได้อย่างเด็ดขาด ต่อมาเมื่อผู้เห็นคุณค่าของศิลปะดังกล่าวเกิดการตั้งสำนักเพื่อเรียนรู้และฝึกฝนโดยมีจุดมุ่งหมายของการฝึก 2 ประการ คือ ประการแรกฝึกเพื่อสู้รบกับข้าศึกและประการที่สองฝึกเพื่อการต่อสู้ป้องกันตัวและเมื่อว่างเว้นจากศึกสงครามก็มีการนำศิลปะมวยไทยมาใช้เป็นกิจกรรมนันทนาการเพื่อความสนุกสนาน ต่อมาเมื่อการทำแข่งขันชกมวยไทยระหว่างหมู่บ้านซึ่งตอนนั้นเป็นการชกด้วยหมัดเปล่า จนกระทั่งในสมัยอยุธยาตอนต้นได้มีนักมวยที่มีชื่อเสียงเกิดขึ้นครั้งแรก คือนายขนมต้ม ซึ่งเป็นผู้ที่ใช้ศิลปะมวยไทยต่อสู้เอาชนะพม่าข้าศึกได้ถึง 10 คน และเป็นที่ประจักษ์ในหมู่ข้าศึกว่า คนไทยถึงแม้ไม่มีอาวุธอยู่ในมือแต่มีมือเปล่าก็ยังมิพิชชนะรอบตัวจะประมาทมิได้ เมื่อล่วงเข้ามาถึงสมัยอยุธยาตอนปลายมวยไทยคาดเชือกเริ่มมีบทบาทและได้เกิดการเปลี่ยนแปลงจากการชกเพื่อความสนุกสนานมาเป็นการชกเอาแพ้ชนะห้าห้ากันจนกว่าฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดจะแพ้หรือยอมเลิกไป มวยไทยได้พัฒนามาเป็นลำดับจนกระทั่งถึงสมัยรัตนโกสินทร์ได้มีเวทีมวยไทยเกิดขึ้นมากมายเช่นเวทีสวนเจ้าเชษฐและเวทีสวนกุหลาบเป็นต้น ตอนหลังประมาณปี พ.ศ. 2462 มวยไทยคาดเชือกเริ่มหมดความนิยมและการชกโดยการใช้นวมได้เข้ามาแทนที่ (แปลก พนาลิกุล และ ปรีชา ตั้งใจ, 2543 : 4-6) แต่ศิลปะการต่อสู้แบบดั้งเดิมก็ยังคงมีอยู่ครบ

ถ้วนและสมบูรณ์แบบดังที่เห็นอยู่ในปัจจุบัน

มวยไทยเป็นศิลปะการต่อสู้ที่สง่างาม

ในการแข่งขันชกมวยไทยแต่ละครั้งนั้นนักมวยจะต้องไหว้ครูตามประเพณี ซึ่งประกอบด้วยท่ารำรำ 10 ท่า อันได้แก่เทพนม กราบ เบญจาคประดิษฐ์ กอบพระแม่ธรณี บูชาเทพ เทพนมิตร นารายณ์ขว้างจักร พยัคฆ์ด้อมกวาง ดูดัสกร ท่าเดินสุขเกษมและย่างสามขุม ทั้งนี้เพื่อระลึกถึงบุญคุณและขอพรบิตรมารดา ครูอาจารย์ ผู้มีพระคุณ ตลอดจนสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่อยู่ในสากลโลก คลบ้นดาลให้การชกแข่งขันเป็นไปอย่างปลอดภัยและได้รับชัยชนะ หลังจากนั้นจึงรำรำไปรอบๆ เวที เข้ากับทำนองดนตรีบรรเลงมงคลปลุกเสกที่สวมศรีระเสริมให้การแสดงดังกล่าวสง่างามและน่าประทับใจยิ่งนัก ที่สำคัญอีกประการหนึ่งก็คือการไหว้ครูจะเป็นการบริวารกล่อมเนื้อส่วนต่างๆ ให้พร้อมที่จะชกแข่งขัน ตลอดจนบำรุงจิตใจและฝึกสมาธิให้เกิดความอีกเขม (สมศักดิ์ ศิริอนันท์, 2546 : 9) หลังจากนั้นก็จะเป็นการต่อสู้และไม่มวยไทยต่างๆ ก็จะถูกนำมาใช้อย่างครบถ้วนตามจังหวะและโอกาส

ไม้มวยไทยเป็นท่าการใช้อาวุธในการชกมวยไทย ซึ่งมีท่าของการใช้ หมัด เท้า เข่า และศอก เช่นการใช้หมัดต่อสู้เรียก หมัดเท้า ใช้เท้าเตะต่อสู้เรียก หมัดเตะ ใช้เท้าถีบต่อสู้เรียก หมัดถีบ ใช้ศอกก็เรียก หมัดศอกและถ้าใช้เข่าก็เรียก หมัดเข่า นอกจากนี้ไม้มวยไทยยังแบ่งตามความสั้นยาวของอาวุธ เช่น ใช้หมัดขว้างสั้น หมัดสอยดาว ศอกและเข่า เรียกไม้นั้น ในทำนองเดียวกันถ้าใช้เท้าเตะและถีบเรียกว่าไม้นยาว บางครั้งก็มีการแบ่งตามความสำคัญมากน้อย ไม้นใหญ่ไม้นเล็ก ไม้นลูกไม้ โดยทั่วไปการต่อย เตะ ถีบ เข่า และศอก ถือว่าเป็นทักษะพื้นฐานของการใช้อาวุธมวยไทยและแตกลูกออกไปเป็น ต่อย หมัดตรง หมัดสอยดาว หมัดขว้างสั้น หมัด

ขว้างยาว เตะริด เตะเจียง เตะดัด เตะกลับหลัง ถีบตรง ถีบข้าง ถีบหลัง เข่าตรง เข่าเอียง เข่าดัด เข่าลอย ศอกดี ศอกดัด ศอกงัด ศอกพุ่ง และศอกกลับหลังเป็นต้น สำหรับแม่ไม้มวยไทยเป็นท่าการออกอาวุธที่เป็นพื้นฐานสำคัญในการชกมวยไทยซึ่งนักมวยจะต้องเรียนรู้และฝึกปฏิบัติจนเกิดทักษะก่อนการฝึกลูกไม้ แม่ไม้มวยไทยที่สำคัญมี 15 ท่าคือ สลับฟันปลา บักขาแหวกกรัง ขวาชัดศอก อีเหนาแทงกริช ยอดเขาพระสุเมรุ ตาเถรค้ำฟัก มอญยันหลัก ฟักลูกทอย จระเข้พาดหาง หักวงไอยรา นาคา บิดหาง วิรุฬหกกลับ ดับชวาลา ขุนยักษ์จับลิง หักคอเอราวัณ และจากแม่ไม้นี้ก็จะแตกเป็นลูกไม้อีก 15 ท่า คือ เอราวัณเสยงา บาทาลูป พักตร์ ขุนยักษ์พานาง พระรามนำวศร ไกรสรข้ามห้วย กวางเหลียวหลัง หิรัญยักษ์ม้วนแผ่นดิน นาคมุดบาดาล หนูมานถวายแหวน ญวนทอดแห ทะแยค้ำเสา หงษ์ปีกหัก ลักพวงมาลัย เถรวาดลาน ผ่านลูกบวบ (กรุงเทพมหานคร, 2547 : 95) ศิลปะต่างๆ เหล่านี้เป็นภูมิปัญญาของบรรพบุรุษไทยที่คิดค้น สังสมและสืบทอดมาจนปัจจุบัน ซึ่งชาติอื่นใดในโลกนี้ไม่สามารถเลียนแบบให้เสมอเหมือนได้ นี่คือการศักดิ์สิทธิ์ สง่าและเสน่ห์ของมวยไทย ลูกผู้ชายไทย และคนไทย

มวยไทยในสายตาของชาวต่างชาติ

กีฬาถือกำเนิดเกิดมาในฐานะกิจกรรมเฉลิมฉลองและแสดงออกซึ่งวัฒนธรรมตลอดจนภาพลักษณ์ของสังคมใดสังคมหนึ่ง (Green & Chalip, 1998 : 276) ต่อมาก็กีฬาได้วิวัฒนาการเป็นกิจกรรมเพื่อจรรโลงสังคมให้สามารถดำเนินอยู่ได้ตามวิถีและเป็นกิจกรรมสำหรับทำมาหาเลี้ยงชีพในที่สุด เช่นเดียวกับกีฬามวยไทยที่ได้กลายเป็นกีฬาอาชีพอย่างสมบูรณ์แบบในปัจจุบันและอาจกล่าวได้ว่ามวยไทยเป็นกีฬาอาชีพแรกของประเทศไทยก็ว่าได้ ทั้งนี้เพราะว่า

มวยไทยเป็นกีฬาประจำชาติและอยู่ในสายเลือดของคนไทยทุกคน นอกจากนั้นมวยไทยยังเป็นทั้งศาสตร์และศิลป์ที่ต้องฝึกฝนเรียนรู้อย่างมีแบบแผน ตลอดจนอาศัย แรงจูงใจ (Motivation) และแรงเสริม (Reinforcement) ที่ดีจึงจะประสบความสำเร็จได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งมวยไทยเป็นกีฬาต่อสู้ที่เร้าใจและใช้เวลาแข่งขันไม่นานนักก็สามารถตัดสินผลแพ้ชนะได้ ด้วยเหตุนี้กีฬามวยไทยจึงเป็นกีฬาที่ได้รับความนิยมไม่เสื่อมคลายและอยู่คู่ฟ้าเมืองไทยมาตราบนานเท่าทุกวันนี้ และถ้าหากพูดถึงกีฬามวยไทยในแง่ของธุรกิจการท่องเที่ยวก็ถือว่า กีฬามวยไทยเป็นกิจกรรมการท่องเที่ยวอย่างหนึ่งที่อยู่ในความสนใจของนักท่องเที่ยวและทำรายได้ให้กับประเทศไทยในภาพรวมอยู่ไม่น้อย สังเกตได้จากข้อมูลซึ่งเป็นผลจากการวิจัยเรื่องการจัดและบริหารเชิงบูรณาการกีฬาเพื่อการท่องเที่ยวของอนุรักษ์ในพื้นที่สามเหลี่ยมอันดามันอย่างยั่งยืน : ภูเก็ต พังงา และกระบี่ พบว่านักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศพึงประสงค์ให้พื้นที่สามเหลี่ยมอันดามันดำเนินการฝึกสอน สาธิต และจัดการแข่งขันกีฬาพื้นเมืองโดยเฉพาะกีฬามวยไทยอยู่ในระดับมากคือมีค่าเฉลี่ยสูงถึง 3.63 จากมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, 2550 : 100) ดังนั้นจึงเป็นที่ประจักษ์แล้วว่าปัจจุบันกีฬามวยไทยไม่ได้อยู่เฉพาะในหัวใจคนไทยเท่านั้น แต่ยังแผ่ขยายครอบครองหัวใจของคนทั้งโลกอีกด้วย ที่สำคัญคือชาวต่างชาติที่ได้มีโอกาสมาเที่ยวที่เมืองไทยส่วนหนึ่งมักจะหาโอกาสที่จะไปชมการแข่งขันมวยไทย บางคนถึงกับดั้นด้นเดินทางไปถึงสถาบันการพลศึกษาวิทยาเขตกระบี่เพื่อฝากตัวขอเป็นศิษย์ของโรงเรียนมวยไทยในสถาบัน

แนวทางในการจัดการมวยไทยเพื่อการท่องเที่ยว

ดังที่ได้กล่าวมาตั้งแต่ต้นแล้วว่ากีฬาเพื่อการท่องเที่ยวเป็นกิจกรรมสำคัญที่สุดกิจกรรม

หนึ่งที่มีพลังดึงดูดใจนักท่องเที่ยวให้นักท่องเที่ยวให้เข้ามาสู่นักท่องเที่ยวในพื้นที่ (Robinson & Jones, 2003). ด้วยเหตุนี้ นักท่องเที่ยวที่เวียนแวะเข้ามาในพื้นที่สามเหลี่ยมอันดามันส่วนหนึ่งพึงประสงค์มาเสาะแสวงและเพิ่มพูนประสบการณ์เกี่ยวกับศิลปะมวยไทย ไม่ว่าจะเป็นการฝึกฝนเรียนรู้ ชมการสาธิตไม้มวยไทย ตลอดจนการชมและเข้าร่วมแข่งขันกีฬามวยไทย สิ่งต่างๆ เหล่านี้เองที่เป็นแรงบันดาลใจให้คนบางกลุ่มจัดตั้งค่ายมวยไทยเพื่อรองรับความต้องการของนักท่องเที่ยวดังกล่าว อย่างไรก็ตามจากการสัมภาษณ์ผู้ประกอบการบางท่านทราบว่าการดำเนินกิจการค่ายมวยไม่ได้ราบรื่นเหมือนดังที่ใครๆ คิด บางครั้งต้องเผชิญกับปัญหาและอุปสรรคมาประการเป็นเหตุให้บางค่ายต้องเลิกกิจการกลางคันมีผลกระทบตามมามากมาย ด้วยเหตุนี้จึงใคร่เสนอแนวคิดในการดำเนินธุรกิจมวยไทยเพื่อการท่องเที่ยวภายใต้ปัจจัยแวดล้อมและหลักวิชาการที่เอื้ออำนวยให้เกิดความสำเร็จ ดังต่อไปนี้

1. ดำเนินการจัดตั้งสถาบันหรือโรงเรียนมวยไทยหรือชื่ออื่นใดที่ชอบด้วยกฎหมายและอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของกระทรวงศึกษาธิการ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอันมีการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยเป็นอาทิ

2. ดำเนินการจัดทำหลักสูตรการเรียนการสอนให้ชัดเจนโดยใช้สหวิทยาการสาขาต่างๆ มาเป็นฐานในการคิด ที่สำคัญคือนำแนวคิดทางด้านวิทยาศาสตร์การกีฬา (Sports Science) ซึ่งเชื่อกันว่าสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการฝึกและเล่นกีฬาให้มีประสิทธิภาพสูงมาเป็นบรรทัดฐานในการตัดสินใจเลือกและจัดระบบเนื้อหาสาระตลอดทั้งหลักสูตร ประกอบด้วยองค์ความรู้ด้านกายวิภาค สรีรวิทยา จิตวิทยา ชีวกลศาสตร์ เวชศาสตร์ โภชนาศาสตร์ วิศวกรรมศาสตร์และเทคโนโลยีและวิทยาศาสตร์คอมพิวเตอร์ (National Strength and Conditioning Association, 2000: 3, 25, 187,

299) อย่างไรก็ตามเพื่อให้หลักสูตรมีคุณภาพและประสบความสำเร็จในเชิงปฏิบัติควรผ่านการประเมินของผู้เชี่ยวชาญและทำการวิจัยเพื่อพัฒนาหลักสูตรอย่างต่อเนื่องก่อนนำไปใช้

ดำเนินการวางแผนการเรียนการสอนที่มุ่งพัฒนาผู้เรียนทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคมและ

โดยเฉพาะอย่างยิ่งต้องเป็นการจัดการเรียนการสอนที่หล่อหลอมผู้เรียนให้มีคุณสมบัติตามมาตรฐานหลักสูตร นั่นคือ ต้องตอบคำถามให้ได้ว่าผู้เรียนต้องรู้อะไร ทำอะไร และมีคุณภาพอย่างไร ที่สำคัญคือหลังจากสำเร็จการศึกษาตามหลักสูตรแล้วผู้เรียนควรมีคุณลักษณะเช่นไร

4. ดำเนินการวางแผนการประกอบธุรกิจโดยใช้หลักการจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (Sustainable Tourism) ซึ่งเป็นการพัฒนาที่ก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อการดำรงชีวิต โดยไม่มีผลกระทบต่อธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม และวิถีชีวิตดั้งเดิม นอกจากนี้การพัฒนานั้นต้องเปิดโอกาสให้ชุมชนได้มีส่วนร่วม (Community Participation) และรับรู้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งให้ได้ผลประโยชน์อย่างทั่วถึง ที่สำคัญคือต้องเป็นการพัฒนาที่สร้างความพึงพอใจให้กับนักท่องเที่ยวให้มากที่สุดเท่าที่จะมากได้ (Bramwell, 1997 : 37).

5. ดำเนินการวางแผนกลยุทธ์ทางการตลาด (Marketing Strategies) หมายความว่าผู้ประกอบการจะต้องพิจารณาปัจจัยทางด้านการตลาดที่มีส่วนกำหนดความสำเร็จของการจัดการการท่องเที่ยวดังต่อไปนี้

5.1 ส่วนผสมทางการตลาด (The Five Ps in Marketing Mix) ซึ่งประกอบด้วย การกำหนดราคา (Price) ที่เหมาะสมและคุ้มค่ากับสิ่งที่นักท่องเที่ยวควรได้รับ จัดสภาพแวดล้อมของสถานที่ (Place) ให้มีศักยภาพในการดึงดูดใจนักท่องเที่ยว จัดผลิตภัณฑ์ (Product) คือกิจกรรมและบริการต่างๆ ให้มีคุณภาพและน่าสนใจ การ

โฆษณาประชาสัมพันธ์ (Promotion) ไปยังนักท่องเที่ยวกลุ่มเป้าหมายให้รับรู้และตัดสินใจ และการสร้างความสัมพันธ์อันดีกับชุมชน (Public Relation) (Mullin & Sutton, 2002 : 38)

5.2 ความสะดวกในการใช้ผลิตภัณฑ์ (Three As) ซึ่งประกอบไปด้วยการสร้างและพัฒนาสิ่งดึงดูดใจนักท่องเที่ยว (Attractions) ความสะดวกและความปลอดภัยในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว (Accessibility) และการเตรียมพร้อมทางด้านสิ่งอำนวยความสะดวก (Amenity)

5.3 ตัวปฏิบัติการร่วมทางการตลาด (Co-operative Marketing) ซึ่งเป็นตัวขับเคลื่อนและเกื้อหนุนทางธุรกิจด้านกีฬาเพื่อการท่องเที่ยว ระหว่างกิจกรรม (Activities) ที่จัดกับคุณภาพของอุปกรณ์ (Facilities) กล่าวคือกิจกรรมที่จัดต้องดีเป็นที่พึงพอใจของนักท่องเที่ยว และในขณะเดียวกันอุปกรณ์ที่ใช้ก็ต้องมีคุณภาพทั้งรูปลักษณ์และความสามารถในการใช้งาน (Briggs, 2001; Sawyer, 2000) สิ่งต่างๆ เหล่านี้ล้วนแต่เป็นปัจจัยที่ส่งเสริมให้การทำตลาดทางด้านกีฬาเพื่อการท่องเที่ยวประสบความสำเร็จอย่างยิ่ง

6. ดำเนินการควบคุมมาตรฐานคุณภาพของสินค้า หรือบริการให้ดีที่สุดและนานที่สุด สามารถดึงดูดใจนักท่องเที่ยวให้เข้ามาใช้บริการอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งต้องไม่เกิดเหตุการณ์จัดการแข่งขันชกมวยไทยด้วยเล่ห์ไม่จริงจัง ไม่สมศักดิ์ศรี (จรรยา แก่นวงศ์คำ, 2546 : 92) หรือเป็นมวยสมยอมซึ่งพูดกันติดปากว่า “ลั้มมวย” (Collusion) อย่างเด็ดขาด เพราะสิ่งต่างๆ เหล่านี้ล้วนแต่เป็นหนทางนำไปสู่ความเสื่อมทางธุรกิจทั้งสิ้น

unสรุป

การนำเสนอมวยไทยสู่สายตาชาวโลกถือเป็นมิติใหม่ของวงการท่องเที่ยวเชิงกีฬาในพื้นที่

สามเหลี่ยม อันดามันโดยเฉพาะอย่างยิ่งเป็นการนำศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นเข้าสู่ระบบการพัฒนาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ที่สำคัญ คือ เป็นการจัดการที่นำเอาศาสตร์ คือ วิทยาศาสตร์การกีฬากับศิลปะคือศิลปะการต่อสู้ในเชิงมวยไทยมาบูรณาการเข้าด้วยกันอย่างลงตัวก่อให้เกิดประโยชน์ในลักษณะของการเกื้อหนุนทางด้านธุรกิจบริการอย่างเป็นรูปธรรมที่ปฏิบัติได้

อย่างไรก็ตามความสำเร็จในการแจ้งเกิดของมวยไทยเพื่อการท่องเที่ยวจะมีโอกาสมากน้อยเพียงใดนั้น ขึ้นอยู่กับปัจจัยต่างๆ มากมายหลายประการอันมีงบประมาณที่เพียงพอ การวางแผนจัดการที่ดี การร่วมด้วยช่วยกันของบุคลากรเป็นต้น ดังนั้นจึงเป็นหน้าที่ของสถานประกอบการทางด้านกีฬาเพื่อการท่องเที่ยวที่จะต้องประสานความร่วมมือไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้องโดยเฉพาะชุมชนรอบๆ แหล่งท่องเที่ยว ทั้งนี้เพื่อระดมสรรพกำลังที่มีอยู่ในการเพิ่มโอกาสแห่งความสำเร็จให้สูงขึ้น

การเริ่มต้นของมวยไทยเพื่อการท่องเที่ยวซึ่งจะเกิดขึ้นในอนาคตอันใกล้นี้ ถือเป็นเกมส์การแข่งขันที่ท้าทายกลุ่มจังหวัดพื้นที่สามเหลี่ยมอันดามันในการพิสูจน์ศักยภาพ ที่มีอยู่ให้เป็นที่ประจักษ์ว่าจะสามารถนำเอาทรัพยากรในดินสินในน้ำที่มีอยู่มาใช้ประโยชน์ให้ก่อเกิดการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงกีฬาในพื้นที่ได้หรือไม่ อย่างไรก็ตามความสำเร็จที่เพิ่งเกิดขึ้นในครั้งนี้จะเป็นกุญแจดอกสำคัญในการเปิดพื้นที่สามเหลี่ยมอันดามันออกสู่สายตาชาวโลกอีกครั้งหนึ่งภายหลังเหตุการณ์ธรณีพิบัติภัยคลื่นสึนามิ และที่สำคัญที่สุดก็ คือ เราได้เพชรเก่าที่ล้ำค่ามาประดับวงการท่องเที่ยวในพื้นที่สามเหลี่ยมอันดามันอีกเม็ดหนึ่ง ✍

บรรณานุกรม

- กรุงเทพมหานคร. (2547). คู่มือกีฬาไทย “ชุด ดูกีฬาเป็น เล่นกีฬาให้สนุก. กรุงเทพมหานคร : สำนักปลัดกรุงเทพมหานคร.
- จรรยา แก่นวงษ์คำ. (2546). มวยไทย มวยสากล. กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์. แปลก พนาธิกุล และ ปรีชาตั้งใจ (2542). มวยไทยสู่สากล. กรุงเทพมหานคร. สำนักพิมพ์สูตรไพศาล.
- สมศักดิ์ ศิริอนันต์ (2539). ศิลปะมวยไทยชั้นสูง. กรุงเทพมหานคร. โรงพิมพ์การศาสนา.
- สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย. (2550). ทิศทางการจัดและบริหารเชิงบูรณาการกีฬาเพื่อการท่องเที่ยวแก่นักกีฬาในพื้นที่สามเหลี่ยมมั่นคงอย่างยั่งยืน. รายงานการวิจัย.
- Bramwell,B. (1997). User Satisfaction and Product Development in Urban Tourism. Tourism Management. 19(1):35-44.
- Briggs, S. (2001). Successful Tourism Marketing: A Practical Handbook (2nd edition). London: Kogan Page.
- Green,B.C.,& Chalip, L. (1998). Sport Tourism as the Celebration of Subculture. Annals of Tourism Research. 25(2): 275-291.
- Mullin, B.J., Haroy, S., & Sutton, W.A. (2002). Sport Marketing. Champaign. IL. Human Kinetics. Publishers, Inc.
- National Strength and Conditioning Association. (2000). Essentials of Strength Training and Conditioning (Baech. T.R & R.W. Earle, eds). Champaign. IL. Human Kinetics. Publishers, Inc.
- Robinson, T., Gammon, S., & Jones,I (2003). Sports Tourism: An Introduction. London: Continuum.
- Sawyer, T. H. (2002). Facilities Planning for Health, Fitness, Physical Activity, Recreation, and Sports: Sagamore Publishing.
- United States Amateur Boxing Inc. (2000). Coaching Olympic Style Boxing. Carmel. IN : Cooper Publishing Group L.L.C.

การวิเคราะห์จุดยืนผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวของจังหวัดพังงา

An Analysis of Tourism Product Positioning of Phang Nga Province, Thailand

เกิดชาย ช่วยบำรุง

สำนักประสานงานการพัฒนาและการจัดการการท่องเที่ยวเชิงพื้นที่อย่างยั่งยืน

Therdchai Choibamroong

Area-Based Tourism Research Centre for Sustainable Tourism
Development

บทคัดย่อ

การวิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาจุดยืนผลิตภัณฑ์ด้านการท่องเที่ยวของจังหวัดพังงาซึ่งเป็นหนึ่งในกลุ่มจังหวัดอันดามัน (ภูเก็ต พังงาและกระบี่) โดยมีเครื่องมือการวิจัยทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพ สำหรับเครื่องมือวิจัยเชิงปริมาณใช้แบบสอบถามจำนวน 10,700 ชุด (ชาวไทย 6,184 ชุด และชาวต่างชาติ 4,516 ชุด) สำหรับเครื่องมือวิจัยเชิงคุณภาพ มีการจัดประชุมกลุ่มย่อยเฉพาะ จำนวน 52 ครั้ง สัมภาษณ์เชิงลึก จำนวน 523 ครั้ง และการประชุมเชิงปฏิบัติการ จำนวน 13 ครั้ง ผลการวิจัยพบว่า จังหวัดพังงาควรมีจุดยืนผลิตภัณฑ์ที่การท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติ เน้นการฟื้นฟูและการพักผ่อนในบรรยากาศที่เงียบสงบ กลุ่มตลาดนักท่องเที่ยวควรเน้นกลุ่มเฉพาะ เช่น กลุ่มรักธรรมชาติและความสะดวก

Abstract

This research is aimed at finding an appropriate tourism product positioning of Phang Nga province, based on its strengths and opportunities, in Andaman tourism cluster in southern Thailand. It employed both qualitative and quantitative research methods. For quantitative research methods, 10, 700 sets of questionnaire were surveyed with 6,184 Thai visitors and 4, 516 international visitors. For quantitative research methods, 52 focus group meetings were organized. The 523 in-depth interviews were done and the 13 tourism workshops were organized with all stakeholders in Andaman cluster; Phuket, Phang Nga and Krabi to collect their views on the product positioning of Phang Nga. The research found that the tourism product positioning of Phang Nga is a nature-based tourism with a tranquil atmosphere emphasizing on rejuvenating and health care activates. It is a paradise for the niche market such as the nature and peace lovers.

คำนำ

การวิจัยของชุดโครงการการพัฒนาและจัดการการท่องเที่ยวเชิงพื้นที่อย่างยั่งยืน กลุ่มอันดามัน (ภูเก็ต พังงา กระบี่) ระยะที่ 1 จุดยืนผลิตภัณฑ์และยุทธศาสตร์การพัฒนาและจัดการการท่องเที่ยวของกลุ่มจังหวัดอันดามัน ได้รับทุนสนับสนุนการวิจัยจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย ซึ่งได้สนับสนุนโครงการวิจัยจำนวน 13 โครงการ โดยความร่วมมือจากคณาจารย์ 3 สถาบัน ได้แก่ มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ เขตการศึกษาภูเก็ต และสถาบัน

การพลศึกษา วิทยาเขตกระบี่ โดยมีโครงการวิจัยดังต่อไปนี้

1. ประสิทธิภาพของการให้บริการในระบบขนส่งในจังหวัดภูเก็ต พังงา และกระบี่
2. มาตรฐานของสถานประกอบการสปาในจังหวัดภูเก็ต พังงา และกระบี่
3. ศักยภาพของชุมชนในฐานะเป็นผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวของจังหวัดภูเก็ต พังงา และกระบี่
4. ศักยภาพของทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติทางบกของจังหวัดภูเก็ต พังงา และกระบี่
5. ศักยภาพของการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของจังหวัดภูเก็ต
6. ศักยภาพของทรัพยากรการท่องเที่ยวด้านวัฒนธรรมของจังหวัดกระบี่ พังงา ภูเก็ต
7. การวัดระดับความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวต่อผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวของจังหวัดภูเก็ต พังงา และกระบี่
8. การศึกษาเปรียบเทียบภาพลักษณ์ของผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวของจังหวัดภูเก็ต พังงา กระบี่
9. การพัฒนาผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกพื้นเมืองเพื่อการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนในพื้นที่จังหวัดภูเก็ต พังงา และกระบี่
10. พฤติกรรมการบริโภคผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวในจังหวัดภูเก็ต พังงา กระบี่
11. ศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงสปาในเขตพื้นที่จังหวัด ภูเก็ต พังงา กระบี่
12. ศึกษาศักยภาพอาหารและเครื่องดื่มท้องถิ่นเพื่อการท่องเที่ยวในจังหวัดกระบี่ พังงา ภูเก็ต
13. ศักยภาพของทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงกีฬาของจังหวัดภูเก็ต พังงา กระบี่

ผลการวิจัยจาก 13 โครงการดังกล่าวข้างต้น ได้ถูกนำมาสังเคราะห์เพื่อหาจุดยืน

ผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวของจังหวัดพังงา อันจะนำไปสู่การพัฒนาการท่องเที่ยวของกลุ่มจังหวัดอันดามันสู่ความยั่งยืน

ระเบียบวิธีวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัยที่ใช้ในชุดโครงการมีความแตกต่างกันตามรูปแบบและลักษณะของงานวิจัยแต่ละชิ้น แต่มีลักษณะร่วมเดียวกัน คือ (1) งานวิจัยทุกชิ้นจะเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งด้านเจ้าบ้าน (Host) และผู้มาเยือน (Guest) ทั้งนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างประเทศ (2) ใช้วิธีการศึกษาผสมผสานทั้งคุณภาพและเชิงปริมาณ (3) ใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลที่หลากหลาย ทั้งการใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) การเก็บรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) การสัมภาษณ์กลุ่ม (Focus Group) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) และการจัดประชุมด้วยรูปแบบการวิจัยดังกล่าวทำให้ได้ข้อมูลที่ครอบคลุมในทุกมิติที่เกี่ยวข้อง อย่างไรก็ตามงานวิจัยแต่ละชิ้นมีความแตกต่างกันตามรูปแบบและลักษณะของงานวิจัยที่มีคำถามการวิจัยและข้อจำกัดในการศึกษา จึงมีการใช้วิธีการศึกษาที่แตกต่างกันบ้างนอกเหนือจากลักษณะร่วมที่เหมือนกัน

งานวิจัยที่วัดศักยภาพด้านการท่องเที่ยวเรื่อง (1) ศักยภาพของชุมชนในฐานะเป็นผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวของจังหวัดภูเก็ต พังงา และกระบี่ (2) ศักยภาพของทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติทางบกของจังหวัดภูเก็ต พังงา และกระบี่ (3) MERGEFIELD Project Title ศักยภาพของทรัพยากรการท่องเที่ยวด้านวัฒนธรรมของจังหวัดภูเก็ต พังงา กระบี่ (4) ศักยภาพอาหารและเครื่องดื่มท้องถิ่นเพื่อการท่องเที่ยวในจังหวัดกระบี่ พังงา ภูเก็ต (5) ศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงสปาในเขตพื้นที่จังหวัด ภูเก็ต พังงา กระบี่

(6) ศักยภาพของทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงกีฬาของจังหวัดภูเก็ต พังงา กระบี่ ซึ่งงานวิจัยทั้ง 6 โครงการ มีลักษณะร่วมเดียวกันคือ มีการสร้างตัวชี้วัดศักยภาพในงานวิจัย

งานวิจัยเรื่องศักยภาพของการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของจังหวัดภูเก็ต ทำการเก็บข้อมูลเฉพาะในจังหวัดภูเก็ต เนื่องจากไม่มีการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของจังหวัดพังงา และกระบี่ และนำเทคนิค SWOT Analysis ในการวิเคราะห์

งานวิจัยเรื่อง (1) ศักยภาพของชุมชนในฐานะเป็นผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวของจังหวัดภูเก็ต พังงาและกระบี่ (2) ศักยภาพของทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติทางบกของจังหวัดภูเก็ต พังงา และกระบี่ (3) MERGEFIELD ProjectTitle ศักยภาพของทรัพยากรการท่องเที่ยวด้านวัฒนธรรมของจังหวัดภูเก็ต พังงา กระบี่ (4) ศักยภาพอาหารและเครื่องดื่มท้องถิ่นเพื่อการท่องเที่ยวในจังหวัดกระบี่ พังงา ภูเก็ต งานวิจัยกลุ่มนี้เป็นงานวิจัยที่ให้ความสำคัญกับการเก็บรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิ และการนำมาสังเคราะห์กับข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถาม การสัมภาษณ์ การสัมภาษณ์เชิงลึก และการจัดประชุม

งานวิจัย เรื่อง (1) ศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงสปาในเขตพื้นที่จังหวัดภูเก็ต พังงา กระบี่ (2) มาตรฐานของสถานประกอบการสปาในจังหวัดภูเก็ต พังงา และกระบี่ เก็บรวบรวมข้อมูลสปาในลักษณะที่คู่ขนานและมีเนื้อหาที่คาบเกี่ยวกันแม้ชื่อเรื่องของงานวิจัยอาจมีลักษณะที่ใกล้เคียงกันแต่เนื้อหาที่แตกต่างกันทำให้วิธีการศึกษาของโครงการศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงสปาในเขตพื้นที่จังหวัดภูเก็ต พังงา กระบี่ เน้นเก็บรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิและนำมาสังเคราะห์ร่วมกับข้อมูลปฐมภูมิ ส่วนโครงการมาตรฐานของสถานประกอบการสปาในจังหวัดภูเก็ต พังงา และกระบี่ ข้อมูลสำคัญที่ใช้ในการ

วิเคราะห์ได้มาจากวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ประกอบการสปา

งานวิจัยทุกชิ้นใช้สถิติเชิงพรรณนา ประกอบด้วย การหาค่าเฉลี่ย (Means) ความถี่ (Frequency) และร้อยละ (Percentage) งานวิจัยบางชิ้นได้นำสถิติขั้นสูงมาใช้โดยเลือกสถิติตามความเหมาะสมของข้อมูล เช่น การใช้วิธีศึกษาด้วยสถิติ One-way ANOVA ในงานวิจัยเรื่อง (1) การศึกษาเปรียบเทียบภาพลักษณ์ของผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวของจังหวัดภูเก็ต พังงา กระบี่ (2) พฤติกรรมการบริโภคผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวในจังหวัดภูเก็ต พังงา กระบี่ (3) ศักยภาพของทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงกีฬาของจังหวัดภูเก็ต พังงา กระบี่ (4) การวัดระดับความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวต่อผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวของจังหวัดภูเก็ต พังงา และกระบี่ และใช้สถิติ Chi-square test ในงานวิจัยเรื่อง (1) ศักยภาพของทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติทางบกของจังหวัดภูเก็ต พังงา และกระบี่ (2) ศักยภาพของชุมชนในฐานะเป็นผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวของจังหวัดภูเก็ต พังงา และกระบี่ การวิจัยในชุดโครงการทั้ง 13 โครงการ มีการใช้เครื่องมือที่หลากหลาย ซึ่งสรุปกระบวนการวิจัยที่ใช้ในชุดโครงการได้ดังนี้

1. เก็บรวบรวมโดยใช้แบบสอบถามใน 3 จังหวัด จำนวน 10,700 ชุด โดยเก็บรวบรวมข้อมูลนักท่องเที่ยวชาวไทย 6,184 ชุด และนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ 4,516 ชุด
2. การจัดสัมมนากลุ่ม (Focus Group) ในพื้นที่ 3 จังหวัด จำนวน 52 ครั้ง
3. การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กลุ่มผู้ประกอบการธุรกิจ หน่วยงานราชการ ผู้นำชุมชน และแกนนำกลุ่มต่างๆ จำนวน 532 คน
4. การจัดประชุมเชิงปฏิบัติการ จำนวน 13 ครั้ง

ผลการวิจัย

**จุดยืนผลิตภัณฑ์และการกำหนดยุทธศาสตร์
การพัฒนาการท่องเที่ยวสู่ความยั่งยืน “จิต
วิญญาณบริสุทธิ์แห่งธรรมชาติที่พังงา”**

จุดยืนผลิตภัณฑ์พังงา

“พังงา แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติทาง

ทะเล ที่มีความเงียบสงบ

สวรรค์ของนักท่องเที่ยวกลุ่มเฉพาะ

(กลุ่มรักธรรมชาติ รักสงบ)

กิจกรรมการท่องเที่ยว เน้นพักฟื้นร่างกาย

ฟื้นฟูจิตใจ”

ภาพความคิดของนักท่องเที่ยว

ตติยาพร จารุมณีรัตน์ และคณะ (2548) ได้ศึกษาเปรียบเทียบภาพลักษณ์ของผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวของจังหวัดภูเก็ต พังงา และกระบี่ จากมุมมองนักท่องเที่ยวและเจ้าบ้าน คำตอบที่ได้จากงานวิจัยเรื่องนี้สอดคล้องกับความเป็นจริงข้อหนึ่งที่ว่า นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เดินทางไปยังจังหวัดพังงา โดยเฉพาะบริเวณหาดเขาหลัก เพราะต้องการชื่นชมความบริสุทธิ์ของธรรมชาติ ภาพลักษณ์ของจังหวัดพังงาในสายตา นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ จึงเป็นจังหวัดที่มีแหล่งท่องเที่ยวที่คงความเป็นธรรมชาติได้อย่างดี มีความเงียบสงบ ไม่พลุกพล่านหรือเต็มไปด้วยสีสนของความบันเทิงที่มนุษย์สร้างขึ้นอย่างเช่นจังหวัดภูเก็ต ในสายตา นักท่องเที่ยว พังงาจึงเป็นสวรรค์ของคนรักธรรมชาติและอยากใกล้ชิดธรรมชาติ

เช่นเดียวกับมุมมองของเจ้าบ้าน หรือภาคีต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการท่องเที่ยวทั้งจากหน่วยงานภาครัฐส่วนกลาง ส่วนท้องถิ่น ภาคเอกชน สถานประกอบการ ประชาสังคม ตลอดจนองค์กรพัฒนาเอกชนในพื้นที่ ต่างมีความเห็นสอดคล้องกันว่า จังหวัดพังงา มีเอกลักษณ์เฉพาะตัวของแหล่งท่องเที่ยวที่เน้นความเป็นธรรมชาติ

นอกจากภาพความคิดเชิงบวกของนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศที่มีต่อสิ่งดึงดูดใจทางธรรมชาติแล้ว นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศยังได้สะท้อนมุมมองในอีกด้านหนึ่งต่อจังหวัดพังงา ทั้งในด้านความหลากหลายของที่พัก มาตรฐานด้านราคาที่พักและการบริการ กิจกรรมสันทนาการ หรือกิจกรรมเพื่อรองรับความบันเทิงในยามค่ำคืน ความหลากหลายของร้านค้า อาหารและเครื่องดื่มที่มีจำหน่าย ณ แหล่งท่องเที่ยว ตลอดจนสินค้าและผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกพื้นเมืองในจังหวัดพังงา ยังไม่มีความโดดเด่นและมีความหลากหลายเท่ากับแหล่งท่องเที่ยวที่ได้รับการพัฒนามาเป็นระยะเวลานานอย่างจังหวัดภูเก็ต

ขณะที่เจ้าบ้านหรือภาคีทางการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องสะท้อนความจริงในประเด็นนี้ว่า สิ่งอำนวยความสะดวกด้านต่างๆ ทางการท่องเที่ยวในจังหวัดพังงา มุ่งเน้นที่ตลาดนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาเพื่อพักผ่อนหย่อนใจมากกว่ากลุ่มนักท่องเที่ยวธุรกิจ จึงมีคำถามว่า ทิศทางการพัฒนาการท่องเที่ยวจังหวัดพังงาควรเป็นไปในทิศทางใด และอะไรคือ จุดยืนของการส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในจังหวัดนี้

นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและต่างประเทศล้วนชื่นชอบ “อุทยานแห่งชาติหมู่เกาะสิมิลัน” ซึ่งประกอบด้วยหมู่เกาะน้อยใหญ่ทั้ง 9 เกาะ เรียงรายกันในห้องทะเลอันดามัน แดนสวรรค์สำหรับนักท่องเที่ยวที่นิยมสัมผัสกับธรรมชาติใต้ท้องทะเลอย่างใกล้ชิด

นักท่องเที่ยวยังมีโอกาสได้มาเยี่ยมชมเย็นจังหวัดพังงา จึงนิยมทำกิจกรรมว่ายน้ำและดำน้ำเพื่อสัมผัสความงดงามของท้องทะเลมากเป็นลำดับหนึ่ง (สายฝน ยวนแหล และคณะ, 2548) สอดคล้องกับการศึกษาของ วรวิทย์ สุวัฒน์ ณ เชมรัฐ และคณะ (2548) พบว่า นักท่องเที่ยวนิยมกีฬาดำน้ำที่เกาะแปด สิมิลัน รวมทั้งชอบ

เล่นกีฬาอีสปอร์ต และพายเรือแคนู ซึ่งเป็นกิจกรรมที่นักท่องเที่ยวเลือกทำในระหว่างการพักผ่อนเมื่อท่องเที่ยวในจังหวัดพังงา

พรพิชญ์ พรหมศิริ วัฒนกุล และคณะ (2548) ได้จัดประชุมระดมความคิดเห็นจากภาคีต่างๆ ทางการท่องเที่ยวในจังหวัดพังงา ประเด็นเกี่ยวข้องกับความต้องการของนักท่องเที่ยวต่อผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวของ 3 จังหวัดกลุ่มอันดามันคือ ภูเก็ต พังงา และกระบี่ พบว่า เจ้าบ้านซึ่งมาจากแต่ละภาคีทางการท่องเที่ยวมีความเห็นสอดคล้องกับผลการวิจัยในส่วนของภาพรวมจุดเด่นและจุดด้อยของการท่องเที่ยวในจังหวัดพังงา

งานวิจัยดังกล่าวยังได้เสนอว่า เจ้าบ้านยืนยันอย่างชัดเจนว่าพังงามีแหล่งท่องเที่ยวหลายแห่งที่นักท่องเที่ยวนิยมและชื่นชอบสถานที่ท่องเที่ยวสำคัญที่อยู่ในใจนักท่องเที่ยวคือ “เขาหลัก” โดยเฉพาะอย่างยิ่งนักท่องเที่ยวจากประเทศเยอรมัน และกลุ่มสแกนดิเนเวีย ซึ่งนิยมมาพักระยะยาว ประมาณ 1-14 วัน (สายฝน ยวนแหล และคณะ, 2548)

นอกจากนี้ เจ้าบ้านในจังหวัดพังงาได้แสดงทัศนะเกี่ยวกับภาพลักษณ์ด้านกิจกรรมสันทนาการในจังหวัดพังงาไม่สามารถดึงดูดใจนักท่องเที่ยวได้ทัดเทียมแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดภูเก็ตตามผลการสำรวจจากมุมมองนักท่องเที่ยวโดยมองว่า ความหลากหลายของกิจกรรมสันทนาการต่างๆ ในพังงานั้นมีเพียงพอแล้วทั้งกิจกรรมดำน้ำ เดินป่า ขี่ช้าง พายเรือแคนู และสเปา เพื่อรองรับนักท่องเที่ยวกลุ่มเป้าหมายหลัก โดยเฉพาะที่เขาหลักนั้น นักท่องเที่ยวต้องการพักผ่อนอย่างสงบ โดยปราศจากสิ่งรบกวนบริเวณชายหาด บางครั้งนักท่องเที่ยวเลือกที่จะอาบน้ำแดดในบริเวณชายหาด หรือสระว่ายน้ำของโรงแรม โดยไม่มีกิจกรรมอื่นทั้งวัน

เจ้าบ้านยังแสดงทัศนะเพิ่มเติมว่า ไม่ควร

มีกิจกรรมที่ทำลายความสงบยามค่ำคืน เพราะเป้าหมายของการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวของจังหวัดพังงาคือ การพักผ่อนอย่างสงบและสัมผัสธรรมชาติอย่างใกล้ชิด

มุมมองของนักท่องเที่ยวต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวของจังหวัดพังงา

ปัจจัยแรกที่ดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศเลือกมาท่องเที่ยวในจังหวัดพังงาคือ ความอุดมสมบูรณ์และความสวยงามของทรัพยากรธรรมชาติ (สายฝน ยวนแหล และคณะ, 2548) แต่ขณะนี้จังหวัดพังงากำลังเผชิญกับปัญหาความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ซึ่งจากผลการศึกษาของสายฝน ยวนแหล และคณะ (2548) ตติยาพร จารุณณิรัตน์ และคณะ (2548) และพรพิชญ์ พรหมศิริ วัฒนกุล และคณะ (2548) มีความสอดคล้องกันคือ นักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศระบุว่าปัญหาด้านภาวะมลพิษเป็นปัญหาสำคัญลำดับแรกๆ ที่ควรได้รับการแก้ไข โดยด่วนที่สุด ส่วนนักท่องเที่ยวชาวไทยมองว่าปัญหาความไม่ปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินเป็นปัญหาสำคัญเร่งด่วนที่ต้องรีบแก้ไข

เจ้าบ้านมีความเห็นในทิศทางเดียวกับนักท่องเที่ยว และได้แสดงมุมมองเพิ่มเติมเกี่ยวกับปัญหาที่เกิดขึ้นย่อมส่งผลกระทบต่อท่องเที่ยวอย่างแน่นอน เพราะธรรมชาติที่เงียบสงบปราศจากสิ่งรบกวน คือ จุดขายสำคัญของนักท่องเที่ยวในจังหวัดพังงา แต่ปัจจุบันสิ่งก่อสร้างและสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ กำลังทำลายและบดบังความงามของธรรมชาติผู้ประกอบการจากต่างถิ่นเข้ามาลงทุนสร้างรีสอร์ทขนาดใหญ่ เพื่อรองรับความต้องการของนักท่องเที่ยวกลุ่มเอเชีย ซึ่งเป็นเป้าหมายทางการตลาดกลุ่มใหม่ นอกเหนือจากนักท่องเที่ยวกลุ่มยุโรป

ข้อมูลจากการระดมความคิดเห็นระหว่างเจ้าบ้านจากกลุ่มต่างๆ ยังระบุว่า มีการถมแอ่ง

น้ำธรรมชาติเพื่อสร้างโรงแรมในบริเวณเขาหลัก และยังมีการก่อสร้างอาคารที่พักเพื่ออำนวยความสะดวกให้กับนักท่องเที่ยว โดยมีได้คำนึงถึงความกลมกลืนหรือสมดุลกับสภาพธรรมชาติ

การลงทุนด้วยเงินจำนวนมากเพื่อส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวของจังหวัดพังงา จึงเกิดคำถามว่า การพัฒนาดังกล่าวนำไปสู่การกำหนดเป้าหมายเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน หรือเป็นการสะสมคลื่นใต้น้ำที่พร้อมจะปะทุอย่างบ้าคลั่งเฉกเช่นคลื่นยักษ์สึนามิ

ศักยภาพการท่องเที่ยวของจังหวัดพังงา

พังงา มีแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติหลากหลายรูปแบบ ทั้งน้ำตก ภูเขา ถ้ำ สระน้ำ วังน้ำ คลอง อุทยานแห่งชาติและท้องทะเลอันดามัน จากผลการสำรวจของประทีป นวลเจริญ และคณะ (2548) พบว่า พังงา เป็นจังหวัดที่มีศักยภาพของทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติทางบกสูง 36 ตำบล

เมื่อสอบถามความคิดเห็นของชุมชนตลอดจนเครือข่ายการท่องเที่ยวในจังหวัดพังงา มีความเห็นสอดคล้องกันว่า ต้องการให้นักท่องเที่ยวเข้าไปในแหล่งท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติทางบกในพื้นที่ตำบลของตน เพราะนั่นหมายถึงรายได้ที่จะช่วยส่งเสริมเศรษฐกิจของชุมชนให้ดีขึ้น ซึ่งเป็นการเสริมความเข้มแข็งของเศรษฐกิจชุมชน โดยอาศัยการท่องเที่ยวในพื้นที่เป็นกลไกขับเคลื่อน

ทั้งนี้สิ่งสำคัญยิ่งคือ กระบวนการจัดการของชุมชนต้องชัดเจนและเป็นระบบ ปัญหาที่พบคือ เมื่อแหล่งท่องเที่ยวใดมีแนวโน้มจะเป็นตลาดท่องเที่ยว นักลงทุนต่างถิ่นมักเข้าไปในพื้นที่เพื่อกว้านซื้อที่ดินและลงทุนปลูกสร้างอาคารสถานที่ในการรองรับการท่องเที่ยว ผลประโยชน์จึงตกอยู่กับผู้มีอิทธิพลและพวกพ้อง ส่งผลให้ทรัพยากรทางธรรมชาติเสื่อมโทรม

วงจรเช่นนี้จะเกิดขึ้นต่อไป จากแหล่งท่องเที่ยวหนึ่งไปสู่อีกแหล่งท่องเที่ยวหนึ่ง “ชุมชน” จึงเป็นฟันเฟืองสำคัญในการแก้ไขปัญหาความเสื่อมโทรมของทรัพยากรทางธรรมชาติ หากชุมชนมีการวางแผนจัดการและดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติในชุมชนของตน ก็เท่ากับรักษาตัวน้ำของตัวเอง เพราะแหล่งท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติทางบกสามารถส่งเสริมและพัฒนาเป็นทุนสำหรับการท่องเที่ยวได้

การท่องเที่ยวชุมชนในจังหวัดพังงา

จังหวัดพังงามีชุมชนที่มีศักยภาพในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงชุมชนสูงถึง 48 ตำบล ชุมชนส่วนใหญ่มีทรัพยากรธรรมชาติเป็นต้นทุน วิถีชีวิตของชุมชนพึ่งพาและใช้ประโยชน์จากธรรมชาติ แต่ละชุมชนมีเอกลักษณ์และวัฒนธรรมตามท้องถิ่นของตน องค์การชุมชนในจังหวัดพังงายังมีระบบสังคมที่เข้าใจกัน ในแต่ละชุมชนมีปราชญ์หรือผู้รู้ในท้องถิ่นของตน นับเป็นต้นทุนของชุมชนที่มีค่าเช่นกัน

นอกจากนี้ มีหลายชุมชน เช่น ชุมชนตำบลเกาะพระทอง ชุมชนตำบลเกาะยาวน้อย ชุมชนตำบลคึกคัก ชุมชนตำบลบ่อแสน ชุมชนตำบลท้ายเหมือง ชุมชนตำบลเกาะยาวใหญ่ ชุมชนตำบลเกาะปันหยี และชุมชนตำบลสองแพรก เป็นชุมชนที่มีศักยภาพในระดับสูง มีการจัดตั้งกฎกติกาของชุมชน เพื่อจัดการสิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม และการท่องเที่ยวในชุมชนของตนเอง สามารถเชื่อมโยงและใช้ประโยชน์จากการท่องเที่ยวเพื่อพัฒนาชุมชนได้ ที่สำคัญคือ มีการกระจายผลประโยชน์ที่ได้จากการท่องเที่ยวอย่างเป็นธรรม โดยการจัดตั้งกองทุนของชุมชนที่เป็นประโยชน์ต่อเศรษฐกิจของคนในชุมชน

ในแต่ละชุมชนยังมีการแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างกัน มีการศึกษาดูงานการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน เพื่อที่จะนำมาประยุกต์สำหรับจัดการแหล่งท่องเที่ยวให้เหมาะสมกับ

ชุมชนของตนเอง (มณฑนา นวลเจริญ และคณะ, 2548)

อย่างไรก็ดี การส่งเสริมศักยภาพชุมชนเพื่อเป็นช่องทางการท่องเที่ยว จำเป็นต้องมีการให้ความรู้กับชุมชนในด้านการจัดการการท่องเที่ยวและการเลือกสรรวิถีการท่องเที่ยวในแบบฉบับที่เป็นรากฐานของภูมิปัญญาในชุมชนของตนเอง เพราะเป็นหัวใจของการท่องเที่ยวชุมชนที่แท้จริง

ทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจังหวัดพังงา

“ความยิ้มแย้มแจ่มใส” ถือเป็นจุดเด่นของคนไทยที่ทำให้นักท่องเที่ยวทั้งจากฝั่งตะวันตกและตะวันออก หลงใหลและชื่นชมสืบต่อกันมาช้านาน จากคำบอกเล่าของนักท่องเที่ยวคนหนึ่งถ่ายทอดสู่นักท่องเที่ยวอีกคนหนึ่งต่อเนื่องกันไป ทำให้ชื่อเสียงของ “สยามเมืองยิ้ม” ขจรขจายไปอย่างกว้างขวาง จนทำให้นักท่องเที่ยวโดยเฉพาะชาวต่างประเทศเลือกเดินทางมาเพื่อพักผ่อนในบรรยากาศที่อบอุ่นด้วยรอยยิ้มและมิตรภาพ รอยยิ้มของเจ้าบ้านจึงเป็นทรัพยากรการท่องเที่ยวที่ไม่ต้องลงทุนซื้อหาแต่อย่างใด

จากการศึกษาศักยภาพของทรัพยากรการท่องเที่ยวด้านวัฒนธรรมของ 3 จังหวัดอันดามัน โดย สมหมาย ปิ่นพุทธศิลป์ และคณะ (2548) สอดคล้องกับข้อความข้างต้น กล่าวคือ ทรัพยากรการท่องเที่ยวด้านวัฒนธรรมของจังหวัดพังงาที่นักท่องเที่ยวให้ความสนใจมากที่สุดคือ ความยิ้มแย้มแจ่มใส และอาหารทะเลรสลงไปคือ อาหารพื้นบ้าน อาชีพ และประเพณี

นักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศมักให้ความสนใจทรัพยากรการท่องเที่ยวด้านวัฒนธรรม อาจเป็นเพราะสภาพแวดล้อมทางสังคมและวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน นักท่องเที่ยวจึงแสวงหาสิ่งแปลกใหม่โดยการเรียนรู้จากการเดินทางท่องเที่ยว

ส่วนอาหารทะเลสดเป็นอีกสิ่งหนึ่งที่ควรได้รับการสนับสนุนและส่งเสริม ซึ่งนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและต่างประเทศหวังที่จะได้รับประทานอาหารทะเลที่มีคุณภาพ สด และอร่อย และได้มีโอกาสลิ้มลอง “อาหารพื้นบ้าน” ซึ่งเป็นรากฐานทางวัฒนธรรมของชุมชนที่ตนเดินทางไปเยือน นักท่องเที่ยวบางคนแสวงหาอาหารท้องถิ่นในทุกครั้งของการเดินทาง จนมีคำเปรียบเปรยว่า “หากยังไม่ได้ลองชิมอาหารชนิดนี้ เรียกได้ว่ายังเดินทางมาไม่ถึงจังหวัดนี้” สอดคล้องกับมุมมองผู้ประกอบการอาหารท้องถิ่นซึ่งพบในงานวิจัยของอภิรมย์ พรหมจรรยา และคณะ (2548) แสดงทัศนะว่า การประกอบอาหารอย่างถูกสุขอนามัยเป็นปัจจัยที่ทำให้นักท่องเที่ยวเกิดความมั่นใจในการรับประทานอาหารท้องถิ่นอย่างปลอดภัย

นอกจากนี้ อาหารท้องถิ่นช่วยส่งเสริมและเอื้อให้เกิดกิจกรรมต่างๆ ในชุมชน ก่อให้เกิดการกระจายรายได้แก่ผู้คนในท้องถิ่นและเกิดการหมุนเวียนของระบบเศรษฐกิจชุมชน ผลการวิจัยพบว่า สถานประกอบการร้านอาหารร้อยละ 90 เป็นของคนในท้องถิ่น ดังนั้นอาหารและเครื่องดื่มท้องถิ่นจึงเป็นส่วนหนึ่งในการส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทางการท่องเที่ยวได้เป็นอย่างดี

อภิรมย์ พรหมจรรยา และคณะ (2548) ระบุว่า หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรส่งเสริมและพัฒนาอาหารและเครื่องดื่มท้องถิ่นในลักษณะของการสร้างจุดแข็งของการท่องเที่ยวเชิงพื้นที่และควรสร้างความเข้าใจและประชาสัมพันธ์ให้นักท่องเที่ยวได้รู้จักและลองชิมอาหารท้องถิ่นในแต่ละจังหวัด ส่วนใหญ่แล้วนักท่องเที่ยวรู้จักและคุ้นเคยกับอาหารไทยภาคกลาง เช่น ต้มยำกุ้ง แกงเขียวหวาน ผัดไทย แกงจืดหมูสับ เป็นต้น

ปัญหาหนึ่งที่นักวิจัยชี้ให้เห็นความสำคัญ คือ ตามธรรมชาติแล้วอาหารท้องถิ่นได้มักมีรสชาติเผ็ดร้อน เป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว ขณะที่นักท่องเที่ยวต่างประเทศมักไม่นิยมอาหารรสชาติจัดและเผ็ดร้อนจนเกินไป เมื่อต้องการให้นักท่องเที่ยวสามารถรับประทานได้ พ่อค้าแม่ค้าท้องถิ่นจึงประยุกต์รสชาติของอาหาร ทำให้เอกลักษณ์ของอาหารท้องถิ่นแบบดั้งเดิมเปลี่ยนไป หรืออาจทำให้อาหารปักษ์ใต้รสจัดบางรายการเลือนหายไป ทั้งที่ความจริงแล้ว เราสามารถรักษาและสืบทอดอาหารท้องถิ่นรสชาติแบบดั้งเดิมควบคู่ไปกับการส่งเสริมอาหารท้องถิ่นประยุกต์เพื่อให้ถูกปากนักท่องเที่ยวได้

นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและต่างประเทศมักนิยมเลือกซื้อสินค้าฝากญาติสนิทมิตรสหาย ซึ่งจากผลการศึกษาของแสนศักดิ์ ศิริพานิช และคณะ (2548) เรื่องการพัฒนาผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกพื้นเมืองของ 3 จังหวัด พบว่า นักท่องเที่ยวที่มาเยี่ยมเยือนจังหวัดพังงาสนใจและต้องการซื้อสินค้าพื้นเมืองของจังหวัดจำพวกผลิตภัณฑ์เปลือกหอยมากกว่าผ้าทอพื้นเมืองและเครื่องประดับไข่มุก ทั้งนี้ นักวิจัยยังพบว่า ผลิตภัณฑ์เปลือกหอยเป็นของที่ระลึกพื้นเมืองที่เหมาะสมและสอดคล้องกับทรัพยากรในท้องถิ่น นักท่องเที่ยวมักตัดสินใจซื้อโดยดูจากคุณภาพของสินค้ามากกว่าความสวยงามและการออกแบบ

แต่มีข้อสังเกตประการหนึ่งว่า เปลือกหอยเป็นทรัพยากรจากทะเล เมื่อนำมาประยุกต์เป็นผลิตภัณฑ์และสินค้าของที่ระลึก นักท่องเที่ยวส่วนหนึ่งนิยมสนใจซื้อเป็นของขวัญของฝากผู้ประกอบการก็มักจะแสวงหาของที่แปลกตาเพื่อนำมาขายให้มากขึ้น ซึ่งนั่นอาจเป็นการส่งเสริมให้เกิดการบุกรุกและทำลายทรัพยากรธรรมชาติทางทะเล เพื่อเก็บเปลือกหอยที่สวยงามและแปลกตามากขึ้น นักท่องเที่ยวที่ให้ความ

สำคัญกับประเด็นการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม อาจจะไม่ชอบใจและส่งผลต่อความรู้สึกทางการท่องเที่ยวได้

สปาในพังงา

สปาส่วนใหญ่ในจังหวัดพังงาเป็นรีสอร์ทสปา มีบริการนวดไทย นวดเท้า และนวดแบบสวีดิช รวมทั้งมีวารีบำบัด ซึ่งเป็นการอาบน้ำในอ่างน้ำวน และการอบสมุนไพรไทย ทุกสปาในจังหวัดพังงามีบริการนวดด้วยน้ำมันหอมระเหยและบริการบำรุงรักษาความงาม นวดหน้า ชัดผิว อบชาวนา และห่อตัว เป็นต้น

จากงานวิจัยระบุว่า ผู้ใช้บริการสปาพังงามีความพึงพอใจในสถานที่และสิ่งแวดล้อม ผู้ให้บริการ และมาตรฐานการบริการในสปา โดยผู้ให้บริการจัดให้สปาพังงาอยู่ในระดับดี มาตรฐานสี่ถึงห้าดาว

แต่เมื่อผู้วิจัยศึกษาในแต่ละประเด็นอย่างละเอียด พบว่า ผู้ใช้บริการพึงพอใจเรื่องความสะดวกของสถานที่ วัสดุ และผลิตภัณฑ์ที่ใช้มากที่สุด สปาพังงาส่วนใหญ่ตั้งอยู่ในโรงแรม มีมาตรฐานด้านความสะดวกของสถานที่อยู่แล้ว ส่วนปัจจัยด้านบุคลากร ผู้ใช้บริการพึงพอใจในเรื่องของความสะอาดและความเชี่ยวชาญของบุคลากรในระดับสูง สิ่งเหล่านี้เป็นเรื่องที่ควรพัฒนาต่อไป

ผลวิจัยบอกว่า จุดเด่นที่สุดของพังงา คือ ท่าเลที่ตั้งที่มีบรรยากาศที่เป็นธรรมชาติ และเงียบสงบ ทำให้นักท่องเที่ยวเลือกเดินทางมาพักผ่อนซ้ำหลายครั้ง

ขณะที่นักท่องเที่ยวให้ข้อคิดเห็นที่น่าสนใจเพื่อนำไปปรับใช้ในการพัฒนาสปาพังงาคือ ท่าเลที่ตั้งของ สปาไม่สะดวกต่อการเดินทาง นักท่องเที่ยวต้องเดินเข้าไปในถนนเล็กๆ บางสายก็เป็นลูกรังแคบๆ นอกจากนี้ ผู้ให้บริการบางส่วนขาดทักษะการสื่อสารด้านภาษา ประกอบกับการบริการด้านสปาจำเป็นต้องใช้ศัพท์เทคนิค

เฉพาะตัว ทำให้มีปัญหาด้านการสื่อสารระหว่างผู้ให้บริการและผู้ใช้บริการได้ และยังเป็นนักท่องเที่ยวชาวเยอรมัน ซึ่งนิยมใช้ภาษาเยอรมันในการสื่อสารมากกว่าการใช้ภาษาอังกฤษ ก็ยังเป็นอุปสรรคที่ต้องได้รับการแก้ไขโดยเร็ว เพราะนักท่องเที่ยวที่มาใช้บริการสปาของพังงาส่วนใหญ่เป็นนักท่องเที่ยวชาวเยอรมัน

เมื่อสอบถามผู้ประกอบการถึงปัญหาและอุปสรรคของสปาพังงา ได้คำตอบชัดเจนว่าขาดผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านในการให้คำแนะนำแก่ผู้ใช้บริการ ธุรกิจสปาพังงามีความสัมพันธ์ขึ้นอยู่กับฤดูกาล ที่ผ่านมามีนักท่องเที่ยวเข้ามาใช้บริการในช่วงฤดูฝน ทำให้ผู้ใช้บริการมีรายได้ลดลง เกิดการโยกย้ายเข้าไปทำงานในสปาจังหวัดภูเก็ต ซึ่งไม่มีปัญหาเรื่องจำนวนนักท่องเที่ยว และมีรายได้ตลอดปี (ปวารณา อัจฉริยบุตร และคณะ, 2548)

unสรุป

ชุดโครงการการพัฒนาและการจัดการการท่องเที่ยวเชิงพื้นที่อย่างยั่งยืนกลุ่มอันดามันกรณีศึกษา จุดยืนผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวในจังหวัดพังงา พบว่า ภาพลักษณ์ของผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวประเภทสิ่งดึงดูดใจที่จังหวัดพังงามีความโดดเด่นอย่างชัดเจนคือ ความสงบของแหล่งท่องเที่ยวเหมาะแก่การพักผ่อน ไม่พลุกพล่าน เหมาะสมกับคนทุกเพศทุกวัย และมีสภาพป่าไม้และวนอุทยานที่ได้รับการดูแลอย่าง

ดี ซึ่งสอดคล้องกับความจริงที่ว่า นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เดินทางไปจังหวัดพังงา โดยเฉพาะบริเวณหาดเขาหลักเพราะขึ้นชมกับความสงบเงียบของจังหวัดพังงา อย่างไรก็ตามจังหวัดพังงามีศักยภาพของทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติทางบกและชุมชนมีศักยภาพในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงชุมชนสูง รวมทั้งความเย็นร่มรื่นและอาหารที่สามารถสะท้อนอัตลักษณ์วัฒนธรรมอันดามัน เหล่านี้เป็นต้นทุนสำคัญในการพัฒนาการท่องเที่ยวของจังหวัดพังงาต่อไป และอีกกิจกรรมหนึ่งที่นักท่องเที่ยวให้ความสนใจเป็นอย่างมากในจังหวัดพังงา คือ สปา โดยส่วนใหญ่เป็นนักท่องเที่ยวชาวเยอรมันและสแกนดิเนเวีย จึงสามารถสรุปได้ว่าจังหวัดพังงาเป็นจังหวัดที่มีศักยภาพทางด้านผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวที่สามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้เป็นอย่างดี ดังนั้นการพัฒนาการท่องเที่ยวของจังหวัดพังงาควรคำนึงถึงความยั่งยืนผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยว “จิตวิญญาณบริสุทธิ์แห่งธรรมชาติที่พังงา”

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) เพื่อนนักวิจัยจากมหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ เขตการศึกษาภูเก็ต และสถาบันการพลศึกษาวิทยาเขตกระบี่ และชาวอันดามันทุกท่านที่ให้ความร่วมมือในการวิจัยอย่างดียิ่ง

บรรณานุกรม

- กมลธรรณ์ พรหมพิทักษ์. (2548). **โครงการศึกษภาพการท่องเที่ยวเชิงสปาในเขตพื้นที่ จังหวัดภูเก็ต พังงา กระบี่**. รายงานการวิจัย
- กุลวรา สุวรรณพิมล. (2548). **โครงการการศึกษาประสิทธิภาพของการให้บริการในระบบขนส่งในจังหวัดภูเก็ต พังงา กระบี่**. รายงานการวิจัย
- ตติยาพร จารุมณีรัตน์. (2548). **โครงการการศึกษาเปรียบเทียบภาพลักษณ์ของการท่องเที่ยวของจังหวัดภูเก็ต พังงา กระบี่**. รายงานการวิจัย
- ปวารณา อัจฉริยบุตร. (2548). **โครงการมาตรฐานของสถานประกอบการสปาในจังหวัดภูเก็ต พังงา กระบี่**. รายงานการวิจัย
- ประทีป นวลเจริญ. (2548). **โครงการการศึกษาศักยภาพของทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติทางบก ของจังหวัดภูเก็ต พังงา กระบี่**. รายงานการวิจัย
- พรพิชญ์ พรหมศิระพัลลภ. (2548). **โครงการการวัดระดับความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวต่อผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวของจังหวัดภูเก็ต พังงา กระบี่**. รายงานการวิจัย
- มณฑนา นวลเจริญ. (2548). **โครงการการศึกษาศักยภาพของชุมชนในฐานะเป็นผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวของจังหวัดภูเก็ต พังงา กระบี่**. รายงานการวิจัย
- วรวินท์ สุวัณ ณ เขมรัฐ. (2548). **โครงการศึกษภาพของทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงกีฬาของจังหวัดภูเก็ต พังงา กระบี่**. รายงานการวิจัย
- วัชรวิ หิรัญพันธุ์. (2548). **โครงการศึกษภาพของการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของจังหวัดภูเก็ต**. รายงานการวิจัย
- สมหมาย ปิ่นพุทธศิลป์. (2548). **โครงการศึกษาศักยภาพของทรัพยากรการท่องเที่ยวด้านวัฒนธรรมของจังหวัดภูเก็ต พังงา กระบี่**. รายงานการวิจัย
- สายฝน ยวนแหล. (2548). **โครงการพฤติกรรมผู้บริโภคผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวในจังหวัดภูเก็ต พังงา กระบี่**. รายงานการวิจัย
- แสนศักดิ์ ศิริพานิช. (2548). **โครงการพัฒนาผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกพื้นเมืองเพื่อการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนในพื้นที่จังหวัดภูเก็ต พังงา กระบี่**. รายงานการวิจัย
- อภิรมย์. (2548). **โครงการศึกษาศักยภาพอาหารและเครื่องท้องถิ่นเพื่อการท่องเที่ยวในจังหวัดภูเก็ต พังงา กระบี่**. รายงานการวิจัย

ศักยภาพ บทบาท และความต้องการของภาคธุรกิจในจังหวัดเชียงราย ในการวางแผนและจัดการการท่องเที่ยวของจังหวัด

Tourism Business Stakeholder in Chiangrai Province: Capacity, Role, and Need
for Tourism Planning and Management

วิรุณศิริ ไชมา อัครเรศ รักสุริยา
มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย

Wirunsiri Jaima, Akrares Raksuriya
Chiangrai Rajabhat University

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาศักยภาพ บทบาท และความต้องการของภาคธุรกิจในจังหวัดเชียงรายในการวางแผนและจัดการการท่องเที่ยวของจังหวัด จากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นตัวแทนของกิจการในภาคธุรกิจของจังหวัดเชียงรายจำนวน 472 คน (การสัมภาษณ์เชิงลึก 30 คน การสนทนากลุ่ม 21 คน และการสำรวจโดยใช้แบบสอบถาม 421 คน) เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล ได้แก่ การสัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนากลุ่ม และการสำรวจโดยใช้แบบสอบถาม การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพมีการใช้กระบวนการวิเคราะห์ข้อมูลต่อเนื่องอย่างเป็นขั้นตอนและใช้การวิเคราะห์เนื้อหา และการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณมีการใช้สถิติเชิงพรรณนามาวิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าเฉลี่ย ร้อยละ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย

1. ภาคธุรกิจในจังหวัดเชียงรายมีศักยภาพด้านการรับข้อมูลข่าวสารด้านการวางแผนและจัดการการท่องเที่ยวของจังหวัดในระดับต่ำที่สุด
2. ภาคธุรกิจในจังหวัดเชียงรายมีศักยภาพด้านความรู้ความเข้าใจด้านการวางแผนและการจัดการการท่องเที่ยวของจังหวัดในระดับปานกลาง ซึ่งประกอบด้วย 1) ภาคธุรกิจมีศักยภาพด้านความรู้ความเข้าใจในการวางแผนและการจัดการในระดับสูง 2) ภาคธุรกิจมีศักยภาพด้านความรู้ความเข้าใจด้านการท่องเที่ยวของจังหวัดเชียงรายในระดับปานกลาง และ 3) ภาคธุรกิจมีศักยภาพด้านความรู้ความเข้าใจด้านการวางแผนและจัดการการท่องเที่ยวของจังหวัดเชียงรายในระดับปานกลาง
3. ภาคธุรกิจในจังหวัดเชียงรายมีศักยภาพด้านความตระหนักถึงความสำคัญของการท่องเที่ยวและการมีส่วนร่วมในการวางแผนและจัดการการท่องเที่ยวของจังหวัดอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งประกอบด้วย 1) ภาคธุรกิจมีศักยภาพด้านความตระหนักถึงความสำคัญด้านการท่องเที่ยวในระดับสูง และ 2) ภาคธุรกิจมีศักยภาพด้านความตระหนักถึงความสำคัญในการมีส่วนร่วมในการวางแผนและจัดการการท่องเที่ยวของจังหวัดเชียงรายในระดับปานกลาง
4. ภาคธุรกิจมีบทบาทในการวางแผนและจัดการการท่องเที่ยวของจังหวัดน้อยที่สุด
5. ภาคธุรกิจมีความต้องการในการวางแผนและจัดการการท่องเที่ยวของจังหวัดปานกลาง

Abstract

The purpose of this research was to study the potential, role and need of business sector in planning and tourism management of Chiangrai province.

The sample used in this study were from 472 business owners in Chiangrai province consisting of 30 persons who were asked by using an in-depth interview, 21 persons were collected from focus group, and 421 persons were asked to response the questionnaire. These instruments were used in collecting data . The qualitative data was collected continuously and analyzed systematically and the quantitative data was analyzed in terms of mean, percentage, and S.D. The findings were as follows:

1. The business section in Chiangrai had the lowest potential in receiving information of planning and tourism management of Chiangrai Province.

2. The business section in Chiangrai had the average potential of knowing and understanding of planning and tourism management of Chiangrai Province which were as follows;1) the potential of knowing and understanding of planning and management was in the high level .2) the potential of knowing and understanding of tourism management was in the average level. 3.) the potential in knowing and understanding of the planning and tourism management of Chiangrai Province was in the average level.

3. The business section in Chiangrai had the average potential in the awareness of the importance of tourism and the participation in planning and tourism management of Chiangrai Province which were as follows;1) the potential in the awareness of the importance of tourism was high. 2) the potential of participation in planning and tourism management of Chiangrai Province was in the average level

4. The role of business section in Chiangrai in planning and tourism management of Chiangrai Province was in the lowest level.

5. The need of business section in planning and tourism management of Chiangrai Province was in the average level.

คำนำ

อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวมีความสำคัญต่อเศรษฐกิจของประเทศไทยเป็นอย่างมาก เนื่องจากตลอดระยะเวลา 40 ปีที่ผ่านมาประเทศไทยมีรายได้จากการท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นมาโดยตลอด ในปี พ.ศ. 2546 มีรายได้ 289,600 ล้านบาท (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2547) อ้างถึงในประชาคมวิจัย, 2547) ปัจจุบันรัฐบาลมีนโยบายให้การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือกระตุ้นเศรษฐกิจของประเทศ อีกทั้งยังตั้งเป้าหมายที่จะเพิ่มจำนวนนักท่องเที่ยวต่างชาติจาก 10 ล้านคนในปี 2547 เป็น 30 ล้านคน ในปี 2551 และจะเป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวแห่งเอเชียในที่สุดอีกด้วย (เบญจวรรณ วงศ์คำ, 2547)

การพัฒนาและการจัดการท่องเที่ยว ของประเทศไทยที่ผ่านมามีปัญหาและอุปสรรคมากมาย ดังนั้นหากต้องการให้ภาคอุตสาหกรรมท่องเที่ยวของไทยพัฒนาและบรรลุตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ย่อมจำเป็นต้องหาแนวทางที่จะทำให้เกิดการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ซึ่งส่วนหนึ่งที่ช่วยให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืนคือ จะต้องเป็นการพัฒนาที่มีความสมดุลระหว่างความต้องการของนักท่องเที่ยว (guest) เจ้าบ้าน (host) และทุกภาคที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผนและสร้างกลไกการจัดการท่องเที่ยวอย่างจริงจัง

จังหวัดเชียงรายนับเป็นจังหวัดที่มีศักยภาพด้านการท่องเที่ยวสูงแห่งหนึ่ง อย่างไรก็ตามการ

พัฒนาการท่องเที่ยวของจังหวัดที่ผ่านมายังขาดทิศทางและขาดการพัฒนาที่เป็นระบบ ดังนั้น เพื่อให้การท่องเที่ยวของจังหวัดเชียงรายเป็นส่วนหนึ่งที่จะทำให้เกิดการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน จึงควรสนใจและสนับสนุนให้ภาคีที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว โดยเฉพาะอย่างยิ่งภาคธุรกิจให้เข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผนและสร้างกลไกการจัดการท่องเที่ยวของจังหวัดเชียงราย

ในระยะ 10 ปีที่ผ่านมาได้มีการศึกษาวิจัยด้านการท่องเที่ยวของประเทศไทยเป็นจำนวนมาก ซึ่งมีการศึกษาบางชิ้นที่ศึกษาเกี่ยวกับศักยภาพของชุมชนในการจัดการ พัฒนา หรือส่งเสริมการท่องเที่ยว (ขมขนาด ดันติเสรี, 2546; ประกอบศิริ ภักดีพิณิจ, 2545; คมสัน วาฤทธิ์, 2545; พนิตดา สิงห์ครว, 2544; ดารุณี บุญธรรม, 2543; มรุส ปราปไพรี, 2543) ศึกษาถึงศักยภาพการจัดการท่องเที่ยว (สุภาภรณ์ หาญทอง, 2543) ศึกษาการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน (ประหยัด ตะคอนรัมย์, 2544; ศมา ณะระนอง, 2545; กอบแก้ว ชัยเดชสุริยะ, 2546; ประภาส อินทนปสรณ์, 2546) และมีการศึกษาเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหรือบทบาทของคณะกรรมการหมู่บ้านในการจัดการแหล่งท่องเที่ยว (พจนารถ กลิ่งไกร, 2545; อภิวัฒน์ วีระวาสน์, 2543) นอกจากนี้ยังมีการศึกษาการมีส่วนร่วมอนุรักษ์สภาพแวดล้อมของผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยว (ชื่นใจ บุญธรรม, 2542) มีการศึกษาด้านความต้องการในการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการหรือพัฒนาการท่องเที่ยว (จงรักษ์ อินทยนต์, 2545; นภัต วัฒนคุณ, 2545; ปิยพร ทาวิกุล, 2544; กฤษดา ยะการ, 2543; ทับทิม สุวรรณประภา, 2541) มีรายงานการศึกษาเรื่องการประเมินความต้องการมีส่วนร่วมและความต้องการพัฒนาการท่องเที่ยวของประชาชน (ในหมู่บ้าน

หนึ่งของจังหวัดเชียงราย) (อรรณณ พันธ์เนตร, 2541) และมีการศึกษาเบื้องต้นเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวจังหวัดเชียงราย-พะเยา (พงศธร เกษลาลี, 2528) แต่อย่างไรก็ตามยังขาดงานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับศักยภาพ บทบาท และความต้องการในการวางแผนและจัดการท่องเที่ยวของจังหวัดเชียงรายโดยภาคีที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว

วิธีการศึกษา

วิธีการศึกษาที่ใช้ในการตอบคำถามวิจัยทั้งสามข้อจะใช้วิธีวิจัยแบบผสม (mixing methodologies) ซึ่งเป็นการวิจัยที่ใช้ทั้งวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative method) และใช้วิธีวิจัยเชิงปริมาณ (quantitative method)

ประชากรที่ศึกษา ได้แก่ ภาคธุรกิจในจังหวัดเชียงรายที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว (stakeholder) ซึ่งประกอบด้วยกิจการเกี่ยวกับที่พักและโรงแรม กิจการทัวร์นำเที่ยวกิจการรถ-เรือเช่า กิจการให้บริการขนส่ง ร้านจำหน่ายของที่ระลึก ร้านอาหาร ผับ และภัตตาคาร สถานบริการและบันเทิง กิจการบริการด้านสันทนาการและกีฬา ร้านขายของชำ ซูเปอร์ มาร์เก็ต และห้างสรรพสินค้า สถาบันการเงิน (ในส่วนของให้บริการแก่นักท่องเที่ยว) คลินิกและสถานพยาบาล และกิจการอื่นๆ ที่ให้บริการแก่นักท่องเที่ยว เช่น เสริมสวย โทรศัพท์ อินเทอร์เน็ต และโปรชนีย์เอกชน เป็นต้น

กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาประกอบด้วยกลุ่มตัวอย่าง 3 กลุ่ม ดังนี้คือ

1. กลุ่มตัวอย่างในการสัมภาษณ์เชิงลึก ได้แก่ ตัวแทนกิจการแต่ละประเภทจำนวน 30 คน และเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยไม่ใช้ความน่าจะเป็นแบบสโนว์บอลล์ (snowball sampling)
2. กลุ่มตัวอย่างในการสนทนากลุ่ม ได้แก่ ตัวแทนกิจการแต่ละประเภทจำนวน 21 คน

และเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยไม่ใช้ความน่าจะเป็น
แบบสโตนโบลล์

3. กลุ่มตัวอย่างในการเก็บแบบสอบถาม
จำนวน 421 กิจการ และเลือกกลุ่มตัวอย่างจาก
การสุ่มตัวอย่างโดยใช้ความน่าจะเป็นแบบแบ่ง
ชั้นภูมิ (stratified sampling) ซึ่งแบ่งออกเป็น
1) กลุ่มตัวอย่างในพื้นที่ที่มีศักยภาพในการท่องเที่ยวสูง (อำเภอเมือง อำเภอ เชียงแสน อำเภอ
เชียงของ และอำเภอแม่สาย) จำนวน 263 กิจการ (ร้อยละ 63) 2) กลุ่มตัวอย่างในพื้นที่ที่มีศักยภาพ
ในการท่องเที่ยวระดับปานกลาง (อำเภอแม่สรวย
อำเภอนาน อำเภอแม่จัน อำเภอเวียงป่าเป้า และ
อำเภอแม่ฟ้าหลวง) จำนวน 114 กิจการ (ร้อยละ
27) และ 3) กลุ่มตัวอย่างในพื้นที่ที่มีศักยภาพ
ในการท่องเที่ยวต่ำ (อำเภอแม่ลาว กิ่งอำเภอแม่
สร้อยใน อำเภอพญาเม็งราย อำเภอเวียงเชียงรุ้ง
อำเภอเวียงแก่น อำเภอเทิง และอำเภอป่าแดด)
จำนวน 44 กิจการ (ร้อยละ 10)

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาประกอบด้วย
การสนทนากลุ่ม (in-depth interview) การ
สัมภาษณ์เชิงลึก (focus group) และการสำรวจ
โดยใช้แบบสอบถาม (questionnaire survey)

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพมีการใช้
กระบวนการวิเคราะห์ข้อมูลต่อเนื่องอย่างเป็น
ขั้นตอนและใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (content
analysis) สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ
มีการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือทั้งความเที่ยง
และความตรง และใช้สถิติเชิงพรรณนามา
วิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นโดยใช้โปรแกรม
คอมพิวเตอร์สำเร็จรูปหาค่าเฉลี่ย ร้อยละ และ
ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน นอกจากนี้ยังมีการ
สัมภาษณ์เชิงลึกและการประชุมเพื่อตรวจสอบ
ผลการวิจัยที่ได้

ผลการศึกษา

ผลการศึกษาจากการสนทนากลุ่ม คือ

1. ภาคธุรกิจจังหวัดเชียงรายมีบทบาท
ในการวางแผนและจัดการการท่องเที่ยวของ
จังหวัดในระดับปานกลาง โดยเข้าไปมีบทบาท
ในลักษณะของการเข้าร่วมประชุมรับฟังข้อมูล
ร่วมวางแผน ร่วมเสนอความคิดเห็น และร่วม
ส่งเสริมและประชาสัมพันธ์ด้านการท่องเที่ยว
ซึ่งในกรณีที่ธุรกิจไม่ได้เป็นสมาชิกหรืออยู่ใน
สมาคมหรือชมรมต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับ
การท่องเที่ยวจะไม่มีโอกาสหรือมีโอกาส
น้อยมากในการเข้าไปมีส่วนร่วมในการวางแผน
และจัดการการท่องเที่ยวของจังหวัดเชียงราย

2. ภาคธุรกิจจังหวัดเชียงรายต้องการมี
ส่วนร่วมในการวางแผนและจัดการการท่องเที่ยว
ของจังหวัดเชียงรายมากที่สุด โดยต้องการเข้าไป
ให้ข้อมูล เสนอความคิดเห็น และร่วมวางแผน
ในฐานะที่เป็นผู้เกี่ยวข้องโดยตรงกับการท่องเที่ยว
และเป็นผู้มีผลได้ผลเสียโดยตรงต่อการจัดการ
ด้านการท่องเที่ยวของจังหวัดเชียงราย

ผลการศึกษาจากการสัมภาษณ์เชิงลึก คือ

1. ภาคธุรกิจมีบทบาทของภาคธุรกิจใน
การวางแผนและจัดการการท่องเที่ยวของจังหวัด
ในระดับปานกลางโดยเข้าไปมีบทบาทในลักษณะ
ของการร่วมประชาสัมพันธ์หรือส่งเสริมการ
ท่องเที่ยว ร่วมประชุมเพื่อรับฟังข้อมูลข่าวสาร
และร่วมเสนอความคิดเห็น โดยตัวแทนภาค
ธุรกิจมีความเห็นว่าภาครัฐมีการเปิดโอกาสให้
ภาคธุรกิจเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผนและ
จัดการการท่องเที่ยวของจังหวัดมาก

2. ตัวแทนภาคธุรกิจต้องการมีส่วนร่วมใน
การวางแผนและจัดการการท่องเที่ยวของจังหวัด
เชียงรายมากที่สุด โดยต้องการเข้าไปร่วมวางแผน
ร่วมส่งเสริมการท่องเที่ยว ร่วมประชาสัมพันธ์
และร่วมเสนอความคิดเห็น

ผลการศึกษาจากการสำรวจโดยใช้แบบสอบถาม คือ

1. ศักยภาพของภาคธุรกิจในพื้นที่จังหวัดเชียงรายในการวางแผนและจัดการการท่องเที่ยวของจังหวัด

1.1 ภาคธุรกิจมีศักยภาพด้านการรับข้อมูลข่าวสารด้านการวางแผนและจัดการการท่องเที่ยวของจังหวัดในระดับต่ำที่สุด เนื่องจากมีระดับของผู้ที่เคยได้รับข้อมูลข่าวสารจำนวนร้อยละ 46 ของผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด โดยผู้ตอบแบบสอบถามร้อยละ 59 ได้รับข้อมูลข่าวสารด้านการวางแผนและจัดการการท่องเที่ยวของจังหวัดเชียงรายนานๆ ครั้ง รองลงมาร้อยละ 33 ได้รับข้อมูลข่าวสารด้านดังกล่าวบ่อยครั้ง และร้อยละ 9 ได้รับข้อมูลข่าวสารด้านดังกล่าวเป็นประจำ ทั้งนี้ผู้ตอบแบบสอบถามร้อยละ 17 ได้รับข้อมูลข่าวสารด้านการวางแผนและจัดการการท่องเที่ยวของจังหวัดเชียงรายจากแผ่นพับหรือเอกสาร รองลงมาคือได้รับข้อมูลข่าวสารจากโทรทัศน์ร้อยละ 15 และได้รับข้อมูลข่าวสารจากเพื่อน/คนรู้จักร้อยละ 14

1.2 ภาคธุรกิจมีศักยภาพด้านความรู้ความเข้าใจด้านต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการวางแผนและจัดการการท่องเที่ยวของจังหวัดเชียงรายโดยรวมในระดับปานกลาง เนื่องจากภาคธุรกิจมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับร้อยละ 69 (คะแนนตั้งแต่ร้อยละ 60-69 หมายถึง ภาคธุรกิจมีศักยภาพในระดับปานกลาง) โดยสามารถแยกเป็น 3 ด้านดังนี้คือ 1) ภาคธุรกิจมีศักยภาพด้านความรู้ความเข้าใจในการวางแผนและจัดการในระดับสูง โดยมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับร้อยละ 76 (คะแนนตั้งแต่ร้อยละ 70-79 หมายถึง ภาคธุรกิจมีศักยภาพในระดับสูง) 2) ภาคธุรกิจมีศักยภาพด้านความรู้ความเข้าใจด้านการท่องเที่ยวของจังหวัดเชียงรายในระดับปานกลาง โดยมีคะแนนเฉลี่ย

เท่ากับร้อยละ 62 และ 3) ภาคธุรกิจมีศักยภาพด้านความรู้ความเข้าใจด้านการวางแผนและจัดการการท่องเที่ยวของจังหวัดเชียงรายในระดับปานกลาง โดยมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 69

1.3 ภาคธุรกิจมีศักยภาพด้านความตระหนักถึงความสำคัญด้านต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการวางแผนและจัดการการท่องเที่ยวของจังหวัดเชียงรายโดยรวมในระดับปานกลาง เนื่องจากภาคธุรกิจมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับร้อยละ 69 (คะแนนตั้งแต่ร้อยละ 60-69 หมายถึง ภาคธุรกิจมีศักยภาพในระดับปานกลาง) โดยสามารถแยกเป็น 2 ด้านดังนี้คือ 1) ภาคธุรกิจมีศักยภาพด้านความตระหนักถึงความสำคัญของการท่องเที่ยวในระดับสูง โดยมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับร้อยละ 72 (คะแนนตั้งแต่ร้อยละ 70-79 หมายถึง ภาคธุรกิจมีศักยภาพในระดับสูง) และ 2) ภาคธุรกิจมีศักยภาพด้านความตระหนักถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วมในการวางแผนและจัดการการท่องเที่ยวของจังหวัดเชียงรายในระดับปานกลาง โดยมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับร้อยละ 64

2. ภาคธุรกิจมีบทบาทในการวางแผนและจัดการการท่องเที่ยวของจังหวัดเชียงรายในระดับน้อยที่สุด เนื่องจากมีผู้ตอบแบบสอบถามเพียงจำนวนร้อยละ 13 ที่เคยมีส่วนร่วมในการวางแผนและจัดการการท่องเที่ยวของจังหวัดเชียงราย ดังนั้นผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่จึงไม่เคยมีส่วนร่วมในการวางแผนและจัดการการท่องเที่ยวของจังหวัดเชียงราย และนอกจากนี้ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีตำแหน่งหรือบทบาทในการวางแผนและจัดการการท่องเที่ยวของจังหวัดเชียงรายในอดีตมีเพียงร้อยละ 4 และที่มีตำแหน่งหรือบทบาทดังกล่าวในปัจจุบันมีเพียงร้อยละ 3 ดังนั้นส่วนใหญ่ผู้ตอบแบบสอบถามไม่เคยมีตำแหน่งหรือบทบาทในการวางแผนและจัดการการท่องเที่ยวของจังหวัดเชียงรายในอดีตและ

ไม่มีตำแหน่งหรือบทบาทในการวางแผนและจัดการการท่องเที่ยวของจังหวัดเชียงรายในปัจจุบัน โดยภาคธุรกิจเข้าไปมีบทบาทในลักษณะของการร่วมประชุมเพื่อรับฟังข้อมูลข่าวสารร้อยละ 40 ร่วมเสนอความคิดเห็นร้อยละ 27 และร่วมประสานงานร้อยละ 13

3. ภาคธุรกิจมีความต้องการมีส่วนร่วมในการวางแผนและจัดการการท่องเที่ยวของจังหวัดเชียงรายปานกลาง โดยผู้ตอบแบบสอบถามต้องการมีส่วนร่วมในการวางแผนและจัดการการท่องเที่ยวของจังหวัดเชียงรายส่วนใหญ่ต้องการมีส่วนร่วมร้อยละ 64 และร้อยละ 36 ไม่ต้องการมีส่วนร่วม โดยภาคธุรกิจต้องการร่วมประชุมเพื่อรับฟังข้อมูลร้อยละ 26 ร่วมเสนอความคิดเห็นร้อยละ 26 และร่วมชักชวนผู้อื่น 17

อภิปรายผล

1. ศักยภาพของภาคธุรกิจในจังหวัดเชียงราย ในการวางแผนและจัดการการท่องเที่ยวของจังหวัด

1.1 การที่ภาคธุรกิจมีศักยภาพด้านการรับข้อมูลข่าวสารด้านการวางแผนและจัดการการท่องเที่ยวของจังหวัดอยู่ในระดับต่ำที่สุดสะท้อนให้เห็นว่าภาคธุรกิจในจังหวัดอาจมีความสนใจที่จะรับข้อมูลข่าวสารด้านการวางแผนและจัดการการท่องเที่ยวของจังหวัดน้อย หรืออาจเป็นไปได้ว่าภาคธุรกิจมีความสนใจในข้อมูลข่าวสารดังกล่าวแต่ยังไม่ทราบแหล่งข้อมูลข่าวสารหรือไม่สามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารดังกล่าว

1.2 การภาคธุรกิจมีศักยภาพด้านความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการวางแผนและการจัดการ ซึ่งเป็นความรู้ความเข้าใจในลักษณะในเชิงวิชาการอยู่ในระดับดี ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นผู้มีการศึกษา (ร้อยละ 50 จบการศึกษาระดับอนุปริญญาหรือสูงกว่า และร้อยละ 24 จบการศึกษาระดับ

มัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่า)

ส่วนการที่ภาคธุรกิจมีศักยภาพด้านความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวของจังหวัดเชียงรายและด้านความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการวางแผนและจัดการการท่องเที่ยวของจังหวัดเชียงรายในระดับปานกลางทั้งสองด้านนั้น อาจเป็นไปได้ว่ายังไม่ค่อยมีการเผยแพร่และประชาสัมพันธ์ถึงข้อมูลข่าวสารด้านการท่องเที่ยวของจังหวัดเชียงราย และรวมถึงข้อมูลข่าวสารด้านการวางแผนและจัดการการท่องเที่ยวของจังหวัด ซึ่งการที่ภาคธุรกิจมีศักยภาพด้านความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวของจังหวัดเชียงรายและด้านความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการวางแผนและจัดการการท่องเที่ยวของจังหวัดเชียงรายในระดับปานกลางดังกล่าวนั้นสอดคล้องกับผลการวิจัยที่ภาคธุรกิจในจังหวัดเชียงรายมีศักยภาพด้านการรับข้อมูลข่าวสารด้านการวางแผนและจัดการการท่องเที่ยวของจังหวัด ในระดับต่ำที่สุด

1.3 การที่ภาคธุรกิจมีศักยภาพด้านความตระหนักถึงความสำคัญด้านการท่องเที่ยวอยู่ในระดับสูง อาจแสดงให้เห็นว่าภาคธุรกิจในจังหวัดยอมรับและเห็นว่าการท่องเที่ยวมีความสำคัญหรือมีบทบาทต่อจังหวัดเชียงราย ส่วนการที่ภาคธุรกิจมีศักยภาพด้านความตระหนักถึงความสำคัญของการเข้าไปมีส่วนร่วมในการวางแผนและจัดการการท่องเที่ยวของจังหวัดเชียงรายในระดับปานกลาง ทั้งนี้อาจเป็นไปได้ว่าภาคธุรกิจคิดว่าการท่องเที่ยวไม่ได้กระทบต่อธุรกิจของตนเองโดยตรงแต่เป็นการกระทบต่อจังหวัดโดยรวมๆ เท่านั้น จึงทำให้ไม่ค่อยเห็นความสำคัญของการเข้าไปมีส่วนร่วมในการวางแผนและจัดการการท่องเที่ยวของจังหวัดเชียงราย

2. การที่ภาคธุรกิจมีบทบาทในการวางแผนและจัดการการท่องเที่ยวของจังหวัดเชียงราย

น้อยที่สุดนั้นอาจเป็นไปได้ว่าส่วนราชการให้โอกาสแก่ภาคธุรกิจให้เข้ามามีส่วนร่วมน้อยเกินไป หรือส่วนราชการอาจจะขาดการกระตุ้นให้ภาคธุรกิจเห็นความสำคัญของการเข้ามามีส่วนร่วมดังกล่าว

3. การที่ภาคธุรกิจต้องการมีส่วนร่วมในการวางแผนและจัดการการท่องเที่ยวของจังหวัด เชียงรายอยู่ในระดับปานกลาง อาจแสดงให้เห็นว่าภาคธุรกิจในจังหวัดเชียงรายได้ยังไม่ค่อยเห็นความสำคัญของการมีส่วนร่วมในการวางแผนและจัดการการท่องเที่ยวของจังหวัด ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยที่ภาคธุรกิจในจังหวัดเชียงรายได้ศักยภาพด้านความตระหนักถึงความสำคัญในการมีส่วนร่วมในการวางแผนและจัดการการท่องเที่ยวของจังหวัดในระดับปานกลาง

ข้อเสนอแนะกลไกและแนวทางในการวางแผนและจัดการการท่องเที่ยวของจังหวัด

1. พัฒนาระบบการจัดการการท่องเที่ยวของเชียงรายให้มีคุณภาพและมีมาตรฐานมากขึ้น หรือมีคุณภาพและมาตรฐานเทียบเท่ากับต่างประเทศ
2. วางแผนการตลาดในลักษณะภาพรวมของจังหวัดและประเทศ
3. เสริมสร้างความร่วมมือในลักษณะเครือข่ายพันธมิตรให้กับผู้ประกอบการที่อยู่ในธุรกิจเดียวกัน เช่น กลุ่มผู้ประกอบการรถเช่า ที่พัก บริษัททัวร์และนำเที่ยว และร้านของฝาก เป็นต้น
4. ส่งเสริมและสนับสนุนให้ผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียโดยตรงกับการท่องเที่ยวต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งภาคธุรกิจ ชุมชน ประชาชน หรือคนในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผนและจัดการการท่องเที่ยว ซึ่งจะ

ทำให้การวางแผนการท่องเที่ยวรอบคอบและเป็นระบบมากขึ้น

5. ข้อเสนอแนะในการวางแผนและจัดการการท่องเที่ยวของจังหวัดเชียงรายด้านการโฆษณาประชาสัมพันธ์

5.1 จัดทำแผนที่ที่เหมาะสมสำหรับนักท่องเที่ยวและทำการตรวจสอบแผนที่เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้อง

5.2 ประชาสัมพันธ์ทั้งแหล่งท่องเที่ยวเก่าและแหล่งท่องเที่ยวใหม่ให้มากขึ้น

5.3 ประชาสัมพันธ์ด้านวัฒนธรรม ประเพณี และวิถีการดำเนินชีวิตของคนในท้องถิ่นให้มากขึ้น

5.4 เผยแพร่และประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวของจังหวัดเชียงรายผ่านสื่อต่างๆ ให้มากขึ้น เช่น สื่อโทรทัศน์ แผ่นพับ โบว์ชัวร์ ไปสเตอร์ ป้ายโฆษณา และสื่อประชาสัมพันธ์ต่างๆ เพื่อให้การท่องเที่ยวของจังหวัดเชียงรายเป็นที่รู้จักมากยิ่งขึ้น

5.5 สร้างจุดบริการนักท่องเที่ยวเพื่อให้บริการและอำนวยความสะดวกในการสอบถามข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยว แหล่งซื้อของ เส้นทางการเดินทาง วิธีการเดินทาง และค่าใช้จ่ายในการท่องเที่ยว เป็นต้น

5.5 จัดทำโบว์ชัวร์ประชาสัมพันธ์และให้ข้อมูลด้านการท่องเที่ยวโดยอาจนำไปฝากที่ร้านของฝากหรือจุดที่มีนักท่องเที่ยวมาใช้บริการมาก

5.6 เพิ่มกิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยวของจังหวัดเชียงรายให้มากขึ้นเพื่อเพื่อทางเลือกให้กับนักท่องเที่ยว

6. ข้อเสนอแนะในการวางแผนและจัดการการท่องเที่ยวของจังหวัดเชียงรายด้านการแก้ไขและพัฒนา

6.1 การปรับปรุงและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงรายให้สะอาด สวยงาม มีระเบียบ ปลอดภัย และไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม

6.2 ปรับปรุงแหล่งท่องเที่ยวของจังหวัด เชียงรายให้มีจุดเด่นหรือจุดขายที่แปลกใหม่กว่า เดิม

6.3 พัฒนาทรัพยากรบุคคลด้านการท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงรายโดยเฉพาะไกด์หรือ บริษัทนำเที่ยว เช่น พัฒนาในด้านภาษา เช่น ภาษาอังกฤษ ภาษาจีน และภาษาญี่ปุ่น เป็นต้น

6.4 พัฒนาแหล่งท่องเที่ยวหรือเส้นทางท่องเที่ยวใหม่ๆ เพื่อพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวของจังหวัดต่อไป

6.5 กระตุ้นให้ภาครัฐเข้ามารับรู้ ปัญหาด้านการท่องเที่ยว เพื่อให้เกิดการแก้ไขที่ ตรงประเด็น

7. สร้างจิตสำนึกและสร้างความตระหนัก ถึงความสำคัญด้านการท่องเที่ยวให้กับ ประชาชนและภาคเอกชนทุกภาคส่วน เพื่อสร้าง ความประทับใจและไม่เอาเปรียบนักท่องเที่ยวที่ เข้ามาเที่ยวในจังหวัดเชียงราย

8. สร้างจิตสำนึกให้ทุกคนมีส่วนร่วมใน การช่วยกันพัฒนาและอนุรักษ์ รักษาทรัพยากร ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของจังหวัดเชียงราย

9. รักษาเอกลักษณ์ของจังหวัดเชียงราย ให้เป็นเมืองน่าอยู่และน่าท่องเที่ยว

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ผลการวิจัยที่ได้รับจากการศึกษาเรื่อง ศักยภาพ บทบาท และความต้องการของภาค ธุรกิจจังหวัดเชียงรายในการวางแผนและ จัดการการท่องเที่ยวของจังหวัด อาจนำไปใช้ในการ การพัฒนาและจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่ ของจังหวัดเชียงรายได้ดังนี้คือ

1.1 ควรมีการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร ด้านการวางแผนและจัดการการท่องเที่ยวของ จังหวัดให้กับภาคธุรกิจมากขึ้น เช่น การเผยแพร่ โดยใช้แผ่นพับ หรือสื่อต่างๆ นอกจากนี้ควร มีการประชาสัมพันธ์ว่ามีแหล่งของข้อมูล

ข่าวสารแหล่งใดบ้าง ทั้งนี้เพื่อช่วยเสริมสร้าง ศักยภาพด้านการรับข้อมูลข่าวสารด้านการ วางแผนและจัดการการท่องเที่ยว

1.2 ควรให้ความรู้แก่ภาคธุรกิจโดย จัดการอบรมหรือสัมมนาในเรื่อง 1) การท่องเที่ยวของจังหวัดเชียงราย เช่น ข้อมูลด้าน ทรัพยากรการท่องเที่ยว และสถานะของการเข้า มาท่องเที่ยวในนักท่องเที่ยวที่เข้ามาในจังหวัด และ 2) การวางแผนและจัดการการท่องเที่ยว ของจังหวัดเชียงราย ทั้งนี้เพื่อช่วยเสริมสร้าง ศักยภาพด้านความรู้ความเข้าใจด้านการ วางแผนและจัดการการท่องเที่ยวของจังหวัด เชียงราย

1.3 ควรเปิดโอกาสให้ภาคธุรกิจเข้ามา มีส่วนร่วมในการวางแผนและจัดการการท่องเที่ยวของจังหวัดเชียงรายให้มากขึ้น เช่น เปิด โอกาสให้ภาคธุรกิจมีโอกาสเข้าร่วมประชุมเพื่อ รับฟังข้อมูล และร่วมเสนอความคิดเห็น เป็นต้น

1.4 ควรร่วมกันสร้างจิตสำนึกหรือ สร้างความตระหนักถึงความสำคัญของการท่องเที่ยว โดยเฉพาะอย่างยิ่งควรสร้างให้ตระหนัก ถึงความสำคัญของการเข้ามามีส่วนร่วมในการ วางแผนและจัดการการท่องเที่ยวของจังหวัด เชียงรายให้มากขึ้น ทั้งนี้อาจทำได้โดยการ ประชาสัมพันธ์ถึงความสำคัญและประโยชน์ของ การท่องเที่ยวที่มีต่อภาคธุรกิจ

2. เมื่อหน่วยงานภาครัฐทราบถึงศักยภาพ บทบาท และความต้องการของภาคธุรกิจใน จังหวัดเชียงรายในการวางแผนและจัดการ การท่องเที่ยวของจังหวัดแล้ว อาจจะทำได้สามารถ วางแผนและจัดการท่องเที่ยวจังหวัดเชียงรายได้ อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น และนำมาซึ่งการ พัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในที่สุด

บรรณานุกรม

- กฤษดา ยะการ. (2543). **ความต้องการมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของประชาชนตำบล แม่ทราย อำเภอร่องขวาง จังหวัดแพร่**. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ : เชียงใหม่.
- กอบแก้ว ชัยเดชสุริยะ. (2546). **การจัดการทางการตลาดด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนมีส่วนร่วมของบ้านทุ่งสูง จังหวัดกระบี่**. วิทยานิพนธ์ (วท.ม.) มหาวิทยาลัยเกษตร.
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2547). **สถิติจำนวนนักท่องเที่ยวต่างชาติและรายได้ของประเทศไทยตั้งแต่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมฉบับที่ 1-9 (พ.ศ.2503-2546)**.
- คมสัน วาฤทธิ์. (2545). **ศักยภาพของชุมชนท้องถิ่นในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ : กรณีศึกษา ชุมชนลำน้ำว้า อำเภอแม่จริม จังหวัดน่าน**. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ : เชียงใหม่.
- จงรักษ์ อินทยนต์. (2545). **การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการการท่องเที่ยว : กรณีศึกษาบ้านโป่งร้อน ตำบลใหม่พัฒนา อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง**. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. เชียงใหม่.
- ชมนาด ดันติเสรี. (2546). **ศักยภาพของชุมชนท้องถิ่นในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ : กรณีศึกษา ชุมชนเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี**. วิทยานิพนธ์. สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ : กรุงเทพมหานคร.
- ชื่นใจ บุญธรรม. (2542). **การมีส่วนร่วมอนุรักษ์สภาพแวดล้อมของผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยวบริเวณชายหาดบางแสน จังหวัดชลบุรี**. วิทยานิพนธ์ (ศษ.ม.) มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ดรุณี บุญธรรม. (2543). **ศักยภาพของชุมชนมั่งในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ : กรณีศึกษาบ้านน้ำเค ตาบลผาซำน้อย อำเภอปง จังหวัดพะเยา**. รายงานการค้นคว้าแบบอิสระเชิงวิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ทับทิม สุวรรณประภา. (2541). **ความคาดหวังและความต้องการมีส่วนร่วมของประชาชนในการฟื้นฟูแหล่งท่องเที่ยวถ้ำเชียงดาว**. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ : เชียงใหม่.
- นภค วัฒนคุณ. (2545). **ความต้องการในการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการพัฒนาการท่องเที่ยว : กรณีเวียงท่ากาน ตำบลบ้านกลาง อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่**. รายงานการค้นคว้าแบบอิสระ เิงวิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ : เชียงใหม่
- เบญจวรรณ วงศ์คำ. (2547). **สถานการณ์ท่องเที่ยวไทยปี 47 ภาพฝัน กับความจริง**. ประชาคมวิจัย, ฉบับ 57 เดือนกันยายน-ตุลาคม 2547 (หน้า 7).
- ประกอบศิริ ภักดีพินิจ. (2545). **ศักยภาพของชุมชนการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนริมกว๊านพะเยา : กรณีศึกษาชุมชนบ้านร่องไฮ ตำบลแม่ใส อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา**. มหาวิทยาลัย เชียงใหม่ : เชียงใหม่.
- ประภาส อินทนปสาธน์. (2546). **การบริหารจัดการการท่องเที่ยวแบบชุมชนมีส่วนร่วม : กรณีหมู่บ้านโคกโก่ง อำเภอภูจินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์**. รายงานการศึกษาอิสระปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ประหยัด ตะคอนรัมย์. (2544). **แนวทางการบริหารและจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน : กรณี**

- ศึกษาดูแลธรรมชาติดอนหอย จังหวัดนครปฐม. วิทยานิพนธ์ (ผ.ม.) จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ปิยพร ทาวิกุล. (2544). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน : กรณีศึกษาบ้านไหล่หิน ตำบลไหล่หิน อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ : เชียงใหม่.
- พงศธร เกษล่ำลี. (2528). การศึกษาเบื้องต้นเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวจังหวัดเชียงราย-พะเยา. วิทยานิพนธ์ (ผ.ม.) จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พจนารถ กริ่งไกร. (2545). การมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับชุมชนในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศและวัฒนธรรม : กรณีศึกษา ตำบลโป่งงาม อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย. รายงานการค้นคว้าแบบอิสระเชิงวิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- พนิตตา สิงห์ศรั. (2544). ศักยภาพของชุมชนบ้านห้วยฮี้ในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแบบโฮมสเตย์. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ : เชียงใหม่.
- มธุรส ปรวบไพรี. (2543). ศักยภาพของชุมชนในการจัดการแหล่งท่องเที่ยว : กรณีชุมชน ไทยทรงดำ บ้านเขาย้อย ตำบลเขาย้อย อำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี. รายงานการค้นคว้าแบบอิสระเชิงวิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ศมา ณ ระนอง. (2545). การจัดการด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนท้องถิ่น ศึกษาเฉพาะกรณี : ชุมชนคีรีวง ตำบลกำโลน อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช. วิทยานิพนธ์ (พช.ม.) มหาวิทยาลัย ธรรมศาสตร์.
- สินธุ์ สโรบล. (2547). การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน. ประชาคมวิจัย, ฉบับ 57 เดือนกันยายน-ตุลาคม 2547 (หน้า 15).
- สุภาภรณ์ หาญทอง. (2543). ศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวจังหวัดพัทลุง. ภาคนิพนธ์ปริญญาพัฒนบริหารศาสตรมหาบัณฑิต สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- อภิวัฒน์ ธีระวาสน์. (2543). บทบาทของคณะกรรมการหมู่บ้านในการจัดการแหล่งท่องเที่ยว : กรณีศึกษาถ้ำเมืองออน กิ่งอำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ : เชียงใหม่.
- อรวรรณ พันธุ์เนตร. (2541). การประเมินความต้องการมีส่วนร่วมและความต้องการพัฒนาการท่องเที่ยวของประชาชน : กรณีบ้านหาดไคร้ ตำบลเวียง อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย. รายงานการค้นคว้าอิสระปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

ศักยภาพและความพร้อมการนวดแผนไทยในจังหวัดเชียงราย

The Potential and Readiness of Thai Massage in Chiang Rai

ยุพิน ทมิใจเจริญ

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา

Yuphin Meechaichaicharoen

Rajamangala University of Technology Lanna

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา ศักยภาพและความพร้อมของผู้ประกอบการนวดแผนไทย ความพึงพอใจและความต้องการของนักท่องเที่ยวในการรับบริการนวดแผนไทย และเพื่อศึกษารูปแบบการให้บริการนวดแผนไทย ในจังหวัดเชียงราย การวิจัยเรื่องนี้เป็นวิจัยเชิงปริมาณ และ การวิจัยเชิงคุณภาพ เครื่องมือที่ใช้ในการทำวิจัยประกอบด้วยแบบสอบถามและการจัดประชุมเพื่อสนทนากลุ่ม ผลการวิจัยพบว่าผู้ประกอบการส่วนใหญ่ในจังหวัดเชียงรายมีความพร้อมในระดับสูง แต่การประกอบการนวดในจังหวัดเชียงรายยังขาดความชัดเจนเรื่องรูปแบบของการนวด ที่จะสร้างเป็นเอกลักษณ์ของจังหวัด ส่วนด้านความพึงพอใจและความต้องการของนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและ ชาวต่างประเทศ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีความพอใจในการให้บริการของผู้ประกอบการนวดและพนักงานนวด และยังพบว่าอาชีพมีผลต่อการตัดสินใจใช้บริการนวดแผนไทยเป็นอย่างมาก การวิจัยครั้งนี้มีข้อเสนอแนะเป็นแนวทางในการพัฒนาธุรกิจการนวดแผนไทยในจังหวัดเชียงรายนี้อย่างไร 1)ควรมีการจัดตั้งชมรมผู้ประกอบการนวดแผนไทย 2)สร้างความร่วมมือระหว่างสถานประกอบการและส่วนราชการเพื่อประชาสัมพันธ์ให้ธุรกิจการนวดแผนไทยเป็นส่วนหนึ่งของการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ 3)ควรมีการจัดอบรมมาตรฐานการนวดจากส่วนราชการ เพื่อให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน 4)ส่วนราชการควรเข้ามาช่วยเหลือในเรื่องการจัดหาแหล่งเงินทุนที่จะพัฒนาสถานประกอบ 5)ควรมีการส่งเสริมให้สถานประกอบการจัดร้านแบบล้านนา โดยใช้วัสดุที่มีอยู่ในท้องถิ่น และมาจากธรรมชาติ จัดร้านให้สื่อถึงการนวดแบบแผนไทย เพื่อป้องกันไม่ให้ลูกค้าเข้าใจผิดว่ามีธุรกิจอื่นแอบแฝง

Abstract

The objective of this research was to study the potential and readiness of Thai massage entrepreneurs, the satisfactions and needs of tourists for Thai massage services, The studies research also the service style of Thai massage in Chiang Rai. The research was quantitative and qualitative. The instruments of this research were questionnaire and focus groups.

The result of this research were that most entrepreneurs had high readiness, but they had no the unique style of massage. The tourists' satisfactions and needs were that they satisfied in the service, and the occupations of the clients were in effect with decision making in using services.

The suggestions of this research were that there should have an association for massage entrepreneurs to cooperate between government and private individual for promoting Thai

massage to be one of health tour is to control massage's standard by government. The government should support funds and promote the massage establishments in to Lanna style by using local's materials.

คำนำ

จังหวัดเชียงรายเป็นจังหวัดหนึ่งที่มีจุดเด่นทางด้านการท่องเที่ยว มีความได้เปรียบทางสภาพภูมิศาสตร์ที่สามารถเชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวในประเทศเพื่อนบ้าน ความโดดเด่นทางด้านภาษา วัฒนธรรมและประเพณี ประวัติศาสตร์ที่ยาวนาน โบราณสถานและแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่สวยงามสามารถตอบสนองยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศได้ทั้ง 3 ยุทธศาสตร์ คือ การเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันด้านการท่องเที่ยว การพัฒนาสินค้าและบริการด้านการท่องเที่ยว และการพัฒนาระบบบริหารจัดการแบบบูรณาการได้ ซึ่งในแต่ละยุทธศาสตร์ยังขาดความชัดเจนในการพัฒนาว่าจะพัฒนาไปในทิศทางใด

ทิศทางการพัฒนาสินค้าและบริการการท่องเที่ยวก็เป็นทิศทางหนึ่งที่ได้รับ การพัฒนาศักยภาพและความพร้อมที่มีอยู่เพื่อช่วยสนับสนุนอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวด้านอื่นๆ ซึ่งได้แก่ สินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ การนวดแผนไทย ธุรกิจสปา ธุรกิจนำเที่ยว ธุรกิจการขนส่ง ธุรกิจร้านอาหาร หัตถกรรมพื้นบ้าน เป็นต้น ธุรกิจเหล่านี้เป็นธุรกิจที่จะช่วยส่งเสริมหรือกระตุ้นให้นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศเดินทางมาท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงรายเพิ่มมากขึ้น

โดยเฉพาะการนวดแผนไทยที่กำลังเป็นที่นิยมอย่างมากทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ เช่น นักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศสนใจที่จะรักษาสุขภาพด้วยกรรมวิธีทางตะวันออกซึ่งเป็นสิ่งที่แปลกใหม่สำหรับพวกเขา ส่วนนักท่องเที่ยว

ชาวไทยที่หันมาให้ความสำคัญต่อการดูแลสุขภาพด้วยวิธีรักษาแบบโบราณ หรือวิธีการรักษาแบบดั้งเดิมที่เคยใช้มาแล้ว แต่ได้ถูกลืมไปเมื่อเห็นว่าการรักษาแบบการแพทย์ตะวันตก เช่น การใช้ยาปฏิชีวนะ ได้ผลดีกว่าการรักษาแบบการแพทย์พื้นบ้านที่มักจะเห็นผลช้ากว่า แต่ด้วยแรงจูงใจจากสื่อทางโทรทัศน์ นิตยสาร วารสารต่างๆ ทั้งทางเอกชนและรัฐบาล องค์กรเพื่อชวนเชิญให้หันมาทำการบริโภค หรือใช้การรักษาแบบการแพทย์พื้นบ้าน โดยเฉพาะกระทรวงสาธารณสุข ที่ทำการส่งเสริมการรักษาแบบการแพทย์พื้นบ้านอย่างจริงจัง

โดยเฉพาะการนวดแผนโบราณ หรือการนวดแผนไทยเป็นทั้งศาสตร์และศิลป์ ที่ชาว จังหวัดเชียงรายคุ้นเคยและใช้ในการรักษาอาการเจ็บปวดให้ทุเลาหายไปมาช้านานแล้ว ด้วยวิถีภูมิปัญญาของชาวเชียงรายที่อาศัย ธรรมชาติในการบำบัดรักษาอาการเจ็บป่วย เล็กๆ น้อยๆ ด้วยความรู้ทางการแพทย์พื้นบ้านที่ สัมผัสมาจากรบรพบุรุษถ่ายทอดความรู้สืบทอด กันต่อๆ มาจากรุ่นหนึ่งไปสู่อีกรุ่นหนึ่งจนกลาย มาเป็นธุรกิจที่เกิดขึ้นในครอบครัวเป็นธุรกิจ ขนาดเล็กที่ให้บริการสำหรับคนชาวเชียงราย เท่านั้น แต่เมื่อได้มีนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและ ชาวต่างประเทศเข้ามาเที่ยวในจังหวัดเชียงราย ธุรกิจการนวดก็ถูกปรับเปลี่ยนให้มีขนาดใหญ่ขึ้น เช่น ธุรกิจโรงแรมที่เจ้าของทำการเปิดร้านนวด ภายในโรงแรมและจัดสถานที่เพื่อบริการอำนวยความสะดวกให้แก่นักท่องเที่ยวได้รับความ สะดวกสบาย แต่ก็มีธุรกิจการนวดขนาดเล็กเปิด ขึ้นมาอย่างมากมายตามข้างถนนหนทาง คือ พร้อมรับใช้ลูกค้าได้ทุกเมื่อ จากการสำรวจร้าน เล็กๆ เหล่านี้พบว่าลูกค้าก็มาใช้บริการการนวด แผนไทยไม่แตกต่างจากในร้านใหญ่ๆ มากนัก ลูกค้าส่วนใหญ่ชอบและประทับใจในวิธีการนวด มากกว่าส่วนประกอบของร้านและสถานที่ที่ให

บริการ เนื่องจากมีทุนในการจัดการน้อย จึงบริการลูกค้าด้วยสถานที่ที่คับแคบ แตกต่างจากร้านที่มีทุนขนาดใหญ่ โดยลักษณะการประกอบธุรกิจจะต่างคนต่างทำ จึงทำให้ไม่เป็นจุดเด่นหรือจุดขายสำหรับการท่องเที่ยว

ดังนั้นการวางแผนไทยในจังหวัดเชียงรายที่มีอยู่บ้างแล้ว จึงน่าจะสามารนำไปใช้ในการสนับสนุนอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวได้บ้าง จึงควรจะศึกษาศักยภาพที่มีอยู่ของธุรกิจการวางแผนไทยในจังหวัดเชียงราย เพื่อจะสามารถปรับปรุงจากธุรกิจบริการขนาดเล็กที่ทำขึ้นภายในครอบครัวให้เป็นธุรกิจบริการที่มีมาตรฐานสำหรับรองรับนักท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงรายได้ และสามารถที่จะบรรจุไว้ในโปรแกรมการท่องเที่ยวอันจะนำมาซึ่งเอกลักษณ์ของการท่องเที่ยวภายในจังหวัดเชียงราย

ระเบียบวิธีวิจัย

เครื่องมือและวิธีการศึกษา

การวิจัยเรื่องนี้เป็นวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมุ่งศึกษาความคิดเห็นและความเข้าใจคำว่า“ศักยภาพและความพร้อมของผู้ประกอบการวางแผนไทย” โดยศึกษาจากทัศนะของนักท่องเที่ยวชาวไทย ชาวต่างประเทศ และผู้ประกอบการ โดยประชากร ประกอบด้วย 3 กลุ่มคือ ผู้ประกอบการวางแผนไทย นักท่องเที่ยวชาวไทยที่มาเที่ยวจังหวัดเชียงราย นักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศที่มาเที่ยวจังหวัดเชียงราย การวิจัยนี้กำหนดพื้นที่เฉพาะจังหวัดเชียงราย ซึ่งประกอบด้วย 16 อำเภอ 2 กิ่งอำเภอ โดยเก็บข้อมูลจากนักท่องเที่ยวที่เข้ามาท่องเที่ยวในแต่ละอำเภอ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้เป็นแบบสอบถาม (Questionnaires) และสนทนากลุ่ม (Focus Group) โดยมีขั้นตอนดังนี้

วิธีดำเนินการรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้เป็นแบบสอบถาม (Questionnaires) และสนทนากลุ่ม (Focus Group) โดยมีขั้นตอนในการสร้างเครื่องมือดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาเอกสาร หนังสือและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจการวางแผนไทยและความต้องการของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการวางแผนไทย เพื่อให้ได้ข้อมูลเพื่อเป็นแนวทางในการศึกษาวิจัย

ขั้นตอนที่ 2 นำข้อมูลที่ได้จากขั้นตอนที่ 1 มากำหนดเป็นประเด็นหลักในการสร้างเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยดังกล่าว โดยมีเครื่องมือในการเก็บรวบรวมดังนี้

1. แบบสอบถาม (Questionnaires) เพื่อตอบคำถามวิจัยข้อที่ 3 ข้อที่ 4 และข้อที่ 5 ซึ่งใช้สำหรับสัมภาษณ์นักท่องเที่ยวชาวไทย

2. ส่วนนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติใช้แบบสอบถามร่วมกับนักท่องเที่ยวชาวไทยแต่ใช้วิธีสัมภาษณ์เชิงลึกกับนักท่องเที่ยวจำนวน 20 ราย

3. แบบสนทนากลุ่ม (Focus Group) เพื่อตอบคำถามวิจัยข้อที่ 1 และข้อที่ 2 โดยนำผลของการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับความพอใจของนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างประเทศในคำถามวิจัยข้อที่ 3 ข้อที่ 4 และ ข้อที่ 5 มาสนทนากลุ่ม เพื่อศึกษาแนวทางการจัดการธุรกิจการวางแผนไทยในจังหวัดเชียงราย โดยกำหนดการสนทนากลุ่ม จำนวน 2 ครั้ง โดยการประชุมครั้งที่หนึ่ง เพื่อขอความเห็นจากผู้ที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับแบบสอบถาม และการประชุมครั้งที่สองเพื่อสรุปข้อมูลเกี่ยวกับแบบสอบถาม ซึ่งผู้เข้าร่วมประชุมกลุ่ม มีดังนี้

3.1 กลุ่มผู้ประกอบการวางแผนไทยในจังหวัดเชียงราย

3.2 หน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง เช่น สาธารณสุขจังหวัด การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย

ในการวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลช่วงเวลาเดียว คือ เดือนกันยายน พ.ศ. 2548 โดยผู้วิจัยและผู้ช่วยผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นไปทดสอบกับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 ชุด และจัดประชุมกลุ่มย่อยผู้ประกอบการเพื่อปรับปรุงแบบสอบถามให้ตรงกับวัตถุประสงค์งานวิจัย หลังจากนั้นนำแบบสอบถามไปให้กลุ่มตัวอย่างตอบ จำนวน 400 ชุด และสัมภาษณ์เชิงลึกกับนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศจำนวน 20 ราย และทำการประมวลผลเพื่อจัดประชุมกลุ่มย่อยอีกครั้งเพื่อสรุปผลการสอบถามและการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ประกอบการ

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

แหล่งข้อมูล การวิจัยเรื่องนี้ทำการเก็บข้อมูลจากนักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวในจังหวัดเชียงราย ทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ โดยศึกษาจากทัศนคติของนักท่องเที่ยวและผู้ประกอบการโดยจัดเก็บข้อมูลดังนี้

1. ประชากร(Population) ประกอบด้วย 3 กลุ่ม คือ

1. ผู้ประกอบการนวดแผนไทยในจังหวัดเชียงราย
2. นักท่องเที่ยวชาวไทยที่มาเที่ยวจังหวัดเชียงราย
3. นักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศที่มาเที่ยวในจังหวัดเชียงราย

2. กลุ่มตัวอย่าง ในการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยได้แบ่งกลุ่มตัวอย่างเป็น 3 กลุ่ม

1. ผู้ประกอบการ ใช้วิธีการสุ่มแบบเจาะจงในแต่ละอำเภอของจังหวัด เชียงราย โดยวิธีการเชิญเข้าร่วมประชุมกลุ่มย่อย
2. นักท่องเที่ยวชาวไทย ใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญจากนักท่องเที่ยวที่เข้ามาเที่ยวจังหวัดเชียงราย โดยอ้างอิงสถิติของนักท่องเที่ยวชาวไทยที่เข้ามาเที่ยวในจังหวัด

เชียงรายในปี 2546 จำนวนทั้งสิ้น 467,517 คน (ไม่สามารถใช้ข้อมูลของปี 2547 ได้เนื่องจากข้อมูลจากการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยยังไม่มี) ซึ่งแบ่งเป็นนักท่องเที่ยวที่เข้ามาเที่ยวในครั้งปีแรกจำนวน 211,456 คน ครึ่งปีหลังจำนวน 256,061 คน เลือกกลุ่มตัวอย่างจากจำนวนประชากรโดยใช้ตารางสำเร็จรูปของทาโรยามาเน (Yamane 1970 : 580-581) ด้วยความเชื่อมั่น 95% ได้กลุ่มตัวอย่างขั้นต่ำ 400 คน โดยแบ่งกลุ่มตัวอย่างในจำนวนที่เท่ากัน ให้กับจำนวน 16 อำเภอ 2 กิ่งอำเภอ ดังนั้นจะได้กลุ่มตัวอย่างของแต่ละอำเภอเท่ากับ 22 ตัวอย่าง

3. นักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ ที่เข้ามาเที่ยวในจังหวัดเชียงราย โดยใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

เครื่องมือและขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ (แบบสอบถาม) ที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล มีการดำเนินการสร้างตามลำดับดังนี้

1. ศึกษาความรู้เกี่ยวกับธุรกิจการนวดแผนไทย เพื่อนำมาใช้สร้างแบบสอบถาม จาก ตำรา วิทยานิพนธ์ รายงานการวิจัย ข้อมูลทางอินเทอร์เน็ต
2. ขอบเขตของแบบสอบถามจะเกี่ยวข้องกับศักยภาพและความพร้อมในการทำธุรกิจ
3. รูปแบบของแบบสอบถามที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล เป็นแบบสอบถามซึ่งแบ่งออกเป็น

3.1 แบบสอบถามให้ผู้ตอบเลือกตอบ (Check list) เพียงข้อเดียวเป็นคำถามเกี่ยวกับข้อมูลส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ อาชีพ และการศึกษา

3.2 แบบสอบถามเกี่ยวกับความคิดเห็นของนักท่องเที่ยว ที่มีต่อศักยภาพและความพร้อมของผู้ประกอบการ เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale)

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล มีวิธีการดังนี้

1. การวิเคราะห์ความคิดเห็นในเรื่อง ศักยภาพและความพร้อมของผู้ประกอบการ โดยใช้สถิติ คือ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยมัชฌิมเลขคณิตและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation หรือ S.D.)
2. การทดสอบความสัมพันธ์ของข้อมูลที่มีลักษณะเป็นความถี่ โดยใช้ค่าไคสแควร์

ผลการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ได้จากการเก็บแบบสอบถามจากนักท่องเที่ยวจำนวน 400 คน และจากผู้ประกอบการนวดแผนไทย ผลที่ได้รับสามารถนำไปปรับปรุงการดำเนินงานของผู้ประกอบการในภาคอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของจังหวัดเชียงรายได้เป็นอย่างดี โดยผลที่ได้ชี้ให้เห็นความต้องการของนักท่องเที่ยวและผลการบริหารงานของผู้ประกอบการเพื่อให้เกิดความต้องการที่ตรงกันระหว่างนักท่องเที่ยวกับผู้ประกอบการ โดยปรากฏผลดังนี้

ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับนักท่องเที่ยว พบว่าผู้ที่ตอบแบบสอบถามมากที่สุด คือ ผู้ที่มีอายุ 31-40 ปี คิดเป็นร้อยละ 32.3 ระดับการศึกษาผู้ที่ตอบแบบสอบถามมากที่สุด คือ ผู้ที่มีการศึกษาระดับปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 44.3 อาชีพ ผู้ที่ตอบแบบสอบถามมากที่สุด คือ อาชีพรับราชการ/รัฐวิสาหกิจ คิดเป็นร้อยละ 34 รายได้เฉลี่ยต่อเดือนมากกว่า 20,000 บาท นักท่องเที่ยวเคยรับบริการนวดแผนไทย คิดเป็นร้อยละ 62.8 นักท่องเที่ยวสนใจที่จะใช้บริการนวดแผนไทย คิดเป็นร้อยละ 88 นักท่องเที่ยวเคยใช้บริการนวดแผนไทยในจังหวัดเชียงรายคิดเป็นร้อยละ 22

การทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร

ด้านการใช้บริการนวดแผนไทย พบว่าเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ ไม่มีผลต่อการตัดสินใจใช้บริการนวดแผนไทยในจังหวัดเชียงราย

จากการจัดประชุมเพื่อแสดงความคิดเห็นของผู้ประกอบการนวดแผนไทยในจังหวัดเชียงราย โดยมีผู้ประกอบการนวดแผนไทยในจังหวัดเชียงรายเข้าร่วมประชุมจำนวน 20 ราย และหน่วยงานราชการจำนวน 3 ราย ได้แก่ ตัวแทนจากสาธารณสุขจังหวัดเชียงราย ตัวแทนจากสำนักงานการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ภาคเหนือเขต 2 และตัวแทนจากกรมพัฒนาธุรกิจการค้าจังหวัดเชียงราย ซึ่งจากการจัดประชุมได้สรุปความคิดเห็นโดยแบ่งเป็นประเด็นดังนี้

1. ศักยภาพและความพร้อมในการให้บริการแก่นักท่องเที่ยวของผู้ประกอบการ
2. ระดับความพร้อมในการตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยว
3. รูปแบบของการบริการนวดแผนไทยในจังหวัดเชียงราย
4. ปัญหาของการประกอบธุรกิจการนวดแผนไทย
5. ข้อเสนอแนะในการประกอบการนวดแผนไทย

ประเด็นเรื่องศักยภาพและความพร้อมของผู้ประกอบการ สามารถสรุปได้ดังนี้

นอกจากประเด็นปัญหาต่างๆ ที่ผู้ประกอบการได้อภิปรายกันนั้น ผู้วิจัยได้หยิบยกเอาเรื่องของศักยภาพและความพร้อมในตัวของผู้บริหารมาแสดงเป็นคำถามที่ผู้ประกอบการได้ทำการพูดคุยกัน โดยเจ้าหน้าที่จากสาธารณสุขจังหวัดเชียงรายได้แสดงความคิดเห็นว่า คำว่าศักยภาพในตัวของผู้ประกอบการเองสามารถมองได้จากผลงานที่ทำออกมา และดูจากภูมิประวัติของตัวผู้ประกอบการเอง ซึ่งจากผู้ประกอบการที่ได้

เข้าร่วมประชุม มีผู้ประกอบการบางรายมีความรู้ในระดับปริญญาและสามารถบริหารงานได้ดี แต่บางรายไม่ได้มีการศึกษาที่สูงนัก แต่อาศัยจากประสบการณ์ด้านการנדที่ได้อบรมมา ผู้ประกอบการบางรายยังเสนอแนวคิดที่ว่า ตัวผู้ประกอบการเองจะสามารถทำธุรกิจนวดแผนไทยนี้ได้ดียิ่งขึ้น ถ้าหน่วยงานทางราชการเข้ามาส่งเสริมบ้าง เช่น ในเรื่องของแหล่งเงินทุน การโฆษณาประชาสัมพันธ์จากสื่อของรัฐ เพื่อสร้างความมั่นใจให้กับลูกค้าอีกด้านหนึ่ง โดยเฉพาะการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยที่มีหน้าที่ด้านการประชาสัมพันธ์ควรจะเข้ามาช่วยในเรื่องนี้ แต่จากการสอบถามจะพบว่าการท่องเที่ยวจะประชาสัมพันธ์ให้กับธุรกิจที่ประสบความสำเร็จและเข้าตามเงื่อนไขของการท่องเที่ยวเท่านั้น โดยมิได้มีหน้าที่ในการให้ความรู้กับผู้ที่ทำธุรกิจในด้านนี้ว่าจะต้องบริหารจัดการอย่างไร จึงจะมีโอกาสได้เข้าร่วมโฆษณาในวารสารของการท่องเที่ยว

จากการอภิปรายในหัวข้อดังกล่าว จะพบว่า ตัวผู้ประกอบการเองมีความรู้ความสามารถที่จะทำธุรกิจการนวดแผนไทยอยู่ในระดับที่มากที่สุด ซึ่งจะเห็นได้จากผลการสำรวจความพอใจของนักท่องเที่ยวที่มีความคิดเห็นต่อผลการบริหารงานของผู้ประกอบการ และผู้ประกอบการเหล่านี้สามารถตอบรับกับสิ่งเปลี่ยนแปลงใหม่ๆ ได้ตลอดเวลาและพยายามพัฒนาธุรกิจของตนเองอย่างต่อเนื่อง แต่ผู้ประกอบการรายเล็กจะขาดความพร้อมด้านแหล่งเงินทุน ที่แตกต่างจากธุรกิจโรงแรมที่มีบริการนวดแผนไทยอยู่ในโรงแรม หรือรีสอร์ทต่างๆ ที่มีบริการประเภทนี้อยู่ ซึ่งธุรกิจที่มีขนาดใหญ่จะรองรับนักท่องเที่ยวที่มีอำนาจการจ่ายสูงเท่านั้น แต่จำนวนนักท่องเที่ยวอื่นๆ ไม่สามารถจ่ายได้ จะหันมาใช้บริการของผู้ประกอบการขนาดเล็กได้ ซึ่งประเด็นแหล่งเงินทุนจะเป็นปัญหาสำหรับ

การพัฒนาธุรกิจ แต่หากทางหน่วยงานของรัฐจะเข้ามาให้ความช่วยเหลืออย่างจริงจัง ก็จะทำให้ธุรกิจนี้สามารถสร้างเป็นจุดเด่นให้กับทางจังหวัดเชียงรายได้ แต่ในปัจจุบันผู้ประกอบการเป็นผู้บริหารจัดการแต่ฝ่ายเดียว ธุรกิจนี้จึงยังไม่มีความชัดเจนมากนัก

ประเด็นระดับความพร้อมในการตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยว

สืบเนื่องจากประเด็นเรื่องศักยภาพในตัวผู้ประกอบการเอง จะพบว่ามีความพร้อมในการบริหารงานเพื่อที่จะรองรับนักท่องเที่ยวที่จะเข้ามาเที่ยวในจังหวัดเชียงรายได้ แต่จากประเด็นปัญหาที่ได้มีการอภิปรายกันนั้น สามารถสรุปได้ว่าระดับความพร้อมในเรื่องการบริหารจัดการซึ่งขึ้นอยู่กับตัวผู้ประกอบการเองมีความพร้อมในการบริหารมาก ยกเว้นความพร้อมในด้านของเงินลงทุนที่จะใช้ในการพัฒนาธุรกิจซึ่งอยู่ในระดับต่ำ ซึ่งผู้ประกอบการรายเล็กๆ ไม่สามารถจะขยายทุนเพื่อการพัฒนาธุรกิจได้ ยกเว้นผู้ประกอบการรายใหญ่ เช่น ธุรกิจโรงแรม ธุรกิจรีสอร์ท เป็นต้น ในด้านบุคลากร ผู้ประกอบการให้ความเห็นว่าจะมีปัญหาด้านพนักงานนวดมาก เนื่องจากเมื่อพนักงานนวดมีความเชี่ยวชาญก็จะลาออกไปอยู่ที่อื่น หรือไปทำด้วยตนเอง จึงเป็นปัญหาที่ผู้ประกอบการต้องแก้ไขอยู่ตลอดเวลา

ประเด็นรูปแบบของการบริการการนวดแผนไทยในจังหวัดเชียงราย

ผู้วิจัยได้สอบถามถึงรูปแบบการบริการที่จะสามารถสร้างเป็นจุดเด่นให้กับธุรกิจการนวดแผนไทยในจังหวัดเชียงรายที่นอกเหนือจากการนวดแบบคลายกล้ามเนื้อหรือกดจุดแบบทั่วๆ ไป โดยผู้ประกอบการนำเสนอว่าในจังหวัดเชียงรายจะมีวิธีการนวดที่เป็นแบบโบราณ และรูปแบบเฉพาะของชาวจังหวัดเชียงรายที่เรียกว่า การนวดแบบย่าซ่าง ที่สามารถนำเอามาเป็นรูปแบบ

การนัดที่จะเป็นจุดเด่นได้ดี นอกจากนั้น
ทางการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยยังได้นำเสนอ
ในเรื่องการจัดการสถานที่นัด ว่าไม่จำเป็นที่จะต้อง
จัดในห้างแอร์หรือในอาคารที่หรูหราเสมอ
ไป เพราะเรื่องของขนาดคนไทยนั้น เน้นใน
เรื่องของความโปร่งสบาย ความจัดสถานที่โดย
เน้นธรรมชาติให้มากที่สุด อย่างเช่น อบต.บางแห่ง
ที่จัดทำกรณวดอยู่แล้ว สามารถนำสถานที่
ที่มีอยู่ทำการปลูกต้นไม้สร้างความร่มรื่น ใช้วัสดุ
จากธรรมชาติเป็นสิ่งปลูกสร้าง ก็จะสามารถ
สร้างความแตกต่างจากการนัดทั่วไปได้ด้วย
อีกประการจังหวัดควรให้การส่งเสริมให้ธุรกิจ
การท่องเที่ยวเป็นธุรกิจการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ
โดยวัสดุอุปกรณ์ แม้กระทั่งพนักงานนัดควรจะ
มาจากชาวจังหวัดเชียงรายโดยแท้ ทักทาย
ปราศรัยด้วยคำเมือง ก็สามารถสร้างความ
ประทับใจให้กับนักท่องเที่ยวได้เป็นอย่างดี

จากการอภิปรายในรูปแบบดังกล่าว จะ
พบว่าที่ประชุมให้ความคิดเห็นในเรื่องรูปแบบ
การนัดควรจะนำเอารูปแบบของโบราณ ที่เรียก
ว่า การนัดแบบย่าซ่าง มาปรับใช้เพื่อสร้างเป็น
จุดเด่น และทำการปรับปรุงสถานที่โดยเน้นใน
เรื่องของธรรมชาติ มีพนักงานที่เป็นชาวล้านนา
ทักทายกันแบบล้านนา เพื่อสร้างความประทับใจ
ให้กับนักท่องเที่ยว

ประเด็นปัญหาการประกอบการนัดแผน ไทยในจังหวัดเชียงราย สรุปได้ดังนี้

1. เรื่องการขอใบอนุญาตมาตรฐานการ
ประกอบการนัดแผนไทยจากสาธารณสุข
จังหวัดยาก เนื่องจากสถานประกอบการนัด
แผนไทยจะต้องผ่านเกณฑ์มาตรฐานของ
สาธารณสุขก่อนจึงจะได้ไปรับรองมาตรฐาน
โดยวัดจากลักษณะของห้องนัดที่จะต้องโล่ง
โปร่ง และมีประตูที่ไม่สามารถปิดล็อกได้ การ
ระบายอากาศ ความสะอาดของสถานบริการ
การกำจัดขยะมูลฝอย ความสะอาดในเรื่อง
เสื้อผ้าที่ให้บริการ เทคนิคหรืออุปกรณ์ที่นำมา

ให้บริการ การติดตั้งอุปกรณ์ป้องกันไฟไหม้
เวลาการเปิด-ปิดของสถานประกอบการ รวมถึง
ผู้นัดจะต้องผ่านการอบรมที่ได้รับการรับรอง
จากสาธารณสุขอีกด้วย อีกทั้งยังไม่ได้มีความ
ชัดเจนด้านกฎเกณฑ์ของการได้รับการพิจารณา

2. เรื่องการจัดระบบระเบียบของธุรกิจ
การนัดแผนไทยในจังหวัดเชียงราย เนื่องจาก
สถานประกอบการนัดแผนไทยส่วนใหญ่เปิดให้
บริการนักท่องเที่ยวและผู้ให้บริการทั่วไปโดยมี
ความรู้ในเรื่องของการนัดแผนไทยเท่านั้น ไม่มี
ความรู้ในเรื่องของการบริหารงาน ส่วนใหญ่จะ
เป็นร้านเล็กๆ ที่มีเงินลงทุนไม่มาก มีลักษณะ
การดำเนินงานแบบครอบครัว ทำให้การดำเนินงาน
เป็นไปแบบไม่มีระบบระเบียบและไม่เป็นไป
ในทิศทางเดียวกัน จึงทำให้เกิดการแย่งลูกค้า
กันเอง

3. เรื่องการขาดการประชาสัมพันธ์ให้
สถานประกอบการนัดแผนไทยในจังหวัด
เชียงรายเป็นส่วนหนึ่งของการท่องเที่ยวเชิง
สุขภาพ

4. เรื่องการลาออกของพนักงานนัดสูง
มากเนื่องจากพนักงานนัดส่วนใหญ่เมื่อมี
ประสบการณ์มากขึ้น ก็จะลาออกเพื่อไปทำงาน
ในภาคใต้ เช่น ภูเก็ต พังงา กระบี่ เป็นต้น
เนื่องจากได้รับค่าจ้างสูงกว่า

5. เรื่องการขาดการจัดรูปแบบร้านให้มี
เอกลักษณ์ของความเป็นล้านนา

6. เรื่องเงินลงทุนของสถานประกอบการ
นัดแผนไทย เนื่องจากสถานประกอบการส่วน
ใหญ่มีเงินลงทุนน้อยจึงต้องการกู้เงินจากแหล่ง
เงินกู้ แต่เมื่อยื่นเรื่องกู้เงินกับแหล่งเงินกู้ต่างๆ
แล้วมักจะไม่ได้รับการอนุมัติเงินกู้ ทำให้เกิด
ปัญหาเรื่องการเงินงาน

7. เรื่องภาษีป้าย มีราคาสูงขึ้น ทำให้สถาน
ประกอบการขนาดเล็กต้องรับภาระค่าใช้จ่ายสูง
จึงทำให้ต้องลดขนาดของป้ายลงทำให้ป้ายมี
ขนาดเล็ก มองเห็นไม่ชัดเจน

8. เรื่องการประสานงานระหว่างสถานประกอบการและหน่วยงานราชการ เนื่องจากสถานประกอบการส่วนใหญ่เป็นสถานประกอบการขนาดเล็กที่มีการประกอบธุรกิจแบบครอบครัว จึงเห็นว่าการติดต่อกับหน่วยงานราชการเป็นเรื่องยาก

ประเด็นข้อเสนอแนะในการประกอบการ นวดแผนไทย มีดังนี้

จากการขอความคิดเห็นเกี่ยวกับการแก้ไข
ปัญหาต่างๆ สามารถสรุปได้ดังนี้

1. ควรมีการจัดตั้งชมรมผู้ประกอบการ
นวดแผนไทยขึ้น เพื่อให้ผู้ประกอบการเกิดความ
เข้มแข็งและสามารถต่อรองกับภาครัฐได้

2. อยากให้ส่วนราชการเข้ามาช่วยจัด
ระบบระเบียบของธุรกิจการนวดแผนไทยใน
จังหวัดเชียงรายให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน
เพื่อมิให้เกิดการแย่งลูกค้ากันเอง

3. ควรมีการร่วมมือกันระหว่างสถาน
ประกอบการและส่วนราชการเพื่อประชาสัมพันธ์
ให้ธุรกิจการนวดแผนไทยเป็นส่วนหนึ่งของ
การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ

4. ควรมีการจัดอบรมมาตรฐานการให้
บริการนวดแผนไทยจากส่วนราชการ ในด้าน
การนวด ด้านมารยาทการนวด และภาษา เพื่อ
ให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน และเป็นเอกลักษณ์
ของจังหวัดเชียงราย

5. ส่วนราชการควรเข้ามาช่วยเหลือใน
เรื่องการสนับสนุนด้านเงินลงทุนให้มากขึ้น เพื่อ
ให้สถานประกอบการมีเงินลงทุนเพียงพอในการ
ดำเนินงานให้เป็นไปในทิศทางเดียวกันและเป็น
เอกลักษณ์ของจังหวัดเชียงราย

6. ควรมีการส่งเสริมให้สถานประกอบการ
นวดแผนไทยในจังหวัดเชียงราย มีการจัดร้าน
แบบล้านนา โดยใช้วัสดุที่หาได้ง่าย ราคาไม่
แพง และจัดร้านให้โล่ง โปร่ง สามารถมองเห็น
จากด้านนอกได้อย่างชัดเจน เพื่อป้องกันไม่ให้
ลูกค้าเข้าใจผิดว่ามีธุรกิจอื่นแอบแฝง

7. อยากให้มีการลดภาษีป้ายลง หรือให้
ส่วนราชการหาทางแก้ปัญหาในเรื่องของ การ
ประชาสัมพันธ์ของสถานประกอบการนวดแผน
ไทยในจังหวัดเชียงราย

8. ตัวแทนจากสาธารณสุขจังหวัดเชียงราย
ได้เสนอแนะให้ผู้ประกอบการแต่งกายแบบ
พื้นเมือง เช่นอาจจะใส่เสื้อม่อฮ่อม เพื่อให้เป็น
เอกลักษณ์และติดตาลูกค้า อีกทั้งยังให้ข้อเสนอ
แนะในเรื่องของการใช้ทามวด และการแต่งกาย
ของพนักงานนวดไม่ให้แบบเร้าอารมณ์
ทางเพศ

การอภิปรายผล

จากการศึกษาเรื่องศักยภาพและความ
พร้อมการนวดแผนไทยในจังหวัดเชียงราย
สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1. ในเรื่องของศักยภาพและความพร้อม
การนวดแผนไทยของผู้ประกอบการในจังหวัด
เชียงรายสรุปได้ดังนี้

1.1 ความรู้ความสามารถเกี่ยวกับการ
นวดแผนไทย ผู้ประกอบการนวดแผนไทยมี
ความรู้ความสามารถในด้านการนวดเป็นอย่างดี

1.2 ผู้ประกอบการนวดมีทำเลที่ตั้ง
เหมาะสำหรับการให้บริการนักท่องเที่ยวที่จะมา
เที่ยวในจังหวัดเชียงราย ที่มีสถานประกอบการ
ทั้งของเอกชนและส่วนปกครองท้องถิ่น (อบต.)
บางแห่งอยู่ใกล้แหล่งท่องเที่ยวและที่พักอาศัย
ทำให้เกิดความสะดวกกับนักท่องเที่ยวในการมา
ใช้บริการ

1.3 สถานประกอบการนวดแผนไทย
ในจังหวัดเชียงรายมีความโดดเด่นในเรื่องของ
การให้บริการของพนักงานนวด ที่มีความรู้
ความสามารถ และทักษะในการนวดแผนไทย
อยู่ในระดับที่ทำให้ลูกค้าทั้งชาวไทยและชาวต่าง
ประเทศประทับใจ อีกทั้งยังมีอัตราค่าบริการที่
มีความเป็นกันเอง ย่อมเยาแจ่มใจ ไม่เอาเปรียบ

เอาเปรียบลูกค้า รวมทั้งมีการนำสมุนไพรพื้นบ้านมาให้บริการร่วมกับการนวดอีกด้วย

1.4 นักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างประเทศมีความพึงพอใจในด้านราคาค่าบริการ เนื่องจากได้รับการเปรียบเทียบราคากับสถานประกอบการนวดแผนไทยในจังหวัดทางภาคใต้

1.5 สถานประกอบการนวดแผนไทยในจังหวัดเชียงรายส่วนใหญ่มีการให้บริการนักท่องเที่ยวโดยสามารถให้บริการนอกสถานที่ได้ เช่น ถ้านักท่องเที่ยวพักอยู่ที่โรงแรมก็สามารถเรียกให้พนักงานนวดไปให้บริการที่โรงแรมได้ เป็นต้น

1.6 ในสถานประกอบการบางแห่งมีการวางระบบและออกแบบให้มีขั้นตอนที่อำนวยความสะดวกให้กับลูกค้าหรือผู้ใช้บริการมาก แต่บางแห่งไม่สามารถที่จะจัดให้เป็นระบบระเบียบได้ เนื่องจากเจ้าของไม่ได้ทำการบริหารด้วยตนเองแต่ให้พนักงานบริหารแทน

1.7 สิ่งอำนวยความสะดวกในสำนักงานในสถานประกอบการบางแห่งที่มีเงินทุนดำเนินงานจะจัดสภาพของอาคาร ทำเลที่ตั้ง ที่สะอาด สะดวก สร้างความประทับใจให้กับลูกค้าและสร้างความเชื่อมั่นในการใช้บริการได้

2. ในเรื่องระดับความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการให้บริการนวดแผนไทยของผู้ประกอบการนวดแผนไทยในจังหวัดเชียงรายด้านการให้บริการ ด้านราคา ด้านสถานที่ และด้านการได้รับข้อมูลข่าวสาร นักท่องเที่ยวชาวไทยที่เข้ามาเที่ยวในจังหวัดเชียงรายจะมีความพึงพอใจในด้านต่างๆ อยู่ในระดับปานกลางถึงมาก

3. ในเรื่องความต้องการรับบริการนวดแผนไทยของนักท่องเที่ยว ความคิดเห็น และความต้องการของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการบริหารจัดการและรูปแบบการนวดแผนไทยในจังหวัดเชียงราย นักท่องเที่ยวชาวไทยที่เข้ามาเที่ยวใน

จังหวัดเชียงรายให้ความสำคัญมากกับการบริหารจัดการด้านการให้ความสำคัญแก่ลูกค้าคุณภาพด้านฝีมือการนวด ชื่อสถานประกอบการที่บ่งบอกว่าเป็นสถานบริการนวดแผนไทย ความรับผิดชอบต่อน้ำดื่มของพนักงาน ความรวดเร็วในการให้บริการ รองลงมาคือระดับปานกลาง ได้แก่ เวลาเปิดทำการ การแสดงใบอนุญาตของสถานประกอบการ ความพร้อมด้านเครื่องมือ การจัดตกแต่งร้านที่เป็นระเบียบและสวยงาม และอุปกรณ์ภายในร้านมีความทันสมัย สะอาดเหมาะสมกับงาน

4. ในเรื่องรูปแบบของการให้บริการนวดแผนไทย ในความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวนั้นสรุปว่าสถานประกอบการนวดแผนไทยควรได้รับมาตรฐานรับรองจากหน่วยงานราชการ และควรมีป้ายการได้รับมาตรฐานจากสาธารณสุขตั้งให้เห็นอย่างเด่นชัด รวมทั้งต้องการให้มีการจัดตกแต่งร้านแบบล้านนา พนักงานนวดควรแต่งกายสื่อถึงความเป็นล้านนาที่สุภาพ มีอาหารและเครื่องดื่มสมุนไพรไว้บริการขณะรอ มีห้องนวดให้เลือกทั้งแบบส่วนตัวและแบบรวม ควรมีการนวดบำบัดหรือรักษาเฉพาะที่ เป็นต้น

ส่วนในเรื่องของปัญหาที่เกิดขึ้นของสถานประกอบการนวดแผนไทย ได้แก่ เรื่องการจัดหน้าร้านที่ทำให้นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เข้าใจผิดว่ามีการบริการทางเพศแอบแฝง เรื่องการจัดระบบระเบียบของสถานประกอบการนวดแผนไทย ซึ่งทำให้เกิดการแย่งลูกค้ากันเอง เรื่องของเงินลงทุนต่ำ เรื่องของการประสานงานระหว่างสถานประกอบการนวดแผนไทยกับหน่วยงานราชการ ทำให้มีข้อเสนอแนะในการประกอบการนวดแผนไทย ดังนี้

1. จัดตั้งชมรมนวดแผนไทยในจังหวัดเชียงรายขึ้น

2. ควรมีการร่วมมือกันระหว่างสถานประกอบการและส่วนราชการเพื่อประชาสัมพันธ์

ให้ธุรกิจการนวดแผนไทยเป็นส่วนหนึ่งของการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ

3. ควรมีการจัดอบรมมาตรฐานการให้บริการนวดแผนไทยจากส่วนราชการ ในด้านการนวด ด้านมารยาทการนวด และภาษา เพื่อให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน และเป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดเชียงราย

4. มีการจัดร้านแบบล้านนา โดยใช้วัสดุที่หาได้ง่าย ราคาไม่แพง และจัดร้านให้โล่ง โปร่ง สามารถมองเห็นจากด้านนอกได้อย่างชัดเจน เพื่อป้องกันไม่ให้นักค้าเข้าใจผิดว่ามีธุรกิจอื่นแอบแฝง

5. ศึกษาหรือค้นหารูปแบบการนวดที่เป็นภูมิปัญญาของชาวล้านนาโดยแท้ เช่น การย่ำ ข้าง หรืออื่นๆ เพื่อสร้างความแตกต่างในรูปแบบการนวด

จากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎีการบริหารจัดการ และจากผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สามารถสรุปได้เป็นไปในแนวทางเดียวกันว่าการพัฒนาการท่องเที่ยวในด้านการนวดแผนไทยที่จะสามารถส่งเสริมให้การท่องเที่ยวเกิดการพัฒาที่ดีขึ้น ทุกฝ่ายต้องร่วมมือกัน เพื่อให้เกิดมาตรฐานที่ชัดเจน ก่อให้เกิดความเชื่อมั่นต่อนักท่องเที่ยวที่เข้ามาใช้บริการ ✍

บรรณานุกรม

- คณาจารย์ภาควิชาการจัดการ. **หลักการจัดการ**. เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยพายัพ, 2546.
- ดารา ทีปะปาล. **การสื่อสารการตลาด**. กรุงเทพฯ : อมรินทร์พริมพ์, 2541.
- ดำรงศักดิ์ ชัยสนธิ และสุณี เลิศแสวงกิจ. **ธุรกิจเบื้องต้น**. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์วังอักษร, 2543.
- ภาควิชาการจัดการ คณะบริหารธุรกิจ สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล. **หลักการจัดการ**. กรุงเทพฯ : สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล, 2546.
- มานพ สวามิชัย. **หลักการจัดการ**. กรุงเทพฯ : ศูนย์ตำราอาจารย์นิมิตร จิระสันติการ, 2539.
- วีรวิธ มาษะศิริานนท์. **คู่มือวิธีความหาลูกค้าคาดหวัง**. กรุงเทพฯ : ธีระป้อมวรรณกรรม, 2544.
- ศิริกุล เลากัยกุล. **สร้างแบรนด์**. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์อมรินทร์, 2546.
- ศิริวรรณ เสรีรัตน์และคณะ. **การบริหารการตลาดยุคใหม่**. กรุงเทพฯ : บริษัทธีระฟิล์ม และไซเท็กซ์ จำกัด. 2541.
- ศิริฤทธิ์ พงศกรรังศิลป์. **หลักการตลาด**. กรุงเทพฯ : บริษัทสำนักพิมพ์ท็อป จำกัด. 2547.
- สถาบันพัฒนาวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม. **ธุรกิจนวดแผนไทย**. กรุงเทพฯ : P2 Design& Print Co.,Ltd. 2547.
- เสรี วงษ์มณฑา. **การวิเคราะห์พฤติกรรมผู้บริโภค**. กรุงเทพฯ : บริษัทธีระฟิล์ม และไซเท็กซ์ จำกัด. 2542.
- สุวิษ แยมเผื่อน. **หลักการจัดการ**. กรุงเทพฯ : ศูนย์ตำราอาจารย์นิมิตร จิระสันติการ, 2540.
- สุดสงวน คำคุณ. **ปัจจัยที่มีสัมพันธ์กับการใช้บริการการนวดไทยในคลินิกการแพทย์แผนไทยอำเภออดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่**. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2542.
- อุดม อุดมวรรณกุล. **การถ่ายทอดการนวดแผนไทยบ้านป่าบง**. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2545.

- ชรินทร์ วรกุลกิจกำธร. แนวทางการพัฒนาภูมิปัญญาการนวดแผนไทยให้เป็นธุรกิจเพื่อ
สุขภาพ สำหรับนักท่องเที่ยว. การค้นคว้าแบบอิสระศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัย
เชียงใหม่, 2545.
- ชินวัฒน์ อรรถเวทิน. การวิเคราะห์พฤติกรรมผู้บริโภคการท่องเที่ยวภายในประเทศของ
ประชากรอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่. การค้นคว้าแบบอิสระบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2545.
- สุชาวลี สุทธิคณี. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อผู้บริโภคชาวไทยในการเลือกใช้บริการนวดแผน
โบราณในอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่. การค้นคว้าแบบอิสระบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต
มช, 2542.

**ผลกระทบจากการท่องเที่ยวต่อสังคมและวัฒนธรรม
ในชุมชนการท่องเที่ยวจังหวัดเชียงราย**
Socio-cultural Impacts of Tourism Development in Chiangrai Province

บุษบา สิกธิการ
มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง

Bussaba Sitikarn
Mae Fah Luang University

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลกระทบของการท่องเที่ยวต่อสภาพสังคมและวัฒนธรรมของชุมชนท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงราย ซึ่งครอบคลุมถึงสถานการณ์การท่องเที่ยว บทบาทการมีส่วนร่วมของภาคีในการพัฒนาการท่องเที่ยว ความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวต่อการจัดการการท่องเที่ยว และความคิดเห็นของชุมชนและนักท่องเที่ยวต่อผลกระทบทางสังคมและวัฒนธรรมของชุมชนที่เกิดจากท่องเที่ยว การดำเนินการศึกษาใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก การประชุมชุมชนแบบมีส่วนร่วม การประชุมกลุ่มย่อยกับกลุ่มภาคีการท่องเที่ยว การสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม และแบบสอบถาม สำหรับนักท่องเที่ยวที่เข้าไปท่องเที่ยวในพื้นที่ โดยสุ่มตัวอย่างจากจำนวนนักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวในพื้นที่แบบไม่เป็นไปตามโอกาสทางสถิติ (Non Probability Sampling Method) การวิเคราะห์ข้อมูลใช้ สถิติพรรณนาสำหรับข้อมูลเชิงคุณภาพ และโปรแกรมการวิเคราะห์ทางสถิติทางสังคมศาสตร์ (SPSS) สำหรับข้อมูลเชิงปริมาณ พื้นที่ที่ใช้ในการศึกษาได้แก่ 3 พื้นที่ที่เป็นตัวแทนแหล่งท่องเที่ยวที่มีจำนวนนักท่องเที่ยวต่อปีในระดับสูง ปานกลาง และต่ำ ตามลำดับคือบ้านหาดไคร้ หมู่ 7 ตำบลเวียง อำเภอเชียงของ บ้านสันตศิรี หมู่ 1 ตำบลแม่สลองนอก อำเภอแม่ฟ้าหลวง และบ้านราษฎร์ภักดี หมู่ 10 ตำบลตับเต่า อำเภอเทิง

จากการศึกษา พบว่ามีการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและศิลปวัฒนธรรมเกิดขึ้นทั้งในด้านบวกและด้านลบในพื้นที่ท่องเที่ยวได้แก่ การเพิ่มรายได้ สร้างอาชีพ และการศึกษาเรียนรู้ของชาวบ้าน ส่วนด้านลบคือการเปลี่ยนแปลงของศิลปวัฒนธรรม สำหรับสถานการณ์การท่องเที่ยวในแต่ละพื้นที่พบว่า มีรูปแบบการท่องเที่ยวที่ตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวโดยขาดการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการพัฒนา การท่องเที่ยว และความร่วมมือระหว่างภาคีการท่องเที่ยวในพื้นที่ นอกจากนี้ ในปัจจุบันศักยภาพของการท่องเที่ยวในพื้นที่ได้ลดลงเนื่องจากความเสื่อมโทรมของทรัพยากรท่องเที่ยวในพื้นที่ และข้อจำกัดของงบประมาณและนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวที่ไม่ต่อเนื่อง

ด้านการจัดการการท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวมีความคิดเห็นว่าจะต้องปรับปรุงคุณภาพของแหล่งท่องเที่ยวควบคู่กับการส่งเสริมและพัฒนากิจกรรมนันทนาการ และกิจกรรมการท่องเที่ยวให้หลากหลายและสอดคล้องกับบริบทของพื้นที่ ในขณะเดียวกันนักท่องเที่ยวให้ความสำคัญต่อสภาพสังคม

และวัฒนธรรมของชุมชนในแหล่งท่องเที่ยวว่าเป็นปัจจัยทางการท่องเที่ยวที่สำคัญและน่าสนใจที่ควรต้องอนุรักษ์เอาไว้ นอกจากนั้นนักท่องเที่ยวมีความรู้สึกไม่ประทับใจต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่แสดงออกโดยการปฏิบัติต่อนักท่องเที่ยว เช่น การดักตวงผลประโยชน์จากนักท่องเที่ยวและความไม่จริงใจในการให้บริการ

แต่อย่างไรก็ตามการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมที่เกิดขึ้นนั้นอาจเกิดขึ้นตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ ซึ่งไม่สามารถสรุปได้ว่าการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นมีสาเหตุมาจากการพัฒนาการท่องเที่ยวเพียงอย่างเดียว ดังนั้นเพื่อป้องกันผลกระทบทางลบที่อาจเกิดขึ้นได้ในการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่จึงจำเป็นต้องให้ความสำคัญต่อบริบททางสังคมและศิลปวัฒนธรรมของชุมชน การสร้างความเข้มแข็งของชุมชนและโอกาสการมีส่วนร่วมของชุมชน ให้ความรู้ความเข้าใจในหลักการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน รวมทั้งส่งเสริมการกระจายรายได้ให้เกิดขึ้นอย่างเป็นธรรมในกลุ่มภาคีการท่องเที่ยว

Abstract

This study aimed to investigate socio-cultural impacts of tourism development in Chiangrai province, Thailand. To achieve the objective of the study, the related issues were examined including the current situation of tourism, roles of stakeholders, visitors' opinions on tourism management and local communities' views toward socio-cultural impacts of tourism development. The methodologies adopted for data collection were: semi-structured interviews, participatory rural appraisal and focus groups with local residents and other stakeholders; participant observation; and self-completion visitor

surveys by using non probability sampling method. Descriptive statistics was used for content analysis and Statistic Package of Social Science (SPSS) was employed for data analysis of visitor survey.

Three case studies were selected based on visitors' numbers per year from high, medium and low levels as follow: Ban Hard Krai in Chiang Khong District; Ban Santakiri in Mae Fah Luang District and; Ban Raj-Pakdee in Thueng District.

The findings revealed that tourism had caused both positive and negative impacts on the host communities. It was on one hand perceived as a contributor to the locals' income generation and distribution and indirectly helped to increase more education opportunities for the locals. But on the other hand, it caused negative impacts on socio-culture of the host communities, which in the locals' views was not important in comparison with the economic benefit gains. Tourism situation in Chiangrai province was determined as the tourism that responses to the visitor's demand and being operated based on the natural and cultural resources in the destinations. The study also revealed a lack of local participation in all stages of tourism development as well as cooperation amongst stakeholders in tourism development processes. In addition, tourism potentials seemed to be decreased due to the deterioration of tourism resources, lack of budget and uncontinuously policy of involved stakeholders and its implementation.

From visitor's point of view, in addition to an improvement in quality of destinations, tourist's recreation opportunities and tourist activities should be created to attract more visitors. The study also indicated that social and cultural aspects of the host communities were the most interesting attractions that need to be conserved. Most visitors were unsatisfied with

the situation that they were taken economically advantages and dishonest behavior of the people in service sector. The study suggested that due to the socio-economic development plans of the country, tourism may not be concluded as an agent of socio-cultural changes in the host destinations. Promotion of people participation in tourism development process, education on sustainable tourism management, development with recognition of local context, fair income distribution among stakeholders and empowerment of local communities were essential issues that need to be concentrated in development of tourism in order to mitigate or prevent negative impacts of tourism development.

คำนำ

การท่องเที่ยวมีบทบาทสำคัญต่อระบบการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศไทย โดยถูกกำหนดให้เป็นอุตสาหกรรมที่มีการลงทุนน้อยที่สุดที่สามารถช่วยแก้ไขวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจของประเทศ การพัฒนาและขยายตัวของการท่องเที่ยวจึงได้รับการส่งเสริมจากภาครัฐและเอกชนทั่วประเทศ ดังนั้นนโยบายด้านการท่องเที่ยวที่บรรจุไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติของรัฐบาลได้สนับสนุนให้การพัฒนาการท่องเที่ยวมีลักษณะ และรูปแบบเพื่อตอบสนองความต้องการของตลาดนักท่องเที่ยวควบคู่กับการพัฒนาระบบสาธารณูปโภคพื้นฐานให้สามารถรองรับจำนวนนักท่องเที่ยวที่มากขึ้น โดยมีเป้าหมายเรื่องผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจเป็นหลัก จากสภาพการณ์ดังกล่าว ได้ก่อให้เกิดผลทางความเจริญด้านวัตถุและเทคโนโลยี แต่ในขณะเดียวกันมีผลกระทบต่อชุมชน วิธีการดำรงชีวิต สังคมและศิลปวัฒนธรรม ตลอดจนสภาพสิ่งแวดล้อมในพื้นที่เสื่อมถอยและมีแนวโน้มไปในทิศทางลบเพิ่มขึ้นทุกวัน หากไม่มีการแก้ไข หรือป้องกันผลกระทบดังกล่าวอาจมีผล

ให้ธุรกิจการท่องเที่ยวในพื้นที่ไม่ได้รับความนิยมอีกต่อไป

จังหวัดเชียงรายก็เป็นเป้าหมายหนึ่งของการพัฒนาให้เป็นพื้นที่ประกอบธุรกิจการท่องเที่ยวที่สำคัญของประเทศ เพราะเชียงรายเป็นเมืองชายแดนเชื่อมต่อไปยังกลุ่มประเทศอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขงอีกทั้งมีศักยภาพในการพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว และเชียงรายมีความหลากหลายทางวัฒนธรรมของชนเผ่าและวัฒนธรรมชาวเหนือ ประกอบกับทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์และสภาพภูมิอากาศที่เหมาะสมแก่การพักผ่อน ทำให้เชียงรายเป็นที่สนใจของนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและต่างประเทศ

ดังนั้น จึงเป็นเรื่องจำเป็นอย่างยิ่งต่อการศึกษาศาสนาการณการท่องเที่ยวของจังหวัดเชียงรายในสภาพปัจจุบันว่าการท่องเที่ยวได้ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสังคมและวัฒนธรรมในชุมชนการท่องเที่ยวหรือไม่ และหรืออย่างไร เพื่อนำผลการศึกษาไปใช้เป็นแนวทางในการวางแผนและจัดการการท่องเที่ยวของชุมชนในจังหวัดเชียงรายให้มีความเหมาะสม สามารถเอื้อประโยชน์ต่อการสร้างรายได้ให้แก่ชุมชนควบคู่กับการอนุรักษ์ขนบธรรมเนียมประเพณี ศิลปวัฒนธรรม อันเป็นเอกลักษณ์ของชุมชน และการอนุรักษ์ทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่ที่ชุมชนเป็นเจ้าของเพื่อความต่อเนื่องของการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาศาสนาการณการท่องเที่ยวในชุมชนที่ศึกษา
2. เพื่อศึกษาผลกระทบของการท่องเที่ยวต่อสภาพสังคมและวัฒนธรรมของชุมชนท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงราย
3. เพื่อศึกษาบทบาทการมีส่วนร่วมของภาคีในการพัฒนาการท่องเที่ยว

4. เพื่อศึกษาความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวต่อการจัดการการท่องเที่ยว

5. เพื่อศึกษาความคิดเห็นของชุมชนและนักท่องเที่ยวต่อผลกระทบทางสังคมและวัฒนธรรมของชุมชนที่เกิดจากท่องเที่ยว

ขอบเขตของการศึกษา

ขอบเขตด้านพื้นที่ ได้แก่พื้นที่ตัวแทนแหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพในการท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงราย 3 แห่ง ตามศักยภาพทางการท่องเที่ยวที่กำหนดโดยจำนวนนักท่องเที่ยวเฉลี่ยในแต่ละปีในระดับสูง ปานกลาง และต่ำ ตามลำดับคือบ้านหาคไคร้ หมู่ 7 ตำบลเวียง อำเภอเชียงของ บ้านสันตศิรี หมู่ 1 ตำบลแม่สลองนอก อำเภอแม่ฟ้าหลวง และบ้านราษฎร์ภักดี หมู่ 10 ตำบลดงเต่า อำเภอเทิง

ขอบเขตด้านเนื้อหา การศึกษาครอบคลุมประเด็นต่างๆ ดังนี้

1. บริบททางสังคมและวัฒนธรรมดั้งเดิมของแต่ละพื้นที่ศึกษา โดยครอบคลุมสภาพสังคม ความสัมพันธ์ทางสังคม ประเพณีและวัฒนธรรม รวมทั้งวิถีการดำเนินชีวิตดั้งเดิมของชุมชน

2. สถานการณ์การท่องเที่ยวในพื้นที่ศึกษา ได้แก่ รูปแบบการจัดการท่องเที่ยว การมีส่วนร่วมของชุมชน บทบาทของผู้ประกอบการและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวในพื้นที่ทั้งหน่วยงานภาครัฐและเอกชน รวมทั้งปัญหาอุปสรรคในการจัดการท่องเที่ยว

3. ทศนคติและความคิดเห็นของชาวบ้านนักท่องเที่ยวและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ต่อการพัฒนาการท่องเที่ยว การจัดการท่องเที่ยวและรูปแบบการท่องเที่ยวในชุมชน

4. การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมของชุมชน จากการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ รวมทั้งท่าทีของชาวบ้าน และนักท่องเที่ยว

ต่อผลกระทบที่เกิดขึ้น โดยศึกษาการเปลี่ยนแปลงในแง่ของความสัมพันธ์ทางสังคม ระบบการแลกเปลี่ยนในชุมชน การแต่งกาย รูปแบบอาคารสิ่งก่อสร้างรูปแบบการบริโภค ประเพณีและความเชื่อ และอาชีพหลัก

ขอบเขตด้านประชากร แบ่งตามเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ ชาวบ้านที่อาศัยในพื้นที่ศึกษาทั้ง 3 แห่ง เจ้าหน้าที่ของหน่วยงานภาครัฐและเอกชน ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ ทั้งในระดับท้องถิ่น อำเภอ จังหวัด และระดับภาค ได้แก่ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ สำนักงานการท่องเที่ยวและนันทนาการจังหวัด สำนักงานการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย และ นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ ที่เข้ามาท่องเที่ยวในพื้นที่ศึกษา ทั้ง 3 แห่ง

เครื่องมือและวิธีการศึกษา

นอกจากข้อยุติที่ได้จากห้องสมุดและสำนักงานส่วนราชการที่เกี่ยวข้องแล้ว การดำเนินการศึกษาใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก การประเมินชุมชนแบบมีส่วนร่วม การประชุมกลุ่มย่อย กับชุมชนและภาคีที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ การสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม การวิเคราะห์ข้อมูลใช้ สถิติพรรณนา

ในส่วนของการแบบสอบถามสำหรับนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและต่างชาติ ที่เข้าไปท่องเที่ยวในพื้นที่จำนวนพื้นที่ละ 100 ตัวอย่างโดยสุ่มตัวอย่างแบบไม่เป็นไปตามโอกาสทางสถิติ (Non Probability Sampling Method) ในแบบสอบถามใช้การผสมผสานรูปแบบคำถามคือมาตราส่วนวัด (Rating Scale) ใน 5 ระดับตัวเลือก ได้แก่ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด แบบเลือกตอบ (checklist) และคำถามปลายเปิดแบบให้อธิบาย การวิเคราะห์ข้อมูลใช้โปรแกรม

การวิเคราะห์ทางสถิติทางสังคมศาสตร์ (SPSS) โดยใช้ค่าร้อยละ (percentage) และค่าเฉลี่ย (mean) ในการอธิบายผลการศึกษา

ผลการศึกษา

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลกระทบของการท่องเที่ยวต่อสภาพสังคมและวัฒนธรรมของชุมชนท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงราย ซึ่งประกอบด้วย 5 ประเด็นหลัก คือ สถานการณ์การท่องเที่ยว บทบาทการมีส่วนร่วมของภาคีในการพัฒนาการท่องเที่ยว ความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวต่อการจัดการการท่องเที่ยว และความคิดเห็นของชุมชนและนักท่องเที่ยวต่อผลกระทบทางสังคมและวัฒนธรรมของชุมชนที่เกิดจากการท่องเที่ยว โดยผลการศึกษาสรุปตามวัตถุประสงค์ของการศึกษาดังต่อไปนี้

1) สถานการณ์การท่องเที่ยวในชุมชน

สถานการณ์การท่องเที่ยวในแต่ละพื้นที่ มีรูปแบบการท่องเที่ยวแตกต่างกัน แต่โดยพื้นฐานอาศัยทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ เป็นจุดประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวในพื้นที่ ซึ่งรูปแบบการท่องเที่ยวจากการศึกษามีรายละเอียด ดังนี้

- **บ้านหาดไคร้** มีรูปแบบการท่องเที่ยวที่เน้นประเพณีการจับปลาบึก การชมทิวทัศน์แม่น้ำโขง และรายการอาหารจากทรัพยากรของแม่น้ำโขง ที่เป็นรูปแบบการท่องเที่ยวระยะสั้น นักท่องเที่ยวไม่นิยมพักค้างแรมในพื้นที่ยกเว้นในช่วงเทศกาลการล่าปลาบึก เนื่องจากการสนับสนุนจากภาครัฐต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวไม่มีความต่อเนื่องทำให้เกิดกิจกรรมการท่องเที่ยวเฉพาะช่วงประเพณีล่าปลาบึก ประกอบกับภาวะปัญหาการแข่งขันทางการท่องเที่ยวในภูมิภาคและการลดลงของจำนวนปลาบึกในแม่น้ำโขง ส่งผลให้จำนวนนักท่องเที่ยวที่มาท่องเที่ยวมีจำนวนลดลง ในขณะที่นักท่องเที่ยวที่ใช้บ้านหาดไคร้เป็นทางผ่านไปยังประเทศลาวกลับมีจำนวนมากขึ้นอย่างรวดเร็ว

- **บ้านสันติคีรี** รูปแบบการท่องเที่ยวเน้นการประชาสัมพันธ์ทิวทัศน์ที่สวยงามของดอกนางพญาเสือโคร่งหรือซากุระเมืองไทยที่ขึ้นอยู่เต็มพื้นที่ สภาพอากาศหนาวเย็นและสภาพภูมิทัศน์ของพื้นที่ภูเขาสลับซับซ้อน รวมทั้งการส่งเสริมธุรกิจใบชาของชาวบ้านให้เป็นสินค้าท่องเที่ยวที่มีชื่อ ประกอบกับลักษณะทางชนชาติที่กลมกลืนกับความทันสมัย การลงทุนด้านที่พักในพื้นที่ และกิจกรรมการท่องเที่ยวที่หลากหลาย ทำให้การท่องเที่ยวมีทั้งเป็นการท่องเที่ยวระยะยาวและสั้น อย่างไรก็ตามปัจจุบันการแข่งขันทางการท่องเที่ยวในพื้นที่ มีผลให้จำนวนนักท่องเที่ยวลดลง

- **บ้านราษฎร์รักดี** มีรูปแบบการท่องเที่ยวในลักษณะของการรับนักท่องเที่ยวที่มาท่องเที่ยวในวนอุทยานแห่งชาติภูชี้ฟ้า โดยเน้นการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ทั้งนี้เนื่องจากเป็นพื้นที่ทางผ่านไปภูชี้ฟ้า และขาดการประชาสัมพันธ์ทำให้พื้นที่ไม่ได้รับความสนใจเท่าที่ควร จึงมีจำนวนนักท่องเที่ยวเข้ามาสัมผัสวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของชนเผ่าน้อย

2) ผลกระทบของการท่องเที่ยวต่อสภาพสังคมและวัฒนธรรมของชุมชนท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงราย

ในด้านผลกระทบที่เกิดจากการท่องเที่ยว นั้น พบทั้งผลกระทบในด้านบวกและด้านลบในพื้นที่ ศึกษาทั้งสามแห่ง โดยผลกระทบทางด้านบวก ได้แก่ ผลกระทบด้านรายได้และอาชีพเนื่องจากในภาพรวมการท่องเที่ยวสร้างรายได้ให้ชุมชน สร้างงานสร้างอาชีพโดยเฉพาะด้านการบริการทางการท่องเที่ยว รวมทั้งผลกระทบจากการพัฒนาสาธารณูปโภคเพื่อรองรับการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ และผลกระทบที่สืบเนื่องจากความเจริญจากการท่องเที่ยว ทั้งในด้านการศึกษาเรียนรู้ต่างๆ

ส่วนผลกระทบในด้านลบ ได้แก่ ความสัมพันธ์ทางสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปจากการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันของชุมชน เป็นการเอาตัวรอดและเอาเปรียบซึ่งกันและกันเพื่อให้ได้มาซึ่งผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจส่วนตัว ที่ก่อให้เกิดลักษณะของสังคมที่ไร้ระเบียบ นอกจากนั้นยังเกิดการกระจายรายได้ที่กระจุกอยู่เฉพาะในกลุ่มผู้มีอำนาจทางการเงินและมีอิทธิพลในพื้นที่ทำให้ชาวบ้านทั่วไปได้รับส่วนแบ่งที่ไม่เพียงพอต่อการดำรงชีวิต ภายใต้ระบบเศรษฐกิจแบบการตลาด ที่มีการแลกเปลี่ยนด้วยเงินและมีค่าครองชีพที่สูงขึ้น เช่นเดียวกันกับผลกระทบต่อศิลปวัฒนธรรมดั้งเดิม ที่ถือเป็นเครื่องกล่อมเกลาคิดใจของชาวบ้านให้อยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างปกติสุข อันเกิดจากการยอมรับวัฒนธรรมต่างถิ่น ปฏิเสธศิลปวัฒนธรรมและความเชื่อดั้งเดิม ดังนั้น การเปลี่ยนแปลงจากการท่องเที่ยวจึงส่งผลกระทบในด้านลบต่อสภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของชุมชน

แต่อย่างไรก็ตามผลกระทบที่เกิดขึ้นเป็นเรื่องปกติที่เกิดขึ้นตามกระบวนการพัฒนาการเปลี่ยนแปลงทางสังคม ที่เกิดจากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้วัฒนธรรมต่างถิ่น จากการพัฒนาความเจริญด้านสาธารณูปโภคและการติดต่อสื่อสารกับสังคมภายนอก ดังนั้น การพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่จึงถือเป็นสถานการณ์ที่กระตุ้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว ที่ก่อให้เกิดปฏิสัมพันธ์ของชุมชนกับสังคมภายนอกให้เร็วยิ่งขึ้น

3) บทบาทการมีส่วนร่วมของภาคีในการพัฒนาการท่องเที่ยว

สำหรับบทบาทของภาคีในการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่บ้านหาดไคร้และบ้านสันติคีรีมีความชัดเจนมาก ทั้งในส่วนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ องค์กรชุมชน เครือข่ายทางการท่องเที่ยวและชาวบ้านเอง แต่อย่างไร

ก็ตามบทบาทของชุมชนยังอยู่ในระดับล่าง เป็นเพียงผู้รับจ้างหรือให้บริการด้านการท่องเที่ยว ในขณะที่ผลประโยชน์ส่วนใหญ่ก็ยังคงอยู่ในกลุ่มผู้ประกอบการและชาวบ้านที่มีความสามารถและศักยภาพในการลงทุน ส่วนบทบาทของภาคีในพื้นที่บ้านราษฎร์ภักดียังอยู่ในขั้นตอนการวางแผนพัฒนาพื้นที่เพื่อดึงส่วนแบ่งจากการท่องเที่ยวในพื้นที่วนอุทยานฯ ของแกนนำชาวบ้าน

4) ความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวต่อการจัดการการท่องเที่ยว

ในประเด็นความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการจัดการท่องเที่ยวในพื้นที่ สรุปได้ว่าบ้านสันติคีรีและบ้านหาดไคร้มีการจัดการด้านสถานที่ที่เหมาะสมมาก ส่วนพื้นที่วนอุทยานแห่งชาติภูชี้ฟ้ามีการจัดการด้านสถานที่ที่เหมาะสมในระดับปานกลาง ส่วนความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวต่อการจัดการด้านบุคลากรนั้นพบว่ามีการจัดการได้เหมาะสมในระดับมากในทุกพื้นที่ซึ่งต่างจากความคิดเห็นต่อการจัดการด้านกิจกรรมการท่องเที่ยวในพื้นที่ ซึ่งนักท่องเที่ยวเห็นว่าบ้านสันติคีรีมีการจัดการที่เหมาะสมมากกว่าพื้นที่อื่นๆ จากความคิดเห็นดังกล่าว สรุปได้ว่าศักยภาพทางการท่องเที่ยวของแต่ละพื้นที่ท่องเที่ยวไม่มีผลต่อการจัดการท่องเที่ยวในพื้นที่และยังขาดความพร้อมในด้านสถานที่ที่จะรองรับนักท่องเที่ยวที่เข้ามาท่องเที่ยว รวมทั้งกิจกรรมทางการท่องเที่ยวในพื้นที่ท่องเที่ยวที่มุ่งเน้นการพัฒนาจากจุดเด่นของพื้นที่ให้เกิดกิจกรรมการท่องเที่ยวที่หลากหลายสอดคล้องกับบริบทของพื้นที่ ทั้งนี้ในปัจจุบันพื้นที่ท่องเที่ยวส่วนใหญ่ยังคงเน้นการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวโดยใช้ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมของชุมชนในพื้นที่เป็นสินค้าทางการท่องเที่ยว แต่ขาดกิจกรรมการท่องเที่ยวรองรับ ที่จะสามารถสร้างวงจรการท่องเที่ยวให้เกิดความยั่งยืนได้

5) ความคิดเห็นของชุมชนและนักท่องเที่ยว ต่อผลกระทบทางสังคมและวัฒนธรรมที่เกิดจากการท่องเที่ยว

ชุมชนมีความคิดเห็นในแง่บวกต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคม โดยเห็นว่าการท่องเที่ยวมีส่วนกระตุ้นให้เกิดการพัฒนาความเจริญ ความทันสมัย สาธารณูปโภคและการสร้างรายได้ ส่วนการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมนั้น ชุมชนเห็นว่าเป็นเรื่องปกติที่ต้องเกิดขึ้นหากมีการติดต่อกับสังคมภายนอก โดยยากที่จะอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมให้ปรากฏในรูปแบบเดิม แต่ต้องพยายามรักษาไม่ให้สูญหายไป ด้วยการนำความทันสมัยและวัฒนธรรมต่างถิ่นเข้ามาใช้ผสมผสานกับศิลปวัฒนธรรมดั้งเดิมให้เหมาะสม ซึ่งผลกระทบที่เกิดขึ้นจะมากขึ้นขึ้นอยู่กับชุมชนเองที่จะยอมรับหรือป้องกันและจัดการกับการเปลี่ยนแปลงนั้นได้มากน้อยเพียงไร

นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ยังคงมีความประทับใจต่อสภาพสังคมที่เรียบง่ายและศิลปวัฒนธรรมประเพณีที่เปลี่ยนแปลงไปจนเกิดลักษณะเฉพาะที่มีความกลมกลืนระหว่างประเพณีดั้งเดิม และความทันสมัย รวมทั้งต้องการให้มีการรักษาศิลปวัฒนธรรมดั้งเดิมไว้ ไม่ให้ความทันสมัยและวัฒนธรรมต่างถิ่นกลืนไปจนไม่เหลือเค้าของสภาพทางสังคมและศิลปวัฒนธรรมเดิม แต่อย่างไรก็ตามนักท่องเที่ยวรู้สึกไม่ประทับใจต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมในแง่ความมีน้ำใจและการปฏิบัติต่อนักท่องเที่ยว โดยเฉพาะการดักตวงผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจจากนักท่องเที่ยวจนเกินควร และความไม่จริงใจในการให้บริการของพนักงานขับรถรับจ้าง

การอภิปรายผลการศึกษา

จากการศึกษาพบว่านักท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงราย มีรูปแบบการท่องเที่ยวที่หลากหลายขึ้นอยู่กับทรัพยากรการท่องเที่ยวในพื้นที่

โดยแหล่งท่องเที่ยวส่วนใหญ่ขาดความพร้อมในด้านสถานที่และกิจกรรมทางการท่องเที่ยวเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวที่จะสามารถสร้างวงจรการท่องเที่ยวให้เกิดความยั่งยืนได้

ในด้านผลกระทบจากการท่องเที่ยวนั้น การท่องเที่ยวเปรียบเสมือนดาบสองคมคือสร้างงาน สร้างรายได้ ให้ประโยชน์ทางเศรษฐกิจแก่ชุมชนในแหล่งท่องเที่ยว แต่ในขณะเดียวกันก็ก่อให้เกิดผลกระทบทางลบเช่นค่าครองชีพที่สูงขึ้น การเปลี่ยนแปลงวิถีและรูปแบบการดำรงชีวิต ซึ่งนำไปสู่ความไร้ระเบียบของสังคม ซึ่งผลของการศึกษานี้สอดคล้องกับผลการศึกษาที่ผ่านมาของ ระพีพรรณ ทองหล่อและคณะ (2545) (เกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมที่เป็นผลมาจากการท่องเที่ยว : กรณีศึกษาจังหวัดน่าน) ว่าการท่องเที่ยวได้ก่อให้เกิดผลประโยชน์ต่อเศรษฐกิจของชุมชนที่ชัดเจนมากที่สุด โดยทำให้ประชาชนมีรายได้เพิ่มสูงขึ้น ชาวบ้านมีอาชีพใหม่จากการท่องเที่ยวนอกเหนือจากการประกอบอาชีพการเกษตร เช่นเดียวกันกับการศึกษาของสุรีย์ บุญญานุพงศ์ (2543) เรื่อง ผลกระทบจากการส่งเสริมการท่องเที่ยวในจังหวัดแม่ฮ่องสอน และการศึกษาของจิรพร ศรีวัฒนากุลกิจ (2544) เกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากการท่องเที่ยวในกลุ่มชุมชนชาวเขา ในพื้นที่จังหวัดเชียงรายบริเวณเส้นทางท่องเที่ยวในลุ่มน้ำกก อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย ในประเด็นของผลกระทบทางเศรษฐกิจที่ก่อให้เกิดอัตราการขยายตัวของการผลิตขั้น ตติยภูมิ(ภาคการบริการ) ทำให้ประชากรในภาคบริการมีรายได้เพิ่มขึ้น จากอาชีพที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว รวมทั้งมีผลต่อระบบการผลิต การลงทุนและการตลาด โดยจะเห็นได้ว่าการศึกษานี้ได้กล่าวมาข้างต้นนั้น ส่วนใหญ่สรุปไว้เฉพาะในแง่ดีของผลประโยชน์ที่ได้รับในรูปของรายได้ของประชาชนที่เพิ่มขึ้น ตลอดจนการมี

อาชีพเสริมจากการท่องเที่ยว ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาในครั้งนี้ว่าชุมชนส่วนใหญ่มีความคิดเห็นในแง่บวกต่อการส่งเสริมการท่องเที่ยวและการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมที่เกิดขึ้นเนื่องจากได้รับผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ ดังกล่าว แต่อย่างไรก็ตามสุรีย์ (อ้างแล้ว) และ เกริกเกรียติ พิพัฒนเสวีธรรม (2530) ได้อธิบายถึงการส่งเสริมการท่องเที่ยวที่เน้นเพิ่มจำนวนนักท่องเที่ยว ที่นอกจากจะส่งผลในด้านบวกแล้ว ยังอาจทำให้เกิดผลกระทบในแง่ลบได้โดยการเกิดรายได้จากการท่องเที่ยวเฉพาะในชุมชนที่มีกิจกรรมการท่องเที่ยวและในกลุ่มผู้ประกอบการธุรกิจการท่องเที่ยวเท่านั้น ตลอดจนการใช้ทรัพยากรที่ดินจำนวนมากในบริเวณแหล่งท่องเที่ยว ที่อาจมีผลต่อสภาพธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กอปรกับการกระจายรายได้ที่เกิดขึ้นมักกระจุกตัวอยู่ในกลุ่มนักลงทุนและผู้มีฐานะทางเศรษฐกิจดีอยู่แล้ว ปรากฏการณ์ดังกล่าวจึงส่งผลให้ค่าครองชีพในชุมชนสูงขึ้นจนมีผลต่อผู้ที่มียาได้น้อย ชุมชนในท้องถิ่นก็มักไม่มีส่วนร่วมในการจัดการ และได้รับส่วนแบ่งผลประโยชน์ที่เกิดขึ้น ทำให้ประชาชนที่มีรายได้ต่ำ และปานกลาง ใช้ชีวิตอยู่ได้อย่างยากลำบากขึ้นกว่าเดิม

ดังนั้น ในการพัฒนาการท่องเที่ยว จึงจำเป็นต้องนำฐานทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่นมาใช้รองรับการพัฒนาเพื่อไม่ให้กระทบต่อชุมชนท้องถิ่น ตลอดจนความสามารถในการรองรับของท้องถิ่นทั้งในด้านสินค้าท่องเที่ยว การบริการและผลิตภัณฑ์ ที่อาจมีผลให้ต้องนำสินค้าจากที่อื่นมาใช้และก่อให้เกิดรายจ่ายที่ไม่เกิดประโยชน์กับคนในท้องถิ่น เช่นเดียวกันกับข้อสังเกตของ ขวัญสรวง อดิโพธิ์ (2530) ที่ได้กล่าวว่า การท่องเที่ยวแบบมวลชน (Mass tourism) ที่มุ่งเพิ่มจำนวนนักท่องเที่ยวอย่างไม่จำกัด มักส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมทั้งในด้าน

วัฒนธรรมและสังคม ตลอดจนทรัพยากรในท้องถิ่นให้เกิดความเสื่อมโทรม เนื่องจากเป้าหมายของการท่องเที่ยวเพียงเพื่อการชมและสัมผัสกับสิ่งที่แตกต่างจากวิถีชีวิตเดิมของตน หากแต่ไม่ได้ช่วยระงับอนุรักษ์และรักษาสິงเหล่านั้นให้คงอยู่ ทั้งในกลุ่มนักท่องเที่ยวและเจ้าของพื้นที่ ซึ่งสอดคล้องกับความต้องการของนักท่องเที่ยวที่ต้องการให้มีการรักษาสีศิลปวัฒนธรรมดั้งเดิมไว้ ไม่ให้ความทันสมัยและวัฒนธรรมต่างถิ่นกลืนไปจนไม่เหลือเค้าของสภาพทางสังคมและศิลปวัฒนธรรมเดิม เนื่องจากนักท่องเที่ยวรู้สึกไม่ประทับใจต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมที่เกิดขึ้นซึ่งได้ส่งผลต่อการปฏิบัติต่อกันนักท่องเที่ยว โดยเฉพาะการตักตวงผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจจากนักท่องเที่ยวจนเกินควร และความไม่จริงจังในการให้บริการของพนักงานภาคการบริการ

นอกจากนี้ ผลการศึกษายังได้สอดคล้องกับแนวคิดของ ผ่องพันธุ์ มณีรัตน์ (2521) และ สนิท สมัครการ (2525) ที่กล่าวว่า การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมนั้นเกิดขึ้นจากการติดต่อระหว่างสังคมและวัฒนธรรมโดยตรง หรือโดยอ้อม อาจเกิดจากการสร้างขึ้นใหม่หรือจากการลอกเลียนจากวัฒนธรรมอื่น นำมาปรับใช้ภายในสังคมของตนเอง ทั้งนี้การหนีบยืมจากต่างถิ่นนั้น อาจได้มาโดยทางตรงจาก การติดต่อพบปะกัน การเผยแพร่ศาสนา การค้าขาย การติดต่อสื่อสาร และการท่องเที่ยว ส่วนการรับมาโดยทางอ้อมนั้นผ่านสื่อที่ไม่ใช่ตัวคน เช่น จากโทรทัศน์ วิทยุ และภาพยนตร์ต่างๆ สำหรับ กระแสค่านิยมหรือการกระทำที่ ก่อให้เกิดการลอกเลียนแบบในสังคมปัจจุบัน ได้แก่ 1) กระแสนิยมตะวันตก การผลิตเพื่อขายแทนการผลิตเพื่อบริโภค 2) การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน 3) นโยบายการพัฒนาชนบท 4) การเพิ่มขึ้นของประชากรและการแทรกซึมของวัฒนธรรม

ต่างถิ่น และ 5) การเจริญเติบโตของอุตสาหกรรม และการท่องเที่ยว สอดคล้องกับการศึกษาของ ขวัญชีวัน บัวแดง (2541) เกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงวิถีการดำรงชีวิตของชุมชน กระเหรี่ยง ในเขตอำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ ว่าการ ดำเนินการพัฒนาใดๆ ของรัฐ มักส่งผลกระทบต่อชีวิตความเป็นอยู่ของชาวบ้านและก่อให้เกิด การเปลี่ยนแปลงในชุมชน เช่นเดียวกันกับความ สัมพันธ์ที่เกิดขึ้นระหว่างชาวบ้านกับชุมชนข้างเคียง ที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้รูปแบบแนวคิดใหม่ๆ ดังเช่น ชาวเขาในแหล่งท่องเที่ยวเริ่มละเลยเอกลักษณ์ ทางชาติพันธุ์ แล้วหันไปให้คุณค่าแก่เงินทอง ดังนั้นจึงนำสิ่งที่ตนมีอยู่มาจำหน่ายเพื่อแลกเป็น เงิน โดยไม่คำนึงถึงศักดิ์ศรีของตนเองและคนอื่น หรือแม้แต่ การแย่งชิงและแข่งขันกันเองในชุมชน ที่เคยแลกกันกินแบ่งกันใช้ (ชยันต์ วรรณะภูติ, 2538)

ดังนั้น การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจึงไม่ได้มี ผลจากการพัฒนาการท่องเที่ยวแต่เพียงอย่าง เดียว ในการศึกษาครั้งนี้ พบว่าการพัฒนา การท่องเที่ยวจะก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงต่อ สภาพดังกล่าวได้เช่นกัน แต่เกิดขึ้นอย่างช้าๆ จนเกือบไม่รู้สึกรู้ว่าเกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้น นอกจากนั้นการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวยังจำเป็นต้องอาศัยปัจจัยอื่นๆแวดล้อมเป็นตัวเร่งให้เกิด ความเปลี่ยนแปลง อย่างไรก็ตามการพัฒนา การท่องเที่ยวที่มุ่งชักจูงให้เกิดการเดินทางเข้ามา ของนักท่องเที่ยว จึงเป็นโอกาสให้เกิดความ เสี่ยงต่อการปรับเปลี่ยนและการไม่ใส่ใจต่อ วัฒนธรรมดั้งเดิมในท้องถิ่น รวมทั้งความ อ่อนแอของสังคมและวัฒนธรรม อันเนื่องมา จากการยอมรับวัฒนธรรมและความเจริญจาก สังคมภายนอก ตลอดจนการขาดความรู้ ความ เข้าใจถึงแก่นแท้ของวัฒนธรรม ประเพณีอันเป็น ตัวตนเอง กระแสวัฒนธรรมต่างถิ่นจึงสามารถ เข้าแทรกแซงผสมผสานกับสิ่งที่มีอยู่เดิมได้โดย ง่าย ทั้งนี้ชุมชนส่วนใหญ่ทราบถึงปัญหาความ เปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นดังกล่าวเป็นอย่างดี แต่ทุก

คนก็ยังต้องการให้เกิดการพัฒนาการท่องเที่ยว ขึ้นในพื้นที่ของตนเอง เช่นเดียวกันกับภาครัฐ และเอกชนที่มองข้ามผลกระทบดังกล่าวโดย ให้ความสำคัญต่อผลประโยชน์ด้านเศรษฐกิจที่ เกิดขึ้นอย่างเด่นชัด ซึ่งมักจะถูกใช้เป็นข้ออ้างใน การกำหนดนโยบายในการพัฒนาการท่องเที่ยว ในพื้นที่ใดๆ ที่มีความเปราะบางทางวัฒนธรรม และธรรมชาติ

ในการจัดการทางการท่องเที่ยวขึ้น นอก เหนือจากทิศทางการพัฒนาที่เป็นไปในทิศทาง เดียวกันแล้วการมีส่วนร่วมของภาคีในการ พัฒนาการท่องเที่ยวซึ่งได้แก่ องค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่น องค์กรชุมชน เครือข่ายทาง การท่องเที่ยวและชุมชน เป็นเงื่อนไขสำคัญใน การจัดการการท่องเที่ยว ถือเป็นมาตรการที่ก่อให้เกิด การกระจายรายได้ที่เป็นธรรม และเป็น แนวทางการจัดการการท่องเที่ยวที่สามารถ ป้องกันการรั่วไหลของผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ สู่กลุ่มผู้ประกอบการภายนอก นอกจากนั้น ความร่วมมือของภาคีที่เกี่ยวข้องยังเป็นหัวใจ สำคัญในการเข้าไปช่วยสร้างความรู้ความเข้าใจ ในการจัดการท่องเที่ยวที่ก่อให้เกิดความยั่งยืนแก่ ชุมชน ตลอดจนสร้างความเข้มแข็งให้เกิดขึ้นแก่ กลุ่มชาวบ้าน ทั้งนี้หากไม่มีการเตรียมความ พร้อมเพื่อรับมือกับการพัฒนาที่เกิดขึ้น ความ เป็นชุมชนดั้งเดิม ระบบสังคมท้องถิ่นก็อาจถูก ทำลายหรือกลืนไปด้วยวัฒนธรรมต่างถิ่น ที่เข้า มาพร้อมกับการท่องเที่ยว

ข้อเสนอแนะจากการศึกษา

ข้อเสนอแนะจากผลการศึกษาและเพื่อ ป้องกัน หรือชะลอการเกิดผลกระทบทางลบต่อ สังคมและศิลปวัฒนธรรมของชุมชน ที่เกิดจาก การพัฒนาการท่องเที่ยว มีรายละเอียดดังนี้

1) คำนึงถึงบริบททางสังคมและศิลป- วัฒนธรรมของชุมชนเป้าหมายในการพัฒนา การท่องเที่ยว และใช้เป็นแนวทางป้องกัน การเปลี่ยนแปลงที่อาจเกิดขึ้นจากการพัฒนา

การท่องเที่ยวในพื้นที่

2) สร้างโอกาสให้ชุมชนได้พัฒนาตามแนวทางที่ต้องการ ซึ่งส่งผลให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการคิดและวางแผนการพัฒนาให้สอดคล้องตามความต้องการของชุมชน

3) ยกย่องเชิดชูศิลปวัฒนธรรมดั้งเดิมของชุมชน โดยส่งเสริมการเรียนรู้และสืบทอดอย่างต่อเนื่อง ให้ชุมชนมีความตระหนักและภูมิใจ อันจะช่วยเป็นเครื่องป้องกันการเกิดผลกระทบทางลบจากการท่องเที่ยว

4) ให้ความรู้ความเข้าใจในหลักการและแนวคิดของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์โดยผ่านกระบวนการเรียนรู้เป็นหัวใจสำคัญในการพัฒนา ตลอดจนหลักการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนให้แก่ชุมชนและภาคีที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่

5) ส่งเสริมการกระจายรายได้ที่เกิดขึ้นแก่ชุมชนชาวบ้านในระดับรากหญ้า ที่เป็นเจ้าของพื้นที่ ✍️

บรรณานุกรม

- เกริกเกรียงติ พิพัฒน์เสริมธรรม. (2530). **ผลกระทบของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงใหม่**
- ขวัญชีวัน บัวแดง. (2541). รายงานการวิจัย เรื่อง **การเปลี่ยนแปลงวิถีการดำรงชีวิตของชุมชนกระเหรี่ยง : กรณีศึกษาหมู่บ้านในอำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่**. สถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ขวัญสรวง อติโพธิ. (2537). รายงานการสัมมนาเพื่อระดมความคิด เรื่อง **ผลกระทบของการท่องเที่ยวต่อสภาพสิ่งแวดล้อม สังคม-เศรษฐกิจ และวัฒนธรรม**. ณ โรงแรมเชียงใหม่ คออลดี ฮิลล์ อำเภอเมือง เชียงใหม่ ระหว่างวันที่ 8 – 9 กันยายน 2537.
- จิรพร ศรีวัฒนานุกุลกิจ. (2544). **การท่องเที่ยวกับการเปลี่ยนแปลงในชุมชนชาวเขา**. สถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ชยันต์ วรรณระภูติ , บรรณานิการ. (2538). **เวทีผู้ถูกท่องเที่ยว**. สถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. โรงพิมพ์มิ่งเมือง.
- ชยันต์ วรรณระภูติ และชยันต์ ผลโชค (บก.) รายงานการสัมมนาทางวิชาการ เรื่อง **ผลกระทบของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงใหม่**. ณ สมาคม วาย เอ็ม ซี เอ เชียงใหม่ ระหว่างวันที่ 25-26 เมษายน 2530 . เอกสารชุดวัฒนธรรมกับการพัฒนา ลำดับที่ 2. โครงการ ศูนย์ส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ : มูลนิธิ ฟรีดริช เนามัน.
- ผ่องพันธุ์ มณีรัตน์. (2521). **การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ระพีพรรณ ทองหล่อ และคณะ (2545). รายงานการวิจัยเรื่อง **การเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมที่เป็นผลมาจากการท่องเที่ยว : การศึกษากรณีจังหวัดน่าน**. มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- สนธิ สมัครการ. (2525). **การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมกับการพัฒนาของสังคม**. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์.
- สุรีย์ บุญญาอนุพงศ์. (2543). **ผลกระทบจากการส่งเสริมการท่องเที่ยว : ศึกษากรณีจังหวัดแม่ฮ่องสอน**. สถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

การวิจัยแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ แบบภูมิปัญญาพื้นบ้านในอีสานใต้

Proposed Guidelines of Development of Local Wisdom Health Tourism
in The Lower Northeastern Part of Thailand

ปิยากรณ์ สิริพานุมาส สาธิต พลเจริญ กมลรัตน์ สมใจ
มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

Piyaporn Siripanumas, Satit Pholchareon, Kamolrat Somchai
Buriram Rajabhat University

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์คือ 1) เพื่อศึกษาประเภทของผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบภูมิปัญญาพื้นบ้านในอีสานใต้ 2) เพื่อศึกษารูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบภูมิปัญญาพื้นบ้านในอีสานใต้ 3) เพื่อหาแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบภูมิปัญญาพื้นบ้านในอีสานใต้ และ 4) เพื่อหายุทธศาสตร์ที่ส่งเสริมสร้างความเข้มแข็งการพัฒนาและจัดการการท่องเที่ยวกลุ่มจังหวัดอีสานใต้ กลุ่มตัวอย่างในการศึกษา คือ ประชาชนในพื้นที่ตัวแทนของจังหวัดในอีสานใต้ คือ ชัยภูมิ บุรีรัมย์ และอุบลราชธานี จำนวน 414 คน ส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพใช้การสัมภาษณ์เจาะลึกและการประชุมระดมสมอง ผลการวิจัยมีดังนี้

1. ประเภทของผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบภูมิปัญญาพื้นบ้านในอีสานใต้มี 4 ประเภทคือ 1) ยาสมุนไพร ทั้งในรูปแบบการรับประทาน การทา และการเป่า 2) การนวด จับเส้น การประคบและอบสมุนไพร 3) การผลิตอาหารธรรมชาติเพื่อสุขภาพ 4) การใช้มนต์คาถา การเสกเป่า

2. รูปแบบการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบภูมิปัญญาพื้นบ้านในอีสานใต้มี 2 รูปแบบคือ 1) การจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบภูมิปัญญาพื้นบ้านในอีสานใต้ ยังมีสิ่งต้องปรับปรุงคือ ควรมีป้ายบอกทางที่ชัดเจน การจัดวางสิ่งของให้เป็นระเบียบ เรื่องความสะดวก และสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ 2) การจัดการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบภูมิปัญญาพื้นบ้านในอีสานใต้ให้เชื่อมโยงกับการท่องเที่ยวประเภทอื่นๆ คือ 2.1) เชื่อมโยงกับการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ ชมโบราณสถานและปราสาทหินต่างๆ 2.2) เชื่อมโยงกับการท่องเที่ยวศึกษาวิถีชีวิต ประเพณี และวัฒนธรรมของชุมชน

3. แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบภูมิปัญญาพื้นบ้านในอีสานใต้ทำได้โดยให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องได้มีบทบาทของตนเองอย่างเหมาะสม ดังนี้คือ 1) เชื่อมโยงการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบภูมิปัญญาพื้นบ้านอีสานใต้กับแหล่งท่องเที่ยวอื่นๆ ที่ใกล้เคียง 2) การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบภูมิปัญญาพื้นบ้านอีสานใต้ด้วยการให้ผู้ที่มีส่วนได้เสีย (Stakeholder) ได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมการท่องเที่ยว ดังนี้ 2.1) ท้องถิ่นและประชาชน เตรียมความพร้อมทั้งในด้านโครงสร้างพื้นฐาน เครือข่ายชุมชน คุณภาพในการจัดการด้านต่างๆ 2.2) หน่วยงานภาครัฐด้านการท่องเที่ยว ควรประสาน-

งานกับท้องถิ่น เพื่อการประชาสัมพันธ์ที่เหมาะสม
2.3) บริษัทนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ ควรมีการ
ประสานงานกับหมอพื้นบ้านและชุมชนเพื่อ
นัดหมายล่วงหน้า 2.4) นักท่องเที่ยว ควรได้
ศึกษาข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวโบราณสถาน และ
ศึกษาวิถีชีวิตชุมชน การปฏิบัติที่เหมาะสม
ไม่ทิ้งขยะ ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม

4. ยุทธศาสตร์พึ่งพาเพื่อเสริมสร้างความ
เข้มแข็งการพัฒนาและจัดการท่องเที่ยวกลุ่ม
จังหวัดอีสานใต้ มี 4 ประการคือ 1) การพัฒนา
องค์ความรู้การแพทย์พื้นบ้านร่วมกับประเทศ
เพื่อนบ้านใกล้เคียง 2) การพัฒนาความเป็น
ผู้นำด้านการจัดการการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ
แบบภูมิปัญญาพื้นบ้านอีสานใต้ ให้เชื่อมโยงกับ
การจัดการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์แหล่ง
อารยธรรมขอมโบราณ ของประเทศกัมพูชา
3) การพึ่งพาประเทศเพื่อนบ้านเขมรและลาวใน
ฐานะที่เป็นแหล่งสมุนไพร และผลิตภัณฑ์
ธรรมชาติต่างๆ เพื่อนำมาเสริมสร้างสุขภาพ
และ 4) การพัฒนาผลิตภัณฑ์เสริมสร้างสุขภาพ
พร้อมกันระหว่างประเทศเพื่อนบ้าน เพื่อเป็น
สินค้าส่งออกและใช้ร่วมกัน

Abstract

The purposes of this research were
1) to Study the product of local wisdom
health tourism in the lower Northeastern Part
of Thailand 2) to study local wisdom health
tourism in the lower Northeastern Part of
Thailand management form 3) to find out
guidelines for development of local wisdom
health tourism in the lower Northeastern Part
of Thailand and 4) to find out the strategies
for adhere to enhance the development and
management of tourism in group of lower
Northeastern province. The study focus on
414 persons who live in the representative
area of lower Northeastern Part that are

Chaiyapum, Buriram and Ubonrachatanee.
The indept-interview and brainstorming were
used for the qualitative research. The results
were as follows :

There are four varieties of the product of
local wisdom health tourism in the lower

Northeastern Part of Thailand that are :

1) Medical herb for healthy either by eating,
apply at the local area and blow off the herb
to the target area. 2) Massage , massage with
a bag of heated medical herbs and fumigate
with herbs 3) Produce natural food for health
4) Used magic power, holy water and holy oil.

There are two models of local wisdom
health tourism in the lower Northeastern Part
of Thailand management that are : 1) The
management of local wisdom health tourism
resources something that need to be improve
were develop the area of health tourism in the
lower Northeastern Part of Thailand by making
communication board at side of the road told
the way to go to traditional doctor, making
their house in order clean and neat and also
have some facilities that make life comfortable.
2) management of local wisdom health tourism
by join local wisdom health tourism in the lower
Northeastern Part of Thailand with other kind of
tourism as follow : 2.1) Link up local wisdom
health tourism in the lower Northeastern Part
of Thailand with historical tourism. 2.2) To join
with way of life traditional and culture tourism.

The guidelines for development of local
wisdom health tourism in lower Northeastern
Part of Thailand was to give stakeholders take
appropriate roles in : 1) To join local wisdom
health tourism with other tourism resources.
2) Develop local wisdom health tourism by
allow stakeholder had participation in tourism
activities as follows. 2.1) Local organization
and the people prepare the readiness for
satisfaction in infrastructure of the community,
community network and quality of health

tourism management. 2.2) Government tourism organization should be contact with the community for public relation in local wisdom health tourism. 2.3) Tourism company and guides should make early contact with traditional doctor and community for an appointment in advance. 2.4) Tourist should study about sanctuary history and culture of the community, appropriate manner while living in the community and do not litter or damage environment.

The Strategies for adhere to enhance the development and management of

tourism in group of lower Northeastern province had were 1) Develop the local wisdom in health promotion knowledge between the neighbor countries. 2) Develop the leadership in local wisdom health tourism management relate with historical tourism in civilizations of ancient Kamae . 3) The adhere to neighbor countries Lao and Cambodia in the state of the countries that rich in herbage and others natural product for promotion health. 4) Develop product for health promotion together with neighbor countries for export and used together.

คำนำ

การท่องเที่ยวจัดเป็นอุตสาหกรรมบริการที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ จากการที่สามารถนำเงินรายได้เข้าสู่ประเทศปีละจำนวนมากๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพเป็นการท่องเที่ยวที่กำลังมีความสำคัญ เพราะสามารถนำเงินรายได้เข้าสู่ประเทศปีละมากๆ โดยเฉพาะธุรกิจสปาที่พบได้ตามแหล่งท่องเที่ยวทั่วประเทศ ในปัจจุบันทุกคนได้ตระหนักถึง ความสำคัญของการมีสุขภาพดี โดยเฉพาะการมีสุขภาพดีด้วยการส่งเสริมสุขภาพด้วยภูมิปัญญาไทย นับเป็นการสร้างเสริมสุขภาพ ที่มีคุณค่า ปลอดภัย

และเป็นการดำเนินการสร้างสุขภาพ ที่ตั้งอยู่บนต้นทุนทางสังคมของไทย ที่ประหยัดค่าใช้จ่าย และเป็นสิ่งที่นักท่องเที่ยวทั้งไทยและต่างชาติส่วนใหญ่ทุกคนให้ได้ให้ความสนใจ อีสานได้เป็นแหล่งภูมิปัญญา ที่มีการสืบทอดภูมิปัญญาพื้นบ้านด้านสุขภาพมาเป็นเวลายาวนาน จนกระทั่งถึงปัจจุบัน ก็ยังคงมีการดูแลสุขภาพโดยหมอพื้นบ้าน ในแต่ละพื้นที่ ดังนั้นคณะผู้วิจัยจึงสนใจที่จะหาแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบภูมิปัญญาพื้นบ้านอีสานได้

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาประเภทของผลิตภัณฑ์ท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบภูมิปัญญาพื้นบ้านอีสานได้
2. เพื่อศึกษารูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบภูมิปัญญาพื้นบ้านอีสานได้
3. เพื่อหาแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบภูมิปัญญาพื้นบ้านอีสานได้
4. เพื่อหายุทธศาสตร์พึ่งพาเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งการพัฒนาและจัดการท่องเที่ยวกลุ่มจังหวัดอีสานใต้

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยทำการศึกษาแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบภูมิปัญญาพื้นบ้านในอีสานใต้ โดยเลือกพื้นที่ที่เป็นตัวแทนของ 6 จังหวัดในอีสานใต้ โดยการเลือกพื้นที่ 3 จังหวัดที่เป็นตัวแทนของจังหวัดทั้ง 6 ในอีสานใต้ ทั้งที่มีพื้นที่ติดต่อกับประเทศเพื่อนบ้าน และพื้นที่ไม่มีเขตติดต่อกับประเทศเพื่อนบ้าน ดังนั้นคือ เลือกจังหวัดชัยภูมิเนื่องจากไม่มีอาณาบริเวณที่ติดชายแดนเพื่อนบ้าน เลือกจังหวัดบุรีรัมย์เนื่องจากมีพื้นที่ติดชายแดนกัมพูชา และมีความหลากหลายทางวัฒนธรรม และเลือกจังหวัดอุบลราชธานีเนื่องจากมีพื้นที่ติดชายแดนประเทศลาว และมีวัฒนธรรมที่น่าสนใจ

ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างในการศึกษาเลือกพื้นที่ศึกษาในจังหวัดชัยภูมิ จังหวัดบุรีรัมย์ และจังหวัดอุบลราชธานีเป็นตัวแทนของ 6 จังหวัดในอีสานใต้ โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงปริมาณเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามประชาชนในพื้นที่ และใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์เจาะลึกในกลุ่มนักท่องเที่ยว หมอพื้นบ้าน การประชุมระดมสมอง จากกลุ่มตัวอย่างได้แก่ หมอพื้นบ้าน ผู้นำชุมชน นักวิชาการ มัคคุเทศก์ และเจ้าหน้าที่การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย

ผลการวิจัย

1. ประเภทของผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบภูมิปัญญาพื้นบ้านอีสานใต้ มีอยู่ 4 ประเภทคือ

1.1 การใช้ยาสมุนไพร

1.2 การนวด จั๊บน้ำ การประคบและอบสมุนไพร

1.3 การผลิตอาหารธรรมชาติเพื่อสุขภาพ

1.4 การใช้มนต์คาถา การเสกเป่า การต่อกระดูกและการรักษาพิษงู

2. รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบภูมิปัญญาพื้นบ้านอีสานใต้ มี 2 รูปแบบ คือ

2.1 การจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบภูมิปัญญาพื้นบ้านในอีสานใต้ โดยการปรับปรุงในเรื่องการเข้าถึงสถานที่ ความสะอาดและสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ

2.2 การจัดการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบภูมิปัญญาพื้นบ้านอีสานใต้ให้มีการเชื่อมโยงกับการท่องเที่ยวประเภทอื่นๆ

2.2.1 การจัดการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบภูมิปัญญาพื้นบ้านอีสานใต้เชื่อมโยงกับการจัดการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ การเที่ยวชมโบราณสถานและปราสาทหินต่างๆ ดังที่สมัย

โบราณ ที่มีรอยศาลาหรือสุศาลาประจำชุมชนตามเส้นทางที่มีปราสาทหินในอีสานใต้ตลอดจนถึงประเทศกัมพูชา

2.2.2 การจัดการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบภูมิปัญญาพื้นบ้านอีสานใต้เชื่อมโยงกับการท่องเที่ยวศึกษาวิถีชีวิต ประเพณีและวัฒนธรรมของชุมชน ด้วยการที่นักท่องเที่ยวเข้าไปอาศัยอยู่ในชุมชนในรูปของโฮมสเตย์ นักท่องเที่ยวและคนในชุมชนได้ร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกัน หมอพื้นบ้านจะให้บริการเสริมสร้างสุขภาพให้กับนักท่องเที่ยวด้วยการนวด จั๊บน้ำคลายกล้ามเนื้อและความเมื่อยล้าจากการเดินทางท่องเที่ยวประจำวัน

3. แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบภูมิปัญญาพื้นบ้านอีสานใต้สามารถพัฒนาให้มีศักยภาพอย่างยั่งยืนได้ โดยการพัฒนาร่วมกันของท้องถิ่น ประชาชนในพื้นที่ หน่วยงานภาครัฐ บริษัทนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ ดังนี้

3.1 เชื่อมโยงการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบภูมิปัญญาพื้นบ้านอีสานใต้กับแหล่งท่องเที่ยวอื่นๆ ที่ใกล้เคียง เพื่อให้เกิดความประทับใจจากความหลากหลายของกิจกรรมการท่องเที่ยว

3.2 การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบภูมิปัญญาพื้นบ้านอีสานใต้ด้วยการให้ผู้ที่มีส่วนได้เสีย(Stakeholder) ได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมการท่องเที่ยวโดยปฏิบัติหน้าที่ของตนเองให้เต็มศักยภาพ และชัดเจน ดังนี้

3.2.1 ท้องถิ่นและประชาชนในพื้นที่ อบต.หรือเทศบาล ควรมีการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน ถนน แหล่งน้ำ ไฟฟ้า พัฒนาวัดให้เป็นแหล่งปฏิบัติธรรมและศูนย์รวมทางจิตใจ การพัฒนาภูมิทัศน์ของชุมชนให้ร่มรื่นสวยงามแต่ยังคงเอกลักษณ์ของชุมชนเอาไว้ มีการพัฒนาด้านสุขอนามัย ความสะอาดของอาหาร น้ำดื่มที่พิถีพิถัน หมอพื้นบ้านต้องพัฒนาและสร้างเครือข่าย

และมีจำนวนเพียงพอโดยเน้นที่คุณภาพ ความสะอาดและความพอใจของนักท่องเที่ยว

3.2.2 หน่วยงานภาครัฐด้านการท่องเที่ยว เช่น การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย การท่องเที่ยวจังหวัด ควรประสานกับท้องถิ่นในการจัดทำข้อมูลหมอพื้นบ้านในอีสานใต้ให้เป็นเอกสารแผ่นพับประชาสัมพันธ์ให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องได้ใช้ประโยชน์

3.2.3 บริษัทนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ ควรมีการประสานงานกับหมอพื้นบ้านและชุมชน เพื่อนัดหมายเกี่ยวกับวันเวลาและจำนวนนักท่องเที่ยวที่มาใช้บริการล่วงหน้า มัคคุเทศก์ต้องเตรียมความรู้เกี่ยวกับชุมชน การวางแผนการท่องเที่ยวและแนะนำสิ่งที่นักท่องเที่ยวต้องเตรียมตัวล่วงหน้า

4. ยุทธศาสตร์ที่พึงพาเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งการพัฒนาและจัดการท่องเที่ยวของกลุ่มจังหวัดอีสานใต้ มี 4 ประการ คือ

4.1 การพัฒนาองค์ความรู้การแพทย์พื้นบ้านร่วมกับประเทศเพื่อนบ้านใกล้เคียง

4.2 การพัฒนาความเป็นผู้นำด้านการจัดการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบภูมิปัญญาพื้นบ้านอีสานใต้ให้เชื่อมโยงกับการจัดการท่องเที่ยวเชิงประวัติ ศาสตร์แหล่งอารยธรรมขอมโบราณที่เป็นมรดกโลก เช่น เขาพระวิหาร นครวัด นครธม ที่ประเทศกัมพูชา

4.3 การพึ่งพาประเทศเพื่อนบ้านเขมรและลาวในฐานะที่เป็นแหล่งสมุนไพร และผลิตภัณฑ์ธรรมชาติต่างๆ เพื่อนำมาเสริมสร้างสุขภาพ

4.4 การพัฒนาผลิตภัณฑ์เสริมสร้างสุขภาพร่วมกันระหว่างประเทศเพื่อนบ้านเพื่อเป็นสินค้าส่งออกและใช้ร่วมกัน

อภิปรายผลจากการศึกษา

การวิจัยเรื่องแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบภูมิปัญญาพื้นบ้านอีสานใต้ อภิปรายผลการวิจัยได้ ดังนี้

1. ประเภทของผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบภูมิปัญญาพื้นบ้านอีสานใต้ที่พบมีอยู่ 4 ประเภทคือ 1) การใช้ยาสมุนไพร 2) การนวด จับเส้น การประคบและอบสมุนไพร 3) การผลิตอาหารธรรมชาติเพื่อสุขภาพ 4) การใช้มนต์คาถา การเสกเป่า การต่อกระดูกและการรักษาพิษงู ผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบภูมิปัญญาพื้นบ้านอีสานใต้ที่พบนี้ ไม่แน่นอนเสมอไปว่าจะมีครบภายในแต่ละชุมชน แต่ถ้ามีไม่ครบก็สามารถพบได้ในหมู่บ้านข้างเคียง ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของปิยาภรณ์ ศิริภานุมาศ และคณะ (2549) ที่พบว่าภูมิปัญญาพื้นบ้านในการสร้างสุขภาพของตนเอง ของคนในชุมชนมีการนวด การอบ การประคบ และการใช้สมุนไพร แต่การวิจัยในครั้งนี้พบว่ามีการเป่าและการใช้มนต์คาถาเพิ่มขึ้น เพราะเป็นการรักษาพยาบาลจากโรคภัยไข้เจ็บต่างๆ ทั้งยังมีผลในด้านการสร้างเสริมสุขภาพจิตได้อีกด้วย นอกจากนี้ยังพบว่า หมอพื้นบ้านคนเดียวกันสามารถรักษาได้หลายวิธี สอดคล้องกับการศึกษาของ กิ่งแก้ว เกษโกวิท และคณะ (2536) ที่ได้ศึกษาหมอพื้นบ้าน และการดูแลสุขภาพตนเองของชาวบ้านอีสาน พบว่า หมอพื้นบ้านส่วนใหญ่เป็นหมอผสมผสาน เช่นเป็นทั้งหมอเป่า และหมอสมุนไพร บางคนเป็นทั้งหมอเป่า หมอสมุนไพร หมอน้ำมัน และหมอพราหมณ์ ดังนั้นวิธีรักษาจึงผสมผสานกันหลายวิธี โดยมีสมุนไพรซึ่งยังหาได้ตามป่าในภาคอีสานและประเทศเพื่อนบ้านที่อยู่ใกล้เคียง ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของเสาวนีย์ กุลสมบุญและคณะ (2548) ได้ศึกษาการแพทย์พื้นบ้านอีสาน พบว่า ระบบการแพทย์พื้นบ้านในอีสานมีมาเป็นเวลานาน มีองค์ความรู้ในการรักษาและดูแลสุขภาพพัฒนาขึ้นตามลำดับ มีเอกลักษณ์แตกต่างจากภาคอื่นๆ สมุนไพรที่คนอีสานใช้ส่วนใหญ่เป็นพันธุ์ไม้ที่อยู่ในป่าเต็งรัง บางส่วนนำมาจากป่าในประเทศ

กัมพูชาและลาว สูตรยาที่นำมาปรุงก็มีลักษณะเฉพาะ จะเห็นได้ว่าภูมิปัญญาพื้นบ้านด้านสุขภาพของอีสานใต้เป็นสิ่งที่มีความสำคัญ และในแต่ละท้องถิ่นจะมีภูมิปัญญาที่เป็นจุดเด่นที่แตกต่างกันออกไป ในอีสานใต้เป็นดินแดนที่สามารถคมนาคมติดต่อกับประเทศกัมพูชา ซึ่งมีจุดเด่นในเรื่องเวทมนต์คาถา ของขลังต่างๆ ซึ่งจุดเด่นนี้ ก็ปรากฏในภูมิปัญญาพื้นบ้านด้านสุขภาพในอีสานใต้เช่นกัน

2. รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบภูมิปัญญาพื้นบ้านอีสานใต้ มี 2 รูปแบบ คือ

2.1 การจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบภูมิปัญญาพื้นบ้านในอีสานใต้ แหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบภูมิปัญญาพื้นบ้านในอีสานใต้ยังมีสิ่งที่ต้องปรับปรุง คือ ควรมีป้ายบอกทางที่ชัดเจน จัดวางของให้เป็นระเบียบ ดูแลเรื่องความสะอาด และสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ แต่ถึงอย่างไรก็ตาม การปรับปรุงในสิ่งเหล่านี้ไม่ควรให้กระทบกับวิถีชีวิตของหมอพื้นบ้านมากนัก ควรมีการพิจารณาอนุรักษ์ สืบทอดในสิ่งที่เป็นวัฒนธรรมที่มีค่าให้คงไว้ รวมไปถึงวิถีชีวิตชาวบ้าน ควรคงไว้ในเรื่องที่เป็นเอกลักษณ์ สัญลักษณ์ของหมู่บ้าน ชุมชน ให้ชนรุ่นหลังได้ศึกษาเรียนรู้เข้าใจในความหมายของสิ่งเหล่านั้น ดังคำกล่าวของตัวแทนหมอพื้นบ้านว่า “เราคงจะพัฒนาสถานที่ให้สะดวกสบายเกินไปคงไม่ได้ คงต้องพบกันครึ่งทางระหว่างหมอในชุมชนชนบท และนักท่องเที่ยวที่เป็นคนเมือง จะต้องรักษางานบางอย่างไว้ให้เป็นที่ยอมรับของลูกหลานสืบไป” (ประกาศิต อ่ำไพพิศ, 2550, เมษายน, 2)

2.2 การจัดการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบภูมิปัญญาพื้นบ้านในอีสานใต้ให้เชื่อมโยงกับการท่องเที่ยวประเภทอื่นๆ ทำได้ดังนี้ คือ

2.2.1 การจัดการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบภูมิปัญญาพื้นบ้านอีสานใต้ให้เชื่อมโยงกับการจัดการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ การเที่ยวชม

โบราณสถานและปราสาทหินต่างๆ ดังที่สมัยโบราณ ที่มีโรคยาศาลา หรือสุษศาลาประจำชุมชนตามเส้นทาง ที่มีปราสาทหินในอีสานใต้ตลอดจนถึงประเทศกัมพูชา สอดคล้องกับการศึกษาของเสาวนีย์ กุลสมบูรณ์ และคณะ (2548) ซึ่งศึกษาการแพทย์พื้นบ้านอีสาน พบว่าระบบการแพทย์พื้นบ้านของชุมชนในพื้นที่อีสานมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องมากกว่า 5,000 ปี โดยได้รับอิทธิพลจากขอม ซึ่งมีการสร้าง “อโรคยาศาลา” เป็นจำนวนมาก มีการประยุกต์ความรู้ด้านการรักษาโรคจากขอมและอินเดีย องค์ความรู้ในการดูแลสุขภาพและการรักษาโรคได้พัฒนาขึ้นตามลำดับและเป็นเอกลักษณ์เฉพาะ

2.2.2 การจัดการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบภูมิปัญญาพื้นบ้านอีสานใต้เชื่อมโยงกับการท่องเที่ยวศึกษาวิถีชีวิต ประเพณีและวัฒนธรรมของชุมชน ด้วยการที่นักท่องเที่ยวเข้าไปอาศัยอยู่ในชุมชน ในรูปของโฮมสเตย์ นักท่องเที่ยวและคนในชุมชนได้ร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกัน หมอพื้นบ้านจะให้บริการเสริมสร้างสุขภาพให้กับนักท่องเที่ยวด้วยการนวดจับเส้นคลายกล้ามเนื้อและความเมื่อยล้าจากการเดินทางท่องเที่ยวประจำวัน

3. แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบภูมิปัญญาพื้นบ้านอีสานใต้สามารถพัฒนาให้มีศักยภาพอย่างยั่งยืนได้ โดยการพัฒนาร่วมกันของท้องถิ่น ประชาชนในพื้นที่ หน่วยงานภาครัฐ บริษัทนำเที่ยวและภาคเอกชน ดังนี้

3.1 เชื่อมโยงการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบภูมิปัญญาพื้นบ้านอีสานใต้กับแหล่งท่องเที่ยวอื่นๆ ที่ใกล้เคียง

3.2 การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบภูมิปัญญาพื้นบ้านอีสานใต้ด้วยการให้ผู้ที่มีส่วนได้เสีย (Stakeholder) ได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมการท่องเที่ยวดังนี้ คือ

3.2.1 ท้องถิ่นและประชาชนในพื้นที่
อบต. หรือเทศบาล ควรมีการพัฒนาโครงสร้าง
พื้นฐาน ถนน แหล่งน้ำ ไฟฟ้า พัฒนาวัดให้เป็น
แหล่งปฏิบัติธรรมและศูนย์รวมทางจิตใจ
การพัฒนาภูมิทัศน์ของชุมชนให้ร่มรื่นสวยงาม
แต่ยังคงเอกลักษณ์ของชุมชนเอาไว้ มีการพัฒนา
ด้านสุขอนามัย ความสะอาดของอาหาร น้ำดื่ม
ที่พัก หมอพื้นบ้านต้องพัฒนาและสร้างเครือข่าย
และมีจำนวนเพียงพอโดยเน้นที่คุณภาพ ความ
สะอาดและความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว
สอดคล้องกับแนวคิดของมิลล์และเมอร์ริสัน (Mill
and Merrison, 1985:201-202) ที่กล่าวว่าแหล่ง
ท่องเที่ยวจะต้องประกอบด้วย 1) สิ่งดึงดูดใจ
(Attractions) ในด้านความสวยงาม ความน่า
ประทับใจ 2) สิ่งอำนวยความสะดวก (Facilities)
ในเรื่องที่พัก ร้านอาหาร ร้านขายของที่ระลึก
ร้านซักรีด หรือบริการอื่นๆ 3) ปัจจัยพื้นฐาน
(Infrastructure) ในเรื่องระบบการสื่อสารและ
สาธารณูปโภค การขนส่ง (Transportation) และ
4) การต้อนรับอย่างมิตรไมตรี (Hospitality) ต่อ
นักท่องเที่ยว นอกจากนี้ ชุมชนควรมีส่วนร่วม
ในการจัดการด้านการเงินแทนหมอพื้นบ้าน เพื่อ
เป็นการป้องกันไม่ให้หมอพื้นบ้านรู้สึกว่าตนเอง
ปฏิบัติผิดกฎของหมอพื้นบ้าน

3.3.2 หน่วยงานภาครัฐด้านการ
ท่องเที่ยว เช่น การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย
การท่องเที่ยวจังหวัด ควรประสานกับท้องถิ่น
ในการจัดทำข้อมูลหมอพื้นบ้านในอีสานใต้
ทำเป็นเอกสารแผ่นพับประชาสัมพันธ์ให้ผู้ที่มี
ส่วนเกี่ยวข้องได้ใช้ประโยชน์

3.3.3 บริษัทนำเที่ยวและมัคคุเทศก์
ควรมีการประสานงานกับหมอพื้นบ้านและ
ชุมชน เพื่อนัดหมายเกี่ยวกับวันเวลาและจำนวน
นักท่องเที่ยวที่มาใช้บริการล่วงหน้า มัคคุเทศก์
ต้องเตรียมความรู้เกี่ยวกับชุมชน การวางแผน
การท่องเที่ยวและแนะนำสิ่งที่นักท่องเที่ยว
ต้องเตรียมตัวล่วงหน้า

3.3.4 นักท่องเที่ยว ควรรักษาข้อมูล
เบื้องต้นของแหล่งท่องเที่ยวโบราณสถาน สภาพ
ชุมชน วิถีชีวิต ความเชื่อ ขนบธรรมเนียมและ
ประเพณี ข้อควรปฏิบัติ ตามความเหมาะสม
ของแต่ละท้องที่ เตรียมของใช้ส่วนตัวที่จำเป็น
และนักท่องเที่ยวต้องไม่ทิ้งขยะให้สกปรกและ
ไม่ส่งเสียงดังรบกวนวิถีชีวิตที่เรียบง่ายของผู้คน
ในชุมชน

4. ยุทธศาสตร์พึงพาเพื่อเสริมสร้างความ
เข้มแข็งการพัฒนาและจัดการท่องเที่ยวกลุ่ม
จังหวัดอีสานใต้ มี 4 ประการ คือ

4.1 การพัฒนาองค์ความรู้การแพทย์พื้น
บ้านร่วมกับประเทศเพื่อนบ้านใกล้เคียง ทั้งนี้
เนื่องจากภูมิปัญญาพื้นบ้านด้านสุขภาพของ
แต่ละประเทศมีคุณค่า เมื่อนำมารวมแลกเปลี่ยน
เรียนรู้กัน ย่อมเกิดการพัฒนาเป็นความรู้ที่ก่อให้เกิด
เกิดประโยชน์ต่อสุขภาพที่น่าสนใจ สอดคล้องกับ
งานวิจัยของปิยาภรณ์ ศิริภานุมาศ และคณะ
(2549) ที่พบว่าพอใจ ในบางแห่งหมอพื้นบ้านได้
มีการประยุกต์ตนเอง โดยนำวิชาการทางแพทย์
แผนไทย มาผสมผสานเพื่อให้มีการยอมรับของ
สังคมมากขึ้น และยังมีกรมผสมผสานภูมิปัญญา
การแพทย์พื้นบ้านไทย กับการแพทย์พื้นบ้าน
ญี่ปุ่น ทำให้มีความมั่นคงในการตรวจวินิจฉัย
โรค และการใช้สมุนไพรในการรักษาอีกด้วย ซึ่ง
นับเป็นพัฒนาการของหมอพื้นบ้านที่น่าสนใจ

4.2 การพัฒนาความเป็นผู้นำด้านการ
จัดการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบภูมิปัญญา
พื้นบ้านอีสานใต้ ให้เชื่อมโยงกับการจัดการ
ท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์แหล่งอารยธรรมขอม
โบราณที่เป็นมรดกโลก เช่น เขาพระวิหาร
นครวัด นครธม ที่ประเทศกัมพูชา

4.3 การพึ่งพาประเทศเพื่อนบ้านและ
ลาวในฐานะที่เป็นแหล่งสมุนไพรและผลิตภัณฑ์
ธรรมชาติต่างๆ เพื่อนำมาเสริมสร้างสุขภาพ

4.4 การพัฒนาผลิตภัณฑ์เสริมสร้างสุขภาพร่วมกันระหว่างประเทศเพื่อนบ้านเพื่อเป็นสินค้าส่งออกและใช้ร่วมกัน

ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. ข้อเสนอแนะ เพื่อการดำเนินงานของการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบภูมิปัญญาพื้นบ้านอีสานใต้ สำหรับหมอพื้นบ้านนั้นควรรักษาวัฒนธรรมการรักษาแบบพื้นบ้านให้คงอยู่ต่อไป ถึงแม้ว่าหมอพื้นบ้านอาจจะต้องปรับตัวเข้ากับยุคสมัย การปรับตัวนั้นควรจะเป็นเรื่องสุขอนามัยที่เหมาะสม และในเรื่องค่าตอบแทนการรักษา นั้น อาจจัดรวมอยู่ในค่าใช้จ่ายที่ดำเนินการโดยชุมชน

2. การจัดการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบภูมิปัญญาพื้นบ้านควรดำเนินการโดยชุมชนให้ชุมชนมีกิจกรรมร่วมกัน มีการเตรียมการล่วงหน้าเพื่อคุณภาพของการจัดการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ แล้วทำการบริหารจัดการเพื่อความเข้มแข็งของชุมชนเพื่อเพิ่มศักยภาพของการบริการ นอกจากนี้องค์กรของรัฐที่เกี่ยวข้องควรให้การส่งเสริมสนับสนุน เช่น การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยทำการจัดเส้นทางทางการท่องเที่ยวที่รวมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพเข้าไปเป็นอีกทางเลือกหนึ่งให้นักท่องเที่ยวได้เลือก แล้วทำการประชาสัมพันธ์ ด้านสาธารณสุขจังหวัดควรส่งเสริมให้การดำเนินการจัดการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพเป็นไปตามหลักสุขภาพอนามัย หน่วยงานด้านการเกษตรควรดูแลสนับสนุนด้านการปลูกพืชผักปลอดสารพิษ หน่วยงานด้านพัฒนาชุมชนควรดูแลด้านการแปรรูปผลิตภัณฑ์ต่างๆ และของที่ระลึก องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นควรดูแลด้านโครงสร้างพื้นฐานให้มีความสะดวกในการสัญจรไปมา และอื่นๆ ที่จำเป็น

3. หมอพื้นบ้านควรรักษาภูมิปัญญาของ

ไทยไว้ให้ยั่งยืนนานด้วยการถ่ายทอดความรู้ให้กับศิษย์รุ่นหลัง แต่ต้องมีความมั่นคงในเรื่องการวางแผน การอนุรักษ์ภูมิปัญญาไทยและรักษาเอกลักษณ์ของไทย ให้คงอยู่กับแผ่นดินไทยต่อไป

4. การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบภูมิปัญญาพื้นบ้านอีสานใต้มีความเป็นไปได้ในการดำเนินการ และนับเป็นเรื่องที่น่าสนใจอย่างยิ่ง ดังนั้นจึงควรมีการทดลองดำเนินการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบภูมิปัญญาพื้นบ้านอีสานใต้ ให้เป็นรูปธรรมมากขึ้นโดยเชื่อมโยงกับสร้างสุขภาพแบบองค์รวม และการท่องเที่ยวประเภทอื่นๆ ในพื้นที่นั้นๆ

5. ในแต่ละชุมชนควรมีการฟื้นฟูการแพทย์พื้นบ้าน ให้อยู่ในชีวิตประจำวันของคนไทย เช่นเดียวกับในอดีตที่ผ่านมา ทั้งนี้จะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อสุขภาพทั้งของคนในชุมชนเอง และนักท่องเที่ยวที่สนใจ ก็จะมาท่องเที่ยวเพื่อรับบริการการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพนี้อีกด้วย

6. หน่วยงานรัฐควรสนับสนุนส่งเสริมให้เกษตรกร และประชาชนทั่วไป หันมาปลูกพืชอินทรีย์อย่างจริงจังเพื่อสุขภาพตนเอง และผู้อื่นในชุมชน

7. การมีสุขภาพที่ดีได้นั้นบุคคลจะต้องมีการดูแลตนเองแบบองค์รวม ดังนั้นนอกจากการให้ความสำคัญกับอาหารปลอดสารพิษ และการส่งเสริมสุขภาพแบบภูมิปัญญาพื้นบ้านแล้ว สิ่งสำคัญที่ไม่ควรละเลยคือการส่งเสริมสุขภาพด้านจิตใจ ด้วยการยึดมั่นในหลักธรรมคำสั่งสอนของศาสนา และนำไปประพฤติปฏิบัติในชีวิตประจำวัน ดังนั้นชุมชนควรมีการรวมตัวกันปฏิบัติธรรมอย่างสม่ำเสมอ เพื่อสร้างแบบแผนวิถีชีวิตเพื่อการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพที่สมบูรณ์แบบต่อไป

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรทำการศึกษาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบภูมิปัญญาพื้นบ้านในอีสานใต้ เพื่อศึกษาถึงความเป็นไปได้ในการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบภูมิปัญญาพื้นบ้านในอีสานใต้ อย่างเป็นรูปธรรม

2. ควรทำการศึกษาเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบภูมิปัญญาพื้นบ้านในอีสานใต้ เพื่อให้การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบภูมิปัญญาพื้นบ้านในอีสานใต้เป็นรูปธรรมและเป็นไปได้ในการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ

สรุปผลการศึกษา

การตอบคำถามวิจัยข้อที่ 1 ประเภทของผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบภูมิปัญญาพื้นบ้านในอีสานใต้มีอยู่ 4 ประเภท คือ 1) ยาสมุนไพร ประชาชนในอีสานใต้มีการเสริมสร้างสุขภาพด้วยการใช้ยาสมุนไพรทั้งในรูปแบบการรับประทาน การทา และการเป่า เมื่อเจ็บป่วย และเพื่อการมีสุขภาพดี 2) การนวด จั๊บนวด การประคบและอบสมุนไพร ประชาชนในอีสานใต้นิยมการนวด การจั๊บนวด การประคบ เมื่อมีอาการเส้นตึง การปวดหลังจากการทำงานหนักในไร่นา และการอบด้วยสมุนไพรเพื่อดูแลผิวพรรณ 3) การผลิตอาหารธรรมชาติ เพื่อสุขภาพ การสร้างสุขภาพด้วยอาหารธรรมชาติ ปราศจากสารพิษจากสารเคมี(เกษตรอินทรีย์) ชาวบ้านมีการรวมตัวกันทำการเกษตรแบบเกษตรอินทรีย์เป็นกลุ่มๆ 4) การใช้มนต์คาถา การเสกเป่า การต่อกระดูกและการรักษาพิษงู และการสร้างสุขภาพใจด้วยการปฏิบัติธรรม

การตอบคำถามวิจัยข้อที่ 2 รูปแบบการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบภูมิปัญญาพื้นบ้านในอีสานใต้ มี 2 รูปแบบ คือ 1) การจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบภูมิปัญญาพื้นบ้านในอีสานใต้ ในเรื่องการเข้าถึงสถานที่

ความสะอาด และสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ 2) การจัดการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบภูมิปัญญาพื้นบ้านอีสานใต้ให้มีการเชื่อมโยงการท่องเที่ยวประเภทอื่นๆ เช่น การจัดการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบภูมิปัญญาพื้นบ้านอีสานใต้ให้มีการเชื่อมโยงกับการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ การเที่ยวชมโบราณสถาน และปราสาทหินต่างๆ และการจัดการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบภูมิปัญญาพื้นบ้านอีสานใต้ให้เชื่อมโยงกับการท่องเที่ยวศึกษาวิถีชีวิตประเพณี และวัฒนธรรมของชุมชน เพื่อเป็นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ศึกษาเรียนรู้วิถีชีวิตความเป็นอยู่ และการดำเนินชีวิตของผู้คนในชุมชนหมู่บ้าน โดยการที่นักท่องเที่ยวเข้าไปอาศัยอยู่ในชุมชนในรูปแบบของโฮมสเตย์ ร่วมกับการให้ความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องในเรื่องการดูแลสุขภาพตนเองแบบองค์รวม

การตอบคำถามวิจัยข้อที่ 3 แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบภูมิปัญญาพื้นบ้านอีสานใต้ สามารถทำได้โดย 1) เชื่อมโยงการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบภูมิปัญญาพื้นบ้านอีสานใต้ กับแหล่งท่องเที่ยวอื่นๆ ที่ใกล้เคียง และ 2) โดยการให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholder) ได้มีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบภูมิปัญญาพื้นบ้าน ทั้งในส่วนของท้องถิ่น ประชาชนในพื้นที่ หน่วยงานภาครัฐ และบริษัทนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ ทุกภาคส่วนที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ของตนเองอย่างชัดเจน

การตอบคำถามวิจัยข้อที่ 4 ยุทธศาสตร์พึงพาเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งการพัฒนาและจัดการท่องเที่ยวกลุ่มจังหวัดอีสานใต้ โดยการ 1) การพัฒนาองค์ Available : สุขภาพร่วมกันระหว่างประเทศเพื่อนบ้านให้เป็นสินค้าส่งออกและใช้ร่วมกัน

บรรณานุกรม

- กิ่งแก้ว เกษโกวิทและคณะ.(2536). **หมอบ้านและการดูแลสุขภาพตนเองของชาวบ้านอีสาน :**
กรณีศึกษา. ขอนแก่น : มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ปิยาภรณ์ ศิริภานุมาศ และคณะ. (2549). **การวิจัยและพัฒนาบทเรียนวิทยาศาสตร์ท้องถิ่นเรื่อง**
การสร้างสุขภาพตนเอง. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ.
- ประกาศิต อำไพพิศ. (2550). **การประชุมระดมสมองเพื่อหาแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยว**
เชิงสุขภาพแบบภูมิปัญญาพื้นบ้านอีสานใต้ และเพื่อหายุทธศาสตร์พึงพาเพื่อ
เสริมสร้างความเข้มแข็งการพัฒนาและจัดการท่องเที่ยวกลุ่มจังหวัดอีสานใต้.
ณ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ 2 เมษายน 2550.
- เสาวนีย์ กุลสมบุรณ์ และคณะ (บรรณาธิการ). (2548). **ภูมิปัญญาพื้นบ้านอีสาน.** กรุงเทพฯ :
โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์ (ร.ส.พ.).
- Mill, Robert Christie and Merrison, Alastair M. (1985). **The Tourism System : An**
Introductory Text. New Jersey; Prentice Hall International, Inc.

พฤติกรรมผู้บริโภคผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยว ของนักท่องเที่ยวกลุ่มจังหวัดอีสานใต้

The Consuming Behaviors in Tourism Products of
Tourists at the Lower Northeastern Provinces

พิสมัย ประชานันท์ นวามินทร์ ประชานันท์
อรรถกร จตุกุล สุณันตา วีระกุลเกวัญ
มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

Pisamai Prachanant, Nawamin Prachanant,
Auttakorn Chuttukul, Sunanta Viragoontavan
Buriram Rajabhat University

บทคัดย่อ

การวิจัยพฤติกรรมผู้บริโภคผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวกลุ่มจังหวัดอีสานใต้ มีวัตถุประสงค์ในการวิจัยเพื่อ 1) ศึกษาพฤติกรรมผู้บริโภคผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวในเขตพื้นที่กลุ่มจังหวัดอีสานใต้ 2) เปรียบเทียบพฤติกรรมผู้บริโภคผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวระหว่างนักท่องเที่ยวชาวไทยและนักท่องเที่ยวต่างชาติที่เดินทางมาท่องเที่ยวในเขตพื้นที่กลุ่มจังหวัดอีสานใต้ 3) ศึกษาแนวทางการเชื่อมโยงการท่องเที่ยวระหว่างพื้นที่กลุ่มจังหวัดอีสานใต้กับสถานที่ท่องเที่ยวของประเทศเพื่อนบ้าน เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามกับนักท่องเที่ยวชาวไทย และชาวต่างชาติที่เดินทาง มาท่องเที่ยวในเขตพื้นที่กลุ่มจังหวัดอีสานใต้ จำนวน 500 คน และใช้แบบสัมภาษณ์รายบุคคล กับนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ ที่เดินทางมาเที่ยวในเขตพื้นที่กลุ่มจังหวัดอีสานใต้ จำนวน 60 คน ในการวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติพื้นฐาน (ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน) และเปรียบเทียบความแตกต่างโดยใช้ t-test และ ANOVA

ผลการวิจัยพบว่า

ด้านพฤติกรรมก่อนการเดินทางท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติใช้เวลาในการวางแผนการเดินทางท่องเที่ยวไม่น้อยกว่า 1 เดือน โดยที่นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาตินิยมจัดโปรแกรมการท่องเที่ยวด้วยตนเอง สำหรับวัตถุประสงค์ในการเดินทางท่องเที่ยว พบว่านักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติมาท่องเที่ยวเพื่อพักผ่อนและเปลี่ยนบรรยากาศ

ด้านพฤติกรรมระหว่างการเดินทางท่องเที่ยว พบว่า นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติใช้ระยะเวลาในการท่องเที่ยวมากกว่านักท่องเที่ยวชาวไทยซึ่งส่วนใหญ่ใช้เวลาไม่เกิน 5 วัน โดยพาหนะหลักที่ใช้ในการเดินทางของนักท่องเที่ยวชาวไทยคือรถยนต์ส่วนตัว ในขณะที่นักท่องเที่ยวชาวต่างชาตินิยมใช้รถโดยสารประจำทาง ด้านที่พักนักท่องเที่ยวต่างชาตินิยมพักตามโรงแรมหรือเกสต์เฮ้าส์ นักท่องเที่ยวชาวไทยนิยมพักโรงแรมหรือบ้านญาติและบ้านเพื่อน ด้านแหล่งอาหาร นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาตินิยมรับประทานอาหารจากร้านอาหารท้องถิ่น ด้านค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับอาหารส่วนใหญ่

จะไม่แตกต่างกัน ทั้งนักท่องเที่ยวชาวไทยและนักท่องเที่ยวต่างชาติ คือ มีค่าใช้จ่ายต่อวันน้อยกว่า 300 บาท

สำหรับด้านพฤติกรรมภายหลังการเดินทางท่องเที่ยวโดยรวม พบว่า นักท่องเที่ยวชาวไทยและนักท่องเที่ยวต่างชาติมีความพึงพอใจภายหลังจากการบริโภคผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยว ด้านแหล่งท่องเที่ยว ด้านสถานที่พัก และด้านร้านอาหารและภัตตาคารแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนความพึงพอใจด้านผลิตภัณฑ์ของฝากของที่ระลึก ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก และด้านบริษัทท่องเที่ยว พบว่านักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจไม่แตกต่างกัน และเมื่อพิจารณาตามคุณลักษณะของนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ พบว่า

นักท่องเที่ยวชาวไทยที่มีอายุต่างกันมีความพึงพอใจภายหลังจากการบริโภคผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยว ด้านแหล่งท่องเที่ยว และด้านร้านอาหารและภัตตาคาร แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 อาชีพต่างกันมีความพึงพอใจด้านร้านอาหารและภัตตาคารด้านผลิตภัณฑ์ของฝากของที่ระลึก ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และรายได้ต่างกันมีความพึงพอใจในด้านร้านอาหารและภัตตาคารแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เช่นเดียวกัน สำหรับระดับการศึกษาพบว่า นักท่องเที่ยวชาวไทยมีความพึงพอใจทุกๆ ด้านไม่แตกต่างกัน

นักท่องเที่ยวต่างชาติที่มีรายได้ต่างกันมีความพึงพอใจภายหลังจากการบริโภคผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวในด้านบริษัทท่องเที่ยวแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 สำหรับอายุ และระดับการศึกษา พบว่านักท่องเที่ยวต่างชาติมีความพึงพอใจในทุกๆ ด้านไม่แตกต่างกัน

จากผลการวิจัยในครั้งนี้ ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนาการท่องเที่ยวในเขตพื้นที่กลุ่มจังหวัด อีสานใต้ ควรคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างพฤติกรรมการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวชาวไทย และชาวต่างชาติมาใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานสำหรับการพัฒนาผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยว เพื่อให้มีความสอดคล้องกับความต้องการของนักท่องเที่ยวในลำดับต่อไป

Abstract

The purposes of this research were: 1) to examine the consuming behaviors in tourism products of tourists in the provinces in lower northeastern region; 2) to compare the consuming behaviors in tourism products between Thai and foreign tourists who travel in the provinces in lower Northeastern region; and 3) to investigate the ways to enhance the relationships between tourism in the lower northeastern provinces of Thailand and the neighboring countries. The research instruments were questionnaires and interviews. The former was administered with 500 subjects, whereas, the latter was requested by 60 subjects. The collected data were analyzed by using the percentage, mean, standard deviation, t-test and ANOVA.

The findings were as follows:

In terms of the consuming behaviors before traveling, both Thai and foreign tourists spent less than 1 month to plan their program about traveling. Also, both groups stated that the purposes of traveling are for relaxing and visiting new sites.

In terms of the consuming behaviors while traveling, foreign tourists spent more time than Thai tourists. The private cars were used by Thai tourists while the bused were used by foreign tourists when traveling in the lower northeastern provinces. Also, foreign tourists preferred to stay in the hotels or

guesthouses; whereas, Thai tourists stayed overnight at the hotels or their cousin's and friends' houses. Both Thai and foreign tourists preferred to have their meals in the local food shops and the average expenses for food and beverages per day were less than 300 baht.

In terms of the consuming behaviors in tourism products after traveling, there was significant difference at .05 level as overall in "Tourist attractions", "Accommodation", and "Food shops and restaurants" as compared between Thai and foreign tourists. When considering in each aspect, it found that :

- 1) there was significant difference at .05 level in "Tourist attractions", and "Food shops and restaurants" in terms of Thai tourists' age;
- 2) there was significant difference at .05 level of the consuming behaviors in tourism products in "Food shops and restaurants", "Products and souvenirs" and "Supporting services" in terms of Thai tourists' occupation;
- 3) there was significant difference at .05 level of the consuming behaviors in tourism products in terms of "Food shops and restaurants" in terms of Thai tourists' income;
- 4) there was no significant difference of the consuming behaviors in tourism products in terms of the tourists' educational levels;
- 5) there was significant difference at .05 level of the consuming behaviors in tourism products in "Tour company" in terms of foreign tourists' income; and 6) there was no significant difference of the consuming behaviors in tourism products in terms of foreign tourists' age and educational levels.

The results suggest that the tourist staff should consider the differences of the consuming behaviors between the Thai and foreign tourists as the basic information in developing tourism products at the Lower Northeastern Provinces.

คำนำ

ปัจจุบันอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวมีการเติบโตอย่างรวดเร็ว ก่อให้เกิดผลดีต่อเศรษฐกิจของประเทศและท้องถิ่น เนื่องจากกิจกรรมการท่องเที่ยวสร้างประโยชน์แก่ระบบเศรษฐกิจใน 3 ด้าน คือ เป็นสินค้าออกในรูปการบริการ (Service Export) ที่สร้างรายได้เป็นเงินตราต่างประเทศ สร้างกิจกรรม (Jobs Requirement) และรายได้ (Income) ผู้ส่วนต่างๆ ของประเทศ และกระตุ้นให้เกิดการผลิตสินค้าและบริการโดยการนำทรัพยากรมาใช้ให้เกิดประโยชน์อย่างเหมาะสม นอกจากนี้กิจกรรมการท่องเที่ยวมีส่วนช่วยในการส่งเสริมความสัมพันธ์ของมนุษยชาติ สันติภาพ ความเป็นมิตรระหว่างเจ้าบ้าน และผู้มาเยือน การอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม ความภาคภูมิใจและสำนึกในคุณค่าของศิลปวัฒนธรรม ซึ่งรัฐบาลสมัยที่ผ่านมา ได้แถลงนโยบายด้านการท่องเที่ยวไว้ว่า มีเป้าหมายสำคัญคือการนำรายได้หลักเข้าสู่ประเทศโดยมุ่งเน้นให้ประเทศไทยเป็นประตูผ่านหลัก (GATE WAY) ด้านการท่องเที่ยวในภูมิภาคเอเชีย มุ่งเน้นตลาดเชิงรุก โดยสร้างกิจกรรมท่องเที่ยวที่สำคัญ ได้แก่ การยกระดับประเทศไทยเป็นศูนย์กลางการประชุม การสัมมนา และการแสดงสินค้าในภูมิภาค การส่งเสริมความหลากหลายของรูปแบบการท่องเที่ยว เชื่อมโยงการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวให้ยั่งยืนตลอดจนการเพิ่มมาตรการรักษาความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของนักท่องเที่ยว (สำนักประสานงานการพัฒนาและจัดการท่องเที่ยวเชิงพื้นที่อย่างยั่งยืน. 2548 : 10-15)

สำหรับในระดับภูมิภาค ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ นับเป็นอีกภูมิภาคหนึ่งที่มีศักยภาพทางการท่องเที่ยว เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่มีทรัพยากรทางการท่องเที่ยวที่หลากหลาย และโดยเฉพาะ

อย่างยิ่งกลุ่มจังหวัด ในเขตภาคอีสานตอนล่าง อดีตเคยเป็นเมืองที่มีความเจริญรุ่งเรืองทางด้านอารยธรรมขอมโบราณในยุคพระเจ้าชัยวรมันตามความเป็นมาทางประวัติศาสตร์ที่ได้ระบุไว้ซึ่งถือได้ว่าเป็นภาพลักษณ์เฉพาะพื้นที่กลุ่มจังหวัดอีสานตอนล่างหรืออีสานใต้ (นครราชสีมา ชัยภูมิ บุรีรัมย์ สุรินทร์ ศรีสะเกษ และอุบลราชธานี) นับว่ามีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องเน้นการพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพที่สูงขึ้น โดยใช้เส้นทางท่องเที่ยวคู่ขนานจากเส้นทางประวัติศาสตร์และโบราณคดีของประเทศไทยควบคู่กันไปกับนครวัดในประเทศกัมพูชา ตามแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวใน 6 จังหวัดอีสานใต้ โดยใช้หลักยุทธศาสตร์การตลาดนำการพัฒนา คือพัฒนาศูนย์กลางการท่องเที่ยวที่หลากหลาย กระจายเครือข่ายในการดำเนินการ โดยดึงดูดเด่นของแต่ละจังหวัดมาเป็นจุดขายในการประชาสัมพันธ์ เช่น จังหวัดนครราชสีมา เป็นศูนย์กลางตลาด การประชุม ภูมิภาค ประชุมอีสาน เป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จังหวัดชัยภูมิ เป็นศูนย์กลางตลาดการท่องเที่ยวและเป็นเมืองเก่าแก่มากตั้งแต่สมัยขอมเรืองอำนาจ จังหวัดบุรีรัมย์ เป็นศูนย์กลางตลาดการท่องเที่ยวและศิลปวัฒนธรรมขอมภายในประเทศ จังหวัดสุรินทร์ เป็นศูนย์กลางตลาดการท่องเที่ยววัฒนธรรมอีสานใต้ และพัฒนาให้เป็นอุทยานช้าง (หัตถกรรม-คชศึกษา) จังหวัดศรีสะเกษ เป็นศูนย์กลางตลาดการท่องเที่ยวศิลปวัฒนธรรมขอมระหว่างประเทศ ส่งเสริมการท่องเที่ยวระหว่างไทย-อินโดจีน และจังหวัดอุบลราชธานี เป็นศูนย์กลางการตลาดการท่องเที่ยว แหล่งกำเนิดอารยธรรมไทยอีสาน (ก่อนประวัติศาสตร์-หลังประวัติศาสตร์) และประตูลูอินโดจีน (ลุ่มน้ำโขง) (สำนักงานงานการพัฒนาและจัดการท่องเที่ยวเชิงพื้นที่อย่างยั่งยืน. 2548 : 10-15)

ดังที่ได้กล่าวมาข้างต้นจะเห็นได้ว่าการที่ภาครัฐจะมุ่งส่งเสริม สนับสนุน ผลักดันให้พื้นที่ในเขตภูมิภาคอีสานตอนใต้ (เส้นทางวัฒนธรรมขอม) เกิดการพัฒนาและมีการขยายตัวทางด้านการท่องเที่ยวได้นั้นจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องทราบถึงพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวแต่ละกลุ่ม โดยเฉพาะในด้านการบริโภคผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวจึงเป็นสาเหตุทำให้คณะผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาพฤติกรรมของการบริโภคผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวบนเส้นทางอารยธรรมขอม เพื่อนำผลการวิจัยที่ได้มาใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาคุณภาพของผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวให้ตรงกับความต้องการของนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวบนเส้นทางวัฒนธรรมของรวมทั้งสร้างความตระหนักให้ชุมชน หน่วยงานภาครัฐ เอกชน ที่เกี่ยวข้อง กับผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวได้มีส่วนร่วมในการสร้างเครือข่ายเพื่อเตรียมความพร้อมในการเพิ่มขีดความสามารถทางการแข่งขันด้านการท่องเที่ยวเชิงพื้นที่อย่างยั่งยืนในเขตพื้นที่ภาคอีสานตอนล่าง

วัตถุประสงค์การวิจัย

ในการดำเนินการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดวัตถุประสงค์การวิจัย 3 ประการ ดังนี้

1. เพื่อศึกษาพฤติกรรมการบริโภคผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวในเขตพื้นที่ กลุ่มจังหวัดอีสานใต้
2. เพื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมการบริโภคผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวระหว่างนักท่องเที่ยวชาวไทย และนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่เดินทางมาเที่ยวในเขตพื้นที่กลุ่มจังหวัดอีสานใต้
3. เพื่อศึกษาแนวทางการเชื่อมโยงการท่องเที่ยวระหว่างพื้นที่กลุ่มจังหวัดเขตอีสานใต้กับสถานที่ท่องเที่ยวของประเทศเพื่อนบ้าน

คำถามการวิจัย

จากวัตถุประสงค์การวิจัยที่กำหนดไว้ข้างต้น ผู้วิจัยได้นำมาใช้เป็นแนวทางในการกำหนดคำถามวิจัยไว้ 3 ประการ ดังต่อไปนี้

1. พฤติกรรมการบริโภคผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวในพื้นที่กลุ่มจังหวัดอีสานใต้ มีลักษณะเป็นอย่างไร
2. พฤติกรรมการบริโภคผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวชาวไทย และนักท่องเที่ยวต่างชาติที่เดินทางมาท่องเที่ยวในเขตพื้นที่กลุ่มจังหวัดอีสานใต้ มีความแตกต่างกันหรือไม่ อย่างไร
3. แนวทางในการเชื่อมโยงการท่องเที่ยวระหว่างพื้นที่กลุ่มจังหวัดอีสานใต้กับสถานที่ท่องเที่ยวของประเทศเพื่อนบ้านทำได้อย่างไรบ้าง

วิธีการดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้างนี้ คือ นักท่องเที่ยวชาวไทย และนักท่องเที่ยวต่างชาติที่เดินทางมาท่องเที่ยวสถานที่ท่องเที่ยวในเขตพื้นที่กลุ่มจังหวัดอีสานใต้ ดังแสดงจำนวนตามตารางที่ 1

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้การศึกษาค้างนี้ ได้มาจากการสุ่มจากกลุ่มประชากรข้างต้นโดยใช้เทคนิคการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive sampling) และกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ ตารางสำเร็จรูป TARO YAMANE ได้กลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 560 คน ดังรายละเอียดตามตารางที่ 2

ตารางที่ 1 จำนวนนักท่องเที่ยวในจังหวัดชัยภูมิ นครราชสีมา บุรีรัมย์ สุรินทร์ ศรีสะเกษ และอุบลราชธานี

นักท่องเที่ยว	ชัยภูมิ	นครราชสีมา	บุรีรัมย์	สุรินทร์	ศรีสะเกษ	อุบลราชธานี	รวม
ชาวไทย	942,374	4,212,394	803,993	665,725	674,653	1,234,941	8,534,020
ชาวต่างประเทศ	2,790	89,004	33,288	11,961	7,145	53,521	197,709
รวม	945,164	4,301,398	837,281	677,686	681,798	1,288,462	8,731,729

ที่มา www.tat.or.th/stast/web/static_tex.php

ตารางที่ 2 จำนวนกลุ่มตัวอย่างของนักท่องเที่ยวในจังหวัดชัยภูมิ นครราชสีมา บุรีรัมย์ สุรินทร์ ศรีสะเกษและอุบลราชธานี

นักท่องเที่ยวน จังหวัด	ชาวไทย				ชาวต่างประเทศ			
	แบบสอบถาม	สัดส่วน (%)	แบบสัมภาษณ์	สัดส่วน (%)	แบบสอบถาม	สัดส่วน (%)	แบบสัมภาษณ์	สัดส่วน (%)
นครราชสีมา	130	32.50	15	30.00	20	20.00	3	30.00
บุรีรัมย์	70	17.50	10	20.00	30	30.00	2	20.00
อุบลราชธานี	60	15.00	10	20.00	10	10.00	2	20.00
สุรินทร์	50	12.50	5	10.00	20	20.00	1	10.00
ชัยภูมิ	50	12.50	5	10.00	10	10.00	1	10.00
ศรีสะเกษ	40	10.00	5	10.00	10	10.00	1	10.00
รวม	400	100.00	50	100.00	100	100.00	10	100.00

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เพื่อให้ได้ข้อมูลไปใช้ในการตอบคำถามการวิจัยดังกล่าวข้างต้นได้อย่างครบถ้วน คณะผู้วิจัยจึงได้กำหนดเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล ซึ่งสามารถแบ่งออกเป็น 3 ประเภทด้วยกัน คือ

1. เครื่องมือที่ใช้เก็บข้อมูลเชิงปริมาณ คือแบบสอบถามแบบ Checklist / Rating scale ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามดังกล่าวไปตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือเพื่อหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามโดยนำแบบสอบถามไปทดสอบกับกลุ่มประชากรที่มีคุณสมบัติใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างที่กำหนด (Pilot study) ในการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือสำหรับงานวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยแจกแบบสอบถามกับนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่เดินทางมาท่องเที่ยวอุทยานประวัติศาสตร์พนมรุ้งจำนวนทั้งสิ้น 30 ชุด ผลการตรวจสอบพบว่าได้ค่าระดับความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม 0.9535 สำหรับโครงสร้างของแบบสอบถาม แบ่งออกเป็น 3 ตอน ประกอบด้วย

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม มีจำนวน 6 ข้อ

ตอนที่ 2 ข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวในเขตพื้นที่กลุ่มจังหวัดอีสานใต้ จำนวน 30 ข้อ

ตอนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวภายหลังจากการเดินทางมาท่องเที่ยวในเขตพื้นที่กลุ่มจังหวัดอีสานใต้ จำแนกตามด้านแหล่งท่องเที่ยว ด้านสถานที่พัก ด้านร้านอาหารและภัตตาคาร ด้านผลิตภัณฑ์ของฝากของที่ระลึก ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก และด้านบริษัทนำเที่ยว จำนวน 35 ข้อ

ตอนที่ 4 แบบสอบถามปลายเปิดเพื่อแสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติมของนักท่องเที่ยว ที่เดินทางมาเที่ยวในเขตพื้นที่กลุ่มจังหวัดอีสานใต้

2. เครื่องมือที่ใช้เก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ คือ แบบสัมภาษณ์เป็นรายบุคคล (Depth interview)

3. แบบสนทนากลุ่ม (Focus group) เพื่อตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 โดยนำผลของการ

วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทย และชาวต่างชาติในวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 และข้อที่ 2 มาสนทนากลุ่ม เพื่อศึกษาแนวทางการเชื่อมโยงการท่องเที่ยวระหว่างพื้นที่กลุ่มจังหวัดเขตอีสานใต้กับสถานที่ท่องเที่ยวของประเทศเพื่อนบ้าน ร่วมกับผู้ใช้งานวิจัย / ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการจัดการท่องเที่ยวเขตพื้นที่กลุ่มจังหวัดอีสานใต้

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คณะผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดย

1) นำแบบสอบถามไปแจกและรับคืนด้วยตนเอง ตามแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญๆ ทั้ง 6 จังหวัด

2) ประสานกับตัวแทนในแต่ละจังหวัด และจัดส่งแบบสอบถามทางไปรษณีย์เพื่อดำเนินการ เก็บรวบรวมข้อมูลในพื้นที่ที่รับผิดชอบ

การจัดกระทำและการวิเคราะห์ข้อมูล

1. ข้อมูลเชิงปริมาณที่ได้จากแบบสอบถาม คณะผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป (SPSS for Windows) (เพื่อหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ t-test , ANOVA)

สำหรับเกณฑ์การแปลความหมายของระดับความพึงพอใจภายหลังการบริโภคผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยว มีรายละเอียด ดังนี้

คะแนนเฉลี่ยระหว่าง 1.00 - 1.49

หมายถึง พึงพอใจในระดับน้อยที่สุด

คะแนนเฉลี่ยระหว่าง 1.50 - 2.49

หมายถึง พึงพอใจในระดับน้อย

คะแนนเฉลี่ยระหว่าง 2.50 - 3.49

หมายถึง พึงพอใจในระดับปานกลาง

คะแนนเฉลี่ยระหว่าง 3.50 - 4.49

หมายถึง พึงพอใจในระดับมาก

คะแนนเฉลี่ยระหว่าง 4.50 - 5.00

หมายถึง พึงพอใจในระดับมากที่สุด

2. ข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้จากแบบสัมภาษณ์เป็นรายบุคคล (Depth interview) คณะผู้วิจัยนำมาวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content analysis)

สรุปผลการวิจัย

จากข้อค้นพบที่ได้จากการวิจัย สามารถนำมาอธิบายเพื่อตอบคำถามวิจัยในประเด็นต่างๆ ได้ดังนี้

คำถามวิจัยข้อที่ 1 พฤติกรรมการบริโภคผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยว ในเขตพื้นที่กลุ่มจังหวัดอีสานใต้ มีลักษณะเป็นอย่างไร

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า ส่วนใหญ่นักท่องเที่ยวชาวไทยที่เดินทางมาเที่ยวในเขตพื้นที่กลุ่มจังหวัดอีสานใต้ มีอายุระหว่าง 20 - 30 ปี ส่วนนักท่องเที่ยวต่างชาติมีอายุระหว่าง 31 - 40 ปี แต่อย่างไรก็ตามจากการที่สำนักงานการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยได้กำหนดช่วงอายุในแบบสอบถามเพื่อเก็บข้อมูลจากนักท่องเที่ยว เป็น 15-24 ปี, 25-34 ปี, 35-44 ปี, 45-54 ปี, 55-64 ปี และ 65 ปีขึ้นไป ซึ่งการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดช่วงอายุที่แตกต่างจากสำนักงานการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยเล็กน้อย จากผลการวิจัยที่ค้นพบในครั้งนี้พบว่านักท่องเที่ยวชาวไทยที่เดินทางมาเที่ยวในพื้นที่กลุ่มจังหวัดอีสานใต้ส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 20 - 30 ปี ส่วนนักท่องเที่ยวต่างชาติส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 31 - 40 ปี ซึ่งสามารถพิจารณาได้ว่าผลการวิจัยที่ได้รับมีความสอดคล้องกับสถิติของนักท่องเที่ยวที่สำนักงานการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยได้สำรวจไว้ในปี พ.ศ. 2549 (www.tat.or.th/stst/web/ststic_tst.php) ที่พบว่าอายุของนักท่องเที่ยว

ทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติอยู่ระหว่าง 25-34 ปี การที่นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่มีอายุอยู่ระหว่าง 20 -30 ปี สามารถอธิบายได้นักท่องเที่ยวในกลุ่มดังกล่าวอยู่ในช่วงวัยที่ชอบความแปลกใหม่ และพร้อมจะเรียนรู้ประสบการณ์ใหม่ๆ อีกทั้งมีหน้าที่การงานที่ค่อนข้างจะมั่นคงแล้ว มีรายได้เป็นของตนเองจึงต้องการที่จะท่องเที่ยว อีกทั้งยังมีความสอดคล้องผลการวิจัยของสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (2540 : บทคัดย่อ) ที่พบว่าผู้เดินทางท่องเที่ยวส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุระหว่าง 21 - 40 ปี เช่นเดียวกัน

นอกจากนี้ผลการวิจัยยังพบว่าระดับการศึกษาของนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี หรือปริญญาตรี ที่เป็นเช่นนี้สามารถอธิบายได้ว่าแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ ที่อยู่ในเขตพื้นที่กลุ่มจังหวัดอีสานใต้เป็นแหล่งโบราณสถาน มีโบราณวัตถุ และมีวัฒนธรรมขอมที่มีชื่อเสียงระดับที่นานาชาติยอมรับ ดังนั้น นักท่องเที่ยวที่จะมาท่องเที่ยวในภูมิภาคนี้ส่วนใหญ่จึงเป็นผู้ที่สนใจจะเรียนรู้ เชิงวิชาการ ต้องการศึกษาดูประวัติศาสตร์ความเป็นมาของสถานที่ท่องเที่ยวต่างๆ อย่างจริงจัง นอกเหนือจากการได้เที่ยวพักผ่อนหย่อนใจแต่เพียงอย่างเดียว

ในการศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมก่อนการเดินทางท่องเที่ยว พบว่านักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ ใช้เวลาในการวางแผนการท่องเที่ยวแต่ละครั้งน้อยกว่า 1 เดือน ซึ่งไม่สอดคล้องผลการวิจัยของสถาบัน วิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (2540 : บทคัดย่อ) ที่พบว่าผู้เดินทางท่องเที่ยวส่วนใหญ่ไม่มีกรวางแผนในการเดินทางและการใช้จ่าย ที่เป็นเช่นนี้อาจเนื่องมาจากปัจจุบันแหล่งข้อมูลในการสืบค้นหาข้อมูลเพื่อนำมาวางแผนการท่องเที่ยวมีมากขึ้น เช่น อินเทอร์เน็ต แผ่นพับ บริษัทนำเที่ยว ฯลฯ จึงทำให้ระยะเวลาในการวางแผนการเดินทาง

ท่องเที่ยวใช้เวลาน้อยลง สำหรับวัตถุประสงค์ในการเดินทางท่องเที่ยวทั้งนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติ มีวัตถุประสงค์ในการท่องเที่ยวเพื่อเป็นการพักผ่อน หรือเปลี่ยนบรรยากาศ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของสายฝน ยวนแหล นารี วีระกิจ และสรายุทธ มัลลัม (2548 : บทคัดย่อ) ที่พบว่านักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติส่วนใหญ่เดินทางมาเที่ยวแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดภูเก็ต พังงา และกระบี่ เพื่อการพักผ่อน และเยี่ยมชมสถานที่ใหม่ๆ เป็นหลัก และสอดคล้องกับผลการวิจัยของชินวัฒน์ อรรถเวทิน (2545 : บทคัดย่อ) ที่พบว่านักท่องเที่ยวซึ่งเป็นประชากรในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ มีวัตถุประสงค์ในการท่องเที่ยวเพื่อพักผ่อน และท่องเที่ยวเช่นเดียวกัน และสอดคล้องกับแนวคิดวัตถุประสงค์ของการเดินทางท่องเที่ยว ที่ผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยว (Tourism suppliers) นิยมแบ่งวัตถุประสงค์ในการเดินทางของนักท่องเที่ยวออกเป็น 2 ประเภท คือ 1) การพักผ่อนเมื่อมีเวลาว่าง 2) การติดต่อธุรกิจ (ฉลองศรี พิมลสมพงศ์, 2548 : บทคัดย่อ) และนับว่าเป็นข้อเท็จจริงที่ปฏิเสธไม่ได้ที่ว่า การที่บุคคลทุกคนจะเดินทางท่องเที่ยวก็เพื่อเป็นการพักผ่อนหลังจากที่เหน็ดเหนื่อยจากการปฏิบัติงานประจำ หรือเป็นการเปลี่ยนบรรยากาศที่จำเจจากที่บ้านหรือในที่ทำงาน สำหรับในประเด็นเกี่ยวกับการตัดสินใจเลือกแหล่งท่องเที่ยวในเขตพื้นที่กลุ่มอีสานใต้ พบว่าทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติตัดสินใจเลือกเดินทางมาเที่ยว เพราะ ชื่อเสียงของแหล่งท่องเที่ยว ที่เป็นเช่นนี้เนื่องจากแหล่งท่องเที่ยวที่อยู่ในเขตพื้นที่กลุ่มจังหวัดอีสานใต้ส่วนใหญ่เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่มีชื่อเสียงในระดับนานาชาติมาก่อน เช่น อุทยานประวัติศาสตร์เขาพนมรุ้ง อุทยานประวัติศาสตร์พิมาย เขาพระวิหาร ฯลฯ จึงเป็นเหตุผลที่ทำให้ให้นักท่องเที่ยวที่ยังไม่เคย

เดินทางมาเที่ยว สนใจที่จะเดินทางมาเที่ยวเพื่อพิสูจน์ข้อเท็จจริงตามที่ได้รับฟังมา

สำหรับพฤติกรรมกรรมการบริโภคผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยว พบว่า นักท่องเที่ยวชาวไทยใช้เวลาในการท่องเที่ยวในเขตจังหวัดอีสานใต้ประมาณ 2-3 วัน ซึ่งสอดคล้องกับข้อมูลของสำนักงานการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยได้สำรวจไว้ในปี พ.ศ. 2549 (www.tat.or.th/stst/web/ststic_tst.php) และสอดคล้องกับผลการวิจัยของชินวัฒน์ อรรถเวทิน (2545 : บทคัดย่อ) ที่พบว่านักท่องเที่ยวซึ่งเป็นประชากรในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ ใช้ระยะเวลาในการท่องเที่ยวครั้งละ 3 วัน มากที่สุด แต่ไม่สอดคล้องกับผลการวิจัยของสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (2540 : บทคัดย่อ) ที่พบว่าพฤติกรรมนักท่องเที่ยวต่างประเทศของคนไทยส่วนใหญ่มีจำนวนวันพักเฉลี่ยประมาณ 12.4 วัน สำหรับนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติใช้เวลามากกว่า 5 วัน ซึ่งเป็นระยะเวลาที่มากกว่าข้อมูลของสำนักงานการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยได้สำรวจไว้ในปี พ.ศ. 2549 สามารถอธิบายได้ว่านักท่องเที่ยวชาวต่างชาติได้รวมระยะเวลาทั้งหมดที่เดินทางในกลุ่มจังหวัดอีสานใต้ ไม่ได้เฉพาะเจาะจงที่แหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดใดจังหวัดหนึ่ง นอกจากนี้ส่วนใหญ่ยังนิยมเดินทางด้วยรถโดยสารประจำทาง ซึ่งก็จะใช้เวลาในการเดินทางเพิ่มขึ้น

สำหรับค่าใช้จ่ายต่อวันของนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ พบว่า ค่าใช้จ่ายน้อยกว่า 300 บาท ซึ่งมีค่าใช้จ่ายต่ำกว่าข้อมูลของสำนักงานการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยได้สำรวจไว้ในปี พ.ศ. 2549 (www.tat.or.th/stst/web/ststic_tst.php) และเช่นเดียวกับผลการวิจัยของเนาวรัตน์ พลายน้อยและคณะ (2538 : บทคัดย่อ) ที่พบว่า นักท่องเที่ยวมีค่าใช้จ่ายในการเดินทางท่องเที่ยวประมาณคนละ 624 บาท

ต่อวัน ที่เป็นเช่นนี้เนื่องจากนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาเที่ยวในพื้นที่กลุ่มจังหวัดอีสานใต้ให้ความสำคัญต่อการซื้อของระหว่างการเดินทางน้อยลง ประกอบกับของฝาก/ของที่ระลึกที่มีจำหน่ายมีขนาดใหญ่ น้ำหนักมากยากต่อการขนย้ายในระหว่างที่เดินทาง ในขณะที่เดียวกันอาหารสำเร็จรูปที่ราคาไม่แพงมีจำหน่ายตามร้านสะดวกซื้อมากขึ้น ร้านอาหารท้องถิ่นมีจำนวนมากและราคาถูก ที่พักราคาให้เลือกที่หลากหลายระดับ นักท่องเที่ยวสามารถเลือกได้ตามความพร้อมของค่าใช้จ่ายที่มีอยู่ จึงมีผลทำให้ค่าใช้จ่ายต่างๆ ในระหว่างที่เดินทางท่องเที่ยว มีจำนวนน้อยลง

คำถามการวิจัยข้อที่ 2 พฤติกรรมการบริโภคผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวชาวไทยและนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่เดินทางมาท่องเที่ยวในเขตพื้นที่กลุ่มจังหวัดอีสานใต้ มีความแตกต่างกันหรือไม่ อย่างไร

จากการวิจัยครั้งนี้ พบว่า มีผลการวิจัยที่น่าสนใจ คือ นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติมีความพึงพอใจในด้านแหล่งท่องเที่ยว ด้านสถานที่พัก ด้านร้านอาหารและภัตตาคาร ด้านผลิตภัณฑ์ของฝากของที่ระลึก ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกด้านบริษัทท่องเที่ยว โดยเฉลี่ยแล้วระดับความพึงพอใจสูงกว่าระดับความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวชาวไทยทุกด้าน ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของบุญเลิศ เปเรร่า (2543 : บทคัดย่อ) ที่พบว่า นักท่องเที่ยวชาวสหราชอาณาจักรให้คะแนนความสำคัญเฉลี่ยต่อองค์ประกอบหลักของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวอยู่ในระดับสูง และให้ความสำคัญมากต่อองค์ประกอบด้านแหล่งท่องเที่ยว และสิ่งดึงดูดใจ โรงแรมที่พัก โครงสร้างพื้นฐาน บริษัทนำเที่ยว และภัตตาคารร้านอาหารและแหล่งท่องเที่ยว และยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของวชิราภรณ์ โลหะชาละ (2545 : บทคัดย่อ) ที่พบว่า นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่

เข้ามาเที่ยวและพักค้างคืนในจังหวัดเชียงใหม่ ความพึงพอใจต่อการบริการที่พักในระดับสูง ทั้งนี้ อาจอธิบายได้ว่าแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ ที่นักท่องเที่ยวต่างชาติได้ไปท่องเที่ยวที่นั่นเป็น สิ่งแปลกใหม่ และนักท่องเที่ยวอาจไม่ได้คาดหวังสูงเกี่ยวกับด้านต่างๆ ก่อนมาท่องเที่ยว เมื่อได้มาแล้วและพบว่าดีกว่าที่คาดหวังจึงมีความ พึงพอใจมากกว่าเมื่อเปรียบเทียบกับระดับความ พึงพอใจของนักท่องเที่ยวชาวไทย อย่างไรก็ตาม ระดับความพึงพอใจในทุกด้านของนักท่องเที่ยวชาว ต่างชาติและชาวไทยอยู่ระหว่าง 2.73-3.87 ซึ่งถือว่าอยู่ในระดับปานกลาง ถึงปานกลางค่อนข้าง ไปทางมาก ดังนั้นแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ ในเขตพื้นที่กลุ่มจังหวัดอีสานใต้ยังต้องได้รับการพัฒนา จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐ และเอกชน รวมทั้งต้องอาศัยความร่วมมือจากคนในชุมชน เข้ามามีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ให้เกิดความยั่งยืน

นอกจากนี้ ผลการวิจัยยังพบว่าช่วงอายุ ของนักท่องเที่ยวชาวไทยมีผลต่อความพึงพอใจ ในด้านแหล่งท่องเที่ยว และด้านร้านอาหารและ ภัตตาคาร สามารถอธิบายได้ว่าช่วงอายุของ นักท่องเที่ยวชาวไทยส่วนใหญ่มีอายุ 20-30 ปี และมีนักท่องเที่ยวจำนวนหนึ่งซึ่งเป็นกลุ่มผู้สูง อายุ ซึ่งบุคคลทั้งสองกลุ่มอาจส่งผลให้ระดับ ความพึงพอใจทั้งสองด้านนี้แตกต่างกัน และผล การวิจัยก็ปรากฏผลเช่นเดียวกันคือ นักท่องเที่ยว ชาวไทยที่มีรายได้แตกต่างกันมีความพึงพอใจ ในด้านร้านอาหารและภัตตาคารแตกต่างกัน ซึ่ง อธิบายได้ว่า กลุ่มนักท่องเที่ยวชาวไทยมีรายได้ ที่แบ่งได้เป็นสองกลุ่มใหญ่ๆ คือ กลุ่มที่มีรายได้ สูงกับกลุ่มที่มีรายได้ต่ำกว่า 5,000 บาท ดังนั้น จึงอาจทำให้มีความต้องการหรือมีความพึงพอใจ ในเรื่องของอาหารแตกต่างกัน สำหรับในเรื่อง อาชีพของนักท่องเที่ยวชาวไทยที่มีอาชีพแตกต่างกัน พบว่า มีความพึงพอใจในด้านร้านอาหาร

และภัตตาคาร ด้านผลิตภัณฑ์ของฝากของ ที่ระลึก และด้านสิ่งอำนวยความสะดวก แตกต่าง กัน ในขณะที่นักท่องเที่ยวต่างชาติ ที่มีระดับ การศึกษา ช่วงอายุ รายได้ และอาชีพ ที่ต่างกัน มีความพึงพอใจในทุกด้านโดยภาพรวมแล้ว ไม่แตกต่างกัน ซึ่งสามารถอธิบายได้ว่า ทักษะการ ต่อการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ มีความแตกต่างกับทัศนคติต่อการท่องเที่ยวของ นักท่องเที่ยวชาวไทย ในส่วนที่นักท่องเที่ยว ชาวไทยมุ่งเน้นความสะดวกสบาย ความสวยงาม ของแหล่งท่องเที่ยวเป็นประเด็นหลักสำหรับการ ตัดสินใจเดินทางท่องเที่ยว

คำถามการวิจัยข้อที่ 3 แนวทางในการ เชื่อมโยงการท่องเที่ยวระหว่างพื้นที่กลุ่มจังหวัด อีสานใต้กับสถานที่ท่องเที่ยวของประเทศเพื่อน บ้าน ทำได้อย่างไรบ้าง

สำหรับแนวทางในการเชื่อมโยงการท่องเที่ยว ระหว่างพื้นที่กลุ่มจังหวัดเขตอีสานใต้กับ สถานที่ท่องเที่ยวของประเทศเพื่อนบ้านนั้น จากการศึกษาศาสนาพุทธกรรมการบริโภคผลิตภัณฑ์ ทางการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวกลุ่มจังหวัด อีสานใต้ มีข้อเสนอแนะสำหรับ หน่วยงานภาครัฐและเอกชน ผู้ประกอบการด้านการท่องเที่ยว เช่น การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ศูนย์การ ท่องเที่ยวกีฬาและนันทนาการจังหวัด สมาคม/ ชมรมธุรกิจท่องเที่ยว องค์การปกครองส่วน ท้องถิ่น ฯลฯ ในการวางแผนพัฒนาด้านการท่องเที่ยวให้เป็นรูปธรรมอย่างยั่งยืน ดังต่อไปนี้

1. ด้านแหล่งท่องเที่ยว : จากผลการ ศึกษา พบว่านักท่องเที่ยวจำนวนมากพบปัญหาด้านแหล่งท่องเที่ยว เช่น ความสกปรก แหล่งท่องเที่ยวเสื่อมโทรมไม่ได้รับการดูแลอย่างต่อเนื่อง ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ตติยาพร จารุมณีรัตน์ และศิริชัย ศิลปอาษา (2548 : บทคัดย่อ) ที่พบว่าจุดด้อยของภาพลักษณ์ในแต่ละผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวของพื้นที่จังหวัด

ภูเก็ต พังงาและกระบี่ คือด้านความสะอาดของสถานที่ท่องเที่ยวและความพร้อมของสิ่งอำนวยความสะดวก ดังนั้นเพื่อแก้ปัญหาดังกล่าว การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค กองอุทยานต่างๆ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีแนวทางในการพัฒนาดังนี้

1.1 จัดระเบียบสถานที่ท่องเที่ยวให้มีมาตรฐานด้านคุณภาพ ความปลอดภัย และการจัดการ โดยจัดให้มีเจ้าหน้าที่ดูแลความสะอาดและความปลอดภัยให้แก่นักท่องเที่ยวทั้งในบริเวณที่เป็นอันตรายแก่นักท่องเที่ยว มีป้ายแนะนำข้อควรปฏิบัติในขณะท่องเที่ยว

1.2 จัดให้มีเจ้าหน้าที่ประชาสัมพันธ์ให้นักท่องเที่ยวตระหนักในด้านการร่วมด้วยช่วยกันรักษาความสะอาดของแหล่งท่องเที่ยว เพื่อให้แหล่งท่องเที่ยวยังคงความสวยงามเช่นเดิม

1.3 จัดอบรมเพิ่มพูนความรู้ในด้านภาษาต่างประเทศ ด้านการเป็นเจ้าบ้านที่ดีให้กับคน ในชุมชนที่มีแหล่งท่องเที่ยว เพื่อรองรับการสร้างสัมพันธ์ไมตรีที่ดีต่อนักท่องเที่ยวที่เข้ามาในพื้นที่

1.4. การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยควรปรับแผนการตลาดด้านการท่องเที่ยว โดยเน้นการส่งเสริมประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวที่เป็นประเภทโบราณสถาน แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมให้มากขึ้นและควรวางแผนการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวที่สามารถเชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวของประเทศเพื่อนบ้าน ได้ด้วย เพื่อให้เกิดเป็นเส้นทางการท่องเที่ยวที่สมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

1.5 หน่วยงานภาครัฐ ควรกำหนดนโยบายอย่างชัดเจน เพื่อกำหนดแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวให้สามารถเชื่อมโยงอีสานใต้สู่ประเทศเพื่อนบ้าน โดยเปิดช่องทาง

ชายแดนทุกช่องที่เกี่ยวข้องและสามารถเดินทางไปท่องเที่ยวได้ เพื่อความหลากหลายของเส้นทางการท่องเที่ยวที่เชื่อมโยงสู่ประเทศเพื่อนบ้าน (กัมพูชา สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว)

2. **ด้านสถานที่พัก :** จากการศึกษพบว่านักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาตินิยมพักโรงแรมในเขตตัวเมืองมากที่สุด รองลงมาคือบ้านญาติ/เพื่อนสำหรับชาวไทยและเกสต์เฮาส์สำหรับชาวต่างชาติ ดังนั้นเพื่อให้นักท่องเที่ยวเพิ่มการเข้าพักแรม ณ ที่พักประเภทต่างๆ ให้มากขึ้น ผู้ประกอบการธุรกิจที่พักแรมควรสร้างพันธมิตรกับบริษัทท่องเที่ยวให้มากขึ้น เข้าร่วมโครงการต่างๆ กับภาครัฐ การกำหนดอัตราค่าห้องพักควรรักษามาตรฐานที่ไม่ทำให้นักท่องเที่ยวเดือดร้อน ที่พักจะต้องมีระบบความปลอดภัยที่ได้มาตรฐาน เช่น การติดตั้งโทรทัศน์วงจรปิด พัฒนากิจกรรมบริการแก่พนักงานอย่างต่อเนื่อง

3. **ด้านร้านอาหารและภัตตาคาร :** ผู้ประกอบการประเภทร้านอาหาร ภัตตาคารควรวางแผนทางในการเพิ่มคุณภาพการบริการโดยขอความร่วมมือกับหน่วยงานสาธารณสุขในการตรวจสอบมาตรฐานของร้านอย่างต่อเนื่อง พัฒนากิจกรรมบริการให้แก่พนักงานในการสร้างสัมพันธ์ไมตรีต่อลูกค้า

4. **ด้านผลิตภัณฑ์ของฝากของที่ระลึก :** เพื่อให้ร้านขายผลิตภัณฑ์ของฝากของที่ระลึกสามารถตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวได้มากขึ้น ควรใช้แนวทางในการปฏิบัติ ดังนี้

4.1 ผลิตภัณฑ์ที่จำหน่ายควรเน้นผลิตภัณฑ์ที่ผลิตได้จากท้องถิ่นของตนเองเป็นหลักเพื่อให้เกิดการกระจายรายได้อย่างทั่วถึง

4.2 ควรมีมาตรฐานด้านการกำหนดระดับราคาที่มีมาตรฐานกับทั้งนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติ

4.3 ควรสร้างเครือข่ายระหว่างผู้ประกอบการผลิตภัณฑ์เดียวกันเพื่อให้เกิดการยกระดับคุณภาพผลิตภัณฑ์ และเกิดความเข้มแข็งมากยิ่งขึ้น

5. ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก : จากการศึกษาพบว่านักท่องเที่ยวส่วนมากเดินทางมาด้วยตนเองโดยเฉพาะนักท่องเที่ยวชาวไทยและมีนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติจำนวนหนึ่งนิยมใช้บริการเช่ารถเพื่อเดินทางท่องเที่ยวด้วยตนเอง ดังนั้น กรมทางหลวง องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยควรมีแนวทางดังต่อไปนี้

5.1 ปรับปรุงสาธารณูปโภคพื้นฐาน เช่น ถนน เส้นทางคมนาคมหลัก/รอง ปรับปรุงป้ายบอกทางให้มีภาษาต่างประเทศ ควบคู่ไปด้วยจัดบริการนำดื่มที่สะอาดให้กับนักท่องเที่ยวตามจุดต่างๆ อย่างทั่วถึงและดูแลความสะอาดของแหล่งท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่องโดยอาจจัดเจ้าหน้าที่รับผิดชอบ

5.2 กรมการขนส่งควรเพิ่มระบบการคมนาคมขนส่งและเพิ่มรถเมลล์ในเส้นทางท่องเที่ยวให้มีมากขึ้น ตลอดจนกำกับดูแลในเรื่องระยะเวลาการปล่อยรถให้เป็นไปตามตารางเวลาที่กำหนด

6. ด้านบริษัทท่องเที่ยว : จากการศึกษา พบว่า นักท่องเที่ยววางแผนการเดินทางด้วยตนเองและเดินทางไปแบบไปด้วยตนเอง ดังนั้นบริษัทท่องเที่ยวควรมีกฎบัตรการตลาดที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เพิ่มการใช้บริการจาก

บริษัทท่องเที่ยวให้มากขึ้น โดยจัดโปรแกรมการท่องเที่ยวที่หลากหลายมากขึ้นจัดโปรแกรมการท่องเที่ยวตามความสนใจพิเศษและตามวัยต่างๆ เพิ่มขึ้นและควรจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวให้มีความหลากหลายควบคู่กันไปด้วย

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัย ในครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับความเป็นไปได้ รวมถึงผลดี ผลกระทบของการเปิดเส้นทางท่องเที่ยวเส้นทางใหม่ที่จะต้องใช้จุดผ่านแดนในเขตชายแดนที่ติดกับประเทศกัมพูชา และสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวเป็นทางผ่านไปสู่แหล่งท่องเที่ยวของประเทศเพื่อนบ้าน

2. ควรมีการศึกษาในด้านองค์ประกอบที่ส่งเสริมพฤติกรรมกรการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติในแต่ละจังหวัดของกลุ่มอีสานใต้ เพื่อนำไปสู่การจัดทำแผนพัฒนาการท่องเที่ยวที่สอดคล้องกับสภาพพื้นที่ที่แตกต่างกัน

3. ในแต่ละจังหวัดที่อยู่ในกลุ่มพื้นที่อีสานใต้ควรมีการศึกษาศักยภาพของผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวแต่ละประเภท เพื่อที่จะได้ปรับปรุง พัฒนาผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวที่อยู่ในพื้นที่รับผิดชอบของแต่ละจังหวัด ให้เป็นที่น่าสนใจของกลุ่มนักท่องเที่ยวมากยิ่งขึ้น

บรรณานุกรม

- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2549). ค้นเมื่อ 3 พฤศจิกายน 2549, จาก http://www.Tat.or.th/province.asp?prov_id=31
- ฉลองศรี พิมพ์สมพงศ์. (2548). **การวางแผนและพัฒนาตลาดการท่องเที่ยว**. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ชัยภูมิ. (2549). ค้นเมื่อ 3 พฤศจิกายน 2549, จาก <http://www.hamanan.com/tour/chaiphum/index.htm>.
- ชัยภูมิ ที่พัก ท่องเที่ยว สถานที่ท่องเที่ยว. (2549). ค้นเมื่อ 3 พฤศจิกายน 2549, จาก <http://www.thai-tour.com/thai-tour/Northeast/Chaiyaphum/main.htm>
- ชัยภูมิ แผนที่จังหวัดชัยภูมิ ทุ่งดอกกระเจียว. (2549). ค้นเมื่อ 3 พฤศจิกายน 2549, จาก <http://www.moohin.com/041/>
- ชินวัณณ์ อรรถเวทิน. (2545). **การวิเคราะห์พฤติกรรมผู้บริโภคการท่องเที่ยวภายในประเทศของประชากรอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่**. วิทยานิพนธ์ปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต, สาขาอุตสาหกรรมท่องเที่ยว บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ตติยาพร จารุมณีรัตน์ และศิริชัย ศิลปอาชา. (2548). **การศึกษาเปรียบเทียบภาพลักษณ์ของผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวของจังหวัดภูเก็ต พังงา และกระบี่จากมุมมองของนักท่องเที่ยวและเจ้าบ้าน**. คณะอุตสาหกรรมบริการ : มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- นครราชสีมา. (2549). ค้นเมื่อ 4 พฤศจิกายน 2549, จาก <http://www.thai-tour/Northeast/Nakornratchsima/main.htm>.
- เนาวรัตน์ พลายน้อย และคณะ. (2538). **พฤติกรรมการท่องเที่ยวภายในประเทศของนักท่องเที่ยวชาวไทย**. วิทยานิพนธ์ปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต, สาขาอุตสาหกรรมท่องเที่ยว บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- นิคม จารุมณี. (2544). **การท่องเที่ยวและการจัดการอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว**. (พิมพ์ครั้งที่ 2) กรุงเทพฯ.
- บุรีรัมย์. (2549). ค้นเมื่อ 3 พฤศจิกายน 2549, จาก <http://www.moohin.com/045/Buriram/main.htm>
- บุญเลิศ เปเร้ว. (2543). **ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวสหราชอาณาจักรต่อการท่องเที่ยวจังหวัดเชียงใหม่**. วิทยานิพนธ์ปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต, สาขาอุตสาหกรรมท่องเที่ยว บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา. (2548). **อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ธุรกิจที่ไม่มีวันตายของประเทศไทย**. (พิมพ์ครั้งที่ 1) กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ ซี.พี.บุ๊ค สแตนดาร์ด.
- ประเทศไทย : ท่องเที่ยว : ศรีสะเกษ. ค้นเมื่อ 31 ตุลาคม 2549. จาก <http://www.relaxzy.com/province/srisaket/index.htm>
- สายฝน ยวนแหล นารี วีระกิจ และสรายุทธ มัลลัม. (2548). **พฤติกรรมผู้บริโภคผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวในจังหวัดภูเก็ต พังงา และกระบี่**. คณะอุตสาหกรรมบริการ : มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์วิทยาเขตภูเก็ต.
- สำนักงานการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2549). ค้นเมื่อ 3 พฤศจิกายน 2549, จาก www.tat.or.th/stst/web/ststic_tst.php

สำนักประสานงานการพัฒนาและจัดการการท่องเที่ยวเชิงพื้นที่อย่างยั่งยืน. (2549). ค้นเมื่อ 5
 กรกฎาคม 2550 จาก www.ttresearch.org/E-Journal/index.asp?ID=&tpid=0
 ศรีสะเกษ. (2549). ค้นเมื่อ 31 ตุลาคม 2549, จาก <http://www.thai-tour/Northeast/srisakes/main.htm>
 สุรินทร์. (2549). ค้นเมื่อ 30 ตุลาคม 2549, จาก <http://www.thai-tour/Northeast/surin/main.htm>
 สุรินทร์ เดชาทวิวรรณ. (2545). **พฤติกรรมนักท่องเที่ยว**. เอกสารประกอบการสอนคณะวิทยาการ
 จัดการ : มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
 อุบลราชธานี. (2549). ค้นเมื่อ 31 ตุลาคม 2549, จาก <http://www.thai-tour/Northeast/Ubon/main.htm>
 อุบลราชธานี. (2549). ค้นเมื่อ 30 ตุลาคม 2549. จาก [http://www.hamanan.com/tour/ubonratchathani/
 index.htm](http://www.hamanan.com/tour/ubonratchathani/index.htm)

การพัฒนาการท่องเที่ยวชนบทของประเทศไทย :
การถ่ายทอดองค์ความรู้จากประสบการณ์ในประเทศฝรั่งเศส

Rural Tourism Development in Thailand:
The transferability of knowledge from the French experiences

เพชรศรี นนทศิริ
มหาวิทยาลัยนเรศวร
Petchsri noonsiri
Naresuan University

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอองค์ความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนและอธิบายสถานการณ์การท่องเที่ยวชนบทของประเทศไทยและประเทศฝรั่งเศส ในมุมมองเชิงเปรียบเทียบ ในประเทศไทย ได้เลือกพื้นที่กรณีศึกษาที่จังหวัดสมุทรสงคราม โดยใช้การสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วมและการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก กลุ่มเป้าหมายประกอบด้วยผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยวและองค์กรที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการท่องเที่ยว การศึกษาในประเทศฝรั่งเศส ใช้วิธีการเก็บข้อมูลจากแหล่งข้อมูลทุติยภูมิ ผลจากการศึกษาจะนำไปสู่ข้อเสนอแนะในการถ่ายทอดองค์ความรู้ในการพัฒนาการท่องเที่ยวชนบทจากประเทศฝรั่งเศสสู่ประเทศไทยต่อไป

จากการศึกษา พบว่า ลักษณะเด่นของการท่องเที่ยวชนบทของฝรั่งเศสอยู่ที่ การจัดการที่พักในพื้นที่ชนบทอย่างมีประสิทธิภาพ ทำให้เกิดการขยายตัวของธุรกิจท่องเที่ยวในชุมชนอย่างต่อเนื่อง ในขณะที่การท่องเที่ยวชนบทของประเทศไทย โดยส่วนใหญ่จะอยู่ในรูปแบบของการท่องเที่ยวและพักค้างคืนแบบ “โฮมสเตย์” ซึ่งปัจจุบันพบว่า “โฮมสเตย์” มีการขยายตัวอย่างรวดเร็ว แต่ยังขาดการจัดการที่เป็นรูปธรรมและขาดการกำหนดกรอบเพื่อรองรับอัตราการเติบโตที่เพิ่มขึ้น

Abstract

This paper aims to present a conceptual approach of sustainable tourism as well as a situation of rural tourism development in Thailand in comparison to France. In Thailand, Samut Songkhram province was chosen as a case study. The research was conducted by a participatory action research observation and in-dept interview on stakeholders engaging in tourism industries. In France, the research was carried out by the analysis of secondary data. The outcome of research leads to the policy recommendations for rural tourism in Thailand which was based on the comparison with the case study of French rural tourism development.

The results showed that, French rural tourism management has been focused on the accommodation management. The effectiveness in accommodation management by French government has caused the continuous growth in tourism businesses at all levels. On the other hand, the rural tourism in Thailand has found mainly in the form of “Home stay” which

has tremendously increased since 2000. However, research found that the rural tourism development in Thailand is lacking of providing good tourism management knowledge for local people as well as lacking of clear direction of management

คำนำ

ประเทศฝรั่งเศส เป็นประเทศที่มีนักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวเป็นอันดับหนึ่งของโลก ติดต่อกันเป็นเวลานานนับสิบปี โดยในปี 2547 ประเทศฝรั่งเศสมีนักท่องเที่ยวระหว่างประเทศ (International Tourist) ประมาณ 75 ล้านคน ซึ่งก่อให้เกิดรายได้จากการท่องเที่ยวประมาณ 4 หมื่นสองพันล้านยูโร และในปีเดียวกัน ประเทศไทยซึ่งมีนโยบายหลักในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ มีนักท่องเที่ยวระหว่างประเทศ เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในประเทศไทยประมาณ 11 ล้านคน และก่อให้เกิดรายได้ประมาณ 1 หมื่นล้านยูโร (<http://www.wto.org>)

การท่องเที่ยวชนบท (Rural Tourism) เป็นรูปแบบการท่องเที่ยวประเภทหนึ่งที่กำลังได้รับความนิยมมากขึ้นในหมู่นักท่องเที่ยว ซึ่งในประเทศฝรั่งเศสนั้น การท่องเที่ยวชนบท มีบทบาทสำคัญต่อเศรษฐกิจของประเทศเป็นอย่างมาก จึงได้รับการสนับสนุนจากรัฐบาลเป็นอย่างดี โดยนอกจากรัฐบาลจะมองว่าการท่องเที่ยวชนบทเป็นกิจกรรมที่ก่อให้เกิดการสร้างงานและการกระจายรายได้สู่ชนบทแล้วยังเห็นว่าการท่องเที่ยวชนบทจะช่วยส่งเสริมให้นักท่องเที่ยวในเมืองเดินทางท่องเที่ยวในชนบททำให้เกิดการกระจายจำนวนนักท่องเที่ยวในแต่ละพื้นที่อย่างสมดุล ในขณะที่การท่องเที่ยวของประเทศไทย ภายใต้การกำกับดูแลของกระทรวงการท่องเที่ยวและการกีฬา มองการท่องเที่ยวชนบทเป็นเครื่องมือในการสร้างรายได้

เสริมสู่ท้องถิ่น และกระตุ้นให้คนในชุมชนรวมกลุ่มกันจัดการการท่องเที่ยวในชุมชนเพื่อฟื้นฟูอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อใช้เป็นสินค้าทางการท่องเที่ยว

การพัฒนาการท่องเที่ยวของประเทศไทยและประเทศฝรั่งเศสได้ยึดหลักของการพัฒนาอย่างยั่งยืนเช่นเดียวกัน แต่ในทางปฏิบัติมักพบว่า การพัฒนาการท่องเที่ยวของประเทศไทยยังขาดประสิทธิภาพในการบริหารจัดการเท่าที่ควร ทำให้เกิดผลกระทบด้านลบต่อสิ่งแวดล้อมธรรมชาติและวัฒนธรรมตามมา ในขณะที่การพัฒนาการท่องเที่ยวของประเทศไทยมีการระบบการบริหารจัดการที่ค่อนข้างมีประสิทธิภาพ ยังผลให้สามารถรับมือกับนักท่องเที่ยวที่มีจำนวนมหาศาล โดยยังคงไว้ซึ่งความมีเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมธรรมชาติได้อย่างสมบูรณ์ ดังนั้นประเทศฝรั่งเศสจึงเหมาะสมสำหรับการเป็นแบบอย่างในการศึกษาเพื่อนำองค์ความรู้มาประยุกต์ใช้อย่างเหมาะสมกับประเทศไทยต่อไป

1. การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนกับการพัฒนาท้องถิ่น (Sustainable Tourism and Local development)

1.1 การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (Sustainable Tourism)

จากการประชุมขององค์การสหประชาชาติ ซึ่งจัดขึ้นในปี 1987 ณ เมืองบรันท์แลนด์ (Brundtland) ประเทศนอร์เวย์ ประเด็นของ “การพัฒนาอย่างยั่งยืน” ได้ถูกหยิบยกขึ้นมาเป็นแนวทางในการพัฒนาประเทศของประเทศสมาชิกต่างๆ ในครั้งนั้น Madame Gro Harlem Brundtland นายกรัฐมนตรีของประเทศนอร์เวย์ ได้เสนอให้ที่ประชุมใช้คำว่า “Sustainable Development” ซึ่งองค์การสิ่งแวดล้อมและการพัฒนาโลกได้สรุปให้คำจำกัดความของคำจำกัด

ความไว้ว่า “เป็นการพัฒนาที่ตอบสนองความต้องการด้านทรัพยากรของคนในปัจจุบัน โดยไม่เป็นการลดทอนศักยภาพและความพอใจในการใช้ทรัพยากรของคนในอนาคต” หลังจากนั้นประเทศต่างๆ ทั่วโลกได้ตอบรับแนวคิด “การพัฒนาอย่างยั่งยืน” รวมทั้งมีการกำหนดแนวทาง รูปแบบการนำไปใช้ให้เป็นรูปธรรมมากขึ้น เช่น แผนปฏิบัติการที่เรียกว่า “Agenda 21” ที่เกิดขึ้นจากการประชุมที่ เมืองริโอ เดอ จาเนโร ประเทศบราซิลในปี ค.ศ. 1992 ที่กล่าวถึงแผนปฏิบัติการการพัฒนาอย่างยั่งยืนของโลกในศตวรรษที่ 21 โดยแผนนั้นได้เน้นถึงการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ทรัพยากร ธรรมชาติ ขจัดปัญหาความยากจน และในครั้งเดียวกันนี้การท่องเที่ยวถูกกำหนดให้เป็นแนวทางหนึ่งของการพัฒนาอย่างยั่งยืนด้วย

การท่องเที่ยวเป็นกิจกรรมที่เกิดขึ้นในแหล่งท่องเที่ยวประเภทต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นแหล่งท่องเที่ยวประเภทธรรมชาติ วัฒนธรรม และสิ่งที่มีมนุษย์สร้างขึ้น โดยที่ทรัพยากรเหล่านี้มีความสำคัญต่อการท่องเที่ยวในฐานะเป็นแหล่งผลิตกิจกรรมการท่องเที่ยว ดังนั้น “การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน” จึงเป็นแนวทางในการอนุรักษ์และเสริมสร้างศักยภาพของการใช้ทรัพยากรการท่องเที่ยวให้เกิด “ความยั่งยืน” ด้วย

ในการประชุม Globe’90 ณ ประเทศแคนาดา ได้ให้คำจำกัดความ การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนว่า หมายถึง “การพัฒนาที่สามารถตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยว และผู้เป็นเจ้าของท้องถิ่นในปัจจุบัน โดยมีการปกป้องและสงวนรักษาโอกาสต่างๆ ของอนุชนรุ่นหลัง” การท่องเที่ยวในรูปแบบนี้ จึงหมายถึง การจัดการทรัพยากรเพื่อตอบสนองความจำเป็นทางเศรษฐกิจ สังคม และความงามทางสุนทรีภาพ ในขณะเดียวกันก็สามารถรักษาเอกลักษณ์ทาง

วัฒนธรรมและระบบนิเวศให้คงอยู่จนถึงอนาคตด้วย”

แนวความคิดการพัฒนากการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (Sustainable Tourism Development) นั้น มุ่งเน้นให้อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ปรับวิธีการจัดการให้เข้ากับยุคสมัยและการเปลี่ยนแปลงของกระแสโลก โดยการพัฒนากการท่องเที่ยวนั้น ต้องอยู่ภายใต้กรอบของ “ความยั่งยืน” กล่าวคือ การพัฒนากการท่องเที่ยวต้องสามารถตอบสนองความต้องการด้านเศรษฐกิจ แต่ในขณะเดียวกันก็ต้องส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ สังคม และวัฒนธรรมให้น้อยที่สุด หลักการพื้นฐานของการพัฒนากการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนดังที่กล่าว จะต้องได้รับการยอมรับและนำไปปฏิบัติโดยทุกหน่วยงาน ทั้งภาครัฐฯ ซึ่งเป็นผู้กำหนดนโยบาย ในการพัฒนากการท่องเที่ยว และภาคเอกชนซึ่งเป็นผู้นำไปปฏิบัติ โดยเฉพาะภาคธุรกิจ ในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวทั้งหมด (ธุรกิจนำเที่ยว ธุรกิจโรงแรม ธุรกิจสายการบิน ธุรกิจร้านอาหารและภัตตาคาร ธุรกิจสินค้าที่ระลึก และธุรกิจสวนสนุก เป็นต้น) ทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่น

การท่องเที่ยวทางเลือก (Alternative Tourism) เป็นการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นใหม่ เพื่อตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวที่ต้องการหาความแปลกใหม่และหลีกเลี่ยงจากสังคมเมือง โดยการเพิ่มทางเลือกในการท่องเที่ยวให้นักท่องเที่ยวด้วยกิจกรรมการท่องเที่ยวในพื้นที่ธรรมชาติ วัฒนธรรมที่ห่างไกลออกไป ในขณะเดียวกันก็เน้นการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ วัฒนธรรม และเรียนรู้วิถีชีวิตท้องถิ่นด้วย โดยนำเสนอในรูปแบบการท่องเที่ยวทางเลือก เช่น การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Eco-Tourism) หรือการท่องเที่ยวสีเขียว (Green Tourism) การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม (Cultural Tourism)

การท่องเที่ยวสัมผัสวิถีชีวิตชนบท (Rural Tourism) ซึ่งหมายรวมถึงการท่องเที่ยวแบบ Home Stay และ Farm Stay¹ การท่องเที่ยวทางเลือก จึงถือได้ว่าเป็นรูปแบบหนึ่งซึ่งนำไปสู่แนวทาง “การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน”

1.2 การพัฒนาท้องถิ่น

(Local Development)

แนวคิดด้านการพัฒนาท้องถิ่น (Local Development Concept) เป็นการศึกษาถึงกระบวนการของคนหรือกลุ่มคนในสังคมต่อการพัฒนาหรือเพิ่มคุณค่าทางสังคม วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อมและเศรษฐกิจ ในพื้นที่ใดพื้นที่หนึ่ง โดยเฉพาะท้องที่ชนบท (DATAR, 1972/ PECQUEUR, 1991) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตและให้โอกาสในการพัฒนาศักยภาพการดำเนินชีวิต เพื่อความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นของมนุษย์ (UN, 1978) จะเห็นได้ว่า การพัฒนาท้องถิ่นประกอบด้วยองค์ประกอบด้านการพัฒนาเศรษฐกิจท้องถิ่น สิ่งแวดล้อม สังคม วัฒนธรรม และทรัพยากรธรรมชาติ

กิจกรรมการท่องเที่ยวเป็นกิจกรรมที่อยู่บนพื้นฐานของการใช้ทรัพยากรในท้องถิ่นและเกี่ยวข้องโดยตรงกับเศรษฐกิจท้องถิ่น เช่น ทางภาคเหนือของไทยมีกิจกรรมเดินป่า เข้าไปในพื้นที่ภูเขาสูง และท้องถิ่นที่อยู่ห่างไกลเพื่อสัมผัสกับวิถีชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ การเที่ยวชมวิถีชีวิตชาวสวนในภาคกลาง การท่องเที่ยวและพักผ่อนตามทะเล ชายหาดที่สวยงามในภาคตะวันออก การเที่ยวชมแหล่งโบราณคดี

วัด และแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ การเดินทางของนักท่องเที่ยวในแต่ละครั้ง ช่วยให้เกิดการกระจายรายได้สู่ท้องถิ่น ค่าใช้จ่ายจากการเดินทาง ค่าที่พัก อาหารและสินค้าที่ระลึก ทำให้เกิดการจ้างงานและสร้างรายได้แก่คนในชุมชน การท่องเที่ยวตามแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ส่งเสริมให้เกิดการอนุรักษ์ศิลปะทางวัฒนธรรม ประเพณี และวิถีชีวิตในชุมชน รวมทั้งการฟื้นฟูวัฒนธรรมที่สูญหายไปให้ฟื้นคืนกลับมาอีกครั้ง นอกจากนี้การจัดการท่องเที่ยวยังก่อให้เกิดการรวมกลุ่มของคนในสังคมเพื่อทำงานร่วมกัน และยังเป็นการสร้างความสามัคคีขึ้นในสังคม เช่น “หมู่บ้านท่องเที่ยว (OTOP Tourism Village)” เป็นการเรียก หมู่บ้านหรือชุมชนที่มีการผลิตสินค้าที่เป็นหัตถกรรมพื้นบ้าน เช่น การทอผ้า การประดิษฐ์หัตถกรรมจักสาน ที่มีลักษณะโดดเด่นและเข้าร่วมโครงการ “หนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (One Tambon One Product)” เป็นต้น

จะเห็นได้ว่า การท่องเที่ยวเป็นกิจกรรมสำคัญประการหนึ่งที่จะกระตุ้นให้เกิดการพัฒนาท้องถิ่น และเพิ่มคุณภาพชีวิตให้แก่คนในชนบท รวมทั้งลดปัญหาความแออัดของสังคมเมือง อย่างไรก็ตาม การท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นในชุมชนนั้น ทำให้เกิดผลด้านลบต่อแหล่งท่องเที่ยวได้เช่นเดียวกัน ฉะนั้นการที่จะใช้การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือในการพัฒนาท้องถิ่น จึงควรมีการวางแผนอย่างรอบคอบ และยึดหลักของการพัฒนาอย่างยั่งยืน

2. การพัฒนาการท่องเที่ยวชนบท (Rural Tourism Development)

ประชากรจำนวนร้อยละ 75 ของประเทศไทยอาศัยอยู่ในพื้นที่ที่เรียกว่า “ชนบท” สิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยวในประเทศกำลังพัฒนาส่วนใหญ่เป็นแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ

1. Home Stay และ Farm Stay เป็นรูปแบบที่พักในชนบท คือ Home Stay นักท่องเที่ยวจะพักร่วมกับเจ้าของบ้าน ส่วน Farm Stay นั้น นักท่องเที่ยวจะพักอยู่ในบ้านพักในฟาร์มเลี้ยงสัตว์ อย่างไรก็ตามลักษณะการพักทั้งสองแบบนี้มักจะมีกิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อเรียนรู้วิถีชีวิตวัฒนธรรมของเจ้าของบ้านและเจ้าของฟาร์มควบคู่ไปด้วยเสมอ จึงอาจถูกเรียกว่าเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวอีกรูปแบบหนึ่ง

เช่น อุทยานแห่งชาติ ภูเขา ทะเลสาบ น้ำตก ฯลฯ (IFAD, 2002 : 15) ฉะนั้นเมื่อกล่าวถึงการพัฒนาสถานที่ท่องเที่ยวในพื้นที่เหล่านี้ จึงไม่อาจปฏิเสธได้ว่า เป็นการพัฒนาพื้นที่ชนบทไปในคราวเดียวกัน อนึ่งความหมายหรือคำจำกัดความของคำว่า “ชนบท” ยังเป็นที่ถกเถียงกันของนักวิชาการและนักพัฒนาการท่องเที่ยว Ashley และ Maxwell ได้อธิบายถึงลักษณะพื้นฐานของ “ชนบท” ไว้ว่า

- พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นทุ่งหญ้า สวน ป่าไม้ แม่น้ำ ภูเขา และทะเลทราย ส่วนที่เป็นโครงสร้างพื้นฐานหรือสาธารณูปโภคมีน้อย
- ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม
- พื้นที่มีความอุดมสมบูรณ์และราคาไม่สูง
- อยู่ห่างไกลชุมชนเมือง การเข้าถึงไม่สะดวก

นอกจากนี้ องค์การเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจและความร่วมมือระหว่างประเทศ (The Organization of Co-operation and Economic Development) ยังอธิบายถึงลักษณะของ “ชนบท” เพิ่มเติมอีกว่า เป็นพื้นที่ที่มีความหนาแน่นของประชากรน้อย โครงสร้างทางสังคมไม่ซับซ้อนนัก รวมทั้งประชากรยังคงรักษาเอกลักษณ์ทางประเพณีและวัฒนธรรมไว้อย่างเหนียวแน่น

จะเห็นได้ว่า ลักษณะโดยรวมของพื้นที่ในชนบทส่วนใหญ่ เป็นพื้นที่ที่ยังต้องการการพัฒนา ไม่ว่าจะเป็นการเข้าถึง โครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ

อย่างไรก็ตามจากการวิจัยของ Holland Burian และ Dixey ซึ่งกล่าวถึงความสัมพันธ์ของปัจจัยในการพัฒนาการท่องเที่ยวให้ประสบความสำเร็จและลักษณะของพื้นที่ชนบท ได้ตั้งข้อสังเกตไว้ว่า การพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ชนบทนั้นมีอุปสรรคหลายอย่างดังต่อไปนี้

ตารางที่ 1 แสดงช่องว่างของความสัมพันธ์ระหว่างความต้องการพื้นฐานของการพัฒนาการท่องเที่ยวและลักษณะของพื้นที่ชนบท

ความต้องการพื้นฐานของการพัฒนาการท่องเที่ยว	ลักษณะโดยทั่วไปของพื้นที่ชนบท
สินค้า/สินค้าที่มีคุณภาพ	สินค้าที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว เป็นที่ต้องการของตลาด หายากและมีราคาสูง
การเข้าถึง/โครงสร้างด้านการคมนาคมขนส่ง/ระยะทางที่ไม่ไกลจนเกินไป/ความสะดวกสบายพอสมควร	ไกลจากตัวเมือง/การเข้าถึงไม่สะดวก/ระบบการคมนาคมขนส่งไม่สะดวกและเพียงพอ
การลงทุนด้านสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ	ข้อจำกัดด้านเงินลงทุนสูง เช่น การให้สินเชื่อ
ทักษะของการบริการและการต้อนรับ	ทักษะการให้บริการน้อยหรือขาดมาตรฐาน
คุณภาพและความเพียงพอของสินค้าหรือวัตถุดิบ เช่น อาหาร	การผลิตเชิงพาณิชย์ที่ยังไม่ได้คุณภาพ/ระยะทางจากตลาด
ทักษะด้านการตลาด	ความไม่เชื่อมโยงด้านเครือข่ายทางการตลาด
การจัดกลุ่มของสินค้าทางการท่องเที่ยวเพื่อทำการขายรวม (Package)	การขายรวมผลิตภัณฑ์(Package)ยังขาดความร่วมมือเท่าที่ควร
การลงทุนของรัฐบาล	รัฐบาลให้ความสำคัญกับการลงทุนน้อย

ที่มา : ปรับปรุงจาก Holland, Burian and Dixey, *Tourism in Poor Rural Areas: Diversifying the product and expanding the benefits in rural Uganda and the Czech Republic, 2003.*

จากตารางข้างต้นแสดงให้เห็นว่า ปัญหาและอุปสรรคของการพัฒนาการท่องเที่ยวชนบทส่วนใหญ่ เป็นปัญหาด้านการดำเนินธุรกิจหรือการตลาด ด้านเศรษฐกิจและด้านการขนส่ง ซึ่งปัญหาเหล่านี้ จะต้องใช้เวลาและงบประมาณค่อนข้างมากในการแก้ไข อย่างไรก็ตาม ถึงแม้ว่าธุรกิจการท่องเที่ยวส่วนใหญ่ดำเนินงานโดยภาคเอกชน แต่รัฐบาลก็มีส่วนสำคัญอย่างยิ่งต่อการกำหนดแนวทางหรือนโยบายในการสนับสนุนและแก้ไขปัญหา ไม่ว่าจะเป็นการพัฒนาและปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐาน การสนับสนุนการลงทุนด้านการท่องเที่ยว การกำหนดนโยบาย กฎข้อบังคับต่างๆ การฝึกอบรมบุคลากร รวมถึงการพัฒนาด้านการตลาด การท่องเที่ยวในระดับประเทศด้วย

2.1 แนวคิดของการท่องเที่ยวชนบท

ในทวีปยุโรป การท่องเที่ยวชนบทถือเป็นทั้งปรากฏการณ์เก่าและใหม่ในเวลาเดียวกัน กล่าวคือ ในประวัติศาสตร์ยุโรป กล่าวถึงการเดินทางไปในพื้นที่ห่างไกลจากสังคมเมืองของกษัตริย์และขุนนางในราชสำนักมาเป็นเวลาช้านาน ถือเป็นการท่องเที่ยวในยุคเก่า ส่วนการท่องเที่ยวในยุคใหม่เกิดขึ้นในช่วงศตวรรษที่ 19 ภายหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 เนื่องจากภาวะกดดันจากเศรษฐกิจตกต่ำหลังสงคราม ทำให้คนเมืองแสวงหาแหล่งพักผ่อนหย่อนใจ ชนบทที่อยู่ห่างไกลกลายเป็นจุดหมายปลายทางของนักแสวงหาความสงบร่มเย็นของธรรมชาติ ดังจะเห็นได้จากบทกวี ภาพวาดและงานศิลปะของนักกวีและจิตรกรส่วนใหญ่ในยุคนั้น ที่นำเสนอเกี่ยวกับความสุนทรีย์และทัศนียภาพอันงดงามของชนบท

สำหรับ ความหมายของ “การท่องเที่ยวชนบท” นั้น มีการให้ความหมายที่แตกต่างกันออกไปในแต่ละพื้นที่ แต่ละประเทศ ขึ้นอยู่กับลักษณะของกิจกรรมที่นำเสนอ ส่วนใหญ่นั้นจะ

เป็นกิจกรรมที่เกิดตามสภาพภูมิประเทศ อาชีพ และวิถีชีวิตของแต่ละพื้นที่ แต่โดยทั่วไปแล้ว กิจกรรมการท่องเที่ยวจะเกี่ยวข้องกับการเกษตร การให้บริการที่พัก และการนำเสนอวิถีชีวิตของคนในชุมชน เช่น ประเทศอังกฤษ เรียกการท่องเที่ยวชนบทว่า “Village Tourism” ประเทศสโลวีเนีย เรียก “tourism on family farm” ประเทศเนเธอร์แลนด์ ส่วนใหญ่จะเป็นการให้บริการในลักษณะ “camping on the farm” ประเทศกรีซ โดยส่วนใหญ่จะเป็นการให้บริการแบบ B&B (Bed and Breakfast) เป็นต้น

แต่โดยรวมแล้ว “การท่องเที่ยวชนบท” หมายถึง “การท่องเที่ยวทุกรูปแบบที่เกิดขึ้นในพื้นที่ชนบท” โดยGannon, 1998 ได้ให้คำจำกัดความที่มีผู้นิยมนำมาใช้กันอย่างแพร่หลายไว้ว่า “การท่องเที่ยวชนบท หมายถึง กิจกรรม การบริการและสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ที่มีการจัดการโดยเกษตรกร (farmer) และ/หรือคนในชนบท เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เข้ามายังท้องถิ่น เนื่องจากความต้องการสร้างรายได้เสริมแก่ธุรกิจของตน” ซึ่งถ้าพิจารณาจากความหมายนี้จะเห็นว่าการท่องเที่ยวชนบทไม่ได้หมายถึงเพียงการท่องเที่ยวในแหล่งเกษตรกรรม (Agro-tourism) หรือในฟาร์มสัตว์ (farm tourism) เท่านั้น แต่ยังหมายถึงกิจกรรมการท่องเที่ยวอื่นๆ เช่น กิจกรรมตามความสนใจพิเศษอื่นๆ ในวันหยุด (ดูนก ตกปลา ซี่มั่ว) การเดินป่า สันทนาการกลางแจ้ง รวมถึงการให้บริการที่พัก การจัดกิจกรรมพิเศษ (การแสดงกลางแจ้ง การแสดงแสง สี เสียง) งานเทศกาลหรือประเพณีท้องถิ่นต่างๆ ที่เกิดขึ้นในพื้นที่ชนบท และยังหมายรวมถึงการจำหน่ายสินค้าที่ระลึกประเภทหัตถกรรมและสินค้าจากการเกษตรอีกด้วย

2.2 การท่องเที่ยวชนบทของประเทศฝรั่งเศส

ดังที่กล่าวมาข้างต้นแล้วว่า การท่องเที่ยวเป็นเสมือนเครื่องมืออย่างหนึ่งในการพัฒนา

ท้องถิ่น การระดมกำลังจากผู้เกี่ยวข้อง และการสนับสนุนจากรัฐฯ จะทำให้การท่องเที่ยวเป็นวิธีการที่มีประสิทธิภาพในการกระตุ้นให้เกิดการพัฒนาขึ้นในภูมิภาคต่างๆ ประเทศฝรั่งเศสเป็นประเทศหนึ่งที่ประสบปัญหาการลดจำนวนลงของประชากรในชนบท เนื่องจากการอพยพเข้าสู่ตัวเมือง การพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ชนบท จึงเป็นการช่วยฟื้นคุณค่าและให้ความสำคัญแก่ชนบทอีกครั้ง การพัฒนาการท่องเที่ยวชนบทของประเทศฝรั่งเศสใช้วิธีการระบายน กระแสนักท่องเที่ยวออกไปในแต่ละพื้นที่อย่างสมดุล ซึ่งมีวิธีการปฏิบัติสองอย่างคือ การจัดการท่องเที่ยวในพื้นที่ที่มีนักท่องเที่ยวหนาแน่นให้เป็นไปอย่างเหมาะสม และการสร้างความหลากหลายของอุทยานการท่องเที่ยวทั้งในส่วนของสถานที่และช่วงเวลา ดังนั้น “การท่องเที่ยวชนบท” จึงเป็นกลยุทธ์สำคัญในการสร้างความสมดุลระหว่างจำนวนนักท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อมทางการท่องเที่ยว และเพิ่มทางเลือกในการเดินทางท่องเที่ยวแก่นักท่องเที่ยว ทั้งนี้เพื่อเป็นการลดความรุนแรงของผลกระทบด้านลบอันอาจเกิดขึ้นจากจำนวนนักท่องเที่ยวที่กระจุกตัวอยู่ ณ พื้นที่ใดพื้นที่หนึ่งมากเกินไป

การท่องเที่ยวชนบทได้ให้ความสำคัญกับพื้นที่ทางธรรมชาติ วัฒนธรรมและเอกลักษณ์ในท้องถิ่นชนบท โดยเน้นการนำเสนอกิจกรรมซึ่งมีลักษณะเป็นวัฒนธรรมประจำท้องถิ่น เน้นความหลากหลายของระบบนิเวศ พร้อมทั้งการให้ความรู้ลึกที่เป็นกันเองและราคาที่ย่อมเยาแก่นักท่องเที่ยว ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นสิ่งดึงดูดใจให้คนเมืองหันมาให้ความสนใจการท่องเที่ยวชนบทมากขึ้น

การพักค้างคืนในชนบทถือว่าเป็นกิจกรรมการท่องเที่ยวที่สำคัญอย่างหนึ่ง ที่ได้รับความสนใจจากนักท่องเที่ยว เพราะนอกจากจะได้

ใกล้ชิดกับธรรมชาติแล้ว นักท่องเที่ยวยังมีโอกาสเรียนรู้วิถีชีวิตท้องถิ่น และมีกิจกรรมการท่องเที่ยวอื่นๆ ร่วมด้วย นักท่องเที่ยวที่ค้างคืนในชนบทส่วนใหญ่นิยมพักค้างคืนในที่พักประเภทห้องพักแบ่งเช่าที่อาศัยอยู่กับเจ้าของบ้าน (Chambres d'hôtes) และที่พักประเภทต่างๆ ในพื้นที่ชนบท (Le gîte rural) ซึ่งอยู่ภายใต้การควบคุมดูแลของสมาพันธ์ที่พักอาศัยแห่งประเทศฝรั่งเศส (Fédération Nationale des gîtes de France)

2.3 ธุรกิจที่พักในชนบท : อัตลักษณ์ของการท่องเที่ยวชนบทฝรั่งเศส

ธุรกิจที่พักในชนบท นับว่าเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อความสำเร็จของการพัฒนาการท่องเที่ยวชนบท ซึ่งประเทศฝรั่งเศสถือเป็นแม่แบบของการจัดการด้านที่พักทุกรูปแบบ ในชนบทของฝรั่งเศสเราสามารถหาที่พักได้ไม่ยากนัก แม้เป็นชุมชนขนาดเล็กที่มีประชากรอาศัยอยู่แค่ 250 คน ที่พักในชนบทถือว่าเป็นเอกลักษณ์อย่างหนึ่งของการท่องเที่ยวชนบทในประเทศฝรั่งเศส เพราะมีอยู่เป็นจำนวนมากและเป็นที่ยอมรับของนักท่องเที่ยว ในช่วงฤดูการท่องเที่ยวหรือช่วงวันหยุดยาวของชาวฝรั่งเศส ตั้งแต่เดือนกรกฎาคมถึงต้นเดือนกันยายน ที่พักจะถูกจองล่วงหน้าเป็นเวลานาน โดยเฉพาะที่พักใกล้ชายหาด และในเขตแหล่งท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียง

ธุรกิจที่พักในชนบท เป็นธุรกิจที่มีอัตราการเติบโตสูง ในปี 2002 พบอัตราการเปิดกิจการใหม่ร้อยละ 11 เพิ่มขึ้นร้อยละ 1.4² เจ้าของกิจการเป็นทั้งคนในชุมชนและคนภายนอก ที่เข้ามาลงทุนซื้อบ้านหรือฟาร์ม และทำการปรับปรุงและแปรสภาพเป็นที่พักให้เช่า

2. อ้างถึง Fédération Nationale des gîtes de France, 2002 ใน L'agence pour la Création d'Entreprises; Ouvrezun gîte rural, 2e édition, 2004.

โดยการลงทุนนั้นอาจมีการกู้ยืมเงินจากสถาบันการเงินหรือแหล่งเงินทุนอื่น เป็นการจัดการธุรกิจที่หวังผลกำไร การบริหารจัดการจะแยกเป็นอิสระต่อกัน ไม่ใช่รูปแบบการจัดการในลักษณะรวมกลุ่มเช่นที่พบในประเทศไทย

ธุรกิจที่พักส่วนใหญ่จะเข้าร่วมเป็นสมาชิกสมาพันธ์ที่พักอาศัยแห่งชาติ (Fédération Nationale des gîtes de France) ที่ทำหน้าที่ในการประชาสัมพันธ์ การตลาดและการพิจารณาให้ตราสัญลักษณ์ (Label) ซึ่งเป็นการรับรองคุณภาพและมาตรฐานของที่พัก “Gîtes de France” ก่อตั้งเมื่อปี 1951 ปัจจุบันมีสมาชิกที่พักที่ได้ตราสัญลักษณ์ของสมาพันธ์กว่า 56,000 แห่ง³ สมาพันธ์นี้มีหน้าที่ออกข้อกำหนดด้านมาตรฐานที่พักเพื่อให้ตราสัญลักษณ์รับรองมาตรฐานและตรวจสอบประเมินมาตรฐานและคุณภาพที่พักที่ได้รับตราสัญลักษณ์ทุกๆ 5 ปี ตราสัญลักษณ์ที่ทำให้เป็นที่รู้จักกันในรูปแบบต่างกันไป เช่น

รูปที่ 1: ตราสัญลักษณ์ Gîte de France

รูปที่ 2 : รวงข้าว (des épis) มีตั้งแต่ 1-5 รวง

รูปที่ 3: กุญแจ (des clés de vacances)

จำนวนของสัญลักษณ์แต่ละตัว จะบอกถึงสภาพแวดล้อม ระดับของความสะดวกสบาย จำนวนสิ่งอำนวยความสะดวกและราคาของที่พัก การให้ตราสัญลักษณ์ที่พักนี้ นับเป็นกลยุทธ์ทางการตลาดอย่างหนึ่งที่ช่วยสร้างภาพ

3. www.gites-de-france.fr

ลักษณ์แก่สินค้า ทำให้ลูกค้าเกิดความเชื่อมั่นในการเลือกใช้บริการตามคุณภาพและราคาที่ตนพอใจ ประเภทที่พักในกลุ่มนี้ ประกอบด้วย

1. ที่พักสำหรับกางเต็นท์ (Camping) เป็นพื้นที่ธรรมชาติ ที่จัดไว้สำหรับรองรับนักท่องเที่ยว ลักษณะที่พักจะเป็นเต็นท์ บ้านพักขนาดเล็กแบบชั่วคราว และให้บริการสถานที่จอดรถแบบ camping car โดยจะมีการจัดเตรียมสาธารณูปโภคพื้นฐานเช่น ห้องน้ำ ไฟฟ้า น้ำประปา สระว่ายน้ำ ส่วนใหญ่จะมีบริการร้านอาหารและกิจกรรมสันทนาการร่วมด้วย เป็นที่พักราคาประหยัด

2. ที่พักในชนบท (Le gîte rural) คำว่า “Le gîte” หมายถึง ที่พักหรือที่อยู่อาศัย ฉะนั้น “Le gîte rural” จึงหมายถึง ที่พักหรือที่อยู่อาศัยที่ตั้งในชนบท Chade faud ได้ให้ความหมายไว้ว่า “เป็นบ้านหรือห้องชุดเก่าที่ถูกซ่อมแซมปรับปรุงและตกแต่งขึ้นใหม่ เพื่อบริการให้เช่าแก่นักท่องเที่ยวในช่วงวันหยุดประจำปี”⁴ การพักแบบนี้ นักท่องเที่ยวจะมีโอกาสทำความรู้จักกับเจ้าของบ้าน และได้ชิมรสชาติอาหารที่ทำเองในบ้าน เช่น ขนมปัง เนยแข็ง ชนมหวาน ไวน์ ฯลฯ

3. ห้องพักในบ้านที่มีเจ้าของบ้านอยู่ด้วย (Chambres d'Hôtes) กว่าร้อยละ 50 ของที่พักในชนบทมีลักษณะเป็น “Chambres d'Hôtes”⁵ หรือเรียกว่า “Bed & Breakfast” หรือ “Homestay” เจ้าของบ้านจะจัดห้องพักเป็นห้องๆ มีลักษณะคล้ายโรงแรมเล็กๆ ประมาณ 6 ห้อง โดยมากจะเป็นการพักค้างคืนระยะสั้นประมาณ 1-3 คืน ข่ายพร้อมกับอาหารเช้า บางแห่งอาจมีการให้บริการอาหารมื้อพิเศษ

4. Chade faud (M.) : “Les gîtes ruraux”, Les cahiers du tourisme, Aix-en-Provence, 1968, série A, n° 10, 23p., cf.p.2.

5. Fédération Nationale des gîtes de France

หรือที่เรียกว่า “la table d’hôtes” รวมด้วย

4. ที่พักสำหรับเด็กและเยาวชน (Gîte d’enfants et d’adolescents) เป็นที่พักสำหรับเด็กและเยาวชนอายุประมาณ 4-15 ปี จัดขึ้นในช่วงปิดภาคเรียนหรือวันว่างต่างๆ ที่พักอาจเป็นที่พักซึ่งตั้งอยู่ในบริเวณฟาร์มปศุสัตว์ และมีการนำเสนอกิจกรรมเกี่ยวกับสัตว์ การเลี้ยงสัตว์ หรือกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงเกษตรรวมด้วย

5. ที่พักสำหรับนักเดินป่า (Gîte d’étape/ Gîte de séjour) เป็นสถานที่ให้บริการที่พักแก่นักเดินป่าสำหรับ 1 หรือ 2 คืน ลูกค้ายาจเป็นกลุ่มครอบครัวหรือกลุ่มประมาณ 20-50 คน ที่พักอาจเป็นลักษณะห้องพักหรือห้องโถงรวมขนาดใหญ่

6. บ้านพักสัมผัสธรรมชาติ (Chaletsloisirs) เป็นบ้านพักเดี่ยวแยกอิสระ ตั้งอยู่ในป่าหรือพื้นที่เขาสูง ที่พักออกแบบให้มีลักษณะกลมกลืนกับธรรมชาติ มีสิ่งอำนวยความสะดวกครบครัน

ปัจจุบัน Gîte de France ได้กลายเป็นสัญลักษณ์ของที่พักเพื่อการท่องเที่ยวแบบธรรมชาติในประเทศฝรั่งเศสและที่พักซึ่งขอรับตราสัญลักษณ์เพื่อรับรองมาตรฐานที่พักอาศัยนั้นจะต้องตอบสนองความต้องการด้านท่องเที่ยวแบบท้องถิ่น สถานที่ตั้งต้องมีความสงบและอยู่ท่ามกลางธรรมชาติ อีกทั้งที่พักต้องร่วมอนุรักษ์สภาพแวดล้อมตามชนบท ซึ่งสังเกตได้ว่า ที่พักลักษณะนี้มักจะตั้งห่างออกไปจากตัวเมืองและนอกจากตราสัญลักษณ์ที่ออกให้โดย Gîte de France ดังกล่าวแล้ว เรายังพบตราสัญลักษณ์ที่ออกให้โดยสมาคม “Bien venue à la ferme” อีกด้วย ซึ่งตราสัญลักษณ์ของสมาคมนี้จะออกให้กับที่พักในฟาร์ม (Les fermes auberges) หรือรายการทัศนศึกษาในฟาร์มสำหรับเด็กและเยาวชน ในช่วงปิดภาคเรียน (Les fermes pédagogiques)

ซึ่งส่วนมากมักมีที่พักในฟาร์มไว้คอยบริการด้วยเช่นกัน ปัจจุบันสมาคม “Bien Venue à la ferme” มีสมาชิกประมาณ 5,600 ฟาร์ม และในการดำเนินงานของสมาคมก็จะมีการประชุมงานกับ Gîte de France ด้วย

อย่างไรก็ตามในชนบททั่วไป เรายังสามารถพบโรงแรมขนาดเล็กแบบดั้งเดิม (L’hôtel traditionnelle) อยู่ ซึ่งที่พักแบบดังกล่าวเป็นรูปแบบของโรงแรมที่เก่าแก่ที่สุด ตั้งอยู่ในชุมชนและมีขนาดเล็ก มีทั้งโรงแรมที่มีตราสัญลักษณ์และไม่มีตราสัญลักษณ์ (รูปดาว) โดยทั่วไปจะมีบริการอาหารและเครื่องดื่มกาแฟ (café) รวมด้วย และในช่วงที่ไม่ใช่ฤดูกาลท่องเที่ยวลูกค้าส่วนใหญ่มักจะเป็นคนในท้องถิ่น

2.4 ตราสัญลักษณ์แหล่งท่องเที่ยว : สัญลักษณ์แห่งคุณค่าของการท่องเที่ยวชนบทฝรั่งเศส

การให้ตราสัญลักษณ์ เป็นหนึ่งในกุศโลบายของการอนุรักษ์ พัฒนา และเพิ่มมูลค่ามรดกทางวัฒนธรรม และวิถีชีวิตชนบท และในแง่ของการตลาด “ตราสัญลักษณ์” เปรียบเสมือนเครื่องมือที่ใช้ประชาสัมพันธ์และบอกคุณภาพ ระดับ และราคาของสินค้า ซึ่งลูกค้าสามารถคาดหวังสินค้าหรือบริการที่จะได้รับจากตราสัญลักษณ์ที่แสดงไว้ ซึ่งนอกจาก “ตราสัญลักษณ์” ด้านที่พักแล้ว ประเทศฝรั่งเศสยังมีการให้ตราสัญลักษณ์แก่แหล่งท่องเที่ยวอีกด้วย เช่น “สมาคมหมู่บ้านที่สวยงามที่สุดในประเทศฝรั่งเศส” (L’association des plus beaux villages de France) ก่อตั้งเมื่อปี 1998 ปัจจุบันมีสมาชิกอยู่ประมาณ 138 ชุมชนแรกที่เดียวเป็นการรวมกลุ่มกันของชุมชนต่างๆ ที่ตั้งอยู่ในบริเวณเดียวกัน โดยมีวัตถุประสงค์เบื้องต้นในการสร้างเครือข่ายทางการพาณิชย์ และการท่องเที่ยว ต่อมา ทางสมาคมฯ ได้พิจารณาให้ตราสัญลักษณ์ประเภท “หมู่บ้านที่

มีเอกลักษณ์เฉพาะ (les villages caractères)” แก่แหล่งท่องเที่ยวที่มีลักษณะพิเศษ มีเอกลักษณ์ และลักษณะเด่นทางด้านสถาปัตยกรรม วัฒนธรรมและแหล่งธรรมชาติ เพื่อเป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยวและสร้างสำนึกต่อการพัฒนามรดกทางวัฒนธรรมของท้องถิ่น โดยจะพิจารณาให้ตราสัญลักษณ์ตามพื้นที่ทางการปกครอง เช่น “villages de caractère d’Ardèche”⁶ ประกอบด้วย 8 ชุมชน⁷ ที่ได้รับตราสัญลักษณ์ โดยจะมีข้อกำหนดสำหรับชุมชนที่ต้องการเข้าร่วมโครงการฯ เช่น จะต้องเป็นชุมชนที่มีประชากรไม่เกิน 1,500 คน มีลักษณะเด่นทางกายภาพหรือพื้นที่ เช่น มีแหล่งทรัพยากรธรรมชาติและแหล่งประวัติศาสตร์ มรดกทางวัฒนธรรม สถาปัตยกรรมสิ่งก่อสร้างที่มีเอกลักษณ์และความน่าสนใจ และมีลักษณะความเป็นท้องถิ่นด้านเศรษฐกิจและสังคม และเมื่อได้รับพิจารณาเข้าร่วมโครงการแล้ว จะต้องปฏิบัติตามข้อผูกพันต่างๆ เช่น

- ควรมีการจัดกิจกรรมการผลิตสินค้าศิลปหัตถกรรมต่างๆ
- ควรมีแหล่งการค้าที่อยู่ไม่ไกลนัก
- ต้องมีการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว เช่น การแสดงกลางแจ้ง ขบวนแห่ทางประเพณี
- ต้องจัดกิจกรรมเที่ยวชมหรือศึกษาแหล่งมรดกทางสถาปัตยกรรม วัฒนธรรม หรือธรรมชาติต่างๆ
- ต้องมีการจัดกิจกรรมกลุ่มเพื่อ

6. Département de l’Ardèche เป็นเขตปกครองที่แทบเท่ากับจังหวัดในประเทศไทย ตั้งอยู่ในภูมิภาค Rhône-Alpes

7. Villages de caractère d’Ardèche ประกอบด้วย Alba-la-Romain, Antraigues, Balazuc, Bannes, Beauchatel, Labeaume, Saint Montan, Vogüe.

ศึกษาเรียนรู้มรดกของท้องถิ่นในด้านต่างๆ

- ต้องมีการจัดนิทรรศการชั่วคราว
- นอกจากนี้ยังมีข้อบังคับหรือข้อแนะนำอื่นๆ ในเรื่องการบริหารจัดการ การต้อนรับและการอนุรักษ์รักษาคุณภาพของสิ่งแวดล้อม กำหนดเป็นข้อปฏิบัติสำหรับสมาชิกอีกด้วย

3. สถานการณ์การท่องเที่ยวชนบทในประเทศไทย

จุดเริ่มต้นของการพัฒนาการท่องเที่ยวชนบทของประเทศไทยเกิดจากการประกาศใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 ที่เน้นบทบาทการมีส่วนร่วมในการพัฒนาตนเองของคนในชุมชน ในกรณีนี้ รัฐบาลได้ออกกฎหมายการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น (Decentralization) เกิดเป็นแรงผลักดันให้องค์กรท้องถิ่นนำการท่องเที่ยวมาเป็นเครื่องมือในการสร้างรายได้แก่ชุมชน ทำให้เกิดกิจกรรมการท่องเที่ยวที่หลากหลาย รวมทั้งกิจกรรมการพักค้างคืนในชนบท (Homestay)⁸

การท่องเที่ยวชนบทของประเทศไทยเป็นที่รู้จักในนามของ “การท่องเที่ยวชุมชน (Community Based Tourism : CBT)” โดยมีหลักการอยู่ที่การส่งเสริมการทำงานกลุ่มของชุมชนด้านการท่องเที่ยวเพื่อให้เกิดความยั่งยืน โดย “การจัดการการท่องเที่ยวจะต้องเป็นความต้องการของชุมชนอย่างแท้จริง ทุกคนในสังคมจะต้องมีส่วนร่วมคิด ร่วมปฏิบัติ ร่วมได้รับประโยชน์ โดยผู้ที่

8. Homestay เป็นรูปแบบที่พักประเภทหนึ่ง ที่เจ้าของบ้านแบ่งห้องพักในบ้านตนให้นักท่องเที่ยวหรือนักศึกษาต่างชาติเข้าพัก สำหรับ Homestay ในประเทศไทยถือเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวในชนบทอย่างหนึ่ง เพราะนอกจากนักท่องเที่ยวจะพักค้างแรมร่วมกับเจ้าบ้านในชนบทแล้ว ยังมีกิจกรรมการท่องเที่ยวในรูปแบบอื่นๆ ด้วย เช่น การท่องเที่ยวเชิงเกษตร การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และกิจกรรมเรียนรู้วิถีชีวิตท้องถิ่นร่วมด้วย

ได้รับผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวสูงสุดต้องเป็นคนในชุมชน ในขณะที่เดียวกันก็ต้องคำนึงถึงการใช้ทรัพยากรการท่องเที่ยวอย่างมีประสิทธิภาพ และมีการบำรุงรักษาอย่างดีที่สุด⁹ บ้านพักแบบ “โฮมสเตย์” ถือเป็นกิจกรรมการท่องเที่ยวหรือรูปแบบการพักประเภทหนึ่งที่รู้จักกันอย่างแพร่หลายของชุมชนท้องถิ่น หลายชุมชนเริ่มเรียนรู้วิธีการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเพื่อหวังให้การท่องเที่ยวสามารถได้เสริมมาสู่ชุมชนของตน การจัดการจะเป็นการรวมกลุ่มกันของคนในชุมชน มีการกำหนดบทบาทหน้าที่โดยการ “จัดกลุ่มภารกิจ” เช่นกลุ่มที่พัก กลุ่มอาหาร กลุ่มผลิตสินค้าที่ระลึก เป็นต้น มีการจัดสรรเงินรายได้เข้าสู่ศูนย์กลางเพื่อนำมาพัฒนากิจการท่องเที่ยวของกลุ่ม

อย่างไรก็ตาม ในการบริหารการท่องเที่ยวโดยชุมชนนั้น ก็ก่อให้เกิดปัญหาขึ้นหลายอย่าง ทั้งนี้เนื่องจากบุคลากรในชุมชนมีข้อจำกัดหลายด้าน เช่น การลงทุน ความสามารถในการบริหารจัดการการท่องเที่ยว ความไม่มีจุดยืนหรือวัตถุประสงค์ที่ชัดเจนในการจัดการท่องเที่ยวทำให้เกิดผลกระทบด้านลบเกิดขึ้นตามมา เช่น ค่านิยมและวิถีชีวิตชาวบ้านที่เปลี่ยนไปเกิดความขัดแย้งด้านผลประโยชน์ของคนในชุมชน มีการรบกวนระบบนิเวศธรรมชาติ สูญเสียเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมของท้องถิ่น

3.1 กรณีศึกษา “ธุรกิจโฮมสเตย์ จังหวัดสมุทรสงคราม”

การท่องเที่ยวของจังหวัดสมุทรสงครามเริ่มต้นได้รับความนิยมสูงสุดภายหลังการเปิดตัวของ “ตลาดน้ำยามเย็น” หรือ “ตลาดน้ำอัมพวา” ในปี 2549 จำนวนนักท่องเที่ยวที่เพิ่ม

ขึ้นถึงปีละประมาณ 500,000 คน กิจกรรมท่องเที่ยวหลักที่นำเสนอ ได้แก่ การนั่งเรือหางยาว ชมวิถีชีวิตชาวคลองและหิ่งห้อย การพักผ่อนค้ำคั่นกับชาวบ้าน ณ บ้านทรงไทยโบราณหรือ “โฮมสเตย์” และการศึกษาเรียนรู้การทำเกษตร เช่น การทำเตาตาลหรือทำน้ำตาลจากมะพร้าว การทำสวนส้มโอและสวนผลไม้ต่างๆ โดยได้รับความสนใจจากนักท่องเที่ยวจำนวนมาก ทำให้เกิดการเติบโตอย่างรวดเร็วของธุรกิจต่างๆ เพื่อรองรับนักท่องเที่ยว เช่น ธุรกิจที่พักแบบโฮมสเตย์ ธุรกิจให้บริการเรือหางยาว ธุรกิจขายสินค้าที่ระลึก และธุรกิจขายอาหารให้นักท่องเที่ยว การขยายตัวของธุรกิจเหล่านี้ทำให้เกิดการสร้างงานในท้องถิ่น และการหมุนเวียนของเศรษฐกิจสู่ชุมชน ส่งผลให้ชาวบ้านมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น แต่ขณะเดียวกัน จำนวนนักท่องเที่ยวที่เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว ก็ทำให้เกิดการทำลายทรัพยากรการท่องเที่ยวอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ดังเช่น ชาวในหนังสือพิมพ์กรุงเทพธุรกิจออนไลน์ ฉบับวันที่ 30 มิ.ย. 2550 ได้เสนอข่าวเกี่ยวกับการท่องเที่ยวของตลาดน้ำอัมพวา จังหวัดสมุทรสงครามไว้ว่า “อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงครามเป็นอีกแห่งหนึ่งที่ได้รับผลกระทบจากการขยายตัวของธุรกิจท่องเที่ยว ที่ส่งผลเสียหายนต่อความสมดุลของระบบนิเวศ ความหลากหลายทางชีวภาพ แม้แต่รูปแบบเอกลักษณ์วัฒนธรรม รวมทั้งวิถีชีวิตชุมชนค่อยๆ เปลี่ยนไป ไม่ว่าจะเป็นการลดลงของป่าชายเลน มลพิษทางน้ำและเสียง พื้นที่ริมน้ำถูกบุกรุกทำลาย ปริมาณสัตว์น้ำ รวมทั้งหิ่งห้อยลดลง ซึ่งขัดแย้งกับลักษณะของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่จะต้องเป็นการท่องเที่ยวที่อยู่บนพื้นฐานของการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม” จากข่าวดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงการเติบโตของการท่องเที่ยวที่ขาดประสิทธิภาพในการเตรียมพร้อมของการจัดการด้านอุปทานทางการท่องเที่ยว

9. มิ่งสรรพ ขาวสะอาด และคณะ, 2548 อ้างถึงใน คู่มือการจัดการการท่องเที่ยวชุมชนและบ้านพักแบบโฮมสเตย์, สถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ 2548.

การท่องเที่ยวของจังหวัดสมุทรสงคราม เริ่มต้นจากการรวมกลุ่มกันของชาวบ้าน “ชุมชนปลายโพรงพาง” ในฐานะ “สมาคมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทยปลายโพรงพาง” ปัจจุบันมีสมาชิกประมาณ 18 หลังคาเรือน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อร่วมกันอนุรักษ์บ้านทรงไทยที่อยู่มากกว่า 100 หลังคา ในตำบลฯ ในปี 2545 ได้นำเสนอโครงการ “นอนบ้านทรงไทยที่ปลายโพรงพาง” จากจุดเล็กๆ กลายเป็นความสำเร็จของ การพักค้างคืนแบบ “โฮมสเตย์” ของจังหวัดสมุทรสงคราม

ปัจจุบัน ธุรกิจที่พักแบบโฮมสเตย์เป็นกิจการที่ได้รับความสนใจจากคนในท้องถิ่นที่อาศัยอยู่ใกล้คลองอัมพวา โดยเฉพาะบริเวณที่ใกล้กับตลาดน้ำฯ เจ้าของบ้านหลายหลังเริ่มมีการลงทุนปรับปรุงพื้นที่บ้านของตนเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวพักค้างคืน โดยใช้ “โฮมสเตย์” เป็นจุดขาย ภายในระยะเวลาไม่ถึงสองปี สำนักงานการพัฒนาการท่องเที่ยวจังหวัดสมุทรสงครามประเมินว่า น่าจะมีบ้านพักที่เปิดรับนักท่องเที่ยวมากกว่า 200 แห่ง ลักษณะของบ้านพักมีทั้งที่เป็นบ้านทรงไทยและบ้านสมัยใหม่ มีการปรับปรุงพื้นที่เดิมและก่อสร้างเพิ่มเติม ทั้งในรูปแบบที่เป็นโฮมสเตย์ เกสเฮาส์และรีสอร์ท โดยมีการจัดการเป็นรูปแบบธุรกิจอย่างเต็มตัวและมีการบริหารงานเป็นอิสระ มิได้เป็น “การท่องเที่ยวโดยชุมชน” เช่นในอดีต

ในปี 2550 ผู้เขียนได้มีโอกาสลงศึกษาในพื้นที่จังหวัดสมุทรสงคราม ด้วยวิธีการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม (Participated observation) และการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (in-depth interview) พบประเด็นที่น่าสนใจเช่น

- กรณีเกี่ยวกับการเติบโตแบบไร้ทิศทางของธุรกิจ “โฮมสเตย์” ซึ่งจากการศึกษาพบว่า ธุรกิจที่พักแบบโฮมสเตย์ กำลังได้รับความนิยมอย่างสูง จึงทำให้มีชาวบ้านหรือนักลงทุน ซึ่ง

ส่วนใหญ่เป็นคนในท้องถิ่นทำการปรับปรุง และสร้างที่พักลักษณะคล้ายบ้านพักตากอากาศหรือเกสเฮาส์เพิ่มเติมขึ้นจำนวนประมาณ 3-5 หลัง หรือประมาณ 10 เตียงในบริเวณเดียวกับตัวบ้านเดิม หรือปรับปรุงห้องพักในบ้านเดิม ให้มีลักษณะเป็นห้องพักสำหรับให้บริการแก่นักท่องเที่ยว และมักเรียกชื่อที่พักดังกล่าวโดยขึ้นต้นว่า “โฮมสเตย์...” ซึ่งสำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว จังหวัดสมุทรสงครามให้ความเห็นว่าสาเหตุที่ธุรกิจที่พักที่เปิดตัวใหม่ มักใช้ชื่อ “โฮมสเตย์” นั้น เนื่องจากธุรกิจประเภทนี้กำลังได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยว และเป็นธุรกิจชุมชนที่ได้รับการยกเว้นการเรียกเก็บภาษี กล่าวคือสถานประกอบการที่มีที่พักไม่เกิน 5 หลัง จะไม่เข้าข่ายข้อกำหนดของ พระราชบัญญัติการโรงแรม ปี 2547 ซึ่งผู้ประกอบการที่เป็นชาวบ้านมีความ เข้าใจว่าการดำเนินการตามข้อกำหนดของ พรบ.นี้ จะนำมาซึ่งความยุ่งยากซับซ้อนในการบริหารจัดการ เพราะต้องถูกควบคุมในเรื่องโครงสร้างพื้นฐานของตัวอาคาร ระบบการกำจัดน้ำเสีย การจัดระเบียบการเข้าพัก และ ระบบการชำระภาษี ทำให้ผู้ประกอบการพยายามหลบเลี่ยงการเข้าข่ายต้องบังคับปฏิบัติตาม พรบ.นี้ ยังผลให้รัฐฯ เกิดความยุ่งยากในการสำรวจติดตาม ทำให้ขาดฐานข้อมูลเพื่อนำไปใช้ในการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวได้อย่างมีประสิทธิภาพ

- กรณีเกี่ยวกับมาตรฐานที่พักแบบ “โฮมสเตย์” ซึ่งเป็นที่น่าสนใจว่า ตามที่สำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและการกีฬา ได้พิจารณาให้ตราสัญลักษณ์ “มาตรฐานโฮมสเตย์ไทย” กับบ้านพักสัมผัสวัฒนธรรมชนบทที่ผ่านเกณฑ์มาตรฐานด้านต่างๆ เพื่อรับรองคุณภาพของการให้บริการแบบโฮมสเตย์นั้น ปรากฏว่าในจังหวัดสมุทรสงคราม มีกลุ่มโฮมสเตย์บ้านหัวหาด อ.อัมพวา เพียงกลุ่ม

เดียวที่ได้รับตราสัญลักษณ์ “มาตรฐานโฮมสเตย์ไทย” แต่ในส่วนของตำบลปลายโพรงพาง ซึ่งเป็นชุมชนแห่งแรกของจังหวัดที่ริเริ่มจัดการที่พักแบบโฮมสเตย์กลับไม่ได้รับตราสัญลักษณ์นี้ ทั้งนี้ จากการสัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้องพบว่าสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ชุมชนนี้ไม่ผ่านเกณฑ์มาตรฐาน เนื่องจากพบว่ามีการสร้างที่พักอาศัยในลักษณะกึ่งรีสอร์ทหรือบังกาโลเพิ่มเติมในบริเวณบ้านพักโฮมสเตย์ของสมาชิกบางคน ซึ่งที่พักอาศัยที่สร้างเพิ่มเติมดังกล่าวถือว่ามีลักษณะไม่ตรงกับคุณสมบัติเด่นของ ที่พักแบบ “โฮมสเตย์” ที่เจ้าของบ้านและนักท่องเที่ยวจะต้องพักอาศัยอยู่ร่วมกัน

- กรณีเกี่ยวกับการบริหารการตลาดสมัยใหม่ ผ่านทางระบบพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ (e-commerce) โดยเฉพาะการประชาสัมพันธ์สถานที่ท่องเที่ยว ซึ่งได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานประชาสัมพันธ์ของจังหวัดฯ ผ่านทางเว็บไซต์ของ www.maeklongtoday.com บ้านพักแบบโฮมสเตย์ที่ทางการสามารถสำรวจได้ จะได้รับการประชาสัมพันธ์ผ่านทางเว็บไซต์ดังกล่าว ซึ่งจะให้รายละเอียดเกี่ยวกับตัวบ้าน ลักษณะของที่พัก ราคา กิจกรรมการท่องเที่ยว และระเบียบวิธีการสำรองที่พัก ในส่วนของตำบลปลายโพรงพางได้จัดทำเว็บไซต์เพื่อประชาสัมพันธ์กิจการของตนเช่นกัน และถึงแม้ว่าชุมชนนี้จะไม่ได้รับตราสัญลักษณ์ “มาตรฐานโฮมสเตย์ไทย” แต่ก็มีนักท่องเที่ยวจำนวนมากไม่น้อยให้ความสนใจในการบริการ อาจเนื่องด้วยการทำตลาดผ่านเว็บไซต์ที่สามารถแสดงรูปภาพและบรรยากาศของสถานที่จริง ทำให้นักท่องเที่ยวเกิดความสนใจเสาะหาข้อมูลเพิ่มเติมและตัดสินใจซื้อในที่สุด

จากข้างต้น แสดงให้เห็นถึงวิวัฒนาการของการท่องเที่ยวชนบทของประเทศไทย ที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว จากเดิมที่รัฐบาลฯ

ส่งเสริมให้ชุมชนนำการท่องเที่ยวเข้ามาเพื่อเป็นรายได้เสริม ปัจจุบันกลายเป็นแหล่งที่ทำรายได้จำนวนมากให้แก่ชุมชน ซึ่งในอนาคตธุรกิจการท่องเที่ยวอาจมีความสำคัญมากขึ้นจนกลายเป็นแหล่งรายได้หลักของคนในชุมชนอย่างในประเทศฝรั่งเศสก็เป็นได้

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (2545-2549) ได้กล่าวถึงนโยบายเกี่ยวกับการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของประเทศไทย ที่มีเป้าหมายหนึ่งเพื่อมุ่งสู่การเป็น “แหล่งท่องเที่ยวจุดหมายปลายทางที่มีคุณภาพ (Quality Destination)” การจะเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีคุณภาพได้นั้น จะต้องมีการเตรียมความพร้อมด้าน

อุปทานทางการท่องเที่ยว (supply) อย่างรอบคอบและรัดกุม เนื่องจากลักษณะของชุมชนที่มีความอ่อนไหวและเปราะบางต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมภายนอก ถ้าขาดการเตรียมการที่ดีแล้ว อาจทำให้เกิดผลในด้านลบตามมา จากที่กล่าวมาข้างต้น การพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ชนบทของไทยมักจะประสบกับปัญหาด้านการจัดการและการเข้าถึง โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาการขาดองค์ความรู้ด้านการตลาด การโฆษณาประชาสัมพันธ์และการพัฒนาสินค้าทางการท่องเที่ยว ดังนั้น รัฐบาลฯ โดยกระทรวงการท่องเที่ยวและการกีฬาจึงมีส่วนสำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ชนบท โดยนอกจากรัฐควรจะเป็นผู้ที่กำหนดนโยบาย และออกระเบียบปฏิบัติต่างๆ ที่เหมาะสมแล้ว รัฐยังควรที่จะต้องทำหน้าที่ในฐานะพี่เลี้ยง คอยให้คำแนะนำ ถ่ายทอดองค์ความรู้ใหม่ๆ และที่จำเป็น แก่ชุมชนอีกด้วย

4. แนวทางการถ่ายทอดองค์ความรู้จากประเทศฝรั่งเศส

ในประเทศฝรั่งเศส หน่วยงานรัฐบาลมีบทบาทสำคัญต่อการวางแผนและเป็นตัวกลาง

ประสานความร่วมมือด้านการท่องเที่ยวจากทุกภาคส่วน ทั้งจากภาครัฐ ภาคเอกชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ตลอดจน องค์กร และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่างๆ ทำให้การดำเนินการด้านการท่องเที่ยวเป็นไปในทิศทางเดียวกัน มีประสิทธิภาพและก่อให้เกิดประสิทธิผล ดังนั้น การถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยวจากประเทศฝรั่งเศส จึงเป็นอีกแนวทางหนึ่งในการเรียนรู้เพื่อหาวิธีการที่เหมาะสมที่สุดในการพัฒนาการท่องเที่ยวชนบทไทย

จากที่ได้กล่าวในเบื้องต้น การจัดการการท่องเที่ยวชนบทของประเทศฝรั่งเศสมีลักษณะเด่นอยู่ที่การให้บริการที่พักในชนบท พร้อมกับการจัดระดับของที่พักโดยมีการให้ตราสัญลักษณ์หรือสติกเกอร์คุณภาพแก่ที่พัก และแหล่งท่องเที่ยวเพื่อเป็นกลยุทธิ์ในการควบคุมคุณภาพของที่พักและแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งในขณะเดียวกัน ก็เป็นการกระตุ้นให้เกิดการพัฒนา อนุรักษ์และสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสิ่งรองรับทางการท่องเที่ยว (supply) ด้วย

จากตัวอย่างการจัดการธุรกิจท่องเที่ยวจังหวัดสมุทรสงครามและอีกหลายชุมชนในประเทศไทยเช่น บ้านสลักเพชร อ.เกาะช้าง จังหวัดตราด ชุมชนเกาะยาวน้อย จังหวัดพังงา ฯลฯ แสดงให้เห็นว่าธุรกิจที่พักในพื้นที่ชนบท มีแนวโน้มที่จะเติบโตขึ้นเรื่อยๆ และเป็นรูปแบบที่มีความหลากหลายมากขึ้น รวมทั้งรูปแบบการจัดการที่เริ่มเปลี่ยนจากการจัดการโดยการรวมกลุ่มของชุมชน เป็นลักษณะการจัดการแบบเดี่ยวหรืออิสระ ฉะนั้นรัฐบาลควรมีการวางแผนรับมือที่มีประสิทธิภาพ

4.1 แนวคิดการจัดตั้งองค์กรเพื่อดูแลกิจการที่พักในชนบทโดยเฉพาะ

ในประเทศฝรั่งเศสมีสมาพันธ์ที่พักอาศัยแห่งชาติ (Le Fédération des gîtes de France) ทำหน้าที่เป็นผู้ดูแล จัดประเภทที่พัก

และพิจารณาจัดระดับของที่พัก โดยการให้ตราสัญลักษณ์รูปวงข้าว เพื่อเป็นเครื่องหมายรับรองคุณภาพตามที่อธิบายมาข้างต้น นอกจากนี้สมาพันธ์ยังทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางประชาสัมพันธ์ ให้ข้อมูลเกี่ยวกับที่พักและรับรองที่พักสำหรับสมาชิกผ่านเว็บไซต์ www.gites-de-france.fr www.gites-de-france.fr การประชาสัมพันธ์ที่มีประสิทธิภาพ การได้ข้อมูลที่ครบถ้วน และความเชื่อมั่นต่อตราสัญลักษณ์ ทำให้นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ที่ต้องการข้อมูลด้านที่พักจะนึกถึงเว็บไซต์ของสมาพันธ์นี้เป็นลำดับแรก สมาพันธ์ฯ จึงเป็นสื่อกลางระหว่างนักท่องเที่ยวและเจ้าของที่พักที่มีประสิทธิภาพ ทำให้เจ้าของธุรกิจที่พักที่เปิดใหม่สมัครเข้าเป็นสมาชิกเพื่อประโยชน์ด้านการตลาด และพัฒนาสถานที่พักของตนให้ได้คุณภาพมาตรฐานเพื่อขอรับการจัดระดับคุณภาพต่อไป

ดังที่กล่าวมาข้างต้น ธุรกิจที่พักในชนบทของประเทศฝรั่งเศสที่มีอยู่จำนวนมาก มีการจัดการแบบเดี่ยวเป็นอิสระต่อกัน ถ้าขาดระบบการบริหารจัดการที่ดีแล้ว อาจส่งผลถึงคุณภาพของการบริการและเกิดปัญหาอย่างอื่นตามมา ซึ่งการลงทะเบียนเข้าเป็นสมาชิกของสมาพันธ์ฯ ของผู้ประกอบการนั้น ส่งผลให้รัฐบาลมีฐานข้อมูลเกี่ยวกับสมาชิกที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ในเก็บภาษีอากรและควบคุมมาตรฐานราคา และการบริการของที่พักอาศัย อันทำให้ประเทศฝรั่งเศสกลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีคุณภาพ ไม่ว่าจะเป็นแหล่งท่องเที่ยวในเมืองหรือชนบท

จากตัวอย่างการขยายตัวอย่างรวดเร็วของธุรกิจที่พักในจังหวัดสมุทรสงคราม ธุรกิจที่พักที่มีจำนวนมากและมีการจัดการแบบเดี่ยวทำให้ระบบการติดตามของรัฐบาลยุ่งยากมากยิ่งขึ้น อีกทั้งผู้ประกอบการบางส่วนยังพยายาม

หลักหลักการติดตามของรัฐฯ เพราะความกังวลเรื่องภาษี ทำให้รัฐบาลขาดฐานข้อมูลที่สำคัญอันจะนำมาใช้ในการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยว ดังนั้น การจัดตั้งหน่วยงานเพื่อรับผิดชอบดูแลเรื่องที่พัวพันในชนบทโดยตรง จะเป็นจุดเริ่มต้นของการพัฒนาการท่องเที่ยวชนบทของประเทศไทยให้เป็นระบบและมีแนวทางที่ชัดเจนมากขึ้น อย่างไรก็ตามหน่วยงานนี้จะต้องสร้างความเชื่อมั่นแก่ผู้ประกอบการโดยจะต้องทำให้ผู้ประกอบการตระหนักเห็นถึงความสำคัญด้านการตลาดและการประชาสัมพันธ์จากตราสัญลักษณ์ รวมถึงการจัดการระบบพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ให้มีประสิทธิภาพและก่อให้เกิดประสิทธิผลทางการขาย เช่น การพัฒนาระบบให้สามารถเข้าถึงได้ง่าย ให้ข้อมูลครบถ้วน มีความน่าสนใจและสามารถสำรองที่พักและชำระเงินสดสินค้าผ่านทางเว็บไซต์ได้โดยปลอดภัย ซึ่งปัจจัยต่างๆ เหล่านี้จะทำให้ผู้ประกอบการเกิดความสมัครใจขอเข้าร่วมเป็นสมาชิก

อย่างไรก็ดี การจัดตั้งศูนย์หรือหน่วยงานดังกล่าวนี้ จะต้องมีการศึกษาอย่างจริงจังถึงคุณประโยชน์ ข้อดี ข้อเสียของการจัดตั้งหน่วยงานฯ ทั้งนี้ควรต้องได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดีจากภาครัฐบาล ภาคเอกชน หน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นและประชาชนทั่วไป

4.2 แนวคิดการให้คำจำกัดความและการแบ่งประเภทที่พักในชนบท

การนำแนวคิดเรื่องการให้คำจำกัดความที่ชัดเจนของการให้บริการที่พักในชนบท เป็นตัวอย่างหนึ่งที่ควรศึกษา จากที่กล่าวมาข้างต้น การให้บริการที่พักในชนบทของประเทศไทยปัจจุบันมีรูปแบบที่หลากหลายมากขึ้น แต่คนทั่วไปยังนิยมเรียกการให้บริการที่พักทุกประเภทในชนบทว่า “โฮมสเตย์” ทั้งที่ความเป็นจริงแล้วไม่ใช่ที่พักทุกประเภทที่จะเข้าข่ายของการเป็น

กิจกรรมรูปแบบนี้ ซึ่งการให้ตราสัญลักษณ์ “มาตรฐานโฮมสเตย์ไทย” เป็นการพิจารณาให้เครื่องหมายรับรองคุณภาพ แก่บ้านพักที่ผ่านเกณฑ์มาตรฐานคุณภาพในด้านต่างๆ โดยเกณฑ์ที่ให้นั้น พิจารณาจากการเป็นที่พักตามความหมายของคำว่า “โฮมสเตย์” เท่านั้น ทำให้ที่พักประเภทอื่น เช่น รีสอร์ท บังกาโล ไม่เข้าข่ายการได้รับตราสัญลักษณ์นั้น ฉะนั้นจึงควรมีการจัดแบ่งประเภทที่พักในแบบต่างๆ ที่ชัดเจน พร้อมทั้งสร้างตราสัญลักษณ์ที่มีความหลากหลายสำหรับที่พักประเภทต่างๆ ในชนบท

จากตัวอย่างของประเทศฝรั่งเศสที่มีการแบ่งที่พักในชนบทออกเป็นประเภทต่างๆ อันมีลักษณะที่แตกต่างกันออกไป เช่น ห้องแบ่งเช่า (les chambres d'hôtes) ที่พักสำหรับกางเต็นท์ (les camping) ที่พักสำหรับนักเดินป่า (les gîtes d'étapes) เป็นต้น ทำให้นักท่องเที่ยวสามารถเลือกพักได้ตามความสนใจและยังสามารถคาดหวังบริการและราคาได้อีกด้วย นอกจากนี้ระบบการจัดระดับมาตรฐานที่พักและการให้ตราสัญลักษณ์เพื่อบอกคุณภาพนั้น เกณฑ์การพิจารณาจะต้องคำนึงถึงธรรมชาติหรือลักษณะของที่พักแต่ละประเภทเป็นหลัก เช่นนั้นจึงเป็นการเปิดโอกาสให้ที่พักประเภทอื่นได้รับเครื่องหมายรับรองคุณภาพและมาตรฐาน อันจะช่วยยกระดับคุณภาพของที่พักในชนบทและแหล่งท่องเที่ยวในภาพรวม

อย่างไรก็ตาม แนวคิดนี้จะเกิดขึ้นไม่ได้เลย ถ้าไม่สร้างความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับการได้รับประโยชน์จากการได้รับเครื่องหมายรับรองคุณภาพแก่ผู้ประกอบการ และการสร้างระบบฐานข้อมูลแหล่งที่พักที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้จริง และที่สำคัญจะต้องสร้างค่านิยมให้นักท่องเที่ยวหรือผู้ใช้บริการเห็นคุณประโยชน์ของการเลือกใช้บริการสินค้าที่ได้รับตราสัญลักษณ์คุณภาพ ซึ่งการจะก่อให้เกิดผล

ดังกล่าวนั้นควรจะต้องมีหน่วยงานที่รับผิดชอบ
ดำเนินการเรื่องนี้อย่างจริงจัง

4.3 แนวคิดการให้ตราสัญลักษณ์แห่ง คุณค่าแก่แหล่งท่องเที่ยว

ตัวอย่างของสมาคม “les plus beaux villages de France” ที่ทำหน้าที่ให้ตราสัญลักษณ์กับชุมชนที่มีเอกลักษณ์เฉพาะทางท่องเที่ยวในพื้นที่ชนบท เช่น ตราสัญลักษณ์ “les villages de caractère d’Ardèche” เป็นต้น การให้ตราสัญลักษณ์แก่แหล่งท่องเที่ยวนี้ เป็นกุศโลบายในการส่งเสริมให้ประชาชนในชุมชนช่วยกันอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมและสถาปัตยกรรมท้องถิ่น และเป็นอีกแนวทางหนึ่งเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนและยังผลประโยชน์ทางอ้อมด้านการท่องเที่ยวในประเทศฝรั่งเศส องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น (โดยส่วนมากเป็น Conseil Général เทียบเท่าองค์การบริหารส่วนจังหวัดในประเทศไทย) มีส่วนสำคัญในการผลักดันให้เกิดการรวมกลุ่มกันของชุมชนที่อยู่ในพื้นที่ใกล้เคียงกันปฏิบัติภารกิจร่วมกันในการอนุรักษ์และพัฒนาทรัพยากรท้องถิ่น ดังตัวอย่างของท้องถิ่นที่มีการพิจารณาให้ตราสัญลักษณ์กับชุมชนในเขตปกครองของตน เช่น « petites cités de caractère retonne », « les petites cités de caractère des Pays de la Loire » เป็นต้น สังเกตได้ว่าในตราสัญลักษณ์นั้นจะบอกแหล่งที่มาหรือพื้นที่ด้วยเสมอ

ประเทศไทยเริ่มมีการให้ตราสัญลักษณ์ด้านการท่องเที่ยว เช่น “ตราสัญลักษณ์รูปช้าง” เพื่อใช้รับรองสถานประกอบการท่องเที่ยว¹⁰

10. 1. สำหรับมัคคุเทศก์ 2. สำหรับบริการห้องสุขาที่ถูกสุขลักษณะ 3. สำหรับการจัดบริการบุคลากรด้านการท่องเที่ยว 4. สำหรับจัดการอาหารเครื่องดื่ม 5. สำหรับจัดที่พักชั่วคราว 6. สำหรับจัดพาหนะในการท่องเที่ยว 7. สำหรับจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว 8. สำหรับการจัดการแหล่งท่องเที่ยว

ที่ผ่านการตรวจประเมินมาตรฐานการท่องเที่ยวไทย ตามที่สำนักพัฒนาการท่องเที่ยวกำหนดไว้ นอกจากนี้เรายังพบ “OTOP Village Tourism” เป็นการให้ยี่ห้อแก่ชุมชนที่มีการผลิตสินค้า OTOPT และมีกิจกรรมเยี่ยมชมการผลิตสินค้า เช่น บ้านถวาย จังหวัดเชียงใหม่ เป็นต้น แต่ในปัจจุบันตราสัญลักษณ์เหล่านี้ยังไม่เป็นที่รู้จักแพร่หลายมากนัก

จากตัวอย่างการศึกษาข้อมูลเบื้องต้นของอำเภออัมพวานั้น พบว่าอำเภออัมพวานีมีลักษณะเด่นที่บ้านทรงไทยที่เป็นแบบไทยแท้ดั้งเดิมซึ่งหลงเหลืออยู่กว่า 200 หลัง และเป็นที่น่าเสียดายว่า เริ่มมีบางส่วนที่ถูกปรับปรุงเป็นแบบบ้านสมัยใหม่ ซึ่งการให้ตราสัญลักษณ์แก่แหล่งท่องเที่ยวกับอำเภออัมพวานีน่าจะเป็นแนวทางหนึ่งที่ช่วยให้คนในชุมชนเห็นคุณค่าของการอนุรักษ์เอกลักษณ์ความเป็นไทยทางสถาปัตยกรรมไว้ได้

การพิจารณาให้ตราสัญลักษณ์แก่แหล่งท่องเที่ยวที่อยู่ในพื้นที่ต่างๆ นั้น เราควรจะต้องให้ความสำคัญเป็นอย่างมากกับลักษณะที่เป็นเอกลักษณ์โดดเด่น และความเหมาะสมของแต่ละพื้นที่ เช่น ชุมชนปลายโพพาง อาจจะให้ตราสัญลักษณ์ประเภท “Boutique Tourism Village” ชุมชนคีรีวง อาจได้รับตราสัญลักษณ์ประเภท “Ecotourism Village” และชุมชนบ้านโคกโก่งกาฬสินธุ์ เป็น “Cultural Village” เป็นต้น¹¹

4.4 แนวคิดการบริหารการท่องเที่ยวขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่น

การดำเนินการขององค์การบริหารส่วนท้องถิ่นในการพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของประเทศฝรั่งเศส เป็นไปอย่างมีระบบ มีการ

11. คำเหล่านี้เพียงแต่เป็นแนวทางและความคิดเห็นส่วนตัวของผู้ศึกษา การให้ตราสัญลักษณ์ยังมิได้เกิดขึ้นจริง

ระดมความคิดและทำงานประสานร่วมกันเป็นอย่างดีตั้งแต่ระดับภูมิภาคจนถึงระดับท้องถิ่น มีการวางแผนการทำงานอย่างรัดกุมและสอดคล้องประสานกัน ทั้งในแผนแม่บทและแผนปฏิบัติการ เช่น ในระดับจังหวัด สภาจังหวัดจะเป็นผู้วางแผนการจัดระเบียบด้านการท่องเที่ยว ส่วนคณะกรรมการท่องเที่ยวระดับจังหวัด (Le Comité Departemental du Tourisme) ซึ่งส่วนมากจะอยู่ในรูปแบบของสมาคม จะร่างแผนปฏิบัติการท่องเที่ยวให้สอดคล้องกับนโยบายของสภาจังหวัด และในระดับเทศบาล เทศบาลจะเป็นผู้วางนโยบายการท่องเที่ยวในท้องถิ่น โดยอยู่ภายใต้กรอบและแนวทางของแผนในระดับจังหวัด

ในประเทศไทย ตามพร.กำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ.2542 กำหนดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ทั้งองค์การบริหารส่วนจังหวัด องค์การบริหารส่วนตำบล และเทศบาล มีอำนาจหน้าที่ในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเช่นเดียวกัน ซึ่งเป็นการกำหนดไว้อย่างกว้างๆ ไม่ชัดเจน ส่งผลให้การวางแผนและการกำหนดนโยบายด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยว เกิดความซ้ำซ้อนและไม่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน ยิ่งไปกว่านั้นในการจัดทำแผนในแต่ละครั้งมักจะมีลักษณะต่างคนต่างทำ ขาดการประชุมการวางแผนร่วมกัน อนึ่ง ถึงแม้ว่าการพัฒนาในระดับภูมิภาคและระดับท้องถิ่นของไทย ได้กำหนดให้มีการจัดทำแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาประจำปี และประจำ 5 ปีก็ตาม แต่ในทางปฏิบัติมักพบว่า โครงการต่างๆที่กำหนดขึ้นมิได้เป็นไปตามแผนยุทธศาสตร์ที่วางไว้ ปัญหาการขาดระบบการทำงานที่ชัดเจน และขาดการประสานงานกันอย่างมีประสิทธิภาพเช่นนี้ จะทำให้การพัฒนาการท่องเที่ยวขาดรูปธรรมที่ชัดเจนและส่งผลให้แผนการพัฒนาการท่องเที่ยวในท้องถิ่นเป็นไปอย่างไร้ทิศทาง

สรุป

การท่องเที่ยวชนบท เป็นรูปแบบหนึ่งของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ที่มีหลักการในการใช้ทรัพยากรให้เกิดประโยชน์สูงสุด ในขณะเดียวกันก็สามารถคงไว้ซึ่งคุณค่าทางธรรมชาติและวัฒนธรรมของทรัพยากรเหล่านั้นจนถึงบรรพชนรุ่นต่อไป

จากที่กล่าวมาข้างต้น จะเห็นได้ว่าประเทศฝรั่งเศส เป็นประเทศที่ประสบความสำเร็จในการพัฒนาการท่องเที่ยว โดยเฉพาะการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ชนบท ถึงแม้ว่าจำนวนนักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในประเทศแต่ละปีมีจำนวนมหาศาล แต่ด้วยแผนการจัดการการท่องเที่ยวที่มีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะกลยุทธ์การกระจายอุปสงค์ (Demand) ไปในพื้นที่ต่างๆ อย่างสมดุล ทำให้นอกจากจะช่วยลดอัตราการทำลายทรัพยากรลงได้แล้ว ยังเป็นการกระจายรายได้สู่ภูมิภาคและท้องถิ่นอย่างสมดุลอีกด้วย

จากการศึกษากรณีตัวอย่างของการจัดการท่องเที่ยวชนบทของจังหวัดสมุทรสงคราม ทำให้เห็นสภาพปัญหาและอุปสรรคของการจัดการท่องเที่ยวชนบทของประเทศไทย ซึ่งอาจสามารถถ่ายทอดองค์ความรู้ในการแก้ไขปัญหาให้กับประเทศไทยได้ แต่อย่างไรก็ตามการปรับใช้แนวคิดในการพัฒนาการท่องเที่ยวจากต่างประเทศนั้น ต้องตระหนักถึงความเหมาะสมต่อสภาพเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมของประเทศนั้นๆเป็นหลัก เช่น การให้ตราสัญลักษณ์หรือเครื่องหมายคุณภาพแก่ที่พักหรือแหล่งท่องเที่ยว จะต้องกำหนดเกณฑ์การพิจารณาที่เหมาะสมกับสภาพสังคมไทย ตัวอย่างเช่น การจัดระดับที่พักแบบโฮมสเตย์เกณฑ์ให้คุณภาพอาจจะไม่ใช่การพิจารณาจากความสะอาดสบายของที่พักเป็นหลัก แต่อาจให้ความสำคัญกับแหล่งที่พักที่มีความเป็น

เอกลักษณ์และมีกิจกรรมเรียนรู้วิถีชีวิตร่วมกับ
เจ้าของบ้านอย่างแท้จริง เป็นต้น การให้ตรา
สัญลักษณ์ เพื่อเป็นเครื่องหมายบอกคุณภาพ
และมาตรฐานของสินค้า จะต้องให้ความ
ระมัดระวังเป็นพิเศษ เนื่องจากความพยายาม
สร้างให้เกิดมาตรฐานเดียวกัน อาจทำให้เกิด
การสูญเสียคุณค่าอัตลักษณ์ท้องถิ่นได้¹²

การพัฒนาการท่องเที่ยวในชนบทนั้น
จะประสบความสำเร็จไม่ได้เลยหากปราศจาก

ความร่วมมือในการทำงานอย่างบูรณาการจาก
ทุกฝ่าย อันประกอบด้วย รัฐบาลในฐานะพี่เลี้ยง
ผู้สนับสนุนแหล่งเงินทุน และกฎระเบียบต่างๆ
องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในฐานะผู้บริหาร
กิจการท้องถิ่น ภาคเอกชน ในฐานะผู้รักษา
คุณภาพของสินค้าและบริการ และเป็นตัวกลาง
ระหว่างผู้ผลิตและผู้บริโภค คนในชุมชน ซึ่งเป็น
เจ้าของทรัพยากรท้องถิ่น และนักท่องเที่ยวที่มี
จิตสำนึกต่อการท่องเที่ยว โดยทุกฝ่ายต้องเล็ง
เห็นถึงคุณค่าของการพัฒนาทรัพยากรให้เกิด
ประโยชน์สูงสุดแต่ขณะเดียวกันก็ต้องคงไว้ซึ่ง
ความยั่งยืนของทรัพยากรจนถึงรุ่นลูกหลาน

12. AMIROU Rachid, BACHIMON Philippe, le
tourisme local: une culture de l'exotisme.
L'HARMATTAN, 2000.

บรรณานุกรม

- ฐักัดชัย เกียรติอัมพร, **อบต. กับการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน**, สมุทรสงคราม, 2549
ประมินทร์ แสนประสิทธิ์, พิมพ์เขียวของนายวัช บุญพิศ, สมุทรสงคราม, 2542
มิ่งสรรพ ขาวสะอาด และคณะ, **คู่มือการจัดการการท่องเที่ยวชุมชนและบ้านพักแบบ
โฮมสเตย์**, สถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2548
ราไพพรรณ แก้วสุริยะ, การท่องเที่ยวที่ยั่งยืน, บทความบนเว็บไซต์การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2549
วารสารวิชาการ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, **อัมพวา**, กรุงเทพฯ, 2550
สถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, **คู่มือการจัดการการท่องเที่ยวชุมชนและบ้านพัก
โฮมสเตย์**, เชียงใหม่, 2548
สุชาดา รัตนภูมิพงษ์, **วัฒนธรรมในฐานะที่เป็นทรัพยากรการท่องเที่ยว ศึกษากรณีแหล่ง
โบราณคดีบ้านปราสาท อำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา**, วิทยานิพนธ์ปริญญา
สังคมศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยมหิดล, กรุงเทพฯ, 2546
องค์การบริหารส่วนตำบลปลายโงงพาง, **แผนพัฒนาสามปี (พ.ศ. 2550-2552)**, สมุทรสงคราม, 2550

Holland, Burian and Dixey, Tourism in Poor Rural Areas: Diversifying the product and expanding
the benefits in rural Uganda and the Czech Republic, 2003

Journal of Hospitality & Tourism Research, Development : Evidence from Crete, , Vol. 29, No. 1,
Greek, 2005, pages 67-90

NONSIRI Petchsri, Study on the socio-cultural impact on the village based overnight stay
operation on the inhabitant: A case study on Plai Phong Phang Sub-district,
Samutsongkhram Province, Thailand, Southern Cross University, 2002

Rodrigo Esponda, Rural Tourism as a Tool for Development in Mexico, Rural Tourism Conference organized by Planeta.com, 2005

TAMARA Ratz, Laszlo Puczko, Rural Tourism and Sustainable Development, paper presented in the "Rural Tourism Management: Sustainable Options", International Conference, Scotland, 1998

Ambassade de France à Bangkok Service de Coopération et d'Action culturelle Bureau de Coopération pour le français. Tourisme : L'expérience française , Bangkok

AMIROU Rachid, BACHIMON Philippe, Le tourisme local: une culture de l'exotisme, L'HARMATTAN, 2000

AMIROU Rachid, BACHIMON Philippe, Tourisme et souci de l'autre. En hommage à Georges Cazes, L'HARMATTAN, 2005

Chadefaud (M.), Les gîtes ruraux, Les Cahiers du Tourisme, Aix-en-Provence, 1968, série A, n°10, 23 p.,cf.p.2

Conférence Permanente du Tourisme Rural, Quelle décentralisation pour le tourisme ?, Paris, 2002

Dehoorne O. : Tourisme et développement dans les campagnes Aveyronnaise, thèse, Poitiers, 1996, 500 pages

Jay B. : Les labels de valorisation du patrimoine bâti et environnemental comme support de développement pour les communes rurales, le cas des villages de caractères, mémoire de maîtrise de géographie, Grenoble, 1999, 126 pages

L'agence pour la Création d'Entreprises; Ouvrez un gîte rural, 2e édition, 2004

Marie-Agnès SABOURAUD, 2001, Le tourisme en espace rural : Application aux villages de caractère Ardéchois , mémoire de maîtrise de géographie, Grenoble, 2001, 120 pages

Perret J. : Le développement touristique local, les stations de sports d'hiver ; thèse économie et développement, Grenoble, 1997, 400 pages

www.bienvenue-à-la-ferme.com

www.gîtes-de-france.fr" www.gîtes-de-france.fr

www.plypongpan.com" www.plypongpan.com

www.ttresearch.org

www.tat.org.th" www.tat.org.th

www.wto.org

คุณภาพสื่อประชาสัมพันธ์ของแหล่งท่องเที่ยวในอีสานใต้

Tourism Information Quality in South E-sarn

จूरืพร จันทรพานิชย์
มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

Chureeporn Chantarapanich
Buriram Rajabhat University

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารูปแบบ เนื้อหาสาระ ของสื่อประชาสัมพันธ์ เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวในกลุ่มอีสานใต้ คุณภาพสื่อประชาสัมพันธ์ของแหล่งท่องเที่ยวในกลุ่มอีสานใต้และเพื่อศึกษาการเชื่อมโยงการท่องเที่ยวกับกลุ่มประเทศเพื่อนบ้าน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยเป็นนักท่องเที่ยวในจังหวัดบุรีรัมย์ จังหวัดสุรินทร์และจังหวัดอุบลราชธานี ในแหล่งท่องเที่ยวประเภทประวัติศาสตร์และประเภทธรรมชาติทุกแหล่ง

สถานการณ์สื่อประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวในปัจจุบันสื่อส่วนใหญ่เป็นสื่อที่ผลิตโดยการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย และสำนักงานการท่องเที่ยวภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เขต 1 และเขต 2 นอกจากนี้ยังมีส่วนของสื่อที่ผลิตโดยสำนักงานจังหวัด สำนักงานการท่องเที่ยว กีฬาและนันทนาการ สำนักงานอุทยานแห่งชาติบางแห่ง องค์การบริหารส่วนตำบล สื่อประเภทสิ่งพิมพ์เน้นการให้ข้อมูลด้านเนื้อหาค่อนข้างมาก มีภาพของแหล่งท่องเที่ยวประกอบ ประเภทโทรทัศน์เน้นการใช้ข้อมูลการท่องเที่ยวในช่วงเทศกาลสำคัญของแต่ละจังหวัด เวลาออกอากาศค่อนข้างน้อย สื่อประเภทวิทยุของจังหวัดจะนิยมนำเสนอเป็นตอนๆ เป็นในลักษณะการบรรยาย สื่อประเภทวีซีดีส่วนใหญ่จะนำเสนอในทุกแหล่งท่องเที่ยวในรูปแบบสารคดีจึงใช้เวลานานในการนำเสนอและจากการทดสอบสมมติฐานพบว่าสื่อประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวทุกประเภทมีคุณภาพอยู่ในระดับต่ำ สื่อที่นักท่องเที่ยวสนใจและดึงดูดใจนักท่องเที่ยวได้ดีที่สุด คือ โทรทัศน์ รองลงมาคือ หนังสือพิมพ์และคู่มือท่องเที่ยว สำหรับแนวทางการพัฒนาสื่อประชาสัมพันธ์เพื่อเชื่อมโยงการท่องเที่ยวกับประเทศเพื่อนบ้าน ในด้านข้อมูลการท่องเที่ยวหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวของประเทศไทย สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวและประเทศกัมพูชา ควรทำข้อตกลงร่วมมือกัน ในการจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวทุกรูปแบบร่วมกัน เพื่อนำเสนอข้อมูลที่เป็นประโยชน์สำหรับการท่องเที่ยวในสามประเทศและนำเสนอโดยใช้ภาษาที่หลากหลายและควรได้มีการเชื่อมโยงข้อมูลในศูนย์บริการการท่องเที่ยวแต่ละประเทศให้ทันสมัยโดยระบบอินเทอร์เน็ต ในด้านการจัดการปัจจุบันได้มีการเชื่อมโยงการออกอากาศผ่านโครงการโทรทัศน์ลุ่มน้ำโขง (MCTV) ระหว่างประเทศ โดยสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ประเทศกัมพูชา รวมทั้งประเทศจีน จึงเป็นโอกาสที่จะนำเสนอข้อมูลการท่องเที่ยวแต่ละประเทศได้และควรได้จัดตั้งศูนย์ประสานงานการท่องเที่ยวของแต่ละประเทศ เพื่อการเชื่อมโยงการท่องเที่ยวและดำเนินการจัดการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวร่วมกัน

Abstract

The purposes this study were to study the forms , contents, and quality of tourism information media for supporting tourism in the south of the northeastern part of Thailand, and to study the connection of tourism in the neighboring countries. The samples of the study were tourist visiting all historical and natural tourist attractions in Buriram, Surin, and Ubonratchatane.

The majority of current tourism information media were produced by Thailand Tourism Authority and The Northeastern Tourism office Area 1 and Area 3. The others were minority of media and were produced by the provincial offices, tourism offices, sports and recreational offices, national park offices, and sub-district administrative organizations. The printed media emphasized providing a lot of details and illustrating pictures of tourist attractions. For televisions, the details focused on providing festival seasons of each province but the time broadcasted was short. The information through radios of each province was presented in series and described by the local speakers. For most of the tourism VCDs, they were available at each tourist attractions. The details were descriptive document so they took time to watch. The results of the hypotheses testing revealed that all kinds of the tourism media were low standard. The media that was most interested in and attracted most of the tourists was television and the second attraction were newspaper and tourism handbook. For the means to develop tourism information media, traveling information, to connect tourism with the neighboring countries, the governmental working units relating to tourism of Thailand, Laos and Cambodia should make an agreement in making all forms of tourism information media together to offer useful information for tourism in the three countries and present in a variety

of languages. Moreover, for the sake of information updating there should be linking of information from the tourism centers of each country through internet system. For tourism management, at the present time, there was the linkage of broadcasting through Mekhong Community Television Project among Laos, Cambodia, and China. Therefore, there was a good opportunity to present the tourism of each country and should construct the tourism cooperation center of each country to connect the tourism and execute the tourism attractions together.

บทนำ

การท่องเที่ยวก่อให้เกิดรายได้ให้กับประเทศไทยเป็นจำนวนมากในแต่ละปี ปัจจัยสำคัญที่ทำให้การท่องเที่ยวพัฒนาได้เร็วเพราะประเทศไทยมีทรัพยากรการท่องเที่ยวที่หลากหลาย มีเอกลักษณ์ความเป็นไทยและวัฒนธรรมที่เอื้ออารี อย่างไรก็ตามการท่องเที่ยวเปรียบเสมือนสินค้าและบริการที่ขายความสวยงามของแหล่งท่องเที่ยวและความดีงามของวัฒนธรรม จำเป็นต้องมีการส่งเสริมการขายและการประชาสัมพันธ์เช่นกัน การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยและหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องได้ส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยผ่านสื่อประเภทต่างๆ ประกอบกับวิธีการอื่นๆ เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้รับข้อมูลข่าวสารและช่วยการตัดสินใจในการเดินทางของนักท่องเที่ยว ในปัจจุบันสถานการณ์การท่องเที่ยวในอีสานใต้ได้รับประโยชน์น้อยเมื่อเทียบกับภาคอื่นๆ จำนวนนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เป็นนักท่องเที่ยวชาวไทยเกี่ยวกับสื่อประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวมีการศึกษาวิจัยเป็นจำนวนมากส่วนใหญ่ศึกษาการเปิดรับสื่อประชาสัมพันธ์ของนักท่องเที่ยว พฤติกรรมการใช้สื่อประชาสัมพันธ์ของนักท่องเที่ยวและการใช้ประโยชน์จากสื่อ

ประชาสัมพันธ์ของนักท่องเที่ยว แต่ในด้านคุณภาพสื่อประชาสัมพันธ์ยังไม่ปรากฏ ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาคุณภาพสื่อประชาสัมพันธ์ของแหล่งท่องเที่ยวในอีสานใต้ เพื่อให้ได้ข้อมูลพื้นฐานที่จะเป็นประโยชน์ในการพัฒนาสื่อประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวต่อไป

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัยเป็นนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาเที่ยวในอีสานใต้

2. กลุ่มตัวอย่างเป็นประชากรที่มาท่องเที่ยวประเภทประวัติศาสตร์และประเภทธรรมชาติจำนวน 40 แห่งๆ ละ 10 คน ในจังหวัดบุรีรัมย์ จังหวัดสุรินทร์และจังหวัดอุบลราชธานี รวมทั้งสิ้น 400 คน โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ (Accidental Sampling) เริ่มออกเก็บข้อมูลตั้งแต่เดือนตุลาคมถึงเดือนพฤศจิกายน 2549

2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการหาความคิดเห็นนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับคุณภาพสื่อประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวในกลุ่มอีสานใต้ ลักษณะแบบสอบถามมีลักษณะเป็นคำถามปลายเปิดและปลายปิด โดยแบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นคำถามแบบปิดและแบบเปิด สอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ ข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคล เช่น เพศ อายุ การศึกษา อาชีพ รายได้ วัตถุประสงค์ของการเดินทางท่องเที่ยว วิธีการเดินทางเพื่อท่องเที่ยว จำนวนครั้งและการได้มาซึ่งข้อมูลการท่องเที่ยว

ตอนที่ 2 เป็นคำถามแบบปิด เกี่ยวกับคุณภาพของสื่อประชาสัมพันธ์ เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวประเภทต่างๆ

ตอนที่ 3 เป็นคำถามปลายเปิด เพื่อให้ได้มาซึ่งปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับสื่อประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่างที่เดินทางไปท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยว ประเภทประวัติศาสตร์และประเภทธรรมชาติ ทุกแหล่งในจังหวัดบุรีรัมย์ จังหวัดสุรินทร์และจังหวัดอุบลราชธานี จำนวน 400 ชุด ซึ่งคณะผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลทั้งหมดด้วยตนเอง

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

1. สำหรับการวิเคราะห์สื่อประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวประเภทต่างๆ ผู้วิจัยได้รวบรวมสื่อประเภทต่างๆที่เผยแพร่และออกอากาศในช่วงปี พ.ศ.2547-2549 เพื่อให้ทราบถึง เนื้อหาที่ปรากฏในสื่อ รูปแบบหรือการนำเสนอ และความดึงดูดใจของสื่อแต่ละประเภท

2. การวิเคราะห์ความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณภาพของสื่อประชาสัมพันธ์ ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS for windows (Statistical Package for the Social Sciences) เพื่อคำนวณค่าสถิติตามขั้นตอน ดังนี้

- นำแบบสอบถามตอนที่ 1 เกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการแจกแจงความถี่ และค่าร้อยละ (Percentage) แล้วนำเสนอข้อมูลเป็นตารางประกอบความเรียง

- นำแบบสอบถามตอนที่ 2 วิเคราะห์ความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับคุณภาพสื่อประชาสัมพันธ์ โดยใช้ค่าร้อยละ นำเสนอข้อมูลเป็นตารางประกอบความเรียง

- วิเคราะห์คุณภาพสื่อประชาสัมพันธ์โดยการให้ Test for Proportion

- เกี่ยวกับปัญหาและข้อเสนอแนะที่เป็น

ข้อคำถามแบบเปิดจะนำข้อมูลมาวิเคราะห์
เนื้อหาและเขียนเชิงพรรณนา

3. การสัมภาษณ์ ผู้วิจัยเก็บข้อมูลจาก
รองผู้อำนวยการสำนักงานการท่องเที่ยวภาค
ตะวันออกเฉียงเหนือ เขต 1 ผู้อำนวยการ
สำนักงานการท่องเที่ยวภาคตะวันออกเฉียง-
เหนือ เขต 2 และนักนิเทศศาสตร์และนักสถิติ
เพื่อให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะของสื่อที่มี
คุณภาพ และปัญหาของสื่อประชาสัมพันธ์
การท่องเที่ยว

4. ประชุมกลุ่มย่อยเพื่อวางแผนทาง
พัฒนาสื่อการท่องเที่ยวในกลุ่มอีสานใต้กับ
ประเทศเพื่อนบ้าน

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องคุณภาพสื่อประชาสัมพันธ์
ของแหล่งท่องเที่ยวในกลุ่มอีสานใต้สรุปผล
การวิจัยได้ดังนี้

1. สภาพทั่วไปของสื่อประชาสัมพันธ์
การท่องเที่ยว

1.1 สื่อประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวที่
เผยแพร่และออกอากาศในช่วงปี 2547-2549
ผลิตขึ้นโดยการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย
สำนักงานการท่องเที่ยวภาคตะวันออกเฉียง-
เหนือ จังหวัดนครราชสีมา สำนักงาน
การท่องเที่ยวภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จังหวัด
อุบลราชธานี ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการท่องเที่ยว
แห่งประเทศไทย เป็นหน่วยงานหลักที่รับผิดชอบ
งานการท่องเที่ยวของประเทศจึงต้องผลิต
สื่อการท่องเที่ยวต่างๆ ขึ้น อย่างไรก็ตามหน่วย
งานอื่นๆ เช่น สำนักงานประชาสัมพันธ์จังหวัด
สำนักงานการท่องเที่ยวของแต่ละจังหวัด
องค์การบริหารส่วนจังหวัด องค์การบริหารส่วน
ตำบล และสำนักอุทยานแห่งชาติแต่ละแห่งก็ได้
จัดทำข้อมูลประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวโดย
ภาพรวมและสถานที่ที่โดดเด่นของแต่ละจังหวัด

ด้วย เนื่องจากเป็นหน่วยงานเจ้าของพื้นที่จึงเข้า
มามีส่วนร่วมในการส่งเสริมการท่องเที่ยวอีกทาง
หนึ่ง

1.2 สื่อประชาสัมพันธ์ประเภทสิ่งพิมพ์
เช่น แผ่นพับ คู่มือการท่องเที่ยว วารสาร จะให้
ข้อมูลการท่องเที่ยวเกี่ยวกับประวัติความเป็นมา
ความสำคัญ สิ่งที่น่าสนใจ เส้นทางเดินทางและ
ระยะทาง สิ่งอำนวยความสะดวกประเภทต่างๆ
เช่น ร้านอาหาร ร้านขายของที่ระลึก โรงแรม
พร้อมเบอร์โทรศัพท์และมักมีแผนที่ประกอบ แต่
จะไม่มีมาตราส่วนและระยะทางในแผนที่ ทำให้
ไม่สามารถกำหนดเวลาที่ใช้ในการเดินทางที่
เหมาะสมได้ แต่อย่างไรก็ตามยังมีข้อดีคือทำให้
ทราบเส้นทางการเดินทางได้ดียิ่งขึ้น

1.3 สื่อประเภทโทรทัศน์ ที่ประชา-
สัมพันธ์การท่องเที่ยวในอีสานใต้จะเน้นการให้
ข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวที่น่าสนใจและโดดเด่น
รวมทั้งเทศกาลประเพณีสำคัญในแหล่ง
ท่องเที่ยวนั้น การนำเสนอจะเป็นช่วงงานประเพณี
ที่สำคัญ เช่น เทศกาลแห่เทียนพรรษา งาน
ประเพณีขึ้นเขาพนมรุ้งบุรีรัมย์ งานเทศกาลช้าง
สุรินทร์ การเผยแพร่ออกอากาศจึงไม่ต่อเนื่อง

1.4 สื่อประเภทวิทยุ ให้ข้อมูลกว้างๆ
เกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัด ความยาวใน
การออกอากาศ 5-7 นาที ซึ่งการนำเสนอข้อมูล
เป็นเชิงบรรยาย หรืออ่านประกอบดนตรี

1.5 สื่อประเภทอินเทอร์เน็ต จะเป็น
ข้อมูลข่าวสารการท่องเที่ยวของแต่ละจังหวัดจัด
ทำผ่านเว็บไซต์การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย
โดยส่วนใหญ่เป็นข้อมูลทั่วไปของจังหวัด สถานที่
ท่องเที่ยวที่น่าสนใจของแต่ละจังหวัด การให้
ข้อมูลของสื่ออินเทอร์เน็ตจะเป็นรูปแบบเดียวกัน
ให้รายละเอียดของข้อมูลกว้างๆ ไม่สม่ำเสมอ
และมีภาพของแหล่งท่องเที่ยวประกอบ

1.6 สื่อประเภทวีซีดี ส่วนใหญ่เป็นการ
ให้ข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวในรูปแบบสารคดี ค่อนข้าง

ใช้เวลาในการชม ทำให้การรับชมไม่น่าสนใจ และทำให้สื่อไม่น่าสนใจ

1.7 แหล่งท่องเที่ยวปรากฏในสื่อประชาสัมพันธ์ โดยเฉพาะสื่อสิ่งพิมพ์ จะมีแหล่งท่องเที่ยวของจังหวัดต่างๆ ทุกอำเภอ แต่บางแหล่งไม่พร้อมขาย

2. ข้อมูลทั่วไปของนักท่องเที่ยว ที่เดินทางไปเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวของอีสานใต้ พบว่าส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงร้อยละ 50.3 สถานภาพโสดร้อยละ 52.8 มีอายุอยู่ระหว่าง 18-29 ปี ร้อยละ 36.8 จบการศึกษาระดับปริญญาตรี ร้อยละ 46.3 มีอาชีพรับราชการและลูกจ้างรัฐ ร้อยละ 34.3 มีรายได้น้อยกว่า 5000 บาท ร้อยละ 26.7 วัตถุประสงค์ในการท่องเที่ยวเพื่อพักผ่อนร้อยละ 75.5 เดินทางโดยรถส่วนตัว ร้อยละ 64.0 และส่วนใหญ่เดินทางมาเที่ยวในอีสานใต้เป็นครั้งแรกร้อยละ 36.0

3. การประเมินคุณภาพสื่อประชาสัมพันธ์ แหล่งท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยว มีดังต่อไปนี้

3.1 ลักษณะสื่อประชาสัมพันธ์แต่ละประเภทของข้อมูลการท่องเที่ยว 3 อันดับแรกที่พบมาก มีดังนี้ ประเภทหนังสือพิมพ์ ลักษณะส่วนใหญ่จะให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ของแหล่งท่องเที่ยว ร้อยละ 17.3 รองลงมามีภาพแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นจริงและคมชัดและให้ข้อมูลการเดินทางที่ชัดเจน ร้อยละ 12.6 และ 12.0 ตามลำดับ ประเภทแผ่นพับลักษณะส่วนใหญ่ให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ของแหล่งท่องเที่ยว ร้อยละ 16.2 รองลงมาให้ข้อมูลด้านการเดินทางและมีภาพประกอบและมีภาพประกอบที่เป็นจริง ร้อยละ 12.1 และ 11.0 ตามลำดับ ประเภทโปสเตอร์ลักษณะส่วนใหญ่มีข้อความบอกแหล่งท่องเที่ยว ร้อยละ 20.3 รองลงมามีภาพแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นภาพจริงที่โดดเด่นและมีสีสันสวยงาม สะดุดตา ร้อยละ 15.4 และ 14.9 ตามลำดับ ประเภทนิตยสารลักษณะส่วนใหญ่ให้

ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ของแหล่งท่องเที่ยว ร้อยละ 13.7 รองลงมามีภาพประกอบแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นจริง และมีสีสันสวยงาม ร้อยละ 11.6 และ 11.0 ตามลำดับ ประเภทคู่มือการท่องเที่ยวลักษณะส่วนใหญ่มีข้อมูลที่เป็นประโยชน์ของแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ ร้อยละ 14.8 รองลงมา มีแผนที่ประกอบการเดินทางที่ถูกต้อง และให้ข้อมูลเพื่อการเดินทางที่ชัดเจน ร้อยละ 13.6 และ 12.1 ตามลำดับ ประเภทโทรทัศน์ ลักษณะส่วนใหญ่มีข้อความประกอบแหล่งท่องเที่ยว ที่นำเสนอ ร้อยละ 15.9 รองลงมามีภาพประกอบที่เป็นจริงและทำให้เกิดความประทับใจ และเสียงประกอบภาพ / การนำเสนอประทับใจ ร้อยละ 12.8 และ 12.7 ตามลำดับ ประเภทวิทยุ ลักษณะส่วนใหญ่ให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ของแหล่งท่องเที่ยว ร้อยละ 18.2 รองลงมาใช้ภาษาง่ายๆ เป็นกันเองในการให้ข้อมูลและเชิญชวนให้มาเที่ยวและมีเสียงประกอบบรรยายที่น่าสนใจ ร้อยละ 15.5 และ 12.5 ตามลำดับ ประเภทอินเตอร์เน็ต ลักษณะส่วนใหญ่มีเสียงประกอบ / การบรรยายน่าฟัง น่าสนใจและน่าประทับใจ ร้อยละ 17.0 รองลงมาให้ข้อมูลที่ครอบคลุมในรายละเอียดทุกแหล่งท่องเที่ยวและข้อความต้องกะทัดรัด เข้าใจง่ายและมีการนำเสนอเป็นขั้นตอน ร้อยละ 13.0 และ 12.3 ตามลำดับ ประเภทแผนที่ท่องเที่ยว ลักษณะส่วนใหญ่มีเส้นทางในแผนที่เพื่อการท่องเที่ยวถูกต้อง และทันสมัย ร้อยละ 19.8 รองลงมามีข้อมูลที่เป็นประโยชน์ของแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ และสัญลักษณ์เป็นสากล สะดวกในการค้นหาสถานที่ต่างๆ ร้อยละ 14.4 และ 14.3 ตามลำดับ

3.2 การวัดระดับคุณภาพสื่อประชาสัมพันธ์ กรณีสื่อที่มีคุณภาพระดับสูงใช้เกณฑ์ ร้อยละ 60 ของคุณลักษณะของสื่อแต่ละประเภทและกรณีสื่อประชาสัมพันธ์ที่มีคุณภาพระดับปานกลางใช้เกณฑ์ร้อยละ 50 ของ

คุณลักษณะของสื่อแต่ละประเภท พบว่า สื่อประชาสัมพันธ์ทุกประเภทมีคุณภาพต่ำ ซึ่งอาจเป็นเพราะการจัดสรรงบประมาณในการผลิตสื่อประชาสัมพันธ์ไม่เพียงพอ ประกอบกับกลุ่มเป้าหมายเป็นนักท่องเที่ยวในท้องถิ่นและจังหวัด

ใกล้เคียง การจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ที่มีคุณภาพสูงจะต้องใช้เงินลงทุนมาก ซึ่งอาจไม่คุ้มกับการลงทุน ผลการทดสอบแสดงได้ดังตารางต่อไปนี้

ประเภทสื่อ	เกณฑ์ 60 %		เกณฑ์ 50 %	
	P - Value	Z	P - Value	Z
หนังสือพิมพ์	.000	-48.99	.000	-32.40
แผ่นพับ	.000	-54.16	.000	-37.14
โปสเตอร์	.000	-43.20	.000	-28.57
นิตยสาร	.000	-51.64	.000	-34.15
คู่มือการท่องเที่ยว	.000	-38.72	.000	-27.82
โทรทัศน์	.000	-38.73	.000	-30.35
วิทยุ	.000	-57.72	.000	-41.85
อินเทอร์เน็ต	.000	-36.74	.000	-27.60
แผนที่	.000	-34.64	.000	-27.15

ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05

สำหรับสื่อที่นักท่องเที่ยวสนใจและดึงดูดใจนักท่องเที่ยวได้ดีที่สุด คือ โทรทัศน์ รองลงมาได้แก่ หนังสือพิมพ์และคู่มือการท่องเที่ยว

4. ปัญหาของสื่อประชาสัมพันธ์ที่นักท่องเที่ยวแสดงความคิดเห็นเป็นส่วนมาก คือ ความไม่ต่อเนื่องของการให้ข้อมูลผ่านสื่อโทรทัศน์ การให้รายละเอียดข้อมูลของแหล่งท่องเที่ยวน้อยเกินไป ภาพประกอบไม่ดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยว สื่อประชาสัมพันธ์ในสถานที่ท่องเที่ยวมีน้อยและบางแห่งไม่มีเลย แผนที่ท่องเที่ยวไม่บอกระยะทางทำให้ไม่สามารถกำหนดเวลาที่ใช้ในการเดินทางได้ ตลอดจนปัญหาข้อมูลประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวไม่เป็นปัจจุบัน

5. สำหรับแนวทางการพัฒนาสื่อประชาสัมพันธ์เพื่อเชื่อมโยงการท่องเที่ยวกับประเทศเพื่อนบ้าน คือ ด้านข้อมูลการท่องเที่ยว หน่วย

งานภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวของประเทศไทย สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวและประเทศกัมพูชา ควรทำข้อตกลงร่วมมือกัน ในการจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวทุกรูปแบบร่วมกัน เพื่อนำเสนอข้อมูลที่เป็นประโยชน์สำหรับการท่องเที่ยวในสามประเทศและนำเสนอโดยใช้ภาษาที่หลากหลายและควรได้มีการเชื่อมโยงข้อมูลในศูนย์บริการการท่องเที่ยวแต่ละประเทศให้ทันสมัย โดยระบบอินเทอร์เน็ต ในด้านการจัดการ ปัจจุบันได้มีการเชื่อมโยงการออกอากาศผ่านโครงการโทรทัศน์ลุ่มน้ำโขง (MCTV) ระหว่างประเทศ โดยสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ประเทศกัมพูชา รวมทั้งประเทศจีน จึงเป็นโอกาสที่จะนำเสนอข้อมูลการท่องเที่ยวแต่ละประเทศได้และควรได้จัดตั้งศูนย์ประสานงานการท่องเที่ยวของแต่ละประเทศ

เพื่อการเชื่อมโยงการท่องเที่ยวและดำเนินการจัดการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวร่วมกัน

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาคุณภาพสื่อประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวในภูมิภาคอื่นๆ เพื่อเปรียบเทียบและทราบแนวทางในการพัฒนาสื่อเพื่อการประชาสัมพันธ์ที่ยั่งยืน

2. ควรศึกษาการออกแบบสื่อประชาสัมพันธ์เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวในอีสานใต้เพื่อกำหนดรูปแบบการจัดทำสื่อให้ตรงกับความต้องการของกลุ่มเป้าหมายมากที่สุด

unสรุป

จากการวิจัยสรุปได้ว่าสื่อการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวส่วนใหญ่ผลิตโดยการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยและมีหน่วยงานในพื้นที่ที่เกี่ยวข้อง เช่น สำนักงานจังหวัดแต่ละจังหวัด สำนักงานการท่องเที่ยว กีฬาและนันทนาการ องค์การบริหารส่วนจังหวัดและองค์การบริหาร

ส่วนตำบลเป็นต้น และจากการตรวจสอบสมมติฐานพบว่าสื่อประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวอยู่ในระดับต่ำ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในแต่ละจังหวัดจึงควรให้ความสนใจมากขึ้น อย่างไรก็ตามสื่อที่นักท่องเที่ยวสนใจและดึงดูดใจนักท่องเที่ยวได้ดีที่สุด คือ โทรทัศน์ รองลงมาได้แก่ หนังสือพิมพ์และคู่มือการท่องเที่ยวสำหรับการพัฒนาสื่อประชาสัมพันธ์เพื่อเชื่อมโยงการท่องเที่ยวกับประเทศเพื่อนบ้านสามารถทำได้ทั้งในด้านการนำเสนอข้อมูลการท่องเที่ยว โดยหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวของประเทศไทย สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ประเทศกัมพูชาได้จัดทำสื่อร่วมกัน เพื่อนำเสนอข้อมูลที่เป็นประโยชน์สำหรับการท่องเที่ยวและนำเสนอโดยใช้ภาษาที่หลากหลายและในด้านการจัดการสามารถนำเสนอข้อมูลผ่านโครงการโทรทัศน์กลุ่มแม่น้ำโขงและศูนย์ประสานงานการท่องเที่ยวของแต่ละประเทศ โดยผ่านระบบอินเตอร์เน็ต

บรรณานุกรม

- กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ. (2545). **คู่มือการพัฒนาสื่อการเรียนรู้**. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ:กรมวิชาการ.
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2541). **โครงการสำรวจสถิติการท่องเที่ยวในประเทศไทย 2541**. ฝ่ายสถิติ 2541.
- กาญจนา แก้วเทพ. **เอกสารการสอนชุดทฤษฎีและพฤติกรรมสื่อสาร** หน่วยที่ 6 ปัจจัยในการสื่อสาร. พิมพ์ครั้งที่ 1. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- รูปนีย์ สุวรรณฉัตรชัย. (2542) **การแสวงหาข่าวสาร การใช้ประโยชน์และความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่มีต่อศูนย์ส่งเสริมการท่องเที่ยวกรุงเทพมหานคร** วิทยานิพนธ์ สาขาการประชาสัมพันธ์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- ทวีป ศิริลักษณ์ (2547). **การบริหารงานชุดโครงการนโยบายและแผนอุตสาหกรรมท่องเที่ยว** วารสารประชาคมวิจัย สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ฉบับที่ 57 เดือนกันยายน-ตุลาคม 2547 กรุงเทพมหานคร
- ธาริณี กตัญญูกานต์ พฤติกรรมการเปิดรับข่าวสาร **ความรู้ ทักษะและการมีส่วนร่วมในโครงการปีการท่องเที่ยวไทย 2541-2542** ของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร

- เบญจวรรณ วงศ์คำ (2547). **สถานการณ์การท่องเที่ยวปี 47 ภาพฝันกับความจริง** วารสารประชาคมวิจัย สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ฉบับที่ 57 เดือนกันยายน-ตุลาคม 2547 กรุงเทพมหานคร
- นฤพนธ์ เอื้อธวัช (2539). **นิตยสารแนวการท่องเที่ยว : ศึกษาองค์กร เนื้อหาและผู้รับสาร**.วิทยานิพนธ์ภาควิชาสารสนเทศ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- นิรันดร์ ทพิไชย. 2545. **กลยุทธ์การตลาดในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว**. พิมพ์ครั้งที่ 1. หน่วยที่ 2 พฤติกรรมนักท่องเที่ยว. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช : นนทบุรี
- นุชนารถ รัตนสูงศักดิ์. 2545. **กลยุทธ์การตลาดในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว**. พิมพ์ครั้งที่ 1. หน่วยที่ 1 ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช : นนทบุรี
- ประมะ สตะเวทิน. **หลักนิเทศศาสตร์**. พิมพ์ครั้งที่ 9 . กรุงเทพมหานคร. จำกัดภาพพิมพ์. หน้า 61-73
- พรทิพย์ พิมพ์พันธุ์. (2546). **หลักการโฆษณาและประชาสัมพันธ์**. พิมพ์ครั้งที่ 6 หน่วยที่ 12 สื่อประชาสัมพันธ์. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. กรุงเทพมหานคร.
- ภิกขุ วังเงิน. 2547. **พฤติกรรมองค์กร**. พิมพ์ครั้งที่ 1. อักษรพิทยา. กรุงเทพฯ.
- มานูญ. การออกแบบ www.industrial.sc-ed.com/itr 105/ลิงค์พิมพ์ itr105-137 asp. 10/7/2549
- วันชัย มีชาติ. 2548. **พฤติกรรมกรรมการบริหารองค์การสาธารณะ**. พิมพ์ครั้งที่ 1. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. แอคทีฟ พริน. กรุงเทพฯ.
- วัลลภ ลำพาย. (2547). **แนวคิดวิจัยทางสังคมศาสตร์**. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- วิรัช ลภีรัตนกุล. 2546. **หลักการโฆษณาและการประชาสัมพันธ์**. องค์ประกอบของการประชาสัมพันธ์ หน่วยที่ 10. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- วุฒินันท์ สุวิมลพันธ์. (2539) **เรื่อง การตระหนักสู่และพฤติกรรมกรับสื่อโฆษณาผ่านเครือข่าย internet ของผู้ใช้บริการเครือข่าย** วิทยานิพนธ์. ภาควิชาประชาสัมพันธ์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- ศิริลักษณ์ อริยปัญญา (2540) **ศึกษาประสิทธิผลของการใช้สื่อประชาสัมพันธ์ในโครงการอะเมซิงไทยแลนด์ ของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย**
- ฉลองศรี พิมพ์สมพงษ์. (2542) **การวางแผนและพัฒนากการตลาดการท่องเที่ยว**. พิมพ์ครั้งที่ 2 มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. กรุงเทพมหานคร.
- สมยศ ไอง์เคลือบ (2544). **พฤติกรรมกรเปิดรับข่าวสารการท่องเที่ยวกับการท่องเที่ยวของประชาชนในอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น**. วิทยานิพนธ์สาขาการจกการอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
- สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย. (2544). **โครงการศึกษาเพื่อจัดทำแผนแม่บท ปฏิบัติการพัฒนา อุตสาหกรรมท่องเที่ยวแห่งชาติ ในช่วงแผนพัฒนา และสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (2545 - 2549).**
- สำนักงานวิชาการ กรมวิทยาศาสตร์การแพทย์. **กระทรวงสาธารณสุข คู่มือการนำเสนอผลงานด้วยโปสเตอร์** 2549.
- สิทธิกาญจน์ ปรับไฉตใจโย. (2539). **การเปิดรับข่าวสารการท่องเที่ยวกับการตัดสินใจเดินทางท่องเที่ยวต่างประเทศ**. วิทยานิพนธ์ คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- สมควร กวียะ. (2540). **การประชาสัมพันธ์ใหม่**. โอ. เอส. พริ้นติ้งเฮาส์. กรุงเทพมหานคร.
- สุชาติา วรระมานี. (2542). **การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างกาเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ กับความรู้ ทศนคติและพฤติกรรมกาท่องเที่ยวของศึกษา มหาวิทยาลัยในเขตกรุงเทพมหานคร คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน วิทยานิพนธ์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์**.
- เสรี วงษ์มณฑา. (2546). **สื่อประชาสัมพันธ์**. ธนัชากรพิมพ์. กรุงเทพมหานคร.
- โสภาพร สุทธิศักดิ์. (2539). **ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมข่าวสารเกี่ยวกับการท่องเที่ยวกับเวลาในการตัดสินใจเดินทางมาท่องเที่ยว จังหวัดเพชรบุรี** วิทยานิพนธ์. ภาควิชาประชาสัมพันธ์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Chantarapanich. (2003). **Awareness and Utilization of Tourist Information and Tourist's satisfaction**
- Yamane, Taro, (1973). **Statistical : An Introductory Analysis (3rd)**. Tokyo : Harper International Edition.
- NECTEC. (2549). **เทคโนโลยีมัลติมีเดีย**. <http://elearningnectec.or.th/index.php?mod=courses&op=Leason-show&cid>.
- ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศ. (2549). **การประเมินสื่อมัลติมีเดีย**. มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร.

ศึกษาศักยภาพแหล่งโบราณสถานวัฒนธรรมล้านช้าง ในอีสานใต้เพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

A study of the Potential of Lan-Chang culture Sites
in lower I-san for cultural tourism

กฤษฎา พินศรี พนา จินดาศรี อลงกต เพชรศรีสุข
มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

Kijsada Pinsri, Phana Jindasri, Arongkot Pethsrisak
Surindra Rajabhat University

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสำรวจและศึกษาศักยภาพด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของแหล่งโบราณสถาน วัฒนธรรมล้านช้างในเขตอีสานใต้ รวมทั้งแนวทางเสริมสร้างความเข้มแข็งในการพัฒนาและจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่ กลุ่มอีสานใต้สู่ความยั่งยืน

ผลจากการศึกษา ได้พบว่าแหล่งโบราณสถานวัฒนธรรมล้านช้างที่อาจพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จำนวนทั้งสิ้น 19 แห่ง ส่วนใหญ่มีศักยภาพโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อแยกพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ประเด็นที่มีศักยภาพค่อนข้างสูงส่วนใหญ่เป็นด้านที่เกี่ยวกับความสำคัญของโบราณสถาน เช่น มีรูปแบบทางศิลปะ ฝีมือ งานช่าง แสดงความเป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่น มีประวัติศาสตร์อันยาวนาน เป็นแหล่งที่เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ที่สำคัญในอดีต หรือมีความเกี่ยวข้องกับประเพณี วัฒนธรรม หรือวันสำคัญในท้องถิ่น ส่วนประเด็นที่มีศักยภาพค่อนข้างน้อย ส่วนใหญ่เป็นด้านที่เกี่ยวกับสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับนักท่องเที่ยวและการประชาสัมพันธ์ แสดงให้เห็นว่าโดยสภาพและความสำคัญของตัวโบราณสถาน รวมทั้งประเพณี วัฒนธรรม หรือวันสำคัญในท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องกับโบราณสถานนั้น สามารถที่จะนำมาเป็นจุดขายสำหรับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมได้ หากแต่ต้องมีการพัฒนาปรับปรุงเพื่อส่งเสริมให้โบราณสถานมีศักยภาพเพิ่มมากขึ้น เช่น การปรับปรุงระบบสาธารณูปโภค การเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ การปรับปรุง สภาพภูมิทัศน์ของแหล่งและบูรณะโบราณสถานให้อยู่ในสภาพดี การบูรณาการการท่องเที่ยวกับประเทศเพื่อนบ้าน รวมทั้งการอนุรักษ์ขนบธรรมเนียมจารีตประเพณีอันดีงามของท้องถิ่นไว้ เพื่อให้เกิดการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมในท้องถิ่นที่ยั่งยืนต่อไป

Abstract

The purpose of research aimed to examine to study capacity sources of ancient monuments cultural Lan Chang in the south Isan for cultural tourism including the way how to support strong cultural development and cultural tourism in the south Isan as endurance.

The result of research was found that the capacity sources of ancient monuments cultural Lan Chang in the south Isan would manage for cultural tourism, there were 19 places. The overall results of studies were significantly quality at the middle. When the researcher had divided in the

case of an individual aspect, it had found that the value quality of ancient monuments cultural sources were the important point of places such as art style, artist skills, local particular symbols, long history, historical important relations, cultures or local holy days. The less value quality of ancient monuments cultural sources were inconvenient transportation and lack of information. Therefore, the most value quality of ancient monuments cultural sources including tradition, culture or local holy days related to those ancient monuments. These can focus as highlight promotion. Moreover, government need to restore those important being tourist places such as public convenience, alternative information, decorating landscape or environment, restoring important ancient monuments places, preserving value local believes. These would be caused by value local attractive ancient monuments places for tourists as endurance.

บทนำ

อีสานได้เป็นพื้นที่ที่มีความอุดมสมบูรณ์ ทั้งทรัพยากรธรรมชาติและกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีวิถีชีวิต ศิลปวัฒนธรรมและงานเทศกาล ประเพณีที่หลากหลายน่าสนใจ ทั้งยังเป็นแหล่งอารยธรรมที่เก่าแก่แห่งหนึ่งของโลกเป็นที่สนใจและยอมรับของนักประวัติศาสตร์และโบราณคดี ทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ โดยเฉพาะอารยธรรมของอาณาจักรขอมโบราณ ดังที่ได้ปรากฏร่องรอยหลักฐานทางศิลปกรรมให้เห็นจำนวนมากทั้งที่สร้างขึ้นในรูปแบบของเทวสถาน ในศาสนาฮินดูและพุทธสถานนิกายมหายาน ซึ่งปัจจุบันได้กลายมาเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่สำคัญของพื้นที่และเป็นที่รู้จักแพร่หลายทั่วไป

อย่างไรก็ดี บริเวณอีสานใต้ยังมีศิลปกรรม อีกรุ่นหนึ่งที่แสดงให้เห็นถึงอิทธิพลของ

วัฒนธรรมแบบล้านช้าง ซึ่งครอบคลุมพื้นที่ของประเทศไทยและบางส่วนของภาคอีสานในประเทศไทย เป็นศิลปกรรมที่สร้างขึ้นภายหลังจากที่อิทธิพลทางวัฒนธรรมของอาณาจักรขอมโบราณได้เสื่อมลงไปแล้ว ศิลปกรรมเหล่านี้สร้างขึ้นเนื่องในพุทธศาสนา นิกายหินยาน ส่วนใหญ่เป็นโบราณสถานในรูปแบบของพระธาตุ (เจดีย์) และสิม (โบสถ์) โดยได้พบเป็นจำนวนหลายแห่งกระจายอยู่ในหลายพื้นที่ แต่ปัจจุบันแหล่งศิลปกรรมดังกล่าวยังคงได้รับความสนใจจากนักท่องเที่ยวน้อย ส่วนหนึ่งอาจเป็นเพราะขาดข้อมูลของแหล่งศิลปกรรมเหล่านั้น นอกจากนี้ในการจะพัฒนาส่งเสริมให้โบราณสถานดังกล่าวเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่ยั่งยืนได้ จำเป็นต้องอาศัยการบริหารจัดการที่ดี รวมทั้งต้องมีการวิเคราะห์และประเมินศักยภาพทรัพยากรด้านการท่องเที่ยว เพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาแหล่งโบราณ สถานให้มีศักยภาพมากขึ้นเพียงพอต่อการจัดการการท่องเที่ยวและเป็นที่สนใจของนักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาเยี่ยมชม

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ จึงเป็นการเติมเต็มข้อมูลด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในอีกแง่มุมหนึ่งที่อาจนำไปใช้ในการปรับปรุงพัฒนาแหล่งโบราณสถานเหล่านี้ เพื่อดึงดูดความสนใจจากนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศให้เข้ามาท่องเที่ยวในภาคอีสานตอนใต้มากยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. สำรวจแหล่งโบราณสถานวัฒนธรรมล้านช้างในเขตอีสานใต้
2. ศึกษาศักยภาพด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของแหล่งโบราณสถานวัฒนธรรมล้านช้างในเขตอีสานใต้
3. เสริมสร้างความเข้มแข็งในการพัฒนา

และจัดการท่องเที่ยวเชิงพื้นที่กลุ่มอีสานใต้สู่ความยั่งยืนโดยเชื่อมโยง กับกลุ่มประเทศเพื่อนบ้าน

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาศักยภาพแหล่งโบราณสถานวัฒนธรรมล้านช้างในอีสานใต้เพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมครั้งนี้ เพื่อตอบคำถามการวิจัย 3 ข้อ คือ 1) แหล่งโบราณสถานวัฒนธรรมล้านช้างในเขตอีสานใต้ ที่สำคัญมีจำนวนกี่แห่ง ที่ใดบ้าง 2) แหล่งโบราณสถานวัฒนธรรมล้านช้างในเขตอีสานใต้มีศักยภาพมากน้อยเพียงใดสำหรับการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และ 3) จะมีวิธีเสริมสร้างความเข้มแข็งในการพัฒนาและจัดการการท่องเที่ยวเชิงพื้นที่กลุ่มอีสานใต้สู่ความยั่งยืนโดยเชื่อมโยงกับกลุ่มประเทศเพื่อนบ้านได้อย่างไร

1. ในการศึกษาเพื่อหาตอบเกี่ยวกับจำนวนและที่ตั้งของแหล่งโบราณสถานวัฒนธรรมล้านช้างในอีสานใต้ คณะผู้วิจัยได้ดำเนินการดังต่อไปนี้

1.1 กลุ่มเป้าหมาย คือ โบราณสถานซึ่งได้รับอิทธิพลวัฒนธรรมล้านช้างในเขตอีสานใต้

1.2 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบบันทึกการแหล่งโบราณสถานวัฒนธรรมล้านช้างในเขตอีสานใต้ ซึ่งมีหัวข้อบันทึกประกอบด้วย ชื่อแหล่งโบราณสถาน สถานที่ตั้ง การเดินทางเข้าถึงแหล่ง ลักษณะของโบราณสถาน ความสำคัญของโบราณสถาน และสภาพปัจจุบัน

1.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

1.3.1 ศึกษาค้นคว้าจากแหล่งเอกสารทุติยภูมิต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับแหล่งโบราณสถานวัฒนธรรม ล้านช้าง

1.3.2 เดินทางสำรวจเก็บข้อมูลภาคสนามของแหล่งโบราณสถานแต่ละแห่ง

1.4 การวิเคราะห์ข้อมูล ข้อมูลที่ได้จากการบันทึกแบบบันทึกการแหล่งโบราณสถานวัฒนธรรม ล้านช้างในเขตอีสานใต้ นำมาวิเคราะห์เชิงคุณภาพและบรรยายในเชิงพรรณนา

2. ในการศึกษาศักยภาพแหล่งโบราณสถานวัฒนธรรมล้านช้างเพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม คณะผู้วิจัย ได้เลือกแหล่งโบราณสถานจังหวัดละ 1 แห่ง กำหนดเป็นแหล่งโบราณสถานเป้าหมายในแต่ละจังหวัด โดยวิเคราะห์ ศักยภาพเบื้องต้นของแหล่งจากความสำคัญของโบราณสถาน กำหนดจากความสามารถในการให้ความรู้ทางประวัติศาสตร์ โบราณคดีที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมล้านช้าง และการเข้าถึงแหล่ง กำหนดจากสภาพถนนและความต่อเนื่องในการเดินทาง จากนั้นจึงพิจารณาคัดเลือกแหล่งโบราณสถานที่มีศักยภาพสูงสุดกำหนดเป็นแหล่งโบราณสถานเป้าหมายของจังหวัดนั้นๆ

หลังจากนั้นจึงศึกษาว่าแหล่งโบราณสถานวัฒนธรรมล้านช้างที่กำหนดเป็นแหล่งเป้าหมายดังกล่าวมีศักยภาพมากน้อยเพียงใดสำหรับการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม โดยมีวิธีดำเนินการดังนี้

2.1 กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการศึกษาเป็นกลุ่มบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับโบราณสถานแต่ละแห่ง โดยแบ่งเป็น 4 กลุ่ม ได้แก่

2.1.1 นักวิชาการ ได้แก่ ผู้ที่มีความรู้เกี่ยวกับแหล่งโบราณสถานวัฒนธรรมล้านช้างซึ่งปฏิบัติงาน ในหน่วยงานต่างๆ

2.1.2 ผู้นำชุมชน ได้แก่ บุคคลซึ่งเป็นผู้นำในท้องถิ่นที่แหล่งโบราณสถานเป้าหมายตั้งอยู่

2.1.3 นักท่องเที่ยว ได้แก่ ผู้ที่เคยเข้าไปท่องเที่ยวที่โบราณสถานเป้าหมาย

2.1.4 นักการศึกษา ได้แก่ บุคคลซึ่งปฏิบัติงานในสถานศึกษาที่ตั้งอยู่ใกล้เคียงกับแหล่งโบราณสถานเป้าหมาย

2.2 เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา คือ แบบสอบถามศักยภาพแหล่งโบราณสถาน วัฒนธรรมล้านช้างเพื่อ การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ซึ่งเป็นแบบสอบถามที่คณะผู้วิจัยสร้างขึ้น โดยมีขั้นตอนการสร้าง ดังนี้

2.2.1 ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวทางการศึกษาศักยภาพการท่องเที่ยว การจัดการ การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม การพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวเพื่อเป็นแนวทางการในการกำหนดข้อคำถาม จากนั้นจึงนำ ผลการศึกษาที่ได้มากำหนดระดับการให้คะแนน 1-5 จากศักยภาพน้อยที่สุดถึงมากที่สุด จากเกณฑ์ที่ใช้ใน การประเมิน ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวทั้งหมด 7 ด้าน คือ

- ด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว และการสื่อสาร พิจารณาจากความสะดวกในการเดินทางของนักท่องเที่ยว และความสามารถในการให้บริการด้านการสื่อสาร เช่น สภาพถนน ความต่อเนื่องในการเดินทาง ระบบการคมนาคมขนส่ง ระบบอินเทอร์เน็ต โทรศัพท์ ไปรษณีย์

- ด้านสาธารณูปโภค พิจารณาจากระบบรักษาความปลอดภัย ไฟฟ้า ประปา

- ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก พิจารณาจากห้องน้ำสาธารณะที่สะอาดและพอเพียง ร้านจำหน่ายอาหารและเครื่องดื่มที่ถูกสุขอนามัย สถานที่พักผ่อนที่สะอาดได้มาตรฐาน

- ด้านสิ่งแวดล้อม พิจารณาจากการควบคุมมลภาวะในท้องถิ่น เช่น การกำจัดขยะมูลฝอย การควบคุม การสัมผัสเขื่อน และเสียง การควบคุมมลภาวะทางอากาศ การมีส่วนร่วมของชุมชนในการดูแลรักษาและสนับสนุนส่งเสริมการท่องเที่ยว

- ด้านสภาพแหล่งท่องเที่ยว พิจารณาจากขนาดและสภาพของโบราณสถาน การบำรุงรักษา ข้อมูลของ โบราณสถาน แหล่งท่องเที่ยวใกล้เคียง

- ด้านการประชาสัมพันธ์ พิจารณาจากการดำเนินการด้านประชาสัมพันธ์ เช่น การเผยแพร่ข้อมูลผ่าน เว็บไซต์ สื่อสิ่งพิมพ์ ต่างๆ

- ด้านความสำคัญของโบราณสถาน พิจารณาจากความสำคัญทางประวัติศาสตร์ และโบราณคดี รูปแบบ ฝีมือช่าง ความเกี่ยวข้องกับตำนาน ประวัติความเป็นมา วัฒนธรรม ประเพณีของท้องถิ่น

2.2.2 ศึกษาแนวทางการสร้างแบบสอบถามแบบมาตรา ส่วนประมาณค่า (Rating Scale) และสร้างข้อคำถามเพื่อให้ครอบคลุมในแต่ละด้าน

2.2.3 ตรวจสอบความตรง โดยนำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับการเป็น ศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

2.2.4 ตรวจสอบความเชื่อมั่น โดยนำแบบสอบถามศักยภาพแหล่งโบราณสถานวัฒนธรรมล้านช้าง เพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ที่ปรับปรุงแล้วตรวจสอบความเชื่อมั่นโดยใช้สูตร Cronbach's Alpha

2.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล คณะผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลศักยภาพโบราณสถาน วัฒนธรรมล้านช้างเพื่อ การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมใน 2 ลักษณะ คือ การสัมภาษณ์เชิงลึกและการตอบแบบสอบถาม

2.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

2.4.1 การวิเคราะห์ข้อมูลในเชิงคุณภาพ โดยวิเคราะห์ประเด็นความคิดเห็นที่เกี่ยวข้องกับ ศักยภาพ แหล่งโบราณสถานวัฒนธรรมล้านช้าง และเขียนในลักษณะพรรณนาความ

2.4.2 การวิเคราะห์ข้อมูลในเชิงปริมาณ วิเคราะห์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทาง สังคมศาสตร์ SPSS เพื่อคำนวณค่าเฉลี่ย $\bar{x}$ และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

3. ในการศึกษาเพื่อหาตอบเกี่ยวกับวิธีการเสริมสร้างความเข้มแข็งในการพัฒนา และจัดการท่องเที่ยวเชิงพื้นที่กลุ่มอีสานใต้สู่ความยั่งยืนโดยเชื่อมโยงกับกลุ่มประเทศเพื่อนบ้าน คณะผู้วิจัยได้ดำเนินการดังต่อไปนี้

3.1 กลุ่มเป้าหมายในการวิจัยครั้งนี้ คือ โบราณสถานวัฒนธรรมล้านช้างต้นแบบในพื้นที่ลาวตอนล่าง ตามที่มีผู้สำรวจหรือศึกษาไว้

3.2 การเก็บรวบรวมข้อมูล ใช้วิธีศึกษาค้นคว้าจากแหล่งเอกสารวิทยุภัณฑ์ต่างๆ เกี่ยวกับแหล่ง โบราณสถานวัฒนธรรมล้านช้างในพื้นที่ลาวตอนล่าง

3.3 การวิเคราะห์ข้อมูล โดยนำข้อมูลที่ได้มาศึกษาหาความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับแหล่งโบราณสถานล้านช้างที่พบในเขตอีสานใต้ความสามารถในการเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวและเขียนบรรยายในลักษณะพรรณนาความ

ผลการศึกษา

ผลจากการศึกษาเอกสารและสำรวจภาคสนามในเขตพื้นที่อีสานใต้ ได้พบแหล่งโบราณสถานวัฒนธรรม ล้านช้าง จำนวนทั้งสิ้น 19 แห่ง แบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม คือ กลุ่มพระธาตุหรือปราสาท 8 แห่ง กลุ่มสิมหรือโบสถ์ 9 แห่ง และกลุ่มหอไตร 2 แห่ง โดยแยกออกเป็นรายจังหวัดดังนี้

1. จังหวัดชัยภูมิ พบจำนวน 3 แห่ง ได้แก่ 1) พระธาตุหนองสามหมื่น 2) ธาตุโนนกอก (พระธาตุพิพวย) และ 3) ธาตุหนองจอก (กุดจอก)
2. จังหวัดนครราชสีมา พบจำนวน 2 แห่ง ได้แก่ 1) สิมวัดศรีสุภณ (ทองหลางน้อย) และ 2) สิมวัดบ้านหิน
3. จังหวัดบุรีรัมย์ พบจำนวน 2 แห่ง ได้แก่ 1) สิมวัดท่าเรือ และ 2) สิมวัดบรมคณา
4. จังหวัดสุรินทร์ พบจำนวน 3 แห่ง

ได้แก่ 1) ปราสาทศีขรภูมิ (ปราสาทระแงง) 2) ปราสาทเมืองที และ 3) ปราสาทแก้ว

5. จังหวัดศรีสะเกษ พบจำนวน 4 แห่ง ได้แก่ 1) ธาตุบ้านเมืองจันทร์ 2) ปราสาทบ้านปราสาท (ธาตุบ้านปราสาท) 3) สิมวัดโนนผึ่ง และ 4) สิมวัดโสภณวิหาร (วัดบ้านลุมพุก)

6. จังหวัดอุบลราชธานี พบจำนวน 5 แห่ง ได้แก่ 1) สิมวัดบ้านด้าย 2) สิมวัดแจ้ง 3) สิมวัดบ้านนาควาย 4) หอไตรวัดทุ่งศรีเมือง และ 5) หอไตรวัดบูรพาราม

จากนั้นคณะผู้วิจัยได้พิจารณาคัดเลือกแหล่งโบราณสถานเป้าหมายจังหวัดละ 1 แห่งตามวิธีการและหลักเกณฑ์ที่กำหนดเพื่อนำมาประเมินศักยภาพ จำนวน 6 แห่ง ดังนี้

1. พระธาตุหนองสามหมื่น ตั้งอยู่ที่วัดพระธาตุสามหมื่น บ้านแก้ง ตำบลบ้านแก้ง อำเภอภูเขียว จังหวัดชัยภูมิ ลักษณะเป็นเจดีย์ก่อด้วยอิฐฉาบปูน ย่อมุมสิบสอง สุสานเจดีย์เป็นฐานเขียงรูปเหลี่ยมผืนผ้า มีบันไดทางขึ้น 3 ด้าน และมีลานประทักษิณรอบ ถัดขึ้นไปเป็นฐานเขียงซึ่งรองรับฐานขององค์เรือน ธาตุซึ่งทำเป็นฐานบัวลูกแก้ว องค์เรือนธาตุมีซุ้มจะระนำอยู่ทั้ง 4 ทิศ ภายในซุ้มจะระนำ ด้านทิศเหนือประดิษฐานพระพุทธรูปปูนปั้น ปางรำพึง เช่นเดียวกับด้านทิศตะวันตก ส่วนซุ้มด้านทิศตะวันออก และทิศใต้เป็นพระพุทธรูปปางลีลา ลักษณะ

พระธาตุหนองสามหมื่น

พุทธศิลป์มีอิทธิพลของศิลปะล้านช้างปะปนอยู่ ทั้งส่วนพระพักตร์และเครื่องทรง เห็นจากองค์เรือนธาตุไปนั้นทำย่อเก็จยี่สิบ มีสถูปขนาดเล็กอยู่ทั้ง 4 ทิศ ส่วนยอดเจดีย์มีลักษณะ เป็นรูปสี่เหลี่ยมตรงกลางป่องออกเล็กน้อย ยอดปลายเรียวย สันนิษฐานว่า มีอายุอยู่ในช่วงราวพุทธศตวรรษที่ 20-21

2. สิมวัดศรีสุภณ (ทองหลางน้อย) ตั้งอยู่ในวัดศรีสุภณ บ้านทองหลางน้อย ตำบลดอนตะหนิน อำเภอบัวใหญ่ จังหวัดนครราชสีมา จากอักษรที่เขียนไว้เหนือกรอบประตูทำให้ทราบว่า สิมหลังนี้สร้างขึ้นเมื่อปี พ.ศ.2471 ลักษณะเป็นสิมทึบ หลังคาทรงจั่ว มีคันทวยรับชายคาปีกนกที่ยื่นออกมาโดยรอบ บริเวณผนังสิมมีภาพจิตรกรรมฝาผนังฝีมือช่างพื้นบ้าน เป็นเรื่องราวเกี่ยวกับพุทธศาสนา ด้านหน้าทางทิศตะวันออกเขียนภาพช้างสองเชือก ชูดอกบัวหันหน้าเข้าหากัน ด้านตะวันตกเป็นภาพเล่าเรื่องนรก

สิมวัดศรีสุภณ (ทองหลางน้อย)

ภูมิ ด้านเหนือเป็นภาพนรกภูมิและการเกิดแก่เจ็บตาย ด้านใต้เป็นภาพ นรกภูมิและการโปรดสัตว์ เนื้อช่องประตูหน้าต่างตกแต่งด้วยลายหน้ากาล และมีจิตรกรรมฝาผนังเล่าเรื่อง พุทธประวัติตอนสำคัญๆ ตั้งแต่ประสูติ จนกระทั่งปรินิพพาน

สิมวัดท่าเรียบ

3. สิมวัดท่าเรียบ ตั้งอยู่ภายในบริเวณวัดท่าเรียบ บ้านหนองหว้าใหญ่ ตำบลนาโพธิ์ อำเภอนาโพธิ์ จังหวัดบุรีรัมย์ ลักษณะเป็นสิมทึบแบบมีชายคาปีกนก ก่ออิฐถือปูน ฐานแอ่นชัน ด้านหน้าบริเวณทางขึ้นทำมุขยื่นออกมาสองข้างของบันไดทางขึ้น มีปูนปั้นรูปพญานาคฝีมือช่างท้องถิ่น หลังคาเครื่องไม้มุงกระเบื้องเสาทึบรองรับชายคาปีกนกตกแต่งเป็นเสาย่อมุมสิบสอง บริเวณผนังโดยรอบเขียนภาพจิตรกรรมเป็นเรื่องราวในพุทธประวัติพระมาลัยโปรดสัตว์และเวสสันดรชาดก สอดแทรกด้วยเรื่องราววิถีชีวิตและวัฒนธรรมของผู้คนในสมัยนั้น

4. ปราสาทศีขรภูมิ (ปราสาททะแ่ง) ตั้งอยู่ที่บ้านปราสาท ตำบลทะแ่ง อำเภอสีขรภูมิ จังหวัดสุรินทร์ ปราสาทศีขรภูมิ ประกอบด้วยปรางค์อิฐ 5 หลัง ตั้งอยู่บนฐานเดียวกัน ลักษณะเป็นโบราณสถานในวัฒนธรรมเขมร ซึ่งได้รับการซ่อมแซมต่อเติมใหม่เมื่อราวพุทธศตวรรษที่ 22-23 โดยกลุ่มชน เชื้อสายลาวหรือกลุ่มชนที่ได้รับอิทธิพลวัฒนธรรมลาว เนื่องจาก ที่บริเวณ

ผนังกรอบประตูของปราสาทค์องค์ทิศตะวันตกมีจารึกอักษรธรรมอีสานภาษาไทยบาลีกล่าวถึงกลุ่มพระเถระผู้ใหญ่และแสนท้าวพระยาาร่วมกันบูรณะโบราณสถานแห่งนี้(กรมศิลปากร. 2538 : 30)

5. ปราสาทบ้านปราสาท (ธาตุบ้านปราสาท) ตั้งอยู่ภายใน วัดบ้านปราสาท ตำบลปราสาท อำเภอห้วยทับทัน จังหวัดศรีสะเกษ ปราสาทบ้านปราสาทเป็นปราสาท 3 หลัง ที่สร้างขึ้นในศิลปะเขมร ราวพุทธศตวรรษที่ 16-17 ได้รับการดัดแปลงบูรณะปฏิสังขรณ์ ในภายหลัง ราวพุทธศตวรรษที่ 22-23 ตามแบบศิลปะล้านช้าง เห็นได้ชัดจาก ส่วนยอดของปราสาทที่มีรูปแบบต่างไปจากส่วนยอดของปราสาทในศิลปะเขมร ปราสาททั้งสามหลังก่อด้วยอิฐบนฐานศิลาแลงเดียวกัน มีประตูทางเข้าด้านทิศตะวันออก เรียงกันแนวเหนือใต้ล้อมรอบด้วยกำแพงแก้วก่อด้วย ศิลาแลง มีซุ้มประตูทางเข้า (โคปุระ) ด้านทิศตะวันออกและทิศใต้

6. สิมวัดแจ้ง ตั้งอยู่ที่วัดแจ้ง ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี เป็นสิมเก่าสร้างเมื่อประมาณ พ.ศ.2431 โดยเจ้าราชบุตร หนึ่งในอาญาสีผู้ปกครอง เมืองอุบลฯ ในสมัยนั้น เป็นผู้ริเริ่มก่อสร้างมีญาน่านเพ็ง(หลวงเพ็ง) เป็นผู้ควบคุมการก่อสร้าง (วิโรฒศรีสุโร. มปป. : 243)

ลักษณะทางสถาปัตยกรรมเป็นสิมทึบ ก่ออิฐถือปูน หลังคา ชั้นเดียวทรงจั่วสูงมีปีกนกยื่นออกมาทั้งสองข้าง เดิมมุงด้วยแป้นเกล็ด(ไม้) ปัจจุบันเปลี่ยนเป็นกระเบื้องดินเผาบริเวณมุขทางเข้าด้านหน้ามีเสาสี่ต้นเป็นโครงสร้างรองรับหลังคา แกะสลักลายรวงผึ้ง (ฮังผึ้ง) ประดับระหว่างเสาทั้งสามช่วง หน้าบันแกะสลักลายช้างเอราวัณอยู่ระหว่างคชสีห์ 2 ตัว คันทวยและหางหงส์สลักลายพญานาค มีประตูเข้าออกทางเดียว หน้าต่างด้านละ 3 บาน กรอบหน้าต่างตกแต่ง ด้วยลายรวงผึ้ง ส่วนกรอบล่างแกะสลักเป็นลายลูกกรง ฐานบัว บริเวณสองข้างของบันไดทางขึ้นบัน รูปตัวแ้ (จระเข้) ประดับไว้

ทั้งนี้ ผลการศึกษาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวดังกล่าวตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนด พบว่า โบราณสถาน ส่วนใหญ่มีศักยภาพโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง มีปราสาทศิขรภูมิเพียงแห่งเดียวที่ศักยภาพโดยรวมของแหล่งอยู่ในระดับมาก (รายละเอียดตามตารางที่ 1) เมื่อแยกพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่มีศักยภาพค่อนข้างสูง ส่วนใหญ่เป็นด้านที่เกี่ยวกับความสำคัญของโบราณสถาน เช่น มีรูปแบบทางศิลปะ ฝีมืองานช่าง แสดงความเป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่น มีประวัติศาสตร์ อันยาวนาน เป็นแหล่งที่เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ที่สำคัญในอดีตหรือมีความ

เกี่ยวข้องกับประเพณี วัฒนธรรม หรือวันสำคัญ ในท้องถิ่น ส่วนข้อที่มีศักยภาพค่อนข้างน้อย ส่วนใหญ่เป็นด้าน ที่เกี่ยวกับสิ่งอำนวยความสะดวก สำหรับนักท่องเที่ยว เช่น ร้านค้าที่ระลึก หรือศูนย์การค้าขนาดเล็ก ศูนย์อาหาร ที่ถูก สุขลักษณะ ที่พักผ่อนสำหรับนักท่องเที่ยว และการประชาสัมพันธ์ เช่น มีเว็บไซต์เพื่อประชาสัมพันธ์ แหล่งท่องเที่ยวแห่งนั้นโดยเฉพาะ

สำหรับวิธีเสริมสร้างความเข้มแข็งในการ พัฒนาและจัดการการท่องเที่ยวเชิงพื้นที่กลุ่ม อีสานได้สู่ความยั่งยืนนั้น ผลการศึกษา พบว่า อาจทำได้โดยอาศัยความเกี่ยวข้องสัมพันธ์ของ แหล่งโบราณสถาน ไม่ว่าจะเป็นด้านประวัติศาสตร์ ศิลปะและวัฒนธรรม ในการเชื่อมโยงเส้นทาง

ท่องเที่ยวเข้าด้วยกันกับประเทศเพื่อนบ้าน โดยเฉพาะกับลาวตอนใต้ซึ่งมี พื้นที่ติดต่อกับภาค อีสานตอนล่างของไทย ซึ่งจากการศึกษาข้อมูล เอกสารพบว่า มีแหล่งโบราณสถานหลายแห่ง ที่สามารถเชื่อมโยงกันได้

จากการสำรวจภาคสนาม ยังทำให้ได้พบ ข้อเท็จจริงอย่างหนึ่งว่าโบราณสถานที่ได้รับ อิทธิพลวัฒนธรรม ล้วนข้างในพื้นที่อีสานใต้ ส่วนใหญ่มีขนาดค่อนข้างเล็ก และกระจายกันอยู่ ในพื้นที่กว้าง การสนับสนุนส่งเสริม การท่องเที่ยว จึงจำเป็นต้องอาศัยการเชื่อมโยงกับแหล่ง ท่องเที่ยวประเภทอื่นๆ ด้วย เช่น แหล่งท่องเที่ยว เชิงเกษตรกรรม แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ เป็นต้น

ตารางที่ 1 สรุปศักยภาพแหล่งโบราณสถานวัฒนธรรมล้านช้างในอีสานใต้

ด้าน	ระดับศักยภาพ											
	พระธาตุ หนองสาม หมื่น		สิมวัดศรีสุภณ		สิมวัดท่าเรือ		ปราสาท ศิขรภูมิ		ปราสาท บ้านปราสาท		สิมวัดแจ้ง	
	$\bar{X}$	ความ หมาย	$\bar{X}$	ความ หมาย	$\bar{X}$	ความ หมาย	$\bar{X}$	ความ หมาย	$\bar{X}$	ความ หมาย	$\bar{X}$	ความ หมาย
ด้านการเข้าถึงแหล่ง ท่องเที่ยวและ การสื่อสาร	2.83	ปาน กลาง	3.22	ปาน กลาง	2.78	ปาน กลาง	3.55	มาก	2.79	ปาน กลาง	3.68	มาก
ด้านสาธารณูปโภค	3.23	ปาน กลาง	3.60	มาก	3.07	ปาน กลาง	3.43	ปาน กลาง	2.75	ปาน กลาง	3.26	ปาน กลาง
ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก	2.25	น้อย	2.22	น้อย	2.29	น้อย	2.99	ปาน กลาง	2.16	น้อย	3.11	ปาน กลาง
ด้านสิ่งแวดล้อม	3.22	ปาน กลาง	2.88	ปาน กลาง	2.74	ปาน กลาง	3.53	มาก	3.05	ปาน กลาง	3.13	ปาน กลาง
ด้านสภาพแหล่ง ท่องเที่ยว	3.39	ปาน กลาง	2.81	ปาน กลาง	2.77	ปาน กลาง	3.68	มาก	3.05	ปาน กลาง	3.44	ปาน กลาง
ด้านการประชาสัมพันธ์	2.42	ปาน กลาง	1.85	น้อย	1.97	น้อย	3.48	ปาน กลาง	2.18	น้อย	2.90	ปาน กลาง
ด้านความสำคัญของโบราณ สถาน	4.11	มาก	3.21	ปาน กลาง	3.43	ปาน กลาง	4.10	มาก	3.65	มาก	3.54	มาก
รวม	2.82	ปาน กลาง	2.82	ปาน กลาง	2.71	ปาน กลาง	3.53	มาก	2.81	ปาน กลาง	3.32	ปาน กลาง

อภิปรายพา

โบราณสถานวัฒนธรรมล้านช้างที่พบในบริเวณพื้นที่อีสานใต้จากการศึกษานี้ ถือว่ามีความเป็นไปได้ที่จะสามารถพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม การที่ปัจจุบันแหล่งศิลปกรรมดังกล่าว ได้รับความสนใจจากนักท่องเที่ยวน้อย ส่วนหนึ่งอาจเป็นเพราะขาดข้อมูลของแหล่งศิลปกรรมเหล่านี้ รวมทั้งขาดการศึกษาศักยภาพ เพื่อส่งเสริมพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งหากปล่อยไว้อาจทำให้สูญเสียโอกาสในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมแหล่งใหม่ๆ ให้เกิดขึ้นเป็นทางเลือกแก่นักท่องเที่ยว การศึกษาวิจัยครั้งนี้จึงเป็นการเติมเต็มข้อมูล ด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในอีกแง่มุมหนึ่งและเพื่อเสนอทางเลือกเพิ่มขึ้นสำหรับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งแหล่งโบราณสถานนั้นๆ ตั้งอยู่หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น กรมศิลปากร การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ฯลฯ ที่อาจนำผลของการศึกษาไปใช้เป็นข้อมูลในการปรับปรุงพัฒนาหรือบริหารจัดการแหล่งโบราณสถานเหล่านี้ เพื่อดึงดูดความสนใจจากนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศให้เข้ามาท่องเที่ยวในภาคอีสานตอนใต้ได้มากยิ่งขึ้น

แม้ผลจากการศึกษาจะแสดงให้เห็นว่าโบราณสถานส่วนใหญ่มีศักยภาพอยู่ในระดับปานกลาง แต่จากการที่ได้พบว่าศักยภาพข้อที่ค่อนข้างสูงของแหล่งโบราณสถานเหล่านี้มักเป็นด้านที่เกี่ยวกับความสำคัญของโบราณสถานนั้น ถือเป็นจุดเด่นที่อาจนำมาใช้เป็นปัจจัยหลักในการส่งเสริมให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมได้เป็นอย่างดี หากข้อที่มี ศักยภาพค่อนข้างด้อยในด้านที่เกี่ยวกับสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับนักท่องเที่ยวและการประชาสัมพันธ์ ได้รับการแก้ไขและพัฒนาปรับปรุงโดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอย่างเหมาะสมและสอดคล้อง

กับความต้องการของนักท่องเที่ยว

นอกจากนี้ การที่โบราณสถานวัฒนธรรมล้านช้างในอีสานใต้ส่วนใหญ่มีขนาดค่อนข้างเล็กและกระจายกันอยู่ในพื้นที่กว้าง การสนับสนุนส่งเสริมการท่องเที่ยวจึงควรจะต้องอาศัยการเชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวประเภทอื่น เช่น แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรม แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ฯลฯ รวมทั้งการเชื่อมโยงกับแหล่งวัฒนธรรมต้นแบบ ในประเทศลาว โดยเฉพาะกับลาวตอนล่างซึ่งมีพื้นที่ติดต่อกับภาคอีสานตอนล่างของไทยและมีแหล่งโบราณสถานหลายแห่งที่สามารถเชื่อมโยงกันได้ทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม เช่น ปราสาทวัดภูวดีภูอาสา ในแขวงจำปาสัก พระธาตุพนมจำลอง หอไตรวัดหนองลำจัง พระธาตุอิงฮัง ในแขวงสะหวันนะเขต เป็นต้น

ปราสาทวัดภูวดีตั้งอยู่ในพื้นที่แขวงจำปาสัก ห่างจากเมืองปากเซลงไปทางใต้ประมาณ 40 กิโลเมตรเศษ โบราณสถานแห่งนี้ เป็นศาสนสถานที่สำคัญของลาวมาตั้งแต่บรรพกาล เดิมเป็นเทวาลัยในศาสนาฮินดู ลัทธิไศวนิกาย ต่อมาได้ถูกปรับเปลี่ยนเป็นพุทธสถานโดยประดิษฐานพระพุทธรูปไว้แทนที่ศิวลึงค์ คล้ายกับการดัดแปลงเทวสถานให้เป็นพุทธสถานที่พบหลายแห่งในอีสานใต้ เช่น ปราสาทศิขรินภูมิ จังหวัดสุรินทร์ ปราสาทบ้านปราสาท และปราสาทบ้านเมืองจันทร์ ในจังหวัดศรีสะเกษ เป็นต้น ส่วนวัดภูอาสา ตั้งอยู่ที่ภูเกียดไจ้ เขตเมืองประทุมพอน สร้างโดย ชาวลาวที่เลื่อมใสศรัทธาในภิกษุ “สา” หรือที่รู้จักกันในชื่อ “สาเกียดไจ้” ซึ่งเป็นผู้นำต่อต้านการปกครองของราชอาณาจักรสยามที่มีต่อราชอาณาจักรลาว จนกรุงเทพฯ ต้องส่งกำลังไปปราบปรามและจับพระสาเกียดไจ้ ประหารชีวิต ซึ่งการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมความเชื่อที่คล้ายคลึงกันและความสัมพันธ์ทางประวัติศาสตร์ ดังกล่าวนี้นี้

อาจนำมาเป็นปัจจัยเชื่อมโยงให้เกิดการท่องเที่ยวระหว่างทั้ง 2 ประเทศได้เป็นอย่างดี

พระธาตุพนมจำลอง ตั้งอยู่ระหว่างบ้านดงท่ากับบ้านดงโน เขตเมืองอุทุมพอน แขวงเมืองสหัสวันนะเขต พระธาตุแห่งนี้มีลักษณะเป็นพระธาตุทรงปราสาทยอดบัวในผังสี่เหลี่ยมรูปทรงคล้ายพระธาตุพนมองค์เดิมก่อนที่จะถูกบูรณะปฏิสังขรณ์ขึ้นใหม่โดยกรมศิลปากร (ศุภชัย สิงห์ยะบุศย์ และคณะ. มปป. : 308-309) ส่วนหอไตร บ้านหนองลำจัน ตั้งอยู่ที่วัดบ้านหนองลำจันหรือวัดจันทะนะสาโล ในหมู่บ้านหนองลำจัน เมืองจำพอน มีลักษณะเป็นหอไตรที่ตั้งอยู่กลางสระน้ำ หลังคาทำซ้อนกันลดหลั่นกันขึ้นไปหลายชั้น (ศุภชัย สิงห์ยะบุศย์ และคณะ. มปป. : 366-367) รูปทรงคล้ายกับหอไตรวัดทุ่งศรีเมือง จังหวัดอุบลราชธานี ซึ่งโบราณสถานที่นี่กล่าวมานี้แสดงให้เห็นถึงการติดต่อสัมพันธ์และการถ่ายทอดศิลปวัฒนธรรมซึ่งกันและกันในอดีต ที่อาจนำมาใช้เป็นส่วนเชื่อมโยงทางศิลปวัฒนธรรมของแหล่งท่องเที่ยวระหว่างไทย-ลาวได้

สำหรับพระธาตุอิงฮังตั้งอยู่ที่บ้านธาตุอิงฮัง เมืองคันทะบุรี ลักษณะเป็นเจดีย์แบบลาวล้านช้าง แผนผังรูปสี่เหลี่ยมจัตุรัสย่อมุมซ้อนลดหลั่นกันขึ้นไป 3 ชั้น ยอดพระธาตุเป็นรูปปี่เหลี่ยม ลักษณะคล้ายกับปราสาทบิรวาร ของปราสาทเมืองที่ จังหวัดสุรินทร์

พระธาตุอิงฮัง เป็นโบราณสถานสำคัญของแขวงสหัสวันนะเขตและประเทศลาว และเป็น 1 ใน 15 แห่ง ที่รัฐบาลลาวกำหนดให้เป็นแหล่งมรดกวัฒนธรรมแห่งชาติ (ศุภชัย สิงห์ยะบุศย์และคณะ. มปป. : 359) เป็นพระธาตุ ที่ประชาชนชาวลาวและชาวอีสานของไทยให้ความเคารพศรัทธากับพระธาตุหลวงของเวียงจันทน์และพระธาตุพนม จังหวัดนครพนม โดยทุกปีจะมีงานบุญซึ่งจะจัดขึ้น 3 ครั้ง และ

จะมีชาวลาวและชาวไทยอีสานเดินทางมา ร่วมงานจำนวนมากเช่นเดียวกับปราสาทวัดภูที่จะมีการจัดงานนมัสการขึ้นในทุกวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 3 (วันมาฆบูชา) และงานบุญนมัสการวัดภูอาสาหรืองานบุญขึ้นภูอาสา ในช่วงเดือน 6 ซึ่งมีผู้เข้าร่วมงานจำนวนมาก

ดังนั้น หากสามารถเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวดังกล่าวเหล่านี้เข้าด้วยกัน ก็จะทำให้มีนักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในภาคอีสานตอนล่างเพิ่มมากขึ้น

สำหรับการจัดเส้นทางท่องเที่ยว อาจผสมผสานระหว่างแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมกับแหล่งท่องเที่ยวประเภทอื่นๆ เพื่อช่วยเพิ่มศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวให้มีความหลากหลายมากยิ่งขึ้นและเป็นการเปลี่ยนบรรยากาศการท่องเที่ยวไม่ให้ซ้ำซากจำเจ โดยเริ่มจากพระธาตุหนองสามหมื่น จังหวัดชัยภูมิ-สิมวัดศรีสุภณ จังหวัดนครราชสีมา-สิมวัดท่าเรือย จังหวัดบุรีรัมย์-ปราสาทศีขรภูมิ จังหวัดสุรินทร์-ปราสาทบ้านปราสาท จังหวัดศรีสะเกษ-สิมวัดแจ้ง หอไตรวัดทุ่งศรีเมือง จังหวัดอุบลราชธานี-ปราสาทวัดภู น้ำตกคอนพะเพ็ง น้ำตกหลี่ผี แขวงจำปาสัก ใช้เวลาในการเดินทางท่องเที่ยวประมาณ 4 วัน 3 คืน เป็นต้น

ข้อเสนอแนะ

จากผลการศึกษาที่แสดงให้เห็นว่าโดยสภาพและความสำคัญของตัวโบราณสถานรวมทั้งประเพณี วัฒนธรรม หรือวันสำคัญในท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องกับโบราณสถานนั้น สามารถที่จะนำมาใช้เป็นจุดขายได้ หากแต่ต้องมีการพัฒนาปรับปรุงเพื่อส่งเสริมให้โบราณสถานมีศักยภาพเพิ่มมากขึ้นสำหรับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและสอดคล้องกับความ ต้องการของนักท่องเที่ยว โดยมีข้อเสนอแนะสำหรับการดำเนินการเพื่อพัฒนาศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยว ดังต่อไปนี้